ASUM JA IMPEERIUM

Inglise keelest tõlkinud Linda Ariva
Isaac Asimov

Tallinn
„Eesti Raamat" 1989
T(Ameerika)
A 85
Asimov, Isaac
.FOUNDATION AND EMPIRE" Avon Books, Second Printing 1967
Printed in the USA
Kunstiline kujundus: Endel Palmiste Kaas: Eve Kask

isbn 5—450—00719—1 „Eesti Raamat", 1989

PROLOOG

GALAKTIKAIMPEERIUM LAGUNES

See oli tohutu Impeerium, mis ulatus üle miljonite maailmade võimsa kaksikspiraali Galaktika ühest harust teiseni. Ka tema langus oli tohutu — ja pikaajaline, sest tal oli pikk tee minna.

Ta oli lagunenud sajandeid, enne kui üks mees sai tõeliselt teadlikuks sellest lagunemisest. See mses oli Hari Seldon, mees, kelles pesitses ainus loovuse säde, mis oli keset seda vohavat laostumist veel alles jäänud. Tema arendas ja viis kõrgeima tipuni psühhoajalooteaduse.

Psühhoajalugu ei tegelenud üksikinimese, vaid inimmassidega. See oli teadus rahvamassidest, biljoneist lihtinimestest. Psühhoajaloo abil võis ärritustele reageerimist ette ennustada ligikaudu sellise täpsusega, nagu mõni vähem tähtis teadus võiks ennustada piljardikuuli tagasipõrget. Üksikisiku reageeringut polnud ühegi tuntud matemaatika abil võimalik ette ennustada; biljonite reageering on aga hoopis midagi muud.

Hari Seldon visandas selle ajajärgu sotsiaalsed ja ökonoomilised suunised, ennustas tulevaid muutusi ja nägi ette tsivilisatsiooni jätkuvat ja üha kiirenevat langust ning kolmekümne tuhande aastast tühikut, mis peab mööduma, enne kui varemeist võib kerkida võitlev uus Impeerium.

Oli liiga hilja seda langust peatada, kuid mitte liiga hilja, et sulgeda barbaarsuse tühik. Seldon rajas kaks Asumit ..Galaktika vastastippudes" ja nende asukoht oli nii valitud, et ühe lühikese aastatuhande vältel võinuksid sündmused sellisel viisil põimuda ja haakuda, et neist kiiremini tõuseks tugevam ja püsivam Teine Impeerium.

„Asum" jutustas loo ühest Asumist tema elu kahe esimese sajandi vältel.

See sai alguse füüsikateadlaste asundusest Terminusel, pla needil Galaktika ühe spiraaliharu äärmises tipus. Eraldatud Impeeriumi möllust, töötasid nad universaalse teadmiste lühikokkuvõtte Galaktika Entsüklopeedia koostajana ega olnud

teadlikud sügavamast ülesandest, mille nende jaoks oli planeerinud nüüd juba surnud Seldon.

Impeeriumi pehkides langesid äärepiirkonnad iseseisvate ..kuningate" kätte. Need ähvardasid Asumit. Ent oma esimese linnapea Salvor Hardini juhtimisel saavutas viimane

teatava ebakindla iseseisvuse. Aatomienergia ainsa valdajana maailmade keskel, mis olid kaotanud oma teadused ja langenud tagasi kivisöe ja nafta kasutamise juurde, suutis see isegi oma ülevõimu maksma panna. Asumist sai naaberkuningriikide „religioosne" tsentrum.

Aegamööda arendas Asum välja väliskaubanduse. Entsüklopeedia jäi tagaplaanile. Kaubeldes aatomi jõul töötavate tarbeesemetega, millega isegi Impeeriumi toodang selle hiilgeajal poleks suutnud kompaktsuse poolest võistelda, tungisid nende kaupmehed sadade valgusaastate kaugusele Perifeeriasse.

Hober Mallow', esimese Prints-Kaupmehe juhtimisel arendasid nad majandussõja pidamise tehnika nii kõrgele, et Korelli Vabariik sai lüüa hoolimata sellest, et see maailm sai toetust ühelt veel Impeeriumi osana säilinud välisprovintsilt.

Kahesaja aasta pärast oli Asum kõige mõjuvõimsam riik Galaktikas, välja arvatud Impeeriumi riismed, mis Galaktika keskmisse kolmandikku kontsentreerununa ikka veel valitsesid kolme neljandikku universumi elanikkonnast ja rikkusest.

Näis vältimatu, et järgmine hädaoht, millega Asumil tuli silm silma vastu seista, oli sureva Impeeriumi viimne piitsa-hoop.

Tuleb vabastada tee Asumi ja Impeeriumi vaheliseks lahinguks.

ESIMENE OSA Kindral

1. VÕLURITE OTSINGUL

BEL RIOSE... Oma suhteliselt lühikese karjääri vältel pälvis Riose tiitli ,,Viimne impeeriumlane" ja oli selle hästi ära teeninud. Tema sõjakäikude uurimisest selgub, et ta oli Peurifoyga võrdne strateegilise võimekuse poolest ja võib-olla isegi ületas teda oma võimelt kohelda inimesi. Asjaolu, et ta sündis Impeeriumi languspäevil, ei lubanud tal saavutada võrdseid tulemusi Peurifoy' kui vallutajaga. Ent võimalus selleks avanes, kui ta Impeeriumi kindralite seast esimesena Asumiga silm silma vastu astus...

GALAKTIKA ENTSÜKLOPEEDIA'

Bel Riose reisis ilma saatkonnata, mida tegelikult õukonna-etikett ei näe ette laevastikuülemale, kelle flotill paikneb alles sünges tähesüsteemis Galaktikaimpeeriumi Piirimail.

Kuid Bel Riose oli noor ja energiline — küllalt energiline selleks, et tundetu ja arvestav õukond lähetas ta nii kaugele universumi ääremaile kui vähegi võimalik. Pealekauba oli ta uudishimulik. Kummalised ja lausa võimatud kuulujutud, mida luulelennukalt kordasid sajad ja mis olid ähmaselt teada tuhandetele, kütsid üles tema viimatimainitud iseloomujoont, sõjalise kokkupõrke võimalus aga kahte eelmist omadust. Kombinatsioon oli vastupandamatult kaasakiskuv.

Ta astus välja logust maasõidukist, mille ta oli ärandanud ja seisis luitunud härrasmaja uksel, mis oli tema sihtkoht. Ta ootas. Ukseavaja footonsilm elustus, aga uks avati käsitsi.

Bei Riose naeratas vanale mehele. „Mina olen Riose —"

* Kõik kasutatud tsitaadid Galaktika Entsüklopeediast on kirjastajate loal võetud 116. trükist, välja antud 1020 A. A. Galaktika Entsüklopeedia kirjastuskompanii poolt planeedil Terminus.

„Ma tundsin teid ära," Vanamees jäi jäigalt ja üllatumata paigale. „Teie tuleku eesmärk?"

Riose taganes sammu leplikkuse väljendamiseks. ..Rahutaotlev. Juhul kui te olete Ducem Barr, paluksin teilt vestlus-võimalust."

Ducem Barr astus kõrvale ja maja sisemuses lõid seinad hõõgvele. Kindral sisenes päevavalgusesse.

Ta puudutas kabineti seina ja jäi oma sõrmeotsi vaatama. „Kas teil Siwennal on siis selliseid asju?"

Barr naeratas vaevumärgatavalt. „Ma usun, et mujal mitte. Ma püüan seda ise korras hoida nii hästi kui suudan. Vabandage, et pidite uksel ootama. Automaatseadeldis küll registreerib külalise kohaloleku, kuid ust enam ei ava."

„Kas siis seda parandada ei osata?" Kindrali hääl oli kergelt pilkav.

„Tagavaraosi pole enam saada. Kas te ei võtaks istet, sir. Kas te teed joote?"

„Siwennal? Mu kulla härra, seltskondlikus mõttes oleks seda siin mitte juua lausa võimatu."

Vana patriits taandus hääletult aeglase kummardusega, mis kuulus möödunud sajandi paremate päevade ci-devant* aristokraatia tseremoniaalse pärandi juurde.

Riose saatis pilguga oma võõrustaja lahkuvat kuju, ja tema hoolikalt läbimõeldud viisakas käitumine hakkas veidi ebakindlaks muutuma. Tema haridus oli olnud puhtmilitaristlik, samuti kogemused. Ta oli, kulunud väljendi kohaselt palju kordi surmaga silmitsi seisnud, kuid iga kord oli see surm olnud tuttav ja käegakatsutav. Järelikult ei olnud selles, et Kahekümnenda Laevastiku jumaldatud kangelane tundis iidse ruumi lämmatavas õhkkonnas äkitselt külmavärinaid, midagi imelikku.

Riiuleil reastuvais väikestes elevandiluu- ja mustakirjudes karbikestes tundis kindral ära raamatud. Nende pealkirjad olid talle tundmatud. Ta oletas, et suur seadeldis toa ühes otsas oli projektor, mis vajaduse korral muutis raamatud nähtavaks-kuuldavaks. Ta polnud kunagi ühtegi töötamas näinud, aga kuulnud ta neist oli. Kunagi oli talle räägitud, et kaua aega tagasi kuldsel ajastul, kui Impeerium oli võrdunud terve Galaktikaga, oli üheksas majas kümnest olnud selline projektor ja raamatute read.

Aga praegu tuli piire valvata ja raamatud jäid vanade meeste osaks. Ja pooled vana-aja lugudest olid niikuinii väljamõeldised. Isegi rohkem kui pooled.

* ci-devant (pr.) vana korra pooldaja

6

Toodi teed ja Riose istus. Ducem Barr tõstis oma tassi: „Teie auks."

„Tänan. Teie auks."

Ducem Barr küsis ettevaatlikult: „Räägitakse, et te olevat noor. Kolmkümmend viis?"

..Sinnapoole. Kolmkümmend neli."

„Sel juhul," sõnas Barr kerge rõhuga, „ei saa ma alustada teisiti kui kahetsusega nentides, et minu käsutuses ei ole ei armu-amulette, jooke, ega muid nõiarohte. Samuti pole ma võimeline mõjutama ükskõik millise teile meeldiva noore daami poolehoiuavaldusi."

„Selles suhtes ma kunstlikke abivahendeid ei vaja, sir." Kindrali hääles kõlas lõbus enesega rahulolu. „Kas selliseid abivahendeid nõutakse teilt tihti?"

„ Küllaltki. Õnnetuseks kipub ebateadlik rahvas haritust sageli nõidumisega segi ajama ja armuasjad paistavad olevat see eluvaldkond, mis kõige rohkem võluri abi vajab."

„See ongi enam kui loomulik. Kuid mina arvan teisiti. Minu jaoks ei ole õpetus midagi muud kui võimalus rasketele küsimustele vastust leida."

Siwennalane kaalutles süngelt: „Te võite sama palju eksida kui nemad."

„Võib-olla, aga võib-olla ka mitte." Noor kindral asetas oma tassi tagasi kellukesekujulisele alusele ja see täitus uuesti. Ta laskis pakutud lõhnakapslikese tasase sulpsatusega tassi kukkuda. „öelge siis mulle, patriits, kes on need võlurid? Need tõelised."

Barr näis ammu käibelt kadunud tiitlit kuuldes jahmuvat. Ta lausus: „Võlureid pole olemas."

„Aga rahvas räägib, et on. Siwenna kubiseb taolistest juttudest. Võlurite ümber rajatakse kultusi. On mingi kummaline seos selle ja nende teie kaasmaalaste gruppide vahel, kes unistavad ja jampsivad iidseist aegadest ja sellest, mida nad nimetavad vabaduseks ja autonoomiaks. Ajapikku võib see asi Riigile hädaohtlikuks muutuda."

Vanamees raputas pead. „Miks te seda minult küsite? Haistate mässu ja peate mind selle juhiks?"

Riose kehitas õlgu. „Oh, mis te nüüd, mis te nüüd. Muuseas, mõte iseenesest ei ole hoopiski mitte naeruväärne. Teie isa oli omal ajal pagendatud; teie aga olete oma maa patrioot ja marurahvuslane. Minul kui külalisel on küll sellest ebaviisakas rääkida, kuid minu asjaajamised siin nõuavad seda. Kuid siiski, vandenõu? Ja praegu? Kahtlen selles. Viimase kolme generatsiooni vältel on Siwennast mässumeel välja pekstud."

7

Vana mees vastas vaevaliselt: „Mina olen sama ebaviisakas võõrustaja kui teie külaline. Tuletan teile meelde, et oli kunagi asekuningas, kes samuti kui teie pidas siwennalasi mahasurutud rahvaks. Selle asekuninga käsul sai minu isast pagulane, mu vennad surid märtrisurma ja mu õde sooritas enesetapu. Siiski tuli selsamal asekuningal surra küllalt hirmsat surma nendesamade orjastatud siwennalaste käe läbi."

„Ah jaa, praegu te puudutasite midagi, millest ma tahtsingi rääkida. Juba kolm aastat pole selle asekuninga salapärane surm minu jaoks enam mõistatus. Tema isiklikus ihukaitses oli tollal keegi noor sõdur, kelle tegevus mulle huvi pakkus. See sõdur olite teie, kuid ma arvan, et üksikasjusse laskuda pole vist vaja."

Barr vaikis.

„Ei ole. Mida te ette panete?"

„Et te vastaksite minu küsimustele."

„Mitte ähvarduse all. Ma olen vana, aga mitte veel nii vana, et elul oleks mulle ülearu suur tähtsus."

„Mu kulla sir, praegu on rasked ajad," ütles Riose tähendusrikkalt, „ja teil on lapsed ja sõpru. Teil on kodumaa, millele te kunagi laususite armastuse meeletuid sõnu. Kui mina otsustaksin kasutada vägivalda, ei valiks ma teietaolist hädist märklauda."

Barr küsis külmalt: „Mida te tahate?"

Riose hoidis rääkides peos tühja tassi. ..Patriits, kuulake mind. Praegusel ajal on kõige edukamad sõjamehed need, kelle ülesandeks on juhtida pidulikke paraade, mis tiirutavad pidupäevadel üle Imperaatori palee väljakute, ja eskortida tuledes säravaid lõbusõidulaevu, mis kannavad Tema Imperaatorlikku Hiilgust suveresidentsiplaneetidele. Aga mina... ma olen hädavares. Olen seda juba kolmekümneneljaselt ja jään selleks ka tulevikus. Ja kõik sellepärast teate, et mulle meeldib võidelda."

„ Sellepärast nad mu siia saatsidki. Mina ei sobi nende õukonda. Ma käisin keigaritele ja lordadmiralidele närvidele, kuid olen liiga hea laevade ja inimeste juht, et minust oleks võinud niisama lihtsalt lahti saada jättes mind avakosmosesse surema. Nii oli aseaineks Siwenna. See on piirimaailm, mässumeelne ja viljatu provints. Ta on kaugel küllalt kaugel, et kõiki rahuldada. Ja nii ma pehkin. Ei ole mässe, mida maha suruda. Viimasel ajal ääremaade asekuningad enam ei mässa, vähemalt sellest ajast peale, kui Tema Keiserliku Majesteedi kadunud kuulsusrikas isa teistele hirmutamiseks Paramay Mounteli valjult karistas."

..Tugev Imperaator," pomises Barr.

8

„Jah, me vajame rohkem temasuguseid. Võtke arvesse, et ta on minu isand. Ma kaitsen tema huve."

Barr kehitas ükskõikselt õlgu. „Kuidas on see kõik seotud meie jutuajamise teemaga?"

„Seda võin teile paari sõnaga selgeks teha. Võlurid, keda ma nimetasin, tulevad sealt väljast, väljastpoolt piirivalvet; sealt, kus on tähti hõredalt —"

„Kus hõredalt on puistatud tähti,
ja kosmose külma hingust immitsemas nähti," tsiteeris Barr.

„On see luuletus?" Riose kortsutas kulmu. Värsid näisid talle sel hetkel kohatud, „Igal juhul on nad pärit Perifeeriast — ainsast piirkonnast, kus ma võin Imperaatori ülistuseks vabalt võidelda."

„Ja niisiis teenida Tema Keiserliku Majesteedi huve ja samas rahuldada oma armastust tubli sõdimise vastu."

„Täpselt. Kuid ma pean teadma, kellega ma sõdin ja selles saate te mind aidata."

„Kust te seda teate?"

Riose näkitses hooletult küpsise kallal. „Sest juba kolm aastat olen ma jälitanud iga kuulujuttu, iga müüti, iga sosinatki, mis kasvõi kaudselt on seotud võluritega ja kogu raamatuist ammutatud informatsioonis on ainult kaks eraldiseisvat fakti, mille sulftes kõik autorid on samal meelel. Järelikult on need kindlasti tõesed. Esimene — võlurid on pärit Galaktika ääremailt, Siwenna vastast; teine on, et teie isa kohtas kord tõelist elusat võlurit ja rääkis temaga."

Vana siwennalane vahtis teda silmi pilgutamata, ja Riose jätkas: ..Parem öelge mulle, mida te sellest teate —"

Barr lausus mõtlikult: ..Huvitav oleks teile teatavaid asju rääkida. See oleks minu isiklik psühhoajalooline eksperiment."

„Missugune eksperiment?"

„Psühhoajalooline." Vanamehe naeratusse sugenes ebameeldivaid jooni. Siis lisas ta agaralt: ..Jooge pigem veel teed. Ma kavatsen väikese kõne maha pidada."

Ta nõjatus.oma tooli pehmetele patjadele. Seinalampide valgus oli pehmenenud roosaks-elevandiluukollakaks hõõguseks, mis mahendas isegi sõjamehe karmi profiili.

Ducem Barr alustas: „Minu isiklikud teadmised põhinevad kahe asjaolu kokkusattumisel: esiteks, et sündisin oma isa pojana ja teiseks olen sündinud oma maa päriselanikuna. Lugu sai alguse nelikümmend aastat tagasi, varsti pärast suurt veresauna, kui mu isa oli põgenik Lõunametsades, mina aga suurtükiväelane asekuninga isiklikus laevastikus. Muide,

sellesama asekuninga, kes andis käsu veresaunaks ja kes hiljem nii julma surma suri."

Barr naeratas süngelt ja jätkas: „Mu isa oli Impeeriumi Patriits ja Siwenna Senaator. Ta nimi oli Onum Barr."

Riose katkestas teda kannatamatult: „Tunnen tema pagenduse üksikasju väga hästi. Teil pole vaja neil pikemalt peatuda."

Siwennalane ignoreeris teda ja jätkas kõrvalekaldumata. „Pagenduses olles tuli tema juurde üks rändkaupmees Galaktika äärelt. See omapärase aktsendiga noormees ei teadnud midagi Impeeriumi viimase aja sündmustest. Teda kaitses isiklik jõuväljast kilp."

..Isiklik jõuväljast kilp?" Riose jõllitas talle otsa. „Te liialdate. Milline generaator oleks küllalt võimas tihendamaks kilpi üheainsa inimese suuruseks? Suure Galaktika nimel, kas ta vedas viie tuhande müriatonnist aatomienergia-allikat väikese käsikäruga kaasas?"

Barr lausus vaikselt: „See ongi võlur, kellest teie kuulete sosistavat jutte ja müüte. Nime 'võlur' pole kerge ära teenida. Ta ei vedanud kaasas ühtegi silmaganähtavat generaatorit kuid ka raskeim käsirelv poleks suutnud isegi kriimustada kilpi, mida tema kandis."

„Ja see on kogu lugu? Kas võlurid sünnivad vanameeste jampsimistest, keda on murdnud kannatused ja pagendus?"

„Lood võlureist ennetasid ajaliselt isegi minu isa, sir. Tõend selle kohta on konkreetne. Pärast minu isa juurest lahkumist külastas see võluriks nimetatud kaupmees ühte tehnomeest linnas, kuhu mu isa ta juhatas. Ta jättis sinna maha ühe sama tüüpi kilp-generaatori, mida ta ise kandis. Kui verisele asekuningale määratud surmanuhtlus oli täide viidud, tõi minu isa selle generaatori pagendusest endaga kaasa. Selle leidmiseks kulus palju aega...

„Generaator ripub teie selja taga seinal, sir. Ta ei tööta. Ta töötas ainult kaks esimest päeva. Kui te seda lähemalt vaatate, siis veendute, et Impeeriumis see küll välja mõeldud ei ole."

Bel Riose sirutas käe metall-lülidest vöö järele, mis kumera seina vastu liibus. Tema käe puudutustest, katkes nõrk kleep-väli ja kerge plopsatusega tuli vöö seinalt lahti. Ta tähelepanu köitis ellipsoid vöö tipus. See oli kreeka pähkli suurune.

„See —"

„Oli generaator," noogutas Barr. „Enne oli. Tema saladust pole nüüd enam võimalik avastada. Subelektroonilised uuringud on näidanud, et generaator on ühtseks metallitombuks sulanud ja isegi kõige hoolsamadki difraktsioonivõre uuringud pole küündinud eristama diskreetseid osi, mis eksisteerisid enne kokkusulamist."

10

„ Järelikult püsib teie 'tõend' ikkagi vaid ilma igasuguse konkreetse tõestuseta sõnamulinal."

Barr kehitas õlgu. „Te nõudsite, et ma räägiksin, mida ma tean ja ähvardasite seda vägivalla abil välja pressida. Kui teile meeldib teabesse skeptiliselt suhtuda, mis on minul sel-lest? Kas te tahate, et ma katkestan?"

„Jätkake!" sundis kindral karmilt.

„Pärast isa surma jätkasin ma uuringuid. Siis tuli mulle appi teine juhus, mida ma mainisin, sest Hari Seldonile oli Siwenna hästi tuntud."

„Ja kes on Hari Seldon?"

„Hari Seldon oli teadlane Imperaator Daluben IV valitsemisajal. Ta oli psühhoajaloolane, viimane ja suurim kõigist. Ta külastas Siwennat, kui see oli veel kunstidest ja teadustest rikas kaubanduskeskus."

„Hm-mm," pomises Riose hapult, „see roiskuv planeet, mis ei väida end vanal ajal olevat olnud rikkustest ülevoolava maa?"

„Päevad, millest mina räägin, olid kakssada aastat tagasi, kui Imperaator valitses veel kõige kaugemaidki tähti. Tol ajal oli Siwenna üks sisemaailmadest ja mitte metsistunud ääreprovints. Noil päevil nägi Hari Seldon ette Impeeriumi võimu langust ja lõpptulemusena terve Galaktika barbariseerumist."

Äkki pahvatas Riose naerma. ..Tema nägi seda ette? Siis ta nägi valesti, mu kallis teadlane. Ilmselt te ennast nii nimetate. No teate, Impeerium on ju praegu võimsam, kui ta oli tuhande aasta eest. Teie vanad silmad on ääremaa külmas kõleduses pimedaks jäänud. Tulge kunagi sisemaailmadesse, tulge meie tsentrumi soojusesse ja küllusesse!"

Vana mees raputas süngelt pead. „Ringlus lakkab esmalt perifeerias. Läheb veel mõnda aega enne kui lagunemine südamesse jõuab. Tähendab, kõigile silmaga nähtav lagunemine, mis erineb juba oma poolteist tuhat aastat kestnud sisemisest laostumisest."

„Ja nii see Hari Seldon nägi ette, et. Galaktika muutub kogu ulatuses barbaarseks," sõnas Riose heatujuliselt. „Ja mis saab edasi?".

„Nii ta rajas Galaktika äärmistes vastastippudes kaks asundust; Asumid, kus paljuneksid, kasvaksid ja areneksid elanikkonna parimad ja tugevaimad noored isendid. Maailmad, kuhu nad paigutati, valiti hoolikalt, samuti aeg ja koht. Kõik oli korraldatud nii, et psühhoajaloo muutmatu matemaatikaga ettemääratud tulevik tooks kaasa esialgse isolatsiooni Impeeriumi tsivilisatsiooni peaosast ja järkjärgulise arenemise Teise Galaktikaimpeeriumi algidudeks kahandades nii vältimatut

11

barbaarset vaheetappi kolmekümnelt tuhandelt aastalt vaevalt ühe tuhandeni."

„Ja kust teie selle kõik välja uurisite? Teile näib asi üksikasjadeni teada olevat."

„Ei tea ma midagi erilist ega ole ka asja põhjalikult uurinud," vastas patriits rahulikult. „See on minu isa avastatud tõendite tükkhaaval kokkusobitamise vaevarikas tulemus, pisut

olen ka ise juurde kogunud. Alus on habras ja pealisehitis romantikaga paigatud, et täita tohutuid lünki teadmistes. Kuid ma olen veendunud, et olulises osas on see tõene."

„Teid on kerge veenda."

„Kas tõesti? Selleks on kulunud nelikümmend aastat uuringuid."

„Hm-mm. Nelikümmend aastat! Mina suudaksin selle küsimuse neljakümne päevaga lahendada. Tegelikult, usun, et peaksin suutma. Tulemus oleks — erinev."

„Ja kuidas te seda teeksite?"

„Kõige ilmsemal viisil. Võiksin hakata maadeuurijaks. Võiksin üles otsida teie Asumi ja seda oma silmadega vaadata. Te väidate, et neid on kaks?"

„Salvestused räägivad kahest. Kinnitavaid tõendeid on leitud üksnes ühe kohta. See on ka arusaadav, sest teine paikneb Galaktika pika telje viimases lõpus."

„Hästi, me külastame seda lähemat." Kindral tõusis ja kohendas vööd.

„Kas te teate, kuhu minna?" küsis Barr.

..Umbkaudu. Eelviimase asekuninga märkmetes, kelle te nii osavalt tapsite, on kahtlasi lugusid välisbarbaritest. Tegelikult anti üks tema tütardest naiseks barbarist printsile. Küll ma tee leian."

Ta sirutas käe. ..Tänan teid külalislahkuse eest."

Ducem Barr puudutas kätt sõrmeotstega ja kummardus formaalselt. „Teie külaskäik oli mulle suureks auks."

„Mis puutub teie antud informatsiooni," sõnas Bei Riose, „siis tean, kuidas teid tänada, kui ma tagasi tulen."

Ducem Barr saatis oma külalise viisakalt kuni välisukseni ja pomises vaikselt äraõitvale maa-sõidukile järele: „K u i te tagasi tulete."

12

2. VÕLURID

ASUM... Neljakümneaastase ekspansiooni järel seisis Asum silm silma vastu Riose poolt ähvardava ohuga. Hardini ja Mallow' aegsed üllalt rahulikud päevad olid möödas ja koos nendega olid kadunud ka karm uljus ja otsustatavus...

Eraldiasetsevas ruumis, kus keegi ei võinud neid häirida, istus neli meest. Mehed heitsid üksteisele kiireid pilke ja jäid siis neid lahutavat lauda põrnitsema. Laual oli neli pudelit ja sama palju täiskallatud klaase, kuid keegi polnud neid puudutanud.

Siis sirutas uksele kõige lähemal istuv mees käe ja trummeldas aeglases rütmis vastu lauda.

Ta küsis: „Kas te kavatsete siia igavesti istuma ja unistama jääda? On sel tähtsust, kes esimesena sõna võtab?"

„ Räägi siis sina esimesena," ütles suur mees otse ta vastas. „Sina peaksid kõige rohkem mures olema."

Sennett Forell kihistas rõõmutult naerda. „Sellepärast et sa pead mind kõige rikkamaks. Või ootad sa, et ma jätkaksin nagu alustasin. Loodetavasti ei ole sa unustanud, et see oli minu isiklik Kaubalaevastik, mis nende luurelaeva kaaperdas."

„Sinu laevastik oli suurim," sõnas kolmas, „ja sul olid parimad piloodid; teiste sõnadega — sa oled kõige rikkam. Risk oli kohutav, aga meie jaoks oleks see olnud veelgi suurem."

Sennett Forell kihistas jälle naerda. ..Oskuse õigel ajal riskida olen pärinud oma isalt. Lõppude lõpuks, olulisim riski juures on see, et saak end õigustab. Tunnistagem tõsiasja, et võõras laev oli isoleeritud ning kaaperdati ilma meiepoolsete kaotusteta ja vaenlasi hoiatamata."

Et Forell oli kadunud kuulsa Hober Mallow' kõrvalliinis kaugelt sugulane, tunnistati avalikult üle kogu Asumi. Et ta oli Mallow' ebaseaduslik poeg, seda aktsepteerisid samuti vaikselt kõik.

Neljas mees pilgutas vargsi oma pisikesi silmi. Sõnad pugesid õhukeste huulte vahelt välja. ..Väikeste laevade hõivamine pole küll midagi taolist, mille pärast tasuks võidurõõmutsevalt loorbereil puhata. Kõige tõenäosem on, et see vihastab noormeest veelgi enam."

„Sa arvad, et ta vajab ettekäänet?" küsis Forell halvakspanuga.

..Arvan jah, ja see vahejuhtum säästaks teda mõtlemise vaevast." Neljas mees venitas aeglaselt: ..Hober Mallow töötas

teisiti. Ja Salvor Hardin samuti. Nemad lasksid teistel astuda jõu rakendamise ebakindlale rajale, kuna nad ise kindlalt ja tasapisi manööverdasid."

Forell kehitas õlgu. „See laev on oma väärtust tõestanud. Ettekäänded ei maksa tühjagi ja maha müüsime ta kasuga. „öeldust õhkus sündinud kaupmehe rahulolu. Ta jätkas: „Noormees on pärit vanast Impeeriumist."

„Me teadsime seda küll," torises teine, kogukam mees rahulolematult.

„Kahtlustasime," parandas Forell mahedalt. „Kui mees tuleb laevade ja varandusega, teeb sõbralikke lähenemiskatseid ja pakub kaubanduslepinguid, on mõistlikum hoiduda temaga vastuollu sattumast, kuni oleme veendunud, et tema tulus mask on ka tema õige pale. Aga nüüd —"

Kolmanda mehe hääl oli vaevutajutavalt viril. „Me oleksime võinud veel ettevaatlikumad olla. Esiteks oleks tulnud täpselt järgi uurida. Oleks pidanud ta paljastama enne, kui lubasime tal lahkuda. See oleks olnud tõeline ettenägelikkus."

„Seda on arutatud ja asi on otsustatud," lausus Forell, Otsustava käeviipega lõpetas Forell ammendatud teema.

„Valitsus on leebe," kaebas kolmas mees. „Linnapea on idioot."

Neljas mees vaatas kordamööda kõigile kolmele otsa ja võttis siis sigarijupi suust. Ta pillas selle hooletult lõhesse enesest paremal, kus see vaikse sähvatusega haihtus.

Ta ütles sarkastiliselt: „Ma olen veendunud, et džentelmen, kes rääkis viimasena, ütles seda üksnes harjumusest. Me võime siinkohal endale meenutada, et meie oleme valitsus."

Kõik ümisesid nõusolevalt.

Neljanda mehe pilk oli lauale suunatud. „Jätame siis valitsuse poliitika rahule. Sellest võõrast noormehest oleks võinud meile kaubanduspartner saada. Selliseid juhuseid on olnud. Kõik te kolmekesi püüdsite teda meelitada eellepingut sõlmima. Me olime küll omavahel nagu džentelmenid kokku leppinud seda mitte teha, kuid te ikkagi püüdsite."

„Sa ise proovisid ka," urises teine mees.

„Tean," ütles neljas rahulikult.

„Unustagem siis, mida me oleksime pidanud varem tegema," katkestas Forell kannatamatult, „ja jätkame sellest, mida me peaksime tegema nüüd. Igal juhul, mis oleks siis saanud, kui me oleksime ta vangistanud või tapnud, mis siis oleks juhtunud? Isegi praegu pole me tema kavatsustes kindlad ja mis kõige halvem, me ei saa hävitada Impeeriumi ühelt mehelt elu võttes. Tema tagasipöördumist võib oodata terve lahinguvalmis armaada ja kui ta ei tule... "

„Täpselt," kiitis neljas mees järele. „Noh, mida sa said oma vallutatud laevast? Mina olen kogu selle targutamise jaoks liiga vana ja väsinud."

„Seda võib paari sõnaga kokku võtta," lausus Forell süngelt. „Ta on Impeeriumi kindral, või ükskõik milline aukraad seal sellele vastab. Räägitakse, et ta on oma sõjalist andekust

tõestanud ja tema alluvad jumaldavad teda. Üsna romantiline karjäär. Vähemalt pooled juttudest, mida temast räägitakse, on kahtlemata valed, kuid isegi sel juhul teevad need temast imeinimese."

„Kes on need 'nemad'?" nõudis teine mees.

..Vallutatud laeva meeskond. Teate, mul on salvestatud kõik nende tunnistused mikrofilmil, mida ma hoian kindlas kohas. Nii et kui soovite, võite nendega hiljem tutvuda. Kui vajalikuks peate, võite ise meestega rääkida. Nüüd olen teile olulise ära rääkinud."

„Kuidas sa selle neist välja pigistasid? Kust sa tead, et nad tõtt räägivad?"

Forell kortsutas kulmu. „Ma ei kasutanud siidkindaid, mu härra, ma kohtlesin neid hoolimatult, uimastasin nad ogaraks, kasutasin halastamatult Sondi. Nad rääkisid. Võite neid uskuda."

„Vanasti oleks kasutatud üksnes puhast psühholoogiat," lausus kolmas mees äkitselt kohatult. „Valutu, teate, kuid väga kindel. Ei mingit petmise võimalust."

„Noh, vanasti oli neil ühte-teist varuks," sõnas Forell kuivalt. „Nüüd on uued ajad."

„Aga mida see kindral, see romantiline imeinimene siit tahtis?" küsis neljas mees. Temas oli visa, väsitavat peale-käivust.

Forell heitis talle terava pilgu. „Kas sa arvad, et ta usaldab riigipoliitika üksikasju oma meeskonnale? Nemad ei teadnud mitte midagi. Selles suhtes polnud neist midagi välja pigistada, ja Galaktika teab, et ma proovisin."

„Mis jätab meid —"

„Ilmselt omi järeldusi tegema." Forell trummeldas jälle tasakesi sõrmedega. „See noormees on üks Impeeriumi sõjaväelisi juhte, ent ta teeskles olevat keegi vähem tähtis printsike kusagilt üksildaselt tähelt Perifeeria kaugemas nurgas. Juba see üksi annab meile kindluse väita, et ta oma tegelikke motiive meie eest varjata püüdis. Ühendage tema elukutse olemus faktiga, et Impeerium on juba finantseerinud ühe rünnaku meie vastu minu isa ajal, ja te mõistate, et ended on kurjakuulutavad. Esimene rünnak ebaõnnestus. Vaevalt meil Impeerium selle eest pead silitab."

„Ega te midagi sellist pole avastanud, mis meile rohkem

15

kindlust annaks?" küsis neljas mees ettevaatlikult. „Või hoiate te midagi enese teada?"

Forell vastas tasakaalukalt: „Midagi salajas hoida ma ei saa. Nüüdsest peale pole tegemist ärialase võistlusega. Me peame üksmeelsed olema."

„On see patriotism?" kolmanda mehe hääles oli kuulda irvitust.

..Patriotism olgu neetud," tähendas Forell vaikselt. „Kas te arvate, et annaksin kahte aatomilaengu sähvatustki tuleviku Teise Impeeriumi eest? Usute te, et ma riskiksin ühegi kauba-lähetusega, et sellele teed sillutada? Kas teie meelest aitab Impeeriumi võit kaasa minu või teie äritegevusele? Kui Impeerium võidab, ilmuvad kohale raisakullid ihaldatud sõjasaaki jagama."

„Ja saagiks oleksime meie," lisas neljas mees kuivalt.

Äkki katkestas teine mees oma vaikimise ja nihutas oma kogukat keha nii, et tool ta all nagises. „ Milleks seda arutada. Impeerium ei saa niikuinii võita, kas pole? Seldon kinnitas, et Teise Impeeriumi loome lõpuks meie. Praegu on lihtsalt järjekordne kriis. Enne seda on kolm juba olnud."

..Lihtsalt järjekordne kriis, jah!" Forell mõtles pingsalt. „Kuid esimesel kahel juhul juhtis meid Salvor Hardin; kolmanda ajal oli meil Hober Mallow. Aga kes on meil nüüd?"

Ta vaatas teistele süngelt otsa ja jätkas: ..Seldoni psühhoaja-loo reegleis, millele on nii lohutav lootusi rajada, on arvatavasti ühe kaasmuutujana teatav Asumi elanikkonna poolne normaalne initsiatiiv. Seldoni seadused aitavad neid, kes end ise aitavad."

„Ajad teevad inimese," ütles kolmas mees. „Siin on sinule veel üks vanasõna."

..Sellele absoluutse kindlusega lootma jääda ei saa," uratas Forell. „Mulle näib asi olevat sedamoodi. Kui see on neljas kriis, siis Seldon nägi seda ette. Kui ta nägi, siis saab seda ka võita, ja selleks peab olema mingi tee."

„Praegu on Impeerium tugevam kui meie, on seda alati olnud. Kuid esmakordselt ähvardab meid tema poolt otsene kallaletungioht, nii et see tugevus muutub kohutavalt ähvardavaks. Kui teda õnnestuks lüüa, peaks see sündima, nagu eelmisteski kriisides, mingi meetodi, mitte puhta jõu abil. Me peame leidma oma vaenlase nõrga külje ja seda ründama."

„ Ja missugune on tema nõrk külg?" küsis neljas mees. ..Kavatsed sa mõne teooria välja pakkuda?"

„Ei. Selle juurde ma tahangi jõuda. Minevikus märkasid meie suured juhid alati oma vaenlaste nõrku kohti ja sihtisid nende pihta. Aga nüüd —"

16

Ta hääles oli abitust, ja hetke vältel ei lausunud keegi sõnagi.

Siis ütles neljas mees: „Me vajame spioone."

Forell pöördus õhinaga tema poole. ..Õigus! Ma ei tea, millal Impeerium ründab. Meil võib veel aega olla."

„Hober Mallow sisenes ise Impeeriumi dominiooni," pakkus välja teine mees.

Kuid Forell raputas pead. „Ei midagi nii otsest. Keegi meist pole enam noor. Oleme roostes liigsest kantseleilikkusest ja administratiivseist pisiasjust. Ma vajame teovõimelisi noori mehi —"

„Iseseisvaid kaupmehi?" küsis neljas mees.

Ja Forell noogutas ning sosistas: „Kui on veel aega —"

3. SURNUD KÄSI

Bel Riose katkestas oma kannatamatu edasi-tagasi marssimise ja tõstis lootusrikkalt pilgu, kui ta abi sisse astus. „Kas „Tähekesest" on mingeid teateid?"

„Mitte mingeid. Luuregrupp kammis läbi maailmaruumi selle kvadraadi, kuid meie instrumendid ei avastanud midagi. Komandör Yume teatas, et Laevastik on kättemaksuks otsekohe valmis ründama."

Kindral raputas pead. „Ei, luurelaeva eest mitte. Veel mitte. Käsi tal kahekordistada — Ei, oota! Ma kirjutan läkituse. Lase see kodeerida ja laseril edasi anda."

Rääkimise ajal ta kirjutas ja pistis siis paberi ootavale ohvitserile pihku. „Kas siwennalane pole veel tulnud?"

„Ei ole veel."

„Hästi. Hoolitse selle eest, et ta kohe pärast saabumist siia juhatataks."

Abi saluteeris agaralt ja lahkus. Riose jätkas oma edasi-tagasi kõndimist.

Kui uks teist korda avanes, seisis lävel Ducem Barr. Aeglaselt, teda juhatava abi kannul astus ta erdasti valgustatud ruumi, mille lage ilustas stereoskoopne Galaktika mudel. Toa keskel seisis Bel Riose, välimunder seljas.

„Tere päevast, Patriits!" Kindral tõukas jalaga tema poole tooli ja saatis abi käeviipega minema, sõnades: „See uks jääb suletuks, kuni ma ise selle avan."

Jalad harkis, üks käsi selja taga teist randmest haaramas, seisis ta siwennalase ees ja kõigutas end aeglaselt ning mõtlikult päkkadel.

17

Siis küsis ta karmilt: ..Patriits, kas te olete lojaalne Imperaatori alam?"

Barr, kes oli seni ükskõikselt vaikinud, kortsutas puiklevalt kulme. „Imperaatorlikku valitsust pole mul põhjust armastada."

„Mis hoopiski ei tähenda, et oleksite reetur."

„Tõsi. Kuid mitte olla reetur on samuti kaugel nõusolekust hakata teie aktiivseks abiliseks."

„Tavaliselt kah tõsi. Kuid kui te antud juhul keeldute koostööst," lausus Riose kaalutlevalt, ..peetakse seda reetmiseks ja teid koheldakse sellele vastavalt."

Barri kulmud tõmbusid kokku. „Oma sõnalist vägivalda võite alluvate kallal tarvitada. Mulle piisab teie vajaduste ja soovide lihtsast mainimisest."

Riose istus ja ristas jalad. „Barr, meil oli üks varasem jutuajamine poole aasta eest."

„Neist teie võluritest?"

„Jah. Te.mäletate, mida ma lubasin teha."

Barr noogutas. Ta käed puhkasid lõdvalt süles. „Te kavatsesite nende elupaika külastada. Viimased neli kuud olete ära olnud. Kas leidsite nad?"

„Leidsin? Seda küll," hüüdis Riose. Ta huuled olid ärritusest kanged ja suure vaevaga suutis ta vältida hammastekiristamist. „Patriits, nad ei ole mingid võlurid; nad on ehtsad kuradid. Seda on niisama raske uskuda kui kaugeima udukogu olemasolu. Kujutlege! See on taskurätiku-, sõrmeküünesuurune maailm; nii tähtsusetute aineliste varudega, nii vähese energia ja mikroskoopilise rahvaarvuga, et sellest ei piisaks isegi Tumedate Tähtede tolmunud piirkondade kõige mahajäänumatelegi maailmadele. Ja seejuures on see rahvas nii uhke ja auahne, et unistab vaikselt ja sihikindlalt kogu Galaktika valitsemisest.

„Nad on nii enesekindlad, et isegi ei kiirusta. Nad liiguvad aeglaselt, flegmaatiliselt, nagu oleks neil aega sajandeid. Nad neelavad maailmu, kui neile sobib ja roomavad läbi tähe-süsteemide logeleva, mõnuleva rahuloluga."

„Ja see õnnestub neil. Pole kedagi, kes neid peataks. Nad on üles ehitanud räpase kaubandusühiskonna, mis sirutab oma tundlad süsteemide järele kaugemale kui nende mängulaevad söandavad lennata. Agendid, kes nimetavad end Kaupmeesteks, tungivad mitmete parsekite taha."

Ducem Barr katkestas Riose ägeda sõnadevoolu. „Kui palju sellest informatsioonist on tõene; ja kui palju on üksnes kättemaksu raev?"

Sõjamees tõmbas hinge ja rahunes. „Minu raev ei pimesta mind. Ma ütlen teile, et käisin maailmades, mis on Siwennale ligemal kui Asumile, kus Impeerium on kauge müüt ja kus

Kaupmehed on käegakatsutav tõelus. Meid endid peeti Kaupmeesteks."

„Kas Asum ise ütles teile, et nende eesmärk on Galaktikat valitseda?"

„Ütles mulle!" Riose vihastas uuesti. „Asi pole selles, mida nad ütlesid. Ametiisikud ei öelnud midagi ja rääkisid üksnes äriasjadest. Aga mina vestlesin lihtinimestega. Minu tähelepanu köitsid tavalise inimese mõtted, neile 'ilmutatud saatus', suure tuleviku rahulik heakskiit. Selliseid asju ei saa varjata ja rahvahulkade üldist optimismi nad ei püüagi peita."

Siwennalane ilmutas avalikult oma vaikset rahulolu. „Pange tähele, et siiani kinnitab kõik üsna täpselt minu rekonstruktsiooni sündmustest."

„See teeb kahtlemata au teie analüüsivõimele. Ühtlasi kinnitab see tubli ja iseteadev kommentaar kasvavat ohtu Tema Keiserliku Majesteedi valdustele," vastas Riose pahura sar-kasmiga.

Barr kehitas ükskõikselt õlgu. Äkki kummardus Riose ettepoole, haaras vanamehe õlgadest kinni ja vaatas ainiti kummalise õrnusega talle silma.

„Nüüd, Patriits, lõpetame selle! Mul pole mingit soovi olla ebakultuurne. Minu arvates on Siwenna vaenulikkuse pärand Impeeriumi vastu vihatav koorem, mille minemapühkimiseks teeksin ma kõik, mis minu võimuses. Kuid ma olen sõjaväelane ja sekkuda tsiviilasjusse ma ei saa. See tooks kaasa minu ametist mahavõtmise ja mu kasulikkus oleks sellega jalamaid hävitatud. Mõistate? Ma tean, et taipate. Jäägu see neljakümne aasta vanune veresaun ja teie kättemaks süüdlasele meie kahe teada ja nüüd unustagem see. Ma vajan teie abi... Tunnistan seda avameelselt."

Noormehe hääles pulbitses pakilisus, aga Ducem Barr üksnes raputas leebelt ja järelemõtlikult pead.

Riose vannutas: „Te ei mõista mind, Patriits, ja kahtlen, kas suudan teid veenda. Ma ei saa argumenteerida, lähtudes teie seisukohalt. Teie olete õpetlane, mina mitte. Kuid seda ma võin teile öelda. Mida iganes te Impeeriumist arvaksite, peate möönma tema suuri saavutusi. Tema relvajõud on küll üksikuid kuritegusid sooritanud, kuid enamasti on need ikka kaitsenud rahu ja tsivilisatsiooni huve. Impeeriumi laevastik lõi P a x I m p e r i u m'i, mis valitses Galaktikat kaks tuhat aastat. Vastandage need kaks tuhat rahuaastat Impeeriumi embleemi Päike-ja-Kosmoselaev vapi all sellele eelneva tähtedevahelise anarhia kahe aastatuhandega. Mõelge järele nende vana-aja sõdade ja hävingu üle ja öelge mulle, kas vaatamata kõigile puudustele ei tasuks Impeeriumi säilitada.

19

„Mõelge järele," jätkas ta veenvalt, ..milleni on Galaktika välisääred nende lahkulöömise ja iseseisvuse päevil langenud. Küsige eneselt, kas te väiklasest kättemaksuhimust juhindudes taandaksite Siwenna, võimsa Laevastiku kaitse all oleva provintsi tema praeguselt positsioonilt barbaarseks maailmaks barbaarses Galaktikas, kus valitseb tükeldatud iseseisvuse üldine alandus ja viletsus."

„Kas asi on nii halb?" sosistas siwennalane.

„Ei ole," möönis Riose. ..Isegi kui meie elu pikeneks neljakordselt, oleksime ise kahtlemata väljaspool hädaohtu. Kuid mina võitlen Impeeriumi eest;-selle ja sõjalise traditsiooni eest, mille tähendust endale ma kahjuks teile selgitada ei suuda. See sõjaline traditsioon põhineb Impeeriumi seadustel, mida ma teenin."

„Te muutute salapäraseks ja teise inimese salapära on mul alati olnud raske mõista."

„Pole tähtis. Te mõistate, millist ohtu kujutab Asum."

..Muuseas olin see mina, kes juba enne teie lahkumist Siwennalt sellele niinimetatud hädaohule tähelepanu pööras."

„Siis te taipate, et oht tuleb lämmatada juba eos. Aga võibolla ka hoopiski mitte. Teie teadsite Asumist enne, kui keegi teine sellest kuulnudki oli. Te teate sellest rohkem kui keegi teine Impeeriumis. Te arvatavasti teate, kuidas teda oleks kõige parem rünnata; ja arvatavasti saate mind temapoolsete vastuabinõude suhtes ette hoiatada. Kuulge, saagem sõpradeks."

Ducem Barr tõusis. Ta ütles kindlalt: „Abi, mida ma suudaksin teile pakkuda, on tühine. Niisiis vabastan teid sellest, hoolimata teie pakilisest nõudmisest."

„Olukorra pakilisuse üle otsustan mina."

„Ei, ma mõtlen seda tõsiselt. Isegi kogu Impeeriumi võimsus ei suudaks seda kääbusmaailma purustada."

„Miks mitte?" Bel Riose'i silmad kilasid metsikult. „Ei, ärge paigast liikuge. Ma ütlen teile, kui te tohite lahkuda. Miks mitte? Kui te arvate, et ma alahindan seda vaenlast, kelle ma üles leidsin, siis te eksite." Ta jätkas vastumeelselt: ..Patriits, tagasiteel kaotasin ma ühe laeva. Mul ei ole tõendeid, et see langes Asumi kätte; kuid sellest ajast peale pole laeva asukohta kindlaks tehtud ja kui see olnuks üksnes õnnetusjuhtum, oleks me kindlasti pidanud laeva vraki tagasiteel üles leidma. See pole oluline kaotus — väiksem kümnendikust kirbuhammustusest, kuid see võib tähendada, et Asum on vaenutegevust juba alustanud. Sellise agaruse ja tagajärgedest mitte hoolimise taga võivad peituda meile tundmatud jõud. Kas te siis aitaksite mind ja vastaksite ühele küsimusele? Kui suur on nende sõjaline võimsus?"

20

„Mul ei ole aimugi."

„Siis selgitage oma seisukohti. Miks te väidate, et Impeerium ei suuda võita seda tillukest vaenlast?"

Siwennalane istus Riose'i ainitist pilku vältides. Ta rääkis pingutusega: „Sellepärast, et ma usun psühhoajaloo printsiipidesse. See on kummaline teadus. Uks inimene, Hari Seldon viis selle matemaatilise küpsuseni ja koos sama mehega suri ka teadus. Pärast teda pole suutnud keegi orienteeruda selle peensustes. Kuid selle lühikese perioodi vältel osutus see kõikide aegade võimsaimaks inimkonna uurimise vahendiks. Teesklemata, nagu suudaks ta ette öelda üksikisiku käitumist, formuleeris ta kindlad seadused, mis on võimelised matemaatilise analüüsi ja ekstrapolatsiooni varal valitsema ja ennustama inimrühmade massitegevust."

„Niisiis —"·

„Seldon ja tema töörühm rakendasid Asumi rajamisel psühho-ajalugu täies ulatuses. Koht, aeg ja tingimused ühinevad matemaatilise täpsusega, mis paratamatult viib Universaalse Impeeriumi tekkeni."

Riose'i hääl värises pahameelest. ..Kas teie arvates saab tema kunst ette ennustada, et ma ründan Asumit ja kaotan sellise ja sellise lahingu sel ja sel põhjusel? Te püüate väita, et ma olen rumal robot, kes järgib ettemääratud kurssi hävingule."

„Ei sugugi," vastas vana patriits teravalt, „ma juba ütlesin, et sel teadusel pole midagi pistmist üksikindiviidi käitumisega. Ette ennustatud on laiem tagapõhi."

„Järelikult jääme me Ajaloolise Paratamatuse Jumalanna juhtiva käe kindlasse haardesse."

„P s ü h h oajaloolise Paratamatuse," parandas Barr leebelt.

„Ja kui mina tarvitan oma vaba tahte õigust, mis siis? Kui ma otsustan rünnata järgmisel aastal, või üldse mitte rünnata? Kui paindlik on Jumalanna? Kui leidlik?"

Barr kehitas õlgu. „Rünnake praegu või mitte kunagi; üheainsa laeva või kõigi Impeeriumi jõududega; sõjalise jõuga või majandusliku survega; avaliku sõjakuulutamisega või reetlikult salajasest varitsusest. Tehke, mida soovite ja kasutage oma täielikku vaba tahet. Ikkagi te kaotate."

„Hari Seldoni surnud käe tõttu?"

„ Inimkäitumise matemaatika surnud käe tõttu, mida ei saa ei peatada, ei kõrvale kallutada ega viivitama sundida."

Need.kaks seisid ummikus teineteise vastas, kuni kindral järele andis.

Ta sõnas lihtsalt: „Ma võtan selle väljakutse vastu. Surnud käsi elava tahte vastu."

21

4. IMPERAATOR

CLEON II tavaliselt nimetatud „Suur". Esimese Impeeriumi viimane tugev imperaator, ta on tähtis oma pikal valitsusajal toimunud poliitilise ja kunstide renessansi tõttu. Ent kõige paremini tuntakse teda luulelistes väljamõeldistes tema sidemetest Bel Riose'iga. Tavalisele inimesele on ta lihtsalt ,,Riose'i Imperaator". Tähtis on mitte lasta tema valitsemisaja viimase aasta sündmustel varjutada neljakümmet aastat..."

GALAKTIKA ENTSÜKLOPEEDIA

Cleon II oli Universumi Lord. Samal ajal kannatas Cleon II ka valuliku ja diagnoosimata haiguse käes. Inimelu kummaliste väänete järgi ei välista need kaks asjaolu teineteist ega ole isegi eriti ühtimatud. Ajaloos on esinenud tüütavalt suur hulk analoogilisi pretsedente.

Cleon II-le ei läinud sellised analoogiad sugugi korda. Mõtiskelu samataoliste eeskujude pika rea üle ei leevendaks isiklikku kannatust elektroni võrragi. Sama vähe rahustas teda mõte, et kui tema vaarisa oli kunagi tolmukübemena väikese planeedi piraadist valitseja, magas ta ise Ammenetik Suure lõbustuste palees; pärijana Galaktika valitsejate dünastias, mis ulatus tagasi kasinasse minevikku. Käesoleval hetkel polnud talle mingiks lohutuse allikaks, et ta isa pingutused olid puhastanud kuningriigi mässude katkuplekkidest ja taastanud Stanel

VI aegse rahu ja ühtsuse ja et selle tulemusena ei olnud tema kahekümneviieaastase valitsemisaja vältel ükski mässupilv tema läikimalöödud hiilgust tumestanud.

Galaktika Imperaator ja Kõikide Käskija ägises vaikselt, kui ta laskis pea patja ümbritsevasse kosutavasse jõuvälja vajuda. Padi andis pehmelt järele, kuid pead ei puutunud ja jõuvälja meeldivas kirvenduses Gleon lõõgastus veidi. Suure vaevaga ajas ta end istukile ja jäi pahuralt suure saali kaugeid seinu vahtima. See oli halb ruum üksiolemiseks. See oli liiga suur. Kõik ruumid olid liiga suured.

Kuid ta eelistas pigem olla üksinda nende sandistavate hai-gushoogude ajal, kui taluda õukondlaste mukitust, nende ülevoolavat kaastunnet, nende lõtva armulikku tuimust. Parem olla üksinda, kui jälgida neid elutuid maske, mille taga keerlesid mõtted tema võimalikust surmast ja kaalutleti pärimisjärgluse šansse.

Ta mõtted kihutasid teda tagant. Tal oli kolm poega, autoriteetset,

paljutõotavat ja vooruslikku noormeest. Kuhu nad halbadel päevadel kadusid? Kahtlemata ootavad. Jälgivad üksteist ja kõik koos jälgivad teda.

Ta liigatas rahutult. Ja nüüd nõudis Brodrig audientsi. Madala päritoluga, truu Brodrig; truu sellepärast, et teda vihati üksmeelselt ja täiest südamest vähemalt tosina tema õukonda lõhestava kliki poolt. See oli ka ainus punkt, milles nad kõik ühel nõul olid.

Brodrig — truu lemmik, kes oli kohustatud truu olema, sest vastasel juhul oleks tal pidanud varuks olema kiireim kosmoselaev kogu Galaktikas, millega Imperaatori surmapäeval põgeneda, või leiaks ta end järgmisel päeval aatomikambrist.

Cleon II puudutas õrnalt nuppu oma suure diivani käetoel ja ruumi tagumises otsas muutus hiigelsuur uks läbipaistvaks.

Brodrig lähenes mööda sügavpunast vaipa ja põlvitas, et Imperaatori lõtva kätt suudelda.

„Kuidas on teie tervis, Majesteet?" küsis Salasekretär sobiva murelikkusega vaikses hääles.

„Elan veel," nähvas Imperaator ägestudes, „kui seda saab nimetada eluks, kui iga lurjus, kes oskab lugeda arstiteaduslikku raamatut, kasutab mind katsejänesena oma hädiste eks-perimentide tarbeks. Kui ongi mingi keemiline, füüsikaline või aatomiravim, mida ei ole veel katsetatud, noh, siis saabub homme mõni õpetatud lobamokk kuningriigi kaugeimast kolkast seda minu peal proovima. Ja autoriteedina ravimi efektiivsuse kohta esitatakse veel üht äsjaavastatud raamatut, tõenäoliselt võltsitut.

..Isa mälestuse nimel, näib, et pole enam säilunud kahejalgset, kes suudaks uurida haigust oma silmade ees neidsamu silmi kasutades," müristas ta raevunult. „Pole mitte kedagi, kes suudaks lugeda pulsilööke, ilma et ta ees poleks mõnda iidset raamatut. Mina olen haige ja nad nimetavad seda haigust 'tundmatuks'. Lollid! Kui'inimkeha aastatuhandete vältel omandab uusi haigusvorme, ei ole neid mõtet vanadest raamatutest taga otsida — nii võivadki need igaveseks ravimatuks jääda. Antiigiinimesed kas peaksid elama praegu või oleksin pidanud mina siis elama."

Imperaatori ägestumishoog vaibus viimase allasurutud vandega. Brodrig ootas kohusetruult. Cleon II küsis pirtsakalt: „Kui palju neid ukse taga ootamas on?"

Ta nõksas peaga ukse suunas.

Brodrig lausus kannatlikult: „Suures hallis on tavaline arv."

„Hästi. Las ootavad. Olen riigiasjadega hõivatud. Las Val-veülem teatab neile. Või, ei, riigiasju pole vaja mainida. Laske lihtsalt öelda, et audientsi ei toimu ja Valveülem tehku kurb

nägu pähe. Võib-olla šaakalid nende hulgas reedavad end." Imperaator irvitas õelalt.

„Liigub kuuldus," sõnas Brodrig lipitsevalt, „et teile teeb süda vaeva."

Imperaatori naeratus oli üsna sarnane eelnenud irvele. „Kes selle kuulduse järgi enneaegu tegutseda kavatseb, teeb endale rohkem viga kui mulle. Aga mida teie tahate? Rääkige suu puhtaks."

Imperaator viipas lubavalt käega ja Brodrig tõusis põlvitavast asendist ja lausus: „See puudutab kindral Bel Riose't, Siwenna sõjaväe kuberneri."

„Riose't?" Cleon II laup kattus sügavate kurdudega. „Mulle ei tule praegu meelde, kes ta on. Oodake, kas tema saatis meile paar kuud tagasi selle donkihhotliku teate? Jah, mulle meenub. Ta palus kõigest hingest luba alustada vallutaja-kar-jääri Impeeriumi ja Imperaatori auks."

„Just seesama, Majesteet."

Imperaator naeris lühidalt. „Kas te oleks uskunud, Brodrig, et mul on veel selliseid kindraleid alles jäänud? Ta näib olevat kummaline atavism. Ja mida me talle vastasime? Usutavasti kandsite selle eest hoolt teie."

„Mina see olin, Teie Majesteet. Tal kästi edastada lisainformatsiooni ja keelati ilma edasiste keiserlike korraldusteta Laevastiku tegevuse suhtes mingeid samme ette võtta."

„H m - m m. Küllalt ohutu. Kes see Riose niisugune on? Kas ta on kunagi õukonda kuulunud?"

Brodrig noogutas ja ta suu tõmbles üsna pisut. „Ta alustas oma karjääri kaardiväe kadetina kümme aastat tagasi. Ta osales Lemul'i Täheparve lähedal aset leidnud intsidendis."

„Lemul'i Täheparv? Teate, mu mälu pole päris — Kas see oli tookord, kui üks noor sõdur päästis kaks liinilaeva kokkupõrkest ... eee ... millegagi?" Ta tegi käega kannatamatu liigutuse. „Ma ei mäleta üksikasju. Oli mingi kangelastegu."

„Riose oligi see sõdur. Ta sai selle eest auastmekõrgendust," sõnas Brodrig kuivalt, „ja ta määrati laevakaptenina väliteenistusse."

„Ja nüüd on ta piiriäärse süsteemi Sõjaväeline kuberner, ise veel nii noor. Võimekas mees, Brodrig!"

..Ohtlik, Teie Majesteet. Ta elab möödanikus. Ta unistab iidsetest aegadest, või täpsemalt antiiki meenutavaist müütidest. Sellised mehed on iseenesest kahjutud, kuid nende kummaline realiteeditunde puudumine teeb nad teiste silmis narriks." Ta lisas: „Nagu ma aru saan, on tema mehed täiesti tema mõju all. Ta on üks teie „populaarseid" kindraleid."

„On või?" Imperaator jäi mõttesse. „Noh, Brodrig, ma ei taha,

et mind teeniksid üksnes ebakompetentsed inimesed. Ega neid kedagi just truuduse etaloniks pidada saa."

„ Ebakompetentne reetur ohtlik ei ole. Pigem on seda võimekad mehed, keda tuleb valvata."

„Kas ka sind nende hulgas, Brodrig?" Cleon II naeris ja siis krimpsutas valust nägu. „Noh, selle loengu võid mõneks ajaks unustada. Mida uut on kuulda selle noore vallutaja asjus? Loodetavasti sa ei tulnud siia ainult mälestusi heietama."

„Teie Majesteet, Kindral Riose'ilt on saabunud veel üks teade."

„ Tohoh? Ja mislaadi?"

„Ta on nende barbarite maa üles leidnud ja soovitab sõjaretke nende vastu. Ta argumenteerib pikalt ja küllalt igavalt. Pole mõtet Teie Kuninglikku Majesteeti haiguse ajal sellega häirima hakata. Seda enam, et pikem diskussioon toimub Lordide Nõukogu istungjärgul." Ta heitis kõrvalpilgu Imperaatorile.

Cleon II kortsutas kulme. „Lordide? Kas see küsimus puudutab neid, Brodrig? See tähendaks edasisi nõudmisi Harta vabamaks interpreteerimiseks. Alati jõuab asi sinna välja."

Seda ei ole võimalik vältida, Teie Majesteet. Olukord olnuks parem, kui teie auväärsel isal oleks õnnestunud viimane ülestõus ilma Hartat andmata maha suruda. Aga kuna Harta on olemas, peame seda mõnda aega taluma."

„Sul on vist õigus. Las siis Lordid pealegi arutavad. Kuid miks kogu see pühalikkus, kulla mees? See on lõppude lõpuks ebaoluline punkt. Edu saavutamine mingil kaugel piiril väheste jõududega on vaevalt riikliku tähtsusega asi."

Brodrig naeratas vaevumärgatavalt. Ta lausus jahedalt: „See on romantilise idioodi ettevõtmine, kuid isegi romantilisest idioodist võib kaine mõistusega mässaja tööriistana ohtlik relv saada. Teie Majesteet, see mees oli populaarne siin, samuti on ta seal kõigi lemmik. Ta on noor. Kui tema annekteerib ühe või paar barbaarset hulkurplaneeti, saab temast vallutaja. Aga noor vallutaja, kes on suuteline pilootide, kaevurite, kaupmeeste ja muu rahvarämpsu vaimustust üles kütma, on alati hädaohtlik., Isegi kui tal puudub soov teiega käituda samuti nagu teie auväärt isa käitus usurpaator Rickeriga, võib kellelegi Impeeriumi lojaalseist Lordidest pähe tulla teda oma relvana kasutada."

Cleon II tegi käega äkilise liigutuse ja kangestus valust. Aeglaselt käsi lõtvus, kuid ta naeratus oli viril ja hääl kähe. „Sa oled väärtuslik alam, Brodrig. Alati kahtlustad palju rohkemat kui vaja ja mul tarvitseb arvestada ainult pooli sinu abinõudest, et olla täiesti väljaspool igasuguseid hädaohte. Me

avame Lordide silmad. Vaatame, mida nad ütlevad ja võtame sellele vastavalt meetmed. Ilmselt ei ole noormees veel ühtegi vaenulikku sammu astunud."

„Ette kandnud pole ta ühestki. Aga ta nõuab juba vägedele täiendust."

„Lisavägesid!" Imperaatori silmad ahenesid imestusest. „Millised jõud tal on?"

„ Kümme liinilaeva, täis komplekt abilaevu. Kaks laeva on varustatud vanalt Suur laevastikult võetud mootoritega ja ühel on samast allikast pärit aatomikahurite patarei. Teised laevad on uued, viimase viiekümne aasta omad, kuid sellest hoolimata kasutuskõlblikud."

„Kümnest laevast peaks iga mõistliku ettevõtmise jaoks piisama. Muuseas, minu isa saavutas oma esimesed võidud usur-paatori vastu vähem kui kümne laevaga. Kes need barbarid ometi on, kellega ta sõdib?"

Erasekretär kergitas üleolevalt kulme. „Ta nimetab neid Asumiks'."

„Asum? Mis see on?"

„Selle kohta puuduvad ülestähendused, Teie Majesteet. Olen arhiivid hoolikalt läbi otsinud. Galaktika osa, millele vihjatakse, jääb iidse Anakreoni provintsi piirkonda, mis kahe sajandi eest pühendus piraatlusele, barbaarsusele ja anarhiale. Ent kogu provintsis pole teada ühtegi Asumi-nimelist planeeti. Oli mingi ähmane vihje teadlaste rühmale, kes saadeti sinna provintsi just enne selle lahkulöömist meie protektsiooni alt. Nad pidid koostama mingisuguse Entsüklopeedia." Naeruvine libises üle ta näo. „Ma arvan, et nimetasid nad selle Asumi Entsüklopeediaks."

„Seos näib olevat liiga nõrk, et seda esile tõsta,"' kaalutles Imperaator mornilt.

„Ma ei tõstagi seda esile, Teie Majesteet. Pärast anarhia kasvu selles piirkonnas pole enam ekspeditsioonist midagi kuulda olnud. Kui nende järglased ikka veel kusagil elavad, on nad kindlasti barbaarsusse langenud."

„Niisiis tahab ta täiendust saada." Imperaator heitis oma sekretärile metsiku pilgu. „On äärmiselt imelik kümne laevaga metslaste vastu astuda ja enne, kui ühtegi lööki on antud, juba lisa nõuda. Mulle hakkab see Riose meelde tulema. Ta oli ilus poiss lojaalsest perekonnast. Brodrig, siin on komplikatsioonid mängus, mida ma ei oska läbi näha. Asi võib olla tähtsam kui esimesel pilgul paistab."

Ta näppis hajameelselt oma kangestunud jalgu katvat kumavat lina. „Ma pean sinna kaugele oma inimese saatma, kellegi, kel oleksid silmad ja mõistus ja kes oleks truu. Brodrig —"

Sekretär langetas alandlikult pea. „Ja laevad, Teie Majesteet? "

„Veel mitte." Imperaator nihutas ennast ettevaatlikult teise asendisse. Pingutus pani ta tasa oigama. Ta tõstis väriseva nimetissõrme. „Mitte enne, kui me rohkem teame. Kutsu Lordide Nõukogu koosolek kokku täna nädala pärast. See oleks mul ühtlasi hea võimalus uueks apropriatsiooniks. Ma viin selle läbi või mõned elud lõpevad."

Ta laskis oma valutava pea mõnusalt kirvendavale jõu-väljast padjale vajuda. „Mine nüüd, Brodrig, ja saada arst siia.   Tema on selles kambas kõige rohkem tähtsust täis."

5. SÕDA ALGAB

Ettevaatlikult sirutasid Impeeriumi relvajõud oma tundlad Siwennast kiirtena Perifeeria pimedasse tundmatusse. Hiigel-laevad läbisid hulkurtähti eraldavaid tohutuid vahemaid Galaktika äärel ja kompasid teed Asumi mõjupiirkonna välisserva ümber.

Kahe sajandi pikkuse barbaarsuse tõttu isoleeritud maailmad said jälle kord oma pinnal tunda Impeeriumi lääniisandate ülemvõimu. Vannuti truudust pealinnadele suunatud raskekahurite ähvardusel. Pandi maha garnisonide kaupa mehi imperaatorlikus mundris, Kosmoselaev- ja -Päike embleemina õlakutel. Vanad mehed panid seda tähele ja neile meenusid taas vaar-vaarisade ununenud jutud aegadest, mil universum oli suur, rikas ja rahumeelne ning seesama Kosmoselaev- ja -Päike valitses üle kõige.

Siis jätkasid suured laevad oma teed, et sõjaväebaaside rida ümber Asumi edasi punuda. Ja kui selles kangas iga maailm oma kohale sõlmitud oli, saadeti teade Bel Riose'i peakorterisse, mille ta oli rajanud ühe rändava päikeseta planeedi kaljusele viljatule pinnale.

Nüüd Riose lõõgastus ja naeratas kibedalt Ducem Barrile. „Noh,'mida teie mõtlete, Patriits?"

„Mina? Mis tähtsust on minu mõtetel? Mina ei ole sõjamees." Ta pilk kompas roidunud vastumeelsusega korralagedust kivises ruumis, mis oli uuristatud kunstliku õhu, valguse ja soojusega varustatud kaljukoopa seina sisse, märkimaks ainsat elumullikest kõleda maailma tohutus avaruses.

„ Vastutasuks minu vabatahtliku abi eest võiksite mind Siwennale tagasi lasta," pomises ta.

„Veel mitte. Veel mitte." Kindral pööras oma tooli nurga poole, kus tohutusuur särav ja läbipaistev kerakujuline taevakaart vana keiserlikku departemangu Anakreoni ja tema naa-bersektoreid kaardistas. „Hiljem, kui kõik on möödas, võite oma raamatute ja muu juurde tagasi pöörduda. Ma kannan hoolt, et teile ja teie lastele alatiseks tagastatakse teie pere-konnamõisad."

„Tänan," ütles Barr vaevutajutava irooniaga, „kuid minul puudub teie usk õnnelikku lõppu."

Riose naeris karmilt. „Ärge alustage jälle oma prohvetlikku hädakrääksumist. See kaart räägib veenvamat keelt kui kõik teie õnnetud teooriad kokku." Õrnalt hellitles ta käsi kumerat nähtamatut piirkonda. „Kas te radiaalprojektsioonis kaarti lugeda oskate? Oskate? Noh, vaadake oma silmaga. Kuldsed tähed tähistavad Impeeriumi territooriume. Punased tähed on allutatud Asumile, ja roosad on arvatavasti tema kaubanduslikus mõjusfääris. Nüüd pange tähele —"

Riose'i käsi kattis ümmargust nuppu ja aeglaselt muutus säravvalgete punktikeste ala sügavsiniseks. Nagu kokkutõmbuv õiekarikas sulgusid nad ümber punaste ja roosade.

„Nood sinised tähed on minu vägede poolt hõivatud," lausus Riose vaikse rahuloluga, „ja nad tungivad üha edasi. Kusagil pole nad veel vastupanu kohanud. Barbarid vaikivad. Ja on eriti märkimisväärt, et Asumi jõud pole mingit vastuseisu ilmutanud. Nad magavad rahulikku ja sügavat und."

„Te hajutate oma väed hõredalt, eks ole?" küsis Barr.

..Tegelikult, näilisusest hoolimata, ma ei tee seda," lausus Riose. „Garnisoni valdustes olevaid kindlustatud võtmepositsioone on suhteliselt vähe, kuid nad on hoolikalt valitud. Tulemusena kulutatakse vähe jõudu, kuid saavutatakse tubli strateegiline resultaat. Antud olukorras on meil selliseid eeliseid, mida kõike oleks kosmosesõja pidamise taktikat mitte-tundvale isikule raske seletada. Aga see peaks küll igaühele selge olema, et mina saan rünnata sulguva sfääri igast punktist, kuna Asumi vastulöögi võimalus on lõpuks nii küljelt kui tagalast läbi lõigatud. Tema suhtes pole mul ei külgi ega tagalat.

„Eelneva ümberpiiramise strateegiat on varemgi katsetatud eriti märkimisväärselt oma kaks tuhat aastat tagasi Loris VI sõjakäikudes, kuid alati ebatäiuslikult, sest vaenlane oli teadlik ja katsus vahele segada. Praegu on olukord teine."

„Ideaalne õpiku näide?" Barri hääl oli rauge ja ükskõikne. Riose muutus kannatamatuks. „Kas te ikka veel arvate, et minu väed kaotavad?"

„See on vältimatu."

28

„Te mõistate, et sõjaajaloos pole olemas juhtumit, kui pärast piiramisrõnga sulgemist poleks ründavad väed lõpptulemusena võitnud. Muidugi välja arvatud juhul, kui eksisteerib küllaldase tugevusega välislaevastik, mis piiramisrõnga purustab."

„Kui te just nii arvate..."

„Ja teie jääte ikka kangekaelselt endale kindlaks."

„Jah."

Riose kehitas õlgu. „Eks siis jääge pealegi."

Barr laskis vihasel vaikusel veel viivu kesta ja küsis siis tasa: „Kas te olete Imperaatorilt vastuse saanud?"

Riose võttis oma selja taha seinale kinnitatud karbist sigareti, pistis filtriotsa suhu ja pahvis suitsu hooga põlema. Ta sõnas: „Te mõtlete minu palvet saada abiväge? Vastus tuli küll kohale, aga see on ka kõik."

„Ei mingeid laevu?"

„Ei mingeid. Midagi sellist ma pooleldi ootasingi. Ausalt öeldes, Patriits, ma poleks tohtinud teie teooriast üleskihutatuna neid üldse nõutama hakata. See näitab mind vales valguses."

„Kas tõesti?"

..Muidugi. Laevad on nõutav kaup. Viimase kahe sajandi jooksul kestnud kodusõjad on hävitanud rohkem kui poole Suuriaevastikust ja allesjäänud laevad on üsna armetus seisukorras. Teate isegi, et tänapäeva laevad pole enam midagi väärt. Ma ei usu, et tänapäeval leidub terves Galaktikas meest, kes oskaks esmaklassilist hüperaatomimootorit ehitada. "

„Ma tean seda," ütles siwennalane. Ta silmad olid mõtlikud ja pilk looritatud. „Ma ei aimanud, et t e i e seda teate. Niisiis ei saa Tema Kerserlik Majesteet ainsatki laeva ära anda. Psühhoajalugu oleks võinud seda ette ennustada ja ilmselt tegigi seda. Ma ütleksin, et Hari Seldoni surnud käsi võidab avaraundi. "

Riose vastas teravalt: „Mul on niigi laevu küllalt. Teie Seldon ei võida midagi. Kui olukord muutub tõsisemaks, küll siis ka laevu hakkab saama. Siiani pole Imperaatoril veel olukorrast täit ülevaadet."

„Millest te pole talle rääkinud?"

„Loomulikult ei valgustanud ma lähemalt teie teooriat." vastas ARiose sardooniliselt. „Vaatamata minu suurele austusele teie vastu on see iseenesest ebatõenäone. Kui asjade käik ja sündmused mulle tõendid kätte annavad, siis ja ainult siis julgen ma väita, et olukord on surmaohtlik."

„Ja lisaks," jätkas Riose sundimatult, „jutul faktide toetuseta on lèse majesté' hõng. Vaevalt, et see meeldib Tema Keiserlikule Majesteedile."

'lèse majesté — (pr.) majesteedi solvamine

29

Vana patriits naeratas. „Te tahate siis öelda, et ei ole mõtet Majesteedile teatada, et tema auväärne troon on kukutamisohus Galaktika lõpus elavate kaltsakbarbarite jõugu poolt. Et seda hoiatust ei tasuks uskuda ega hinnata. Te siis ei looda temalt midagi."

„Kui keiserlikku erisaadikut mitte arvestada, siis küll." „Miks just erisaadikut?"

„See on vana komme. Trooni otsene esindaja peab viibima iga sõjakäigu juures, mis on valitsuse kaitsva soosingu all." „Tõesti? Mispärast?"

„Niiviisi sümboliseeritakse kõikidel sõjakäikudel Imperaatori juhtivat osa. Sel on veel teinegi funktsioon — kindlustada kindralite truudus, mis just alati ei õnnestu."

„Teie arvates on see kindlasti ebamugav, kindral. Ma pean silmas võõrast kontrolli."

Riose punastas kergelt. „Kahtlemata, kuid sinna ei saa midagi parata —"

Vastuvõtja kindrali käes lõi soojalt hõõguma ja vaevukuul-' dava kõlksatusega kukkus pilusse silinderside. Riose rullis selle lahti. ‚Tore! Seda ma ootasingi!"

Küsivalt kergitas Ducem Barr kulmu.

Riose sõnas: „Te vist teate, et meil õnnestus üks nendest Kaupmeestest vangi võtta. Ta on elus — ja ta laev terve." „Õlen sellist juttu kuulnud."

„Ta on just siia toodud ja mõne minuti pärast seisab ta meie ees. Teie jääge oma kohale, Patriits. Ma tahan, et te ülekuulamise juures viibite, kui ma teda küsitlen. Sellepärast ma teid täna siia kutsusingi. Loodetavasti märkate tema jutus mõnd olulist üksikasja, mis minul kahe silma «vahele võib jääda."

Kõlas uksesignaal ja kindral vajutas jalaga nuppu, mis ukse valla paiskas. Mees, kes lävel seisis, oli pikakasvuline ja habetunud. Ta kandis lühikest pehmet nahataolist plastikkuube kuklasse lükatud kapuutsiga. Ta käed ei olnud raudus ja kui ta märkaski enda ümber relvastatud mehi, ei vaevunud ta seda välja näitama.

Ta astus sundimatult sisse ja heitis enda ümber arvestava pilgu. Kindralit austas ta ainult vaevumärgatava käeviipe ja kerge noogutusega.

„Teie nimi?" nõudis Riose otsustavalt.

„Lathan Devers." Kaupmees jäi seisma, pöidlad laia kireva vöö vahel. „Kas teie olete siin ülemus?" „Teie olete kaupmees Asumilt?"

„Täiesti õige. Kuulge, kui te olete ülemus, öelge siis oma

30

palgalistele meestele siin, et nad jätaksid minu laeva lasti rahule."

Kindral tõstis pea ja silmitses vangi külmalt. „Vastake küsimustele. Ärge siin käsutage."

„Hea küll. Olen nõus. Aga üks teie poistest kärtsatas endale laseriga paraja augu rindu, sest toppis oma sõrmed sinna, kuhu tal asja polnud."

Riose pööras pilgu valveohvitserile. „Kas see mees räägib tõtt? Teie ettekande järgi, Vrank, ei kaotatud ühtegi elu."

„Sel ajal ei kaotatudki, härra kindral," vastas leitnant kangelt ja kartlikult. „Hiljem tuli korraldus laev läbi otsida, kuna oli tekkinud kumu, nagu oleks neil naine pardal. Selle asemel, sir, leiti hulk tundmatuid instrumente, mis pidavat vangi sõnade järgi tema kaup olema. Üks neist plahvatas kättevõtmisel ja sõdur, kes seda puudutas, sai surma."

Kindral pöördus uuesti kaupmehe poole. „Kas teie laeval on aatomilaenguid?"

„Galaktika nimel, ei! Milleks meil neid vaja? See loll haaras pihku aatomimulgusti, toruots enda poole, ja vajutas selle maksimumhajutamisnupule. Nii ometi ei toimita. Sama hästi võiks endale neutronpüstoliga meelekohta sihtida. Ma oleksin teda takistanud, aga mul istuti parasjagu, viie mehega rinna peal."

Riose viipas ootavale valvurile. „Teie võite minna. Kaaperdatud laev igasuguse sisseronimise vältimiseks kinni pitseerida. Istuge, Devers."

Kaupmees istus, kuhu kästud ja talus kangekaelselt keiserliku kindrali karmi läbitungivat pilku ning Siwenna patriitsi uudishimulikku vaadet.

Riose sõnas: „Te olete mõistlik mees, Devers."

„Kas teile avaldab mõju minu nägu, või tahate te midagi? Igatahes ühte ma teile ütlen: ma olen hea ärimees."

„See teeb umbes sama välja. Ta andsite oma laevaga alla, aga ometi oleksite võinud meie laskemoona raisata ja ennast elektrontolmuks pihustada lasta. Kui te ka edaspidi sellist suhtumist jätkate, võime teid ka tulevikus hästi kohelda."

„Head kohtlemist ihaldan ma üle kõige, ülemus."

„Tore, mina ihaldan koostööd üle kõige." Riose naeratas ja ütles tasakesi kõrvale Ducem Barrile: „Ma loodan, et sõna 'ihaldama' tähendab seda, mida mina mõtlen. Olete te kunagi kuulnud sellist barbaarset žargooni?"

Devers lausus imalalt: ..Õigus. Tabasite ära. Aga missugusest koostööst te räägite, ülemus? Ausalt öelda, ma hästi ei jaga oma praegust olukorda." Ta vaatas ümber. „Kus me näiteks praegu asume ja milles on asi?"

31

„Ah, ma unustasin meid tutvustada. Palun vabandust." Riose oli heas tujus. „See džentelmen on Ducem Barr, Impeeriumi Patriits. Mina olen Bel Riose, Impeeriumi Peer ja Tema Keiserliku Majesteedi Relvajõudude Kolmanda järgu Kindral."

Kaupmehe lõug vajus ripakile. „ Impeeriumi? Kas selle vana Impeeriumi, mida meile koolis õpetati! No on alles nali! Ja mina arvasin kogu aeg, et seda pole enam olemas."

„Vaadake ringi. Ta on olemas," tähendas Riose süngestudes.

„Ma oleksin muidugi pidanud kohe taipama," Lathan Devers sihtis habemega lakke. „See oli võimsalt vuntsitud õhusõiduk, mis nabis kinni minu küna. Mitte ükski Perifeeria kuningriik poleks osanud sihukest valmis vorpida." Ta kulm kiprus. „Niisiis, mis mängu te mängite, ülemus? Või pean ma ütlema 'kindral'?"

„Mängu nimi on sõda."

„Impeerium Asumi vastu, see või?"

„ Õigus."

„ Mispärast?"

„Te peaks teadma, mispärast."

Kaupmehe ainitine pilk oli salvav ja ta raputas pead.

Riose laskis teisel järele mõtelda, siis ütles leebelt:

„Ma olen kindel, et te teate, mispärast."

Lathan Devers pomises: „Siin on palav," ja tõusis püsti, et anorakki seljast võtta. Siis istus ta uuesti ja sirutas jalad välja.

Ta ütles mõnusa rahuga: „Teie arvates peaksin ma vist suure sõjakisaga teile kallale kargama. Muuseas mul oleks käkitegu teid kinni võtta enne, kui te suudaksite end liigutada, ja see vanapoiss, kes seal nurgas sitsib ja vaikib, ei suudaks mind hoopiski peatada.

„Kuid te ei tee seda," ütles Riose enesekindlalt.

„Ei tee," nõustus Devers armastusväärselt. „Ega see teie tapmine vist sõda ei peataks. Seal, kust teie pärit olete, kindralitest puudust ei tule."

„Väga õigesti arvestatud."

„ Pealegi, arvatavasti löödaks mind kaks sekundit pärast teie tapmist pikali ja tehtaks mulle vastavalt vajadusele kas kiire või aeglane lõpp peale. Surma saaksin igal juhul. Kui ma plaane pean, ei meeldi mulle kunagi sellise võimalusega arvestada. See ei tasu end ära."

„Ma teadsin, et te olete mõistlik."

„Ma tahaksin ainult üht, ülemus. Seletage, mida te sellega öelda tahate, et ma peaks teadma, miks te meile kallale tükite. Ma ei tea; ja mõistatamismängud tüütavad mind."

„Ja-ah? Hari Seldonist olete te kunagi kuulnud?"

32
„Ei ole. Ma juba ütlesin, et mulle ei meeldi mõistatamis-mängud."
Riose vaatas vilksti Ducem Barri poole. Too naeratas peene mahedusega ja taas muutus ta ilme unistavaks.
Riose lausus nägu moonutades: „Ärge teie meiega mänge mängige, Devers! Asumi tava, või on see valm, või kaine ajalugu — mul ükskõik, kuidas seda nimetada — et varem või hiljem rajate just teie Teise Impeeriumi. Olen tuttav Hari Seldoni psüühoajaloolise sõnamulina üsna üksikasjalise versiooniga, samuti teie võimalike kallaletungiplaanidega Impeeriumile."
„Kas tõega või?" Devers vangutas mõtlikult pead. „Ja kes teile seda kõike rääkis?"
„Mis tähtsust sel on?" küsis Riose kurjakuulutava viisakusega. „Teie siin küsimusi ei esita. Ma tahan teada, mida teate teie Seldoni valmist."
„Aga kui see on muistend —"
„Ärge mängige sõnadega, Devers."
„Ma ei mängi. Räägin teiega avameelselt. Teie teate sellest ei vähem ega rohkem kui mina. See on tühipaljas jamps. Igal maailmal on oma rahvajutud; ei saa keegi ilma nendeta läbi. Jah, ma olen midagi taolist kuulnud — Seldon, Teine Impeerium ja nii edasi. Neid lugusid räägitakse lastele õhtul unejutuks. Väiksed põnnid neelavad öösiti külalistubades teki all taskulambi valgusel Seldoni põnevuslugusid. Kuid see on rangelt lastele. Või siis ebaintelligentseile täiskasvanuile." Kaupmees raputas pead.
Keiserliku kindrali silmad tumenesid. „On see tõesti nii? Raiskate ilmaasjata valesid, mees. Mina olen käinud planeedil Terminus. Ma tunnen teie Asumit. Ma olen talle näkku vaadanud."
„Miks te seda kõike minult küsite? Minult, kes ma pole sinna saanud oma jalga kaks kuud järjepanu kümne aasta jooksul. Te raiskate oma aega. Kuid laske oma sõjal käia, kui see, mida te taga ajate, on valmid."
Esimest korda avas ka Barr suu ja küsis tasaselt: „Te olete siis nii kindel Asumi võidus?"
Kaupmees pöördus tema poole. Ta punastas kergelt ja ta meelekohal ilmus valgena nähtavale vana arm. „Hm-mm-m, vaikiv partner võtab sõna. Kuidas teil seda mu jutust välja lugeda õnnestus, doktor?"
Riose noogutas kergelt Barrile ja siwennalane jätkas vaikse häälega: „Sest teid häirib juba paljas mõte sellest, et teie maailm võiks sõja kaotada ja kibedat kaotusevalu kannatada. Minu maailm kunagi kaotas ja kannatab praegugi."
33
Lathan Devers näppis habet, vaatas ühelt vastaselt teisele, siis naeris lühidalt. „Kas ta alati räägib niimoodi, ülemus?" Ta tõsines. „Kuulge, mis on kaotus? Olen näinud sõdu ja olen näinud lüüasaamisi. Mis sest, kui võitja haarab võimu? Keda see segab? Mind? Või teisi minutaolisi vennaseid?" Ta raputas pilkavalt pead.
„Arutame asja nii." Kaupmees jätkas veenvalt ja tõsiselt, „viis või kuus täissöönud logaskit valitsevad tavaliselt ühte planeeti. Nemad saavad sule sappa, kuid minu meelerahu see ei häiri. Kas jagate? Ja inimesed? Tavalised lihtinimesed? Kindel see, et mõned saavad surma ja teised maksavad mõnda aega kõrgemaid makse. Kuid pikapeale korraldub iseenesest ja käib maha. Siis on jälle endine olukord, ainult erineva viie või kuue logardiga eesotsas."
Ducem Barri ninasõõrmed värelesid ja ta käsi tõmbles, kuid ta ei öelnud midagi.
Lathan Deversi pilk jäi temale peatuma. Selle pilgu eest ei jäänud midagi varjule. Ta sõnas: „Vaadake, mina pean odavate tarbeesemete hankimiseks ja õlle ning ninaaluse teeni-miseks kogu oma elu kosmoses ringi ekslema. Aga need paksud isandad seal," osutas ta pöidlaga üle õla, „istuvad kodus ja koguvad minutist minutisse oma taskuisse minu aastasissetulekut — nad koorivad mind ja minusuguseid! Oletagem, et teie valitsete Asumit. Ikkagi on teil meiesuguseid vaja. Te vajate meid rohkem kui automaadid iial vajavad —

sellepärast, et teie pole asjatundjad ja meie tooksime teile sisse ränka raha. Meie teeksime Impeeriumiga paremat äri. Jah, teeksime; ja mina olen ärimees. Mina olen iga asja poolt, mis midagi sisse toob."

Ja ta seiras mõlemat meest pilkava sõjakusega.

Vaikus kestis mitu minutit. Siis krõpsatas silinder pilusse. Kindral nipsas selle lahti, heitis peenele trükile pilgu ja nupu-vajutusega laserdas loetavaks.

„Valmistada plaan, näidates ära iga sõdiva laeva asukoht. Oodata käsku kaitsepositsioonil täisrelvastuses."

Ta sirutas käe keebi järele. Seda õlgadele kinnitades sosistas ta vaevu huuli liigutades Barrile: „Ma jätan selle mehe teie hooleks. Ma ootan tulemusi. Praegu on sõda ja käpardite vastu võin ma julm olla. Pidage seda meeles!" Ta lahkus, noogutades mõlemale hüvastijätuks.

Lathan Devers vaatas talle järele. „Noh, midagi tabas teda hella kohta. Mis lahti on?"

„Ilmselt lahing," lausus Barr torisedes. „Asumi jõud astuvad oma esimesse lahingusse. Tulge parem kaasa."

Ruumi sisenesid relvastatud sõdurid. Nende käitumine oli

lugupidav, kuid näod karmid. Devers astus vana uhke Siwenna patriitsi kannul uksest välja. Tuba, millesse neid juhatati, oli väiksem ja lagedam. Seal oli kaks voodit, videoekraan, dušš ja sanitaarsõlm. Sõdurid marssisid välja ja õõnsa kõminaga sulgus massiivne uks.

„Ohoo!" Devers vaatas halvustavalt ringi. „Näib, et pikemaks ajaks."

„Seda jah," tähendas Barr lühidalt. Vana siwennalane pööras selja.

Kaupmees küsis ärritunult: „Mis mängu te õieti mängite?"

„Ma ei mängi mingit mängu. Te olete minu valve all. Ongi kõik."

Kaupmees tõusis ja lähenes. Ta kogu kõrgus liikumatu patriitsi kohal. „Ja-ah? Aga ometi olete koos minuga selles kambris ja kui meid siia kõnnitati, olid püstolitorud suunatud nii teile kui mulle. Kuulge, aga minu arvamuste peale sõjast ja rahust läksite te täitsa ähmi täis."

Ta ootas asjatult vastust. „Hea küll, las ma siis küsin teilt midagi. Te ütlesite, et teie kodumaa sai kord peksa. Kes seda tegid? Komeetide elanikud välistest udukogudest?"

Barr tõstis pilgu. „Impeerium."

„Tõsi või? Mida te siis siin teete?"

Barr vaikis paljutähendavalt.

Kaupmees ajas alahuule prunti ja noogutas aeglaselt. Ta libistas oma parema käe randme ümbert lamedalülilise käe-võru ja sirutas Barri poole. „Mis te sellest arvate?" Vasakul käerandmel kandis ta samasugust.

Siwennalane võttis ehte. Kaupmehe sundiva käeviipe peale pani ta võru aeglaselt kätte. Kummaline kirvendus randmel möödus kiiresti.

Deversi hääl muutus otsekohe. „Korras, vennas, nüüd töötab. Võite vabalt rääkida. Kui siia ruumi on monteeritud 'lutikad', ei kuule nad nüüd enam tuhkagi. See on välisegaja, mis te saite; ehtne Mallow' disain. Maksab kahekümneviieka igas maailmas siit kuni välimise ääreni välja. Teie saate ta tasuta. Rääkimisel hoidke huuled paigal. Aegamisi. Te peate nõksu kätte saama."

Ducem Barr tundis äkki, et on väsinud. Kaupmehe puurivad silmad hiilgasid ja sundisid tagant. Ta tundis, et ei suuda nende nõudmisele vääriliselt vastu panna.

Barr küsis: „Mida te tahate?" Sõnad venisid ta liikumatute huulte vahelt.

„Olen seda teile juba öelnud. Te ajate loba nagu need, keda meie nimetame patriootideks. Ja ometi lömastas Impeerium teie oma maailma ja siin te mängite kokku Impeeriumi

võimumeeste soosikust kindraliga. Pole nagu mõtet sees, või kuidas?"

Barr lausus: „Mina olen oma osa täitnud. Minu läbi on üks Impeeriumi asekuningaid surma saanud."

„Tõsi või? Kas hiljuti?"

„Nelikümmend aastat tagasi."

„Nelikümmend... aastat... tagasi!" Kaupmehele näisid need sõnad midagi tähendavat. Ta kortsutas kulmu. „Pikk aeg mälestustest elada. Kas see noor kindralimundris kutsikas teab?"

Barr noogutas.

Deversi silmad tumenesid mõttepingest. „Kas te tahate, et Impeerium võidab?"

Vana Siwenna patriits purskas äkki maruvihaselt: „Hukkugu Impeerium kõigi oma tegemistega katastroofis! Terve Siwenna palvetab selle eest iga päev. Mul olid kord vennad, õde, isa. Aga nüüd on mul lapsed, lapselapsed. Kindral teab, kust neid leida."

Devers ootas.

Barr jätkas sosinal: „Kuid see ei peataks mind, kui oodatav tulemus riski korvaks. Nemad juba teaksid, kuidas surra."

Kaupmees sõnas lahkelt: „Te tapsite kunagi asekuninga, eh? Teate, mulle koidavad mõned asjad. Meil oli kord linnapea, ta nimi oli Hober Mallow. Ta külastas Siwennat, see on ju teie maailm, eks? Siis kohtas ta kedagi Barr'i nimelist meest."

Ducem Barr vaatas ainiti, kahtlustavalt. „Mida te sellest teate?"

„Mida iga kaupmees Asumil teab. Teie võite olla kaval vanamees, kes on siia pandud selleks, et mulle külje alla pugeda. Teadagi ähvardaks nad teid püstolitega, ja teie teeskleks osavalt Impeeriumivihkajat ja oleksite ihu]a hingega selle purustamise poolt. Mina muidugi kukuks teid uskuma ja puistaksin teile oma südant. Vaat kus kindral alles rõõmustaks. Sihuke asi läbi ei lähe, dok."

„Aga siiski ma tahaks näha, kas te suudate tõestada, et olete Onum Barri poeg Siwennalt — kuues ja noorim, kes pääses veresaunast."

Ducem Barr avas värisevi käsi lameda metallkarbikese seina-orvas. Väljavõetud metallese kõiksus tasa, kui ta selle kaupmehele pihku pistis.

„Vaadake seda," ütles ta.

Devers'i silmad läksid üllatusest suureks. Ta hoidis keti keskmist paksemat lüli silmade ligi ja vandus tasa. „See on Mallow' monogramm, või olen mina koputada saanud kollanokk, ja disain on oma viiskümmend aastat vana, ei rohkem ega vähem."

36

Ta tõstis pea ja naeratas.

„Andke käsi, dok. Üht inimest kaitsev aatomikilp on kogu tõend, mida ma vajan," ja ta sirutas välja oma suure kämbla.

6. FAVORIIT

Tillukesed laevad olid tühjast avarusest ilmunud ja nooltena armaada keskele lennanud. Ilma ühegi lasu või energiasähvatuseta nõelusid nad läbi laevu pungil täis õhuruumi, siis tuiskasid iilina eemale, kuna keiserlikud laevamürakad pöördusid neile järele nagu kohmakad ja rasked metsloomad. Toimus kaks hääletut valgusesähvatust, kui kaks tibatillukest sääske tuumalaengu täistabamuses lahustusid, ülejäänud olid läinud.

Suured laevad otsisid veel, siis pöördusid tagasi oma esialgsete ülesannete juurde ja suure piiramisvõrgu kudumine jätkus maailm maailma järel.

Brodrigi munder oli suursugune; hoolikalt õmmeldud ja sama hoolikalt kantud. Ta jalutas ruttamata läbi aedade tundmatul planeedil Wandal, mis oli keiserlike vägede ajutiseks peakorteriks; ta nägu oli sünge.

Bel Riose jalutas temaga koos. Tema nukralt üksluise hall-musta välimundri krae oli lahti nööbitud.

Riose viipas pehmele mustale pingile lõhnava sõnajalgpuu all, mille mölajad lehed kerkisid lapikult vastu valgele päikesele. „Vaadake seda, sir, see on jäänus Impeeriumist. Kaunistatud pingid, mõeldud armastajatele, säilunud täiesti uute ja tarvitamiskõlblikena, kuna vabrikud ja paleed varisevad varemeina unustusehõlma."

Ta võttis istet, sel ajal kui Cleon II Erasekretär sirgelt tema ees seisis ja elevandiluust kepi täpsete löökidega osavasti puudelt lehti maha kaksas.

Riose pani jalad risti ja pakkus teisele sigaretti. Ta mudis ise ühte, kui sõnas: „Tema Keiserliku Majesteedi valgustatud tarkusest oligi oodata, et saadetakse nii kompetentne vaat-leja nagu teie. See "vabastab mind kõigist võimalikest kahtlustest, et tähtsamate ja pakilisemate äriasjade surve võiks varjutada sellise väikese sõja Perifeeriaga."

„Imperaatori silmad ulatuvad kõikjale," ütles Brodrig masinlikult. „Me ei alahinda selle sõjakäigu tähtsust, ent näib siiski, et selle raskusastet kiputakse liialt rõhutama. Vaevalt on 'nende väikesed laevad selliseks barjääriks, et osutuks vajalikuks eelnevalt läbi viia keerukas ümberpiiramismanööver."

Riose punastas, kuid ta säilitas enesevalitsemise. „Ma ei või liiga järelemõtlematu rünnakuga riskida oma meeste eluga — neid on küllalt vähe, ega oma laevade hävitamisega, kuna neid pole võimalik asendada. Piiramisrõnga loomine vähendab minu kaotusi surnute või vangilangenutena lõpprünnakus veerandi võrra, ükskõik kui raske see ka ei oleks. Võtsin endale vabaduse eile neid asjaolusid strateegilisest seisukohast selgitada."

„No-noh, mina ei ole sõjaväelane. Antud juhul te kinnitate, et mis näib silmnähtavalt ja ilmselt õige, osutub tegelikult valeks. Me võtame seda arvesse. Kuid teie ettevaatus läheb hoopis kaugemale. Oma teises kirjas te nõudsite vägedele täiendust. Ja seda vaenlase vastu, kes on vaene, väike ja barbaarne, kellega teil sel ajal veel ainsatki kokkupõrget polnud. Soovida rohkem vägesid sellistes tingimustes lõhnaks peaaegu et võimetuse või millegi hullema järele, kui teie varasem karjäär ei annaks teie julgusest ja kujutlusvõimest küllaldast kinnitust."

„Ma tänan teid," sõnas kindral külmalt, „kuid tahaksin teile meenutada, et on olemas vahe julguse ja pimesi tegutsemise vahel. Sobival hetkel võib ka otsustavalt riskida, kui vaenlast tuntakse ja võidakse vähemalt umbkaudu riski suurust välja arvestada; kuid minna tundmatu vaenlase vastu on juba hulljulgus. Sama hästi võiksite te küsida, miks sama mees sprindib päeval ohutult üle takistuste ja komistab öösel oma toas mööbli otsa."

Brodrig heitis teise mehe sõnad osava sõrmenipsuga kõrvale. „ Dramaatiline, kuid mitte veenev. Te olete ise sel barbaarsel maal käinud. Lisaks on teil see vaenlasest vang, keda te poputate, see kaupmees. Kui teie enese ja vangi teadmised kokku arvata, ei tammu te öises udus."

„Kas ei? Ma palun teid meeles pidada, et maailma, mis kahe sajandi vältel isolatsioonis on arenenud, ei ole võimalik ühekuise külaskäigu ajal nii hästi tundma õppida, et selle põhjal võiks arukat rünnakut ette valmistama hakata. Ma olen sõdur, mitte subeeterliku kolmedimensionaalse põnevusjutu lohk-lõuaga ja laia rinnaga kangelane. Ei saa ka üksik vang, kaubitsejate rühma tundmatu liige, kel puudub vaenuliku maailmaga tihe side, pühendada mind kõigisse vaenlase strateegia sisemistesse saladustesse."

„Te olete teda küsitlenud?"

..Olen." „Noh?"

„Sellest oli kasu, kuid mitte olulist. Tema laev on tibatilluke, tähtsusetu. Ta müütab väikseid lelusid, mis lõbustavad,

mitte midagi muud. Mul on neist paar nupukamat. Ma kavatsen need kentsakad haruldused Imperaatorile saata. Loomulikult on laevas ja selle masinavärkides paljugi sellist, millest ma midagi ei taipa, kuid tehnomees ma ei ole."

„Kuid teie hulgas on neid, kes on," toonitas Brodrig.

„Olen ka selles teadlik," vastas kindral veidi salvavalt. „Kuid neil lollidel on enne veel palju õppida, kui nad minu vajadustele vastavad. Ma juba palusin saata targemaid päid, kes taipaksid midagi kummaliste aatomiväljavoolude toimest, mida laev kätkeb. Ma ei ole vastust saanud."

„Seda liiki mehi pole võimalik teile anda, kindral. Teie tohutus provintsis peab kindlasti olema vähemalt üks mees, kes taipab midagi aatomienergeetikast."

„Kui oleks mõni selline, oleksin lasknud tal parandada need loksuvad, rivist väljalangemisohus mootorid, mis veavad kahte laeva minu väikesest laevastikust. Kahte laeva minu napist kümnest, mis on küllaldase energiavaru puudumise tõttu võimetud sõdima. Üks viiendik minu jõududest on muuks kõlbmatute raisakullidena sunnitud rindejoone taga positsioone kindlustama."

Sekretäri sõrmed värisesid kannatamatult. ..Selles mõttes ei ole teie positsioon unikaalne, kindral. Imperaatoril on samad mured."

Kindral viskas puruksmuditud süütamata sigareti minema, süütas teise ja kehitas õlgu. „Noh, see ei puuduta käesolevat probleemi, esmaklassiliste tehnomeeste puudumist. Välja arvatud ehk tõsiasi, et ma oleksin oma vangi juures saavutanud enamat, kui minu Psühhosond olnuks töökorras."

Sekretär kergitas kulme. „Teil on Sond?"

„Vana. Juba kõlbmatuks muutunud, mis mind alt vedas sel ainsal korral, kui ma teda vajasin. Ma käivitasin ta vangi magamise ajal ega saavutanud mitte midagi. Nii paljukest siis Sondist. Ma olen seda katsetanud oma meeste peal ja reageering on täiesti õige ja minu meeskonna hulgas puudub tehnomees, kes oskaks öelda, miks aparaat vangi juures ei funktsioneeri. Ducem Barr, kes ise on osaliselt teoreetik, ehkki mitte mehhaanik, ütleb, et vangi psüühika struktuur jääb Sondi puhul mõjustamata sellepärast, et ta on lapsepõlvest peale olnud allutatud teistsugusele ümbrusele ja närviärritustele. Ei tea. Kuid tema võib veel kasulikuks osutuda. Ma säästan vangi selles lootuses."

Brodrig nõjatus oma kepile. „Ma uurin järele, kas pealinnas on mõni spetsialist saadaval. Vahepeal, kuidas on lood tolle teise mehega, siwennalasega? Te hoiate liiga paljusid vaenlasi oma soosingus."

39

„Tema tunneb vaenlast. Ka teda hoian ma lootuses tulevikus tema teadmisi ja abi kasutada."

„Aga ta on siwennalane ja pagendatud mässaja poeg."

„Ta on vana ja jõuetu ja tema perekond on pantvangiks."

„Ahah. Kuid ma arvan, et ei teeks paha, kui ma ise selle kaupmehega vestleksin."

„Kindlasti."

„Nelja silma all," lisas sekretär külmalt, toonil, mis ei lubanud vasturääkimist.

„Kindlasti," kordas Riose lahkelt. „Imperaatori truu alamana ma aktsepteerin tema isiklikku saadikut kui oma ülemust. Ent, kuna kaupmes asub meie püsibaasis, tuleks teil eesliinilt huvitaval momendil lahkuda."

„Jah? Mis mõttes huvitaval?"

„Huvitaval selles mõttes, et täna sulgus piiramisrõngas. Huvitaval, sest nädala jooksul siirdub Äärealade Kahekümnes Laevastik ringi sisse, vastupanukolde südamesse."

Riose naeratas ja pöördus kõrvale.

Mingil ähmasel viisil tundis Rodrig, et on lüüa saanud.

7. ALTKÄEMAKS

Seersant Mori Luk oli ideaalne lihtsõdur. Ta oli pärit ühelt Plejaadide tohutu suurtest põllumajanduslikest planeetidest, kus ainult elu sõjaväes võis katkestada sidemed maamulla ja tulutu orjaeluga, ja tema oli tüüpiline selle keskkonna esindaja. Küllalt kujutlusvõimeni, et hädaohule kartmatult vastu astuda, küllalt tugev ja vilgas, et teha seda edukalt. Ta kuuletus vastuvaidlematult käsule, kihutas järeleandmatult enesele alluvaid mehi taga ja jumaldas vankumatult oma kindralit.

Kuid sellele vaatamata oli ta päikeselise iseloomuga. Kui tema käsku täites tappis mehe, tegi ta seda ilma kõhkluse-raasuta, kuid ühtlasi ilma tigeduseraasuta.

Et seersant Luk enne sisenemist ukse taga helistas, oli veel üks tõend tema taktitundest, kuigi tal oli täielik õigus ilma helistamata sisse astuda.

Kaks toasviibijat tõstsid pilgud oma õhtueinelt ja üks neist sirutas välja jala katkestamaks päevinäinud ragiseva tasku-vastuvõtja pealetungiva katkendliku häälitsemise.

„Toote jälle raamatuid?" küsis Lathan Devers.

Seersant ulatas tihedasti kokkukeeratud filmirulli ja kratsis kukalt. „See kuulub insener Orrele, kuid ta tahab seda tagasi

saada. Ta kavatseb rulli oma lastele saata, nagu teie ütlete, umbes nagu suveniiri, teate."

Ducem Barr keerutas silindrit uudishimulikult peos. „Ja kust insener selle sai? Tal pole ju vastuvõtjat, või on?"

Seersant raputas kindlalt pead. Ta osutas mõlkis krapile voodijalutsis. „See on siin paigas ainuke. See sell, Orre, leidis raamatu ühelt neist seafarmi-maailmadest, mille me vallutasime. See seisis neil omaette suures hoones, ja tal tuli mõned kohalikud inimesed maha lüüa, kes püüdsid teda takistada seda võtmast."

Ta vaatas rulli hindavalt. „See on hea meene — lastele."

Ta vaikis, siis jätkas saladuskatte all: „Muide, üks suur uudis liigub ringi. See on küll ainult kõlakas, aga isegi nii on see liiga hea, et suu pidada. Kindral tegi jälle tüki ära." Ja ta noogutas aeglaselt, tõsiselt.

„Tõsi või? Mis ta siis tegi?" küsis Devers.

„Sulges piiramisrõnga, vaat mis." Seersant pugistas isaliku uhkusega naerda. „Kas ta pole ikka priima! Kas ta ei teinud seda marudalt? Keegi mees, hea jutupaunik, ütleb, et kõik läks libedalt ja tasaselt nagu sfääride muusika, mis iganes see ka on."

„Nüüd siis algab suur ofensiiv?" küsis -Barr lahkesti.

„Loota on," kõlas energiline vastus. „Ma tahan oma laeva peale tagasi, nüüd, kus mu käsi on jälle ühes tükis. Olen siin oma tagumiku otsas istumisest tüdinud."

„Mina samuti," pomises Devers äkki ja raevukalt. Ta hammustas vihaselt alahuult.

Seersant vaatas talle kahtlevalt otsa ja ütles: „Ma peaks nüüd minema hakkama. Varsti on kapteni ringkäigu aeg ja ma ei taha, et ta mind siit tabab."

Ta peatus uksel. „Muide, sir," ütles ta äkilise, kohmaka argusega kaupmehele. „Minu naine saatis sõna. Ta ütleb, et see väike külmuti, mis te temale saatmiseks andsite, töötab suurepäraselt. See ei lähe talle midagi maksma ja ta hoiab nüüd peaaegu kuu aja toidumoona täiesti külmununa. Ma olen teile väga tänulik."

„Ei ole tänu väärt. Unustage see."

Suur uks libises naeratava seersandi järel hääletult kinni.

Ducem Barr tõusis toolilt. „Peab ütlema, et külmuti eest tasub ta ausalt. Eks vaatame siis seda uut raamatut. Ahah, pealkirja ei ole."

Ta rullis umbes jardi jagu filmist lahti ja vaatas seda vastu valgust. Siis ta pomises: „Noh, aja mind läbi tagumiku, nagu seersant ütleb. Devers, see on ju 'Summa aed'."

„Tõega?" sõnas kaupmees huvitult. Ta lükkas lõuna ülejäägi

kõrvale. „Istu, Barr. Selle vana-aja kirjanduse kuulamine ei tee mind põrmugi targemaks. Kuulsid, mida seersant ütles?"

„Jah, kuulsin. Mis sellest?"

„Ofensiiv algab. Ja meie istume siin!"

„Kus siis sina tahaksid istuda?"

„Sa saad väga hästi aru, mis ma öelda tahan. Lihtsalt ootamisest pole kasu."

„Ei ole või?" Barr eemaldus ettevaatlikult vana filmi projektorist ja pani uue sisse. „Viimase kuu aja jooksul rääkisid sa mulle Asumi ajaloost üsna paljut ja näib, et möödunud kriiside suured juhid muud ei teinudki, kui ainult istusid ja ootasid."

„Ah, Barr, aga nad teadsid, mida teevad."

„Kas teadsid? Pärast nad kindlasti ütlesid, et teadsid ja kes seda teab — võib-olla oligi nii. Aga pole tõendit, et asjad poleks kujunenud sama hästi või paremini, kui nad ei oleks teadnud, kuhu nad lähevad. Sügavamaid majanduslikke ja sotsioloogilisi jõude ei juhi üksikisikud."

Devers irvitas. „Ega ole ka võimalik öelda, et kõik poleks võinud hoopis hullemini lõppeda. Teie arutlete tagant ettepoole." Ta silmad olid mõtlikud. „Oletagem, et ma pihustan ta tolmuks?"

„Kelle? Riose."

„Jah."

Barr ohkas. Ta elatanud silmad olid möödaniku meenutusist murelikud. „Üksikisiku mõrvamine ei ole väljapääs, Devers. Mina olen seda kord kahekümne aastaselt teiste ässitusel proovinud — aga see ei lahendanud midagi. Ma kõrvaldasin ühe lurjuse Siwennalt, kuid mitte Impeeriumi iket ja tähtis oli hoopis ike, aga mitte see närukael."

„Aga Riose pole mitte ainult lurjus, dok. Temas kehastub kogu neetud armee. Ilma temata laguneks see laiali. Nad ripuvad ta küljes nagu titad. See seersant seal muutub iga kord härdaks, kui ta tema nimegi nimetab."

„Isegi nii. On teisi armeesid ja teisi juhte. Sa pead tungima sügavamale. Näiteks see Brodrig. Mitte kedagi teist ei kuula Imperaator, nii nagu teda. Ta võiks endale nõutada sadu laevu seal, kus Riose peab rabelema ainult kümnega. Ma tean ta reputatsiooni."

„Tõsi või? Kes ta siis on?" Kaupmehe silmist kadus nurjunud lootus, mis asendus terava uudishimuga.

„Sa tahad lühikest ülevaadet? Ta on madala päritoluga kelm, kes oma lakkamatu meelitamisega tujuka Imperaatori eneseuhkust kõditab. Õukonna aristokraatia liikmed, kes ka ise on parajad kahjurid, vihkavad teda südamest, sest ta ei saa

uhkeldada ei päritolu ega alandlikkusega. Ta on Imperaatori nõuandja kõigis asjus ja tema tööriist kõige mustemates, päevavalgust kartvamates tegudes. Vajaduse järgi on ta kord reetlik, kord truu. Terves Impeeriumis ei ole ühtegi meest, kes oleks nii osav nurjatustes või nii toores lõbutsemistes. Räägitakse, et Imperaatori soosingut võita on võimalik üksnes tema kaudu ja ainus tee tema juurde on nurjatuse kaudu."

„Tore küll!" Derves näppis mõtlikult oma korralikult piiratud habet. „Ah selline ongi see vanamees, kelle Imperaator saatis siia Riose'il silma peal hoidma. Kas tead, mulle tuli üks mõte."

„Nüüd tean."

„Oletagem, et sellele Brodrigile ei hakka meie noor Armee Rõõm meeldima?"

„ Ilmselt juba ei meeldigi. Brodrig ei paista silma võime poolest teisi sallida."

„Oletagem, et asi muutub päris hulluks. Imperaator võib sellest kuulda saada ja Riose'il tuleb ebameeldivusi."

„Mh-mh. Täiesti tõenäone. Kuidas oleks võimalik asjade kulgu selliselt suunata?"

„Ma ei tea. Ehk saaks teda altkäemaksuga ära osta?"

Patriits naeris õrnalt. „Jah, teataval viisil küll, aga mitte nii nagu sa pistise andmisega seersandi ära ostsid — mitte taskukülmutiga. Ja isegi kui sa tema nõudmisteni küüniksid, ei tasuks see ära. Arvatavasti ei leidu teist, kellele nii kerge oleks pistist anda, kuid temal puudub isegi tavalise altkäemaksuvõtja põhiline ausus. Ta ei täida pistise eest lubatut, mitte mingi summa eest. Mõtle midagi muud välja."

Devers heitis jala üle põlve ja ta kinganina kiikus kiiresti ja rahutult üles-alla. „See on esimene vihje, olgugi —"

Ta jäi vait, sest ukse signaal välgatas jälle ja taas ilmus lävele seersant. Ta oli ärritatud, ta lai nägu punetas ja naeratus oli kadunud.

„Sir," püüdis ta kõigest väest aupaklik olla, „aitüma teile külmuti eest, ja te olete alati rääkinud minuga toredasti, ehkki ma olen ainult talupoja poeg ja teie olete suured saksad"

Tema Plejaadide murrak oli nii tugevaks muutunud, et kohati oli temast raske aru saada; ja erutus pühkis ta kohmaka talupoegliku päritolu mõjul täiesti minema sõdurliku hoiaku, mida nii kaua ja nii vaevaliselt kultiveeritud oli.

Barr küsis pehmelt: „Mis on, seersant?"

„Lord Brodrig tuleb teid vaatama. Homme! Ma tean, sest kapten käskis mul mehed pidulikuks ülevaatuseks valmis seada... tema jaoks. Ma mõtlesin, et peaks teid hoiatama."

43

„Tänan teid, seersant," ütles Barr, „me oleme tänu võlgu. Kuid kõik on hästi, mees; pole vaja —"

Kuid ilme seersant Luki näol oli nüüd eksimatult hirmusegane. Ta rääkis kähiseva sosinaga: ,,Teie ei ole kuulnud lugusid, mida tema kohta räägitakse. Ta on end maailmaruumi saatanale maha müünud. Ei, ärge naerge. Tema kohta liiguvad kõige hirmuäratavamad jutud. Räägitakse, et laserpüstolitega mehed saadavad teda kõikjal ja kui ta tahab lõbutseda, käsib ta neil põrmustada igaühe, kes parajasti vastu juhtub. Nad täidavad käsku — ja tema naerab. Isegi Imperaator pidavat teda kartma ja just tema sunnib Imperaatorit makse tõstma ega lase tal inimeste kaebusi ära kuulata.

„Ja kindralit ta vihkab, seda nad ütlevad kõik. Ta tahtvat kindralit tappa, sest kindral on nii kuulus ja tark. Aga seda ta ei saa, sest Riose on igaühele vääriline vastane ja teab, et Lord Brodrig on nurjatu isik."

Seersant pilgutas silmi, naeratas äkitselt kohmetusega oma sõnaohtruse üle, ja taganes ukse poole. Ta noogutas nõksatades pead. „Te pidage mu sõnu meeles. Olge tema suhtes valvsad."

Ta lahkus kummardusega.

Devers tõstis pilgu, silmis karmus. „See keerab asjad meie kasuks, eks ju, dok?"

„See sõltub Brodrigist, kas pole?" sõnas Barr kuivalt. Devers mõtles, ega kuulanud teda. Ta mõtles pingsalt.

Kummargil astus Lord Brodrig kaubalaeva kitsukesse eluruumi, kaks täies relvastuses ihukaitsjat tihedalt kannul, laskevalmis püstolid käes, silmis palgamõrvari professionaalselt tige põrnitsus.

Sel hetkel ei meenutanud Erasekretär just eriti kadunud hinge. Kui maailmaruumi saatan oligi ta ära ostnud, ei olnud sellest jäänud mingit märgatavat omandijälge. Pigem oleks võinud Brodrigit pidada õukondliku moe hingeks, kes on sõjaväebaasi karmi, lagedat inetust elustama saabunud.

Tema läikiv-laitmatu ülikonna kanged ning liibuvad jooned lõid pikakasvulise illusiooni ja ta külmad, tundetud silmad vahtisid üle kongnina kaupmehe poole. Tema pärlmutrised kätiserüüžid hõljusid õrnalt, kui ta oma elevandiluust kepi vastu põrandat toetas ja elegantselt sellele nõjatus.

„Ei," ütles ta kergelt käega viibates, „teie jääte siia. Unustage oma mänguasjad; ma ei ole neist huvitatud."

Ta tõmbas enda poole tooli, pühkis sellelt valge kepi otsa kinnitatud küütleva nelinurkse riidetükiga hoolikalt tolmu ja võttis istet. Devers heitis pilgu teisele toolile, aga Brodrig

44

lausus laisalt: „Kuningriigi Peeri juuresolekul teie seisate." Ta naeratas.

Devers kehitas õlgu. „Kui minu kaup teid ei huvita, milleks ma siis siin olen?"

Erasekretär ootas külmalt, kuni Devers vastumeelselt lisas „sir".

..Eraviisiliselt," lausus sekretär. „Kas teie meelest on tõenäone, et ma rändan kakssada parsekit läbi maailmaruumi, et teie nipsasju üle vaadata? Teid tahan ma näha." Ta võttis graveeritud karbikesest väikese roosa tableti ja asetas selle peenutseva liigutusega hammaste vahele. Ta imes seda aeglaselt ja naudinguga.

„Näiteks, kes te selline olete?" küsis ta. „Olete te tõepoolest selle barbaarse maailma kodanik, mis sõjameeletust õhutab?"

Devers noogutas väärikalt.

„ Ja teid tõepoolest võeti vangi alles pärast selle kakluse algust, mida tema sõjaks nimetab. Ma vihjan meie noorele kindralile."

Devers noogutas jälle.

„Nii! Väga hea, mu auväärne Välismaalane. Ma näen, et teie kõnevool on madalseisus. Eks ma pea siis teile teed tasandama. Näib, et meie kindral peab kohutava energiakuludega ilmselt mõttetut sõda — ja seda ühe hüljatud, kirbuham-mustusetaolise maailma vastu kusagil tühjuse lõpus, mille eest loogiliselt mõtlev inimene ei teeks ainsatki püssipauku. Ent kindral ei ole siiski ebaloogiline. Vastupidi, ma ütleksin, et ta on äärmiselt intelligentne. Kas te saate minu mõttekäigust aru?"

„Ei saa just öelda, et saaksin, sir."

Sekretär silmitses oma sõrmeküüsi ja jätkas: „Kuulake edasi. Kindral ei raiskaks oma mehi ja laevu viljatu kangelasteo peale. Ta võib küll kuulsusest ja keiserlikust aust rääkida, kuid on täiesti ilmne, et Kangelasajastu talumatuks vanaks pooljumalaks ta just ei kipu. Siin on mängus midagi rohkemat kui kuulsus — ja teie eest hoolitseb ta tõesti kummalise tähelepanuga. Kui te oleksite minu vang ja räägiksite mulle niisama vähe kasulikku kui meie kindralile, lõikaksin ma teil kõhu lõhki ja kägistaksin teid teie oma soolikatega."

Devers jäi endiselt puiseks. Ta pööras pilgu kord ühe, siis teise sekretäri löömamehe poole. Nad olid hüppevalmis; agaralt valmis.

Sekretär naeratas. „Noh, te olete vaikne kurat. Kindrali jutu järgi ei avaldanud isegi Psühhosond teile mingit mõju. See oli tema poolt muide viga, see veenis mind, et meie

45

noor sõjaväeline haisupomm valetab." Brodrig oli ülimalt heas tujus.

„Mu ausameelne kaupmees, mul on isiklik Psühhosond kaasas, mis peaks teile iseäranis hästi sobima. Vaadake —"

Hooletult hoidis ta pöidla ja nimetissõrme vahel keeruka musterjoonisega roosa-kollaseid ristkülikuid, mis olid täiesti sarnased.

Nii Devers ütleski. „Näeb välja nagu sularaha," tähendas ta.

„Raha see ongi — ja kalleim kogu Impeeriumis, sest selle tagatiseks on minu mõisad, mida on veel rohkem kui Imperaatoril endal. Sada tuhat. Kõik siin! Kahe sõrme vahel! Teile!"

„Mille eest, sir? Ma olen hea kaupmees, kuid kõik äriasjad on kahe poolega."

„Mille eest? Tõe eest! Mida kindral taga ajab? Mispärast ta seda sõda peab?".

Lathan Devers ohkas ja silus mõtlikult habet.

„Mida ta taga ajab?" Ta silmad seirasid sekretäri käte liikumist, kui see rahatäht rahatähe järel aeglaselt raha luges. „Lühidalt öeldes, Impeeriumi."

„Hmhh! Kui tavaline! Lõpuks jõuab ikka kõik sinnamaale välja. Aga kuidas? Missugune on tee, mis nii laialt ja kutsuvalt Galaktika äärest Impeeriumi tippu viib?"

„Asumil," sõnas Devers kibedalt, „on saladusi. Neil on raamatuid, vanu raamatuid — nii vanu, et nende keelt tunnevad ainult üksikud tippmehed. Kuid saladused on rüütatud rituaali ja religiooni looriga ja keegi ei tohi neid kasutada. Mina proovisin ja nüüd olen ma siin — ja seal ootab mind ees surmaotsus."

„Mõistan. Ja need vanad saladused? Noh, saja tuhande eest olen kõige salajasemadki üksikasjad ära teeninud."

„Keemiliste elementide transmutatsioon," sõnas Devers lühidalt. .

Sekretäri silmad ahenesid piludeks ja kaotasid osa oma erapooletusest. ..Olen kuulnud, et aatomiteooria seaduste järgi on praktiline transmutatsioon võimatu."

„Nii see on, kui kasutatakse aatomienergiat. Aga need muistsed asukad olid nupukad poisid. On võimsamaid energiaallikaid kui aatomid. Kui Asum kasutaks neid allikaid, nagu ma tähendasin —"

Devers tundis, kuidas kõhus õrnalt kripeldas. Peibutis oli välja heidetud, kala näkkis.

Sekretär ütles äkki: „Jätkake. Kindral on muidugi sellest kõigest teadlik. Kuid mida ta pärast selle opera buffa afääri lõppu kavatseb ette võtta?"

46

Deversi hääletoon oli endiselt vankumatu. „Transmutatsiooniga hakkab ta teie Impeeriumi kogu majandust kontrollima. Mineraalimaardlad pole siis enam tühjagi väärt, kui Riose võib alumiiniumist volframi ja rauast iriidiumi teha. Terve tootmis-' süsteem, mis põhineb teatavate elementide haruldusel ja teiste ülikülluse, saab täiesti pea peale pööratud. Tekib suurim korralagedus, mida Impeerium eales kogenud ja ainult Riose on võimeline sellele lõppu tegema. Peale selle on veel küsimus selle uue energialiigi kasutamisest, mis Riose'ile sugugi jumalakartlikku hirmu ei sisenda."

„Pole enam midagi, mis teda suudaks peatada. Asumi kõri on tal peos, ja kui ta oma asja lõpuni viib, on ta kahe aasta pärast Imperaator."

„Nii." Brodrig naeris kergelt. „ Rauast iriidiumi, nii te ütlesite, eks ole? Kuulge, ma avaldan teile riikliku saladuse. Kas te teate, et Asum on juba kindraliga ühendusse astunud?"

Deversi selg kangestus.

„Näib, et olete üllatunud. Miks ka mitte? See näib nüüd täiesti loogiline. Nad pakkusid talle rahu eest sada tonni iriidiumi aastas. Sada tonni iriidiumiks muudetud rauda oma religiooni printsiipe rüvetades, et oma kaela päästa. Küllalt aus pakkumine, aga pole mingi ime, et meie jäigalt äraostmatu kindral keeldus — kui ta võib saada iriidiumi ja Impeeriumi takkapihta. Ja vaene Cleon nimetas teda üheks oma ausatest kindralitest. Mu vuntsidega kaupmees, sa oled oma raha ära teeninud."

Ta viskas selle õhku ja Devers krahmas lendlevate rahatähtede järele.

Lord Brodrig peatus uksel ja pöördus ümber. „Üks meeldetuletus, kaupmees. Minu püssidega mängukaaslastel siin pole ei kõrvu, keeli, haridust ega intelligentsi. Nad ei kuule, räägi, kirjuta, ega Psühhosond saa neist tolku. Kuid huvitavate hukkamisviiside väljanuputamisel on nad suured spetsialistid. Ma ostsin teid, mees, saja tuhande eest. Te olete hea ja väärt kaup. Kui te peaksite mingil ajal unustama, et te olete ostetud, ja teeksite katset, noh ütleme, korrata meie jutuajamist Riose'iie, teid tapetakse. Kuid minu meetodi järgi."

Sellesse õrna näkku ilmusid äkki himuka julmuse karmid jooned, ning - tema vaoshoitult naeratavaid punaseid huuli moonutas tige irve. Ühe sekundi murdosa vältel nägi Devers neis silmis maailmaruumi saatanat, kes oli tema ostja ära ostnud.

Vaikides astus ta Brodrigi kahe „mängukaaslase" väljasirutatud laserpüstolite ees oma eluruumidesse.

47

Ja Ducem Barri küsimusele vastas ta mõtliku rahuloluga:

„Ei, kõige kummalisem asi on, et T e m a andis mulle altkäemaksu."

Kaks kuud ränka sõda olid Bel Riose'ile jätnud oma jälje. Tas oli raskemeelset tõsidust ja ta ärritus kergesti.

Kannatamatult käsutas ta teda jumaldavat seersant Luk'i. „Sõdur, oota väljas, ja kui ma nendega lõpetan, saada need mehed kambrisse tagasi. Keegi ei tohi enne vastavat käsku siseneda. Mitte keegi, saad aru."

Seersant taganes jäigalt saluteerides pulksirgena ruumist välja, ja tülgastunud pominaga kuhjas Riose kirjutuslaual ootavad paberid hunnikusse, viskas need ülemisesse sahtlisse ja lõi selle kinni.

„Võtke istet," sõnas ta lühidalt kahele ootajale. „Mul pole palju aega. Täpsemalt öeldes, ei peaks ma praegu üldse siin olema, aga mul oli vaja teid näha."

Ta pöördus Ducem Barri poole, kelle pikad sõrmed paitasid huviga kristallkuupi, millesse oli paigutatud Tema Keiserliku Majesteedi, Cleon II range kortsulise näoga büst.

„Esiteks, Patriits," sõnas kindral, „teie Seldon kaotab. Muidugi, ta võitleb vapralt, sest need Asumi mehed tunglevad parves nagu aruta mesilased ja võitlevad nagu hullumeelsed. Iga planeeti kaitstakse tigedalt, ja kui see kord on vallutatud, tõuseb niisugune mäss, et planeeti on sama raske hoida, kui oli vallutada. Kuid nad vallutatakse ja neid hoitakse. Teie Seldon kaotab."

„Ta ei ole veel kaotanud," ümises Barr viisakalt.

„Asum ise on vähem optimistlik. Nad pakuvad mulle miljoneid selle eest, et ma nende Seldonit viimsele proovile ei paneks."

„Niisugune kuulujutt on liikvel."

„Kas kuulujutt on minust ette jõudnud? Kas kõige viimasest uudisest ka midagi lobisetakse?" ..Milline on kõige viimane?"

„Noh see, et Lord Brodrig, Imperaatori lemmik, on tema enese palvel nüüdsest ülemjuhataja asetäitja."

Esimest korda sekkus jutusse Devers. „Tema enese palvel, boss? Kuidas seda mõista? Või on see sell teile meeldima hakanud?" Ta itsitas.

Riose ütles rahulikult: „Ei saa just öelda, et oleks. Ta lihtsalt ostis selle koha minu arvates korraliku ja piisava hinna eest."

„Ja see on?"

„Nõudmine Imperaatorile, et too saadaks abiväge."

48

Deversi põlglik naeratus laienes. „Ta on siis Imperaatoriga ühendust võtnud, eh? Ja nagu ma aru saan, teie, boss, lihtsalt istute ja ootate neid abivägesid, mis võivad saabuda iga päev. On mul õigus?"

„ Vale! Nad on juba kohal. Viis siledat ja tugevat lahingulaeva, Imperaatori isiklike õnnesoovidega, ja rohkem laevu on veel teel. Kuulge, mis teiega juhtus, kaupmees?" küsis ta irooniliselt.

Devers tundis, kuidas ta huuled järsku kangestusid ja ta pomises vaevaliselt: „Ei ole midagi!"

Riose tõusis kirjutuslaua tagant ja jäi kaupmehega silm silma vastu seisma, käsi laserpüstoli päral.

„Ma küsin, mis teil hakkas, kaupmees? See uudis näib teid häirivat. Ega teil pole järsku Asumi vastu tekkinud huvi."

„Ei ole."

„Jah — teiega on seotud mõningad imelikud küsimused."

„Tõsi või, boss?" Devers naeratas pingutatult ja surus käed taskus rusikasse. „Teie muudkui küsige ja mina lükkan nad teie jaoks ümber."

„Palun väga. Teid saadi väga kergesti kätte. Te andsite alla esimese löögi peale läbipõlenud kaitsekilbiga. Te olite täiesti valmis oma maailma maha jätma ja seda ilma tasuta. See kõik on üsna huvitav, kas pole?"

„Ma tahan võitja poolel olla, boss. Ma olen arukas mees; te ise väitsite seda."

Riose pressis kähinal kurgust: „Oletame! Kuid mitte ühtegi kaupmeest pole sellest ajast peale enam kinni võetud. Ei ühtegi kaubalaeva, millel poleks põgenemiseks küllalt kiirust jätkunud... Ei ühtegi kaubalaeva, millel poleks kaitsekilpi, mis soovi korral suudaks vastu võtta kõik kergeristleja löögid. Ja ei ühtegi kaupmeest, kes poleks vajaduse korral surmani võidelnud. On kindlaks tehtud, et just kaupmehed on okupeeritud planeetidel partisanisõja juhid ja õhutajad ning äkkhaarangute teostajad hõivatud õhuruumis.

„Kas teie olete siis ainus arukas mees? Teie ei võitle ega põgene, vaid muutute reeturiks ilma sundimatagi. Te olete unikaalne, imestamapanevalt ainulaadne — tõtt-öelda lausa kahtlustäratavalt ainulaadne."

Devers lausus vaikselt: „Ma saan aru, mis ta öelda tahate, kuid teil pole mulle midagi ette heita. Ma olen nüüd siin juba kuus kuud ja olen pai poiss olnud."

„Seda te olete ja teile on selle eest hea kohtlemisega tasutud. Ma jätsin teie laeva puutumata ja olen teiega käitunud vastutulelikult. Siiski te ei õigusta lootusi. Näiteks, vabatahtlik informatsioon teie masinakeste kohta võinuks kasulikuks osu-

tuda. Nimelt näib, et nende konstruktsiooni aluseks olevaid atomaarseid printsiipe kasutatakse ka mõnede Asumi kõige vastikumate relvade juures. On mul õigus?"

„Mina olen ainult kaupmees," ütles Devers, „ja mitte mingi tähtsust täis tehnomees. Ma müün seda kraami, mitte ei valmista seda."

„Noh, seda on varsti näha. Sellepärast ma siia tulingi. Näiteks otsitakse teie laev läbi, et leida isiklikku aatomi-kaitsekilpi. Teil pole seda kunagi küll nähtud; ent kõik Asumi sõdurid kannavad seda. See oleks tähtis tõend, et on informatsiooni, mida te ei pea vajalikuks mulle anda. Õigus?"

Vastust ei tulnud. Ta jätkas: „Me hangime veelgi rohkem otseseid tõendeid. Ma tõin enesega kaasa Psühhosondi. Kord selle kasutamine juba ebaõnnestus, kuid kontakt vaenlasega on helde õppetund."

Ta hääl oli pehmelt ähvardav ja Devers tundis, kuidas kindrali siiani kabuuris püsinud püstolitoru talle tugevasti ribidesse suruti.

Kindral lausus vaikselt: „Te eemaldate oma käevõru ja muud metallehted, mida kannate ja ulatate need mulle. Tasakesi! Vaadake, aatomiväli võib häiruda ja Psühhosond suudab sondeerida üksnes staatilises olekus välja. Nii on hästi. Andke see mulle."

Vastuvõtja kindrali laual lõi hõõguma ja teatekapsel plõk-satas pilusse Barr'i ligidal, kes ikka veel kolmemõõtmelist keiserlikku büsti peos hoidis.

Riose astus oma laua taha, annihilaator peos laskevalmis. Ta sõnas Barrile: Teie ka, Patriits. Teie käevõru teeb teist süüdlase. Siiski, varem te osutusite kasulikuks ja ma ei ole kättemaksuhimuline, kuid teie pantvangidest petekonna saatuse üle otsustan ma Psühhosondi tulemuste põhjal."

Ja kui Riose kummardus võtma teatekapslit, tõstis Barr kristallkuubis Cleoni rinnakuju ja virutas sellega vaikselt ning täpselt kindralile pähe.

Kõik toimus nii kiiresti, et Devers ei suutnud midagi taibata". Tundus, nagu oleks vanamehele järsku deemon sisse läinud.

„ Välja!" sisistas Barr läbi hammaste. „Kähku!" Ta haaras Riose'i käest maha kukkunud püstoli ja peitis selle pluusi alla.

Seersant Luk pöördus, kui nad irvakil ukse vahelt nähtavale ilmusid.

Barr sõnas nagu muuseas: „Juhata edasi, seersant!" Devers sulges enese järel ukse.

Seersant Luk viis neid vaikides nende kambrini, ja siis

hetkeks peatunud, liikus edasi, sest annihilaatori toru surus ta roiete vahele ja karm hääl ta kõrva ääres käsutas: „Kaubalaeva juurde."

Devers astus avatud õhulüüsi juurde ja Barr käsutas: „Seiske seal, kus te olete, Luk. Te olete olnud mõistlik mees ja me ei kavatse teid tappa."

Kuid seersant tundis püstolil monogrammi ära. Ta karjatas raevunult: „Te tapsite kindrali."

Metsiku, arusaamatu röögatusega ründas ta pimesi tulistavat relva ja vajus laserdatud varena kokku.

Kaubalaev kerkis surnud planeedi kohale enne, kui signaaltuled jõudsid oma tontlikku plinkimist alustada ja Galaktika taevasse suurte Läätsede õhulise ämblikuvõrgu taustale tõusid teised tumedad kogud.

Devers lausus karmilt: „Hoidke kõvasti kinni, Barr — ja vaatame, kas neil on laeva, mis suudaks kiiruselt minu omaga võistelda."

Ta teadis, et ei ole!

Ja kord juba avakosmoses, lausus kaupmees tuimalt ja alistunult: „See peibutis, mille ma Brodrigile ette söötsin, oli pisut liiga hea. Paistab, nagu oleks ta kindraliga kampa löönud."

Ja nad kihutasid täheparve sügavusse, mis kandis Galaktika nime.

8. TRANTORILE

Devers kummardus väikese kustunud gloobuse kohale, oodates pisimatki elumärki. Suunatud radar sõelus kosmost aeglaselt ja põhjalikult oma tiheda signaalkiirtekimbuga.

Nurgas madalal koil istuv Barr jälgis seda kannatlikult. Ta küsis: „Neist ei ole enam märkigi?"

„Impeeriumi poistest? Ei." Kaupmees urises ilmse läbematusega: „Need värdjad jäid meist ammu maha. Oi, kosmos! Huupi hüpetega läbi hüperruumi! Meil vedas, et me ei põrutanud mõne päikese sisemusse. Nad ei oleks meid isegi siis kätte saanud, kui nad oleksid meist ettepoole rivistunud, mida nad aga ei teinud."

Ta nõjatus tagasi ja tõmbas järsu liigutusega kraenööbi lahti. „Ma ei tea, mida need Impeeriumi poisid on siin teinud. Ma arvan, et mõned avad on paigast nihkunud."

„Ma oletan, et te püüate Asumile pääseda."

„Saadan kutsungi Ühingule, vähemalt püüan seda teha." „Ühingule? Kes need on?"

„Sõltumatute Kaupmeeste Ühing. Pole kuulnudki, eh? Noh, ega sa ainus pole. Me ei ole veel suurt tähelepanu äratanud!"

Mõnda aega kestis vaikus, mis koondus ümber tumma Vastuvõtja-Indikaatori, ja Barr küsis: „Kas te olete kuuldekauguses?"

„Ei tea. Mul ei ole õrna aimugi, kus me oleme, kui arvutada logi ja kompassi järgi. Sellepärast ma peangi suunatavat radarit kasutama. See võib võtta aastaid, enne kui me kuhugi välja jõuame."

„Kas tõesti?"

Barr osutas käega. Devers võpatas ja kohendas kuulareid. Väikeses tumedas keras hõõgus tibatilluke valge täpp.

Pool tundi jändas Devers hapra kompleva kõmmunikatsiooni-niidiga, mis ulatus läbi hüperruumi kahte punkti ühendama, mille sidumiseks viivitlev valgus kulutanuks viissada aastat.

Siis laskus ta lootusetult istmele tagasi. Ta vaatas üles ja lükkas kuularid kõrvadelt.

„Hakkame sööma, dok. Kui soovid, võid peenejoalise duši all käia, aga ole kuuma veega ettevaatlik."

Ta kükitas ühe seinakapi ette maha ja tuhnis selle sisemuses. „Ma loodan, et sa ei ole taimetoitlane?"

Barr vastas: „Mina söön kõike. Aga kuidas jääb Ühinguga? Kas te kaotasite nad?"

„Paistab nii. Kaugus oli liiga suur, veidi liiga suur. Muide, see polegi tähtis. Sain juba kõik, mida vaja."

Ta ajas selja sirgu ja asetas lauale kaks metallkonteinerit. „Oota viis minutit, siis vajuta sellele kontaktile. Sellest saab taldrik, toit ja kahvel. On päris käepärane, kui on kiire ja kui sa pole huvitatud sihukestest ebaolulistest atribuutidest nagu näiteks salvrätik. Sind huvitab kindlasti, mida ma Ühingult kuulsin."

„Kui see saladus ei ole."

Devers raputas pead. „Mitte sulle. Riose rääkis tõtt." „Tribuudi pakkumisest?"

„Justament. Nad pakkusid ja neile öeldi ära. Asi on räbal. Võitlus käib Lorise välimiste päikeste juures."

„Loris on Asumi ligidal?"

„Mhh? Ah, õigus, sa ju ei tea. Loris oli üks algseist Neljast Kuningriigist. Seda võib pidada kaitse siseliini osaks. Kogu loos pole see veel kõige halvem asi. Võitlusse on toodud ennenägematult suured laevad. See tähendab, et Riose jättis osa asju enese teada. Ta on tõepoolest rohkem laevu saanud.

52

Brodrig on tema leeri üle läinud ja mina olen asjad põhjalikult tuksi keeranud."

Ta silmad olid sünged, kui ta omavahel toidukonteineri kontaktid ühendas ja jälgis, kuidas karp kenasti avanes. Moor-praetaolise roa hõrgutav lõhn hõljus läbi ruumi. Ducem Barr juba sõi.

„Nii palju siis improvisatsioonidest," sõnas Barr. „Me ei saa praegu midagi ette võtta. Me ei saa tungida läbi keiserliku rindejoone, et Asumile tagasi pöörduda, jääb üle ainult kõige arukam — kannatlikult oodata. Ma loodan, et kui Riose on sisemise kaitsevööndini jõudnud, ei tule meil liiga kaua oodata."

Devers pani kahvli käest. „Oodata?" uratas ta Barri põrnitsedes. „S i n u 1 pole sellest midagi. Sul ei ole ju midagi kaalul."

„Ei ole või?" Barr naeratas vaevumärgatavalt.

„Ei ole. Tegelikult, ma tahtsin sulle ammu öelda." Devers ärritus kergelt. „Mul on kõrini sellisest suhtumisest, nagu oleks kogu meie ettevõtmine mingisugune huvitav eksperiment mikroskoobi klaasplaadikesel. Kusagil surevad minu sõbrad; ja terve maailm, minu kodu, sureb samuti. Sina oled võõras. Sa ei mõista."

„Ka mina olen sõpru suremas näinud." Vanamehe käed lebasid lõdvalt süles ja ta silmad olid kinni. „ Olete- abielus?" „Kaupmehed ei abiellu," sõnas Devers.

„Aga mul on kaks poega ja vennapoeg. Neid on hoiatatud, kuid — teatud põhjustel — ei saanud nad tegutseda. Meie põgenemine tähendab neile surma. Ma loodan, et mu tütrel ja kahel lapselapsel õnnestus planeedilt õnnelikult lahkuda, kuid isegi kui nemad välja arvata, olen ma riskinud ja kaotanud rohkem kui teie."

Devers oli tusaselt tige. „Tean küll, aga sulle oli see valiku küsimus. Sa oleksid võinud Riose'iga kokku mängida. Ma pole teid kunagi palunud —"

Barr vangutas pead. „See ei olnud valiku küsimus, Devers. Ärge tundke süümepiina, ma ei riskinud oma poegadega teie pärast. Ma mängisin Riose'iga kokku nii kaua kui julgesin. Aga siis tuli see Psühhosond."

Siwenna patriits avas silmad ja nende pilk lausa lõikas. „Kord tuli Riose minu juurde, sellest on nüüd rohkem kui aasta möödas. Ta rääkis võluritest ja nende ümber kerkinud

kultusest, aga tõtt ta ei tabanud. See ei ole päriselt kultus. Vaadake, juba nelikümmend aastat tagasi haarati Siwenna nendesamade talumatute pihtide vahele, mis nüüd ka teie maailma ähvardavad. Viis ülestõusu on maha surutud. Siis avastasin ma Hari Seldoni iidsed ülestähendused — ja nüüd on see kultus ootel.

53

„Ta ootab 'võlurite' tulekut ja selle päeva jaoks on ta valmis. Minu pojad on ootajate juhid. Vaat' see saladus on mul ajudes ja seda ei tohi Sond iial puudutada. Nii peavad nad pantvangidena surema, sest vastasel juhul hukatakse nad kui mässajad ja pool Siwennat hukkub koos nendega. Nagu näete, ei olnud mul valikuvõimalust. Ja ma ei ole võõras."

Devers langetas pilgu ja Barr jätkas tasa: „Siwenna lootused on rajatud Asumi võidule. Asumi võidu eest ohverdasin ma oma pojad. Hari Seldon ei näe ette Siwenna vältimatut pääsemist, nagu ta Asumi puhul teeb. Oma inimeste suhtes mul tagatis puudub — on ainult lootus."

„Ja siiski oled sa ikka veel nõus ootama. Isegi nüüd, kus Keiserlik Laevastik on Lorisel."

„Ma ootaksin täie kindlusega," lausus Barr lihtsalt, „ isegi kui nad oleksid maandunud Terminusel enesel."

Kaupmees kortsutas lootusetult kulmu. „Ma ei tea. Kõik ei saa ju minna nii lihtsalt nagu mingi nõidus. Psühhoajalugu või mitte, aga nemad on kohutavalt tugevad ja meie oleme nõrgad. Mida saab Seldon selle vastu teha?"

„Teha ei ole midagi. Kõik on juba tehtud. Praegune on juba jätk. Et te rataste veeremist ja gongilööke ei kuule, ei tähenda veel, et asi oleks vähem kindel."

„Võib olla, aga mina soovin, et sa oleksid lömastanud Riose'i kolju igaveseks. Tema on suurem vaenlane kui kogu tema armee ühtekokku."

„ Lömastanud tema kolju? Nüüd, kus Brodrig on tema asetäitja?" Barri nägu kalestus vihast. „Terve Siwenna oleks minu eest pantvangiks võetud. Brodrig on juba ammugi tõestanud, mis mees ta on. On üks maailm, mis viis aastat tagasi kaotas iga kümnenda mehe — lihtsalt sellepärast, et neil ei õnnestunud õigeaegselt makse tasuda. Seesama Brodrig oli maksude sissenõudja. Ei, las Riose elab edasi. Tema karistused on Brodrigi omadega võrreldes lausa halastus."

„Aga vaata kuus kuud, kuus kuud, vaenlase baasis, ja kasu ei mingit." Devers surus käed nii tugevasti kokku, et sõrmenukid rägisesid. „Kasu mitte mingit!"

„Noh,oodake. Mul tuleb meelde —" Barr kobas oma taskus. „Võib-olla on sellest mingit abi." Ja ta viskas väikese metall-kuulikese lauale.

Devers haaras selle pihku. „Mis asi see on?"

„Teatekapsel. See, mille Riose sai just enne, kui ma talle virutasin. Kas sellest on kasu?"

„Ei tea. Oleneb sellest, mis sinna kirjutatud on!" Devers istus ja veeretas kuulikest ettevaatlikult peos.

Kui Barr astus välja külma duši alt ja õhkkuivati soojas

54

voolus end mõnuledes kuivatama hakkas, leidis ta Deversi vaikiva ja süvenenuna oma tööpingi juurest.

Siwennalane laksas kätega energiliselt vastu keha ja hõikas üle katkendlike plaksude rütmi: „Mida te teete

Devers vaatas üles. Higipisarad sädelesid ta habemes. „Ma kavatsen selle kapsli lahti teha."

„Kas te tõesti suudate seda ilma Riose'i isikliku karakteristikuta avada?" Siwennalase hääles kõlas kerge üllatusnoot.

„Kui ei suuda, astun ma Ühingust välja ega hakka enam elu lõpuni ühtegi laeva juhtima. Mul on selle sisemuse uurimiseks kolmesuunaline elektrooniline analüüs olemas ja mul on käepärast selliseid väikseid vidinaid, millest Impeerium kuulnudki pole. Ekstra tehtud kapslite

muukimiseks. Ma olen varemgi murdvargaks olnud, tead. Kaupmees peab natuke igat ametit oskama."

Ta kummardus sügavale tillukese kera kohale. Väike lame instrument kõmpis õrnalt kapsli pinda ja välgatas igal kera põgusal puudutamisel punaselt.

Ta sõnas: „ Igatahes on see kapsel rohmakas töö. On näha, et Impeeriumi poisid pole niisuguse peene töö meistrid. Oled sa kunagi näinud Asumi kapslit? See on poole väiksem ja esmajärjekorras elektroonilisele analüüsile, ligipääsmatu."

Järsku ta kangestus, õlamusklid tuunika all pinguldusid nähtavalt. Tema tibatilluke sond surus aeglaselt —

Kapsel avanes hääletult, Devers lõõgastus ja ohkas. Tema pihus oli särav kera, mille seest läkitus nagu pärgamendist keel välja rullus.

„See on Brodrigilt," lausus ta. Siis lisas põlastavalt: ..Läkitus on permanentsel materjalil. Asumi läkitus oleks hapniku toimel ühe minuti jooksul gaasistunud."

Ducem Barr sundis ta käeviipega vaikima. Ta luges kiiresti teate läbi.

KELLELT: AMMEL BRODRIG, TEMA KEISERLIKU MAJESTEEDI ERISAADIK, NÕUKOGU ERASEKRETÄR JA

KUNINGRIIGI PEER.

KELLELE: BEL RIOSE, SIWENNA SÕJALINE KUBERNER,

KEISERLIKE VÄGEDE KINDRAL, JA KUNINGRIIGI PEER.

MA TERVITAN TEID. PLANEET 1120 EI OSUTA ENAM VASTUPANU. OFENSIIV KULGEB PLAANIKOHASELT JA

LADUSASTI. VAENLANE NÕRGENEB SILMNÄHTAVALT JA SILMAPIIRIL OLEV LÕPPEESMÄRK SAAVUTATAKSE KINDLASTI.

55

Barr tõstis pea peaaegu mikroskoopiliselt kirjalt ja hüüdis kibestunult: „Narr! Neetud arulage keigar! Kas see on mingi

läkitus?"

„Ah?" ühmas Devers. Ta oli ebamääraselt pettunud.

„See ei ütle mitte midagi," lausus Barr hambaid kiristades. „Meie tallalakkuja õukondlane mängib nüüd kindralit. Riose äraolekul on tema ülemjuhatajaks ja arvatavasti rahustab oma närust hinge puistates ülespuhutud raporteid sõjaliste operatsioonide kohta, millega tal midagi pistmist pole. 'See-ja-see planeet ei osuta enam vastupanu.' 'Ofensiiv kulgeb ladusasti.' 'Vaenlane nõrgeneb.' Vaakumpeaga paabulind!"

„Noh, oota nüüd natuke. Pean'd pea —"

„Visake see minema." Vanamees pöördus hingepõhjani solvununa kõrvale. „Galaktika teab, ma ei lootnudki, et seal oleks midagi ilmatuma vapustavat leidunud, aga sõja ajal võib eeldada, et edastamata jäetud käsk, isegi kõige rutiinsem, võib kaasa tuua takistusi sõjaväe liikumises ja hiljem viia komplikatsioonideni. Sellepärast ma selle kaasa kahmasingi. Aga see! Oleks võinud selle vabalt sinna jätta. Riose'i ajast oleks see raisanud hetke, mida ta võib edukamalt kasutada."

Devers oli püsti tõusnud. „Pane nüüd pidurid peale jä ära märatse. Seldoni pärast —"

Ta hoidis läkitusriba Barri nina all: „Nüüd loe uuesti. Mida ta sellega öelda tahab — 'silmapiiril olev lõppeesmärk'?"

„Asumi vallutamist. Ja siis?"

„Jah? Aga võib-olla mõtleb ta hoopis Impeeriumi vallutamist. Sa tead, et ta tõepoolest usub sellisesse lahendusse." „Ja kui usubki?"

„Kui, kui!" Deversi ainult ühe suunurgaga naeratus kadus habemesse. „Noh, pane tähele, ja ma näitan sulle."

Ühe sõrmega toppis ta pillavalt monogrammidega varustatud läkituse pärgamendiriba pilusse tagasi. See kadus pehme tininaga ja kera oli jälle sile ja terve. Kusagil sisemuses surisesid tasa kontrollnõelad, kui nad umbropsu liikudes oma algasendist eemaldusid.

„Nüüdsest peale ei ole ühtegi teadaolevat kapsli avamise moodust. Peab tundma Riose'i isiklikku karakteristikut, kas pole?"

„Impeeriumi jaoks küll mitte," vastas Barr.

„Järelikult on selle sisu meile tundmata ja täiesti autentne."

„Impeeriumi jaoks jah," ütles Barr.

„Ja Imperaator võib selle avada, eks ole? Valitsusametnike karakteristikud peavad kartoteegis olema. Need asuvad Asumil."

„Ja Keiserlikus pealinnas samuti," nõustus Barr.

56

„Ja kui sina, Siwenna patriits ja Kuningriigi Peer ütled sellele Cleonile, et tema lemmikpapagoi ja tema säravaim kindral mängivad kokku, et teda troonilt tõugata, ja annad talle tõendina kapsli, mida ta siis Brodrigi lõppeesmärgiks peab?"

Barr vajus jõuetult istuma. ..Oodake, ma ei mõista teid hästi." Ta silus oma kõhna põske ja küsis: „Ega te seda ometi tõsiselt ei mõtle?"

„Täitsa tõsiselt." Devers oli vihaselt erutunud. „Kuula, üheksal kümnest viimasest Imperaatorist lõigati kõri läbi või lasti soolikad välja ühe või teise suurushullustuses kindrali poolt, kelle pea oli võimuahneid plaane täis. Sa oled ise mulle sellest korduvalt rääkinud. Vana Imperaator jääks meid nii kähku uskuma, et see paneks Riose'i pea ringi käima."

Barr pomises nõrgalt: „Ta mõtleb seda tõsiselt. Galaktika nimel, mees, Seldoni kriisist ei leita ometi sellise otsitud, ebapraktilise riuka abil väljapääsu! Oletagem, et see kapsel poleks kunagi teie kätte sattunud. Oletagem, et Brodrig poleks kasutanud sõna 'lõpp-'. Seldoni plaan ei toetu umbropsu vedamisele."

„Kui meil juhtub umbropsu vedama, pole olemas seadust, mis ütleb, et Seldon ei või seda ära kasutada."

„Kindlasti. Aga... aga," Barr jäi vait, siis jätkas rahulikult, kuid nähtava pingutusega. ..Esiteks, kuidas te kavatsete Trantorile pääseda? Tema asukohta maailmaruumis te ei tea, ega mäleta mina selle koordinaate, rääkimata ta asukohast orbiidil. Te ei tea isegi meie enda praegust asukohta kosmoses!"

„Kosmoses ei ole võimalik ära eksida," irvitas Devers vastu. Ta oli juba kontrollkangide juures. „Me maandume esimesel ettejuhtuval planeedil ja oleme varsti tagasi, asukoht täpselt kindlaks määratud ja parimate navigatsioonikaartidega, mida Brodrigi sada tuhat kulli suudavad osta."

„Ja laseriauguga kõhus. Arvatavasti on meie isikukirjeldused juba Impeeriumi selles piirkonnas igale planeedile laiali saadetud."

„Doktor," lausus Devers kannatlikult, „ära ole nii pika taibuga, Riose sõnade järgi andis minu laev liiga kergesti alla ja, pagana pihta, ta ei luisanud. Sel laeval on küllalt jõudu ja kaitsekilbis küllalt särtsu, et eemale peletada ükskõik keda me nii sügaval tagalas ka iganes kohtaks. Peale selle on meil isiklikud kaitsekilbid. Impeeriumi mehed ei leidnud neid üles, kuid need polnud leidmiseks mõeldudki."

„Olgu peale," lausus Barr, „olgu peale. Kujutlegem end Trantorile. Kuidas te Imperaatori juurde pääseksite? Arvate, et tal on vastuvõtutunnid?"

„Tead, selle üle muretseme Trantoril," ütles Devers.

57

Ja Barr pomises alistunult. „Hea küll. Nüüd juba oma pool sajandit olen ma tahtnud enne surma Trantorit näha. Sündigu teie tahtmine."

Hüperaatomimootor käivitati. Tuled vilkusid ja oli tunda kerget sisemist väänet, mis tähistas nihet hüperruumi.

9. TRANTORIL

Tähti on tihedalt nagu umbrohtu hooletusse jäetud põllul, ja esimest korda tajus Lathan Devers, et hüperregioonidest läbi põigeldes on murru kümnendkohtadest paremale jäävatel numbritel esmane tähtsus. Vajadus hüpata mitte rohkem kui valgusaasta pikkuste hüpetega tekitas klaustrofoobilise tunde. Igas suunas katkestamatult välklev taevas sisendas hirmusegast õudu. Nad ulpisid ekseldes kiirgusemeres.

Ja kümnest tuhandest tähest koosneva kobara tsentrumis, mille sära lõhestas ümbritsevat pimedust, tiirles tohutusuur Keiserlik planeet, Trantor.

Kuid see oli rohkem kui planeet; see oli kahekümnest miljonist tähesüsteemist koosneva Impeeriumi süda. Tal oli ainult üks funktsioon — administreerimine; üks eesmärk — valitse-mine; ja üks toodangu produkt — seadus.

Terve see maailm kujutas endast funktsionaalset moonutist. Tema pinnal ei olnud ühtegi muud elusolendit peale inimese, tema lemmikloomade ja parasiitide. Väljaspool sajaruutmiilise Keiserliku Palee ümbrust ei leidunud ainsatki rohuliblet ega tükikest katmata mullapinda. Vett ei olnud kusagil peale selle, mis peitus tohutuis tsisternides maa all, kus hoiti terve maailma veevarusid.

Läikiv, hävimatu, riknematu metall moodustas katkematu turvise, millel labürindina hargnes tohutute metallkonstruktsioonide võrk. Neid ehitisi ühendasid kõrgendatud jalgteed, võrgustasid koridorid, seal oli pisikesi ametiruumikesi; keldrikorrustel paiknesid ruutmiile katvad tohutud müügikeskused,, sädelev lõbustuste maailm, mis igal öösel taas tulede säras ellu ärkas.

Võis jalutada ümber terve Trantori, kordagi sellest hiigel-hoonekonglomeraadist lahkumata ja linna väljastpoolt nägemata.

Laevastik, mis oma arvult ületas kõik Impeeriumi sõjalaevastikud kokku, kandis iga päev oma kaupa Trantorile, et toita neljakümmet biljonit inimest, kes vastutasuks kohustusid lahti harutama niitide müriaadid, mis jooksid kokku keerukaima

valitsuse keskadministratsiooni kätte, mida inimkond iial on tundnud.

Kakskümmend põllumajanduslikku maailma olid Trantori viljaaidad, Universum oli tema teenija —

Kahelt poolt hiigelsuurte metallkäppade vahele surutult libises kaubalaev aeglaselt mööda tohutut rampi, angaaride juurde. Deversil oli õnnestunud neid jõuga läbi bürokraatide maailma neljakordsetest koopiatest ja formularidest tihniku pressida. Seljataha oli jäänud ettevalmistav peatus kosmoses, kus täideti esimene neist sajast ankeedist. Järgnes sadu ristküsitlusi, lihtsa sondi rutiinne rakendamine, laeva pildistamine, kahe mehe Karakteristikute Analüüs ja kõige salvestamine, läbiotsimine salakauba suhtes, sisenemismaksu tasumine — ja lõpuks isikuttõendava kaardi ja külastajaviisa küsimus.

Ducem Barr oli siwennalane ja Impeeriumi alam, kuid Lathan Devers oli ilma vajalike dokumentideta tundmatu. Hetkel valves olev ametnik oli küll murest murtud, kuid Devers'it maale lubada ei saanud. Tegelikult tuli ta ametlikuks uurimiseks kinni pidada.

Kusagilt ilmusid nähtavale sada krabisevat uut rahatähte, mille tagatiseks Lord Brodrigi mõisad, ja vahetasid vaikselt omanikku. Ametnik köhatas tähtsalt ja tema murepilved hajusid. Sobivast lahtrist ilmus nähtavale uus formular. See täideti kiiresti ja oskuslikult, millele lisati vormikohane ja täpne Deversi iseloomustus.

Kaks meest, kaupmees ja patriits, sisenesid Trantori. Angaaris tuli uuesti laeva paigutada, fotografeerida, registreerida, laadung kirja panna, reisijate isikuttõendavatest kaartidest koopiad teha, mille eest maksti sobiv tasu, mis pandi kirja ja anti vastu kviitung.

Ja siis seisis Devers tohutul terrassil ereda, valge päikese käes, kus naised lobisesid, lapsed kilkasid, ja mehed loiult jooke rüüpisid ning kuulasid hiigelsuurtest telereist plärinal tulevaid Impeeriumi uudiseid.

Barr maksis nõutava arvu iriidiummünte ja sai ajalehtede kuhila pealmise numbri omanikuks. See oli Trantori 'Impeeriumi Uudised', valitsuse ametlik häälekandja. Uudistetoa tagumises osas trükiti kaugside abil vaikse klõbina saatel lehtedele lisa koostöös agarate masinatega 'Impeeriumi Uudiste' toimetuses, mis asus kümne tuhande miili kaugusel piki koridore mõõtes ja kuue tuhande miili kaugusel linnulennult — täpselt nagu trükiti kümneid miljoneid eksemplare samamoodi, samal hetkel kümnes miljonis uudistetoas üle terve planeedi.

Barr laskis pilgul üle pealkirjade käia ja küsis tasa: „Mida me nüüd kõigepealt teeme?"

59

Devers püüdis end masendusest lahti raputada. Ta oli universumis kodust nii kaugele triivinud, maailma, mis rõhus teda oma keerukusega, inimeste keskele, kelle toimetused õlid talle arusaamatud ja keel ka peaaegu. Läikivad metalltornid, mis teda ümbritsesid ja jätkusid lõpmatult kordudes silmapiiri taha, surusid ta maadligi; kogu selle maailma-metropoli toimekas, hoolimatu elu ahistas, paiskas ta isoleerituse ja pügmeeliku tähtsusetuse hirmuäratavasse süngusse.

„Parem otsusta sina, dok."

Barr lausus rahulikult, vaikselt: „Ma proovisin teile jutustada, kuid on raske midagi uskuda ilma seda ise nägemata, seda ma tean. On teil aimu, kui palju inimesi tahab iga päev Imperaatorit näha? Umbes miljon. Teate, kui palju ta vastu võtab? Me peame läbi tsiviilametkondade ametnike asju ajama ja see muudab kõik raskemaks. Kuid aristokraatide teed me endale lubada ei saa."

„Meil on seda nodi peaaegu sada tuhat."

„Üksainuke Keisririigi Peer läheks meile nii palju maksma, aga vaja oleks vähemalt kolme või nelja, et leida Imperaatorini sobivat silda. Sama tulemuse saavutamiseks kulub võib-olla oma viiskümmend valitsusekomisjoni liiget ja vanemat ülevaatajat, aga igaühele neist tuleks ainult sada visata. Rääkimise võtan enda peale. Esiteks ei saaks nad teie dialektist aru, ja teiseks te ei tunne keiserliku altkäemaksuvõtmise etiketti. See on omaette kunst, kinnitan teile. Ahaa!"

'Impeeriumi Uudiste' kolmandal leheküljel leidis ta selle, mida otsis, ja ta ulatas ajalehe Deversile.

Devers luges aeglaselt. Sõnavara oli kummaline, aga aru ta sai. Ta vaatas üles ja ta silmis oli must mure. Ta lõi käeseljaga vihaselt vastu lehte. „Arvad, et seda võib uskuda?"

„Teatava piirini," vastas Barr rahulikult. „On ülimalt eba-tõenäone, et terve Asumi laevastik on lõpuni laiali löödud. Seda on nad tõenäoselt juba mitmeid kordi teadustanud, kui nad kaugele tagalasse jäänud pealinna kombel oma sõjauudiseid edasi annavad. Ilmselt tähendab see seda, et Riose on järjekordse lahingu võitnud, mida võiski arvata. Siin on kirjas, et ta on vallutanud Lorise. Kas see on Lorise Kuningriigi peaplaneet?"

..Jah," tusatses Devers, „või mis kunagi oli Lorise Kuningriik. Ja sealt ei ole Asumini isegi kahtekümmet parsekit. Dok, me peame kähku tegutsema."

Barr kehitas õlgu. ..Trantoril ei saa kiiresti tegutseda. Kui te seda üritate, lõpetate kõige tõenäosemalt aatomipüstoli ees."

„Kui kaua see aega võtab?"

„Kui veab, siis kuu aega. Üks kuu ja meie sada tuhat

rahatähte — kui isegi sellest jätkub. Ja seda juhul, kui Imperaator endale vahepeal pähe ei võta mõnele oma suveplaneedile reisida, kus ta üldse kedagi audientsile ei võta."

„Aga Asum —"

„—hoolitseb ise enese eest, nagu senini. Tulge nüüd, lähme lõunat sööma. Ma olen näljane. Kogu õhtupoolik on meie päralt, võime seda ka sama hästi kasutada. Vaevalt õnnestub meil enam kunagi Trantorit või mõnda teist temataolist maailma näha."

Välisprovintside Siseasjade Ülem laiutas abitult oma töntsakaid käsi ja "kissitas palujate poole lühinägelikke öökulli-silmi. „Kuid Imperaator tunneb ennast halvasti, džentelmenid. Mõttetu oleks asja minu ülemusele edasi anda. Tema Keiserlik Majesteet pole juba nädal aega kedagi vastu võtnud."

„Meid ta võtab," sõnas Barr, teeseldes eneseusaldust. „Küsimus on ainult Imperaatori Erasekretäri mõne staabiliikme jutule pääsemises."

„Võimatu," lausus ülem rõhutatult. ..Selline samm tähendaks mulle oma kohaga riskimist, Võib-olla püüaksite nüüd täpsemalt oma asja olemust määratleda. Olen nõus teid aitama, te mõistate, kuid loomulikult tahaksin kuulda midagi vähem ähmast, midagi, mida võiksin oma ülemusele asja edasiajamise põhjendamiseks esitada."

„Kui minu jutt oleks selline, mida võib rääkida igaühele, ja mitte üksnes kõige kõrgemale, oleks see vaevalt küllalt tähtis, et Tema Keiserlikult Majesteedilt audientsi taotleda," tähendas Barr leebelt. „Teen ettepaneku, et te siiski katsetaksite. Tuletaksin teile meelde, et kui Tema Keiserlik Majesteet omistab meie asjale vajalikku tähtsust, mida ma teile garanteerin, võite olla kindel, et teile langeb meie aitamise eest teenitud au."

„Jah, aga —" ja ülem kehitas sõnatult õlgu.

„See on riskantne," nõustus Barr. „Loomulikult, riski eest peab saama kompensatsiooni. See tähendab teilt suurt vastutulekut paluda. Me oleme juba niigi teie suured tänuvõlglased lahkuse eest, et meile anti võimalus oma probleemi selgitada. Kui te vaid lubaksite meil kasvõi pisutki oma tänu väljendada —"

Devers ühmatas. Sama kõnet oli ta möödunud kuu jooksul väikeste variatsioonidega oma kakskümmend korda kuulnud. See lõppes, nagu alati, pooleldi peidetud rahatähtede kiire kohavahetusega. Kuid praegu järgnes erinev epiloog. Tavaliselt kadusid rahatähed otsekohe; siin jäid nad nähtavale, kuna ülem neid aeglaselt eest ja tagant uurides üle luges.

Ta hääl muutus pisut. „ Erasekretäri tagatisega, mis? Hea raha!"

61

„Teema juurde tagasi tulles —" surus Barr peale.

„Ei, oodake nüüd," katkestas teda ülem, „vaatame õige natuke tagamaid. Ma tõepoolest sooviksin teada, milles teie asi seisneb. See raha on tarvitamata ja uus ja teil on seda ilmselt rohkem, sest mulle meenub, et te olete enne mind teisigi ametnikke kohanud. Noh, tulge lagedale, kuidas asjalood on?"

Barr lausus: „Ma ei mõista, millele te vihjate?"

„Noh, vaadake, peaks olema võimalik tõestada, et te viibite planeedil illegaalselt, sest teie vaikiva sõbra isikuttõendav ja sissepääsu lubav kaart on kindlasti puudulikud. Ta ei ole Imperaatori alam."

„Ma eitan seda."

„See pole tähtis, et teie seda teete," sõnas ülem järsu otsekohesusega. „Ametnik, kes tema kaartidele sajalise eest alla kirjutas, on üles tunnistanud — surve all — ja me teame teist rohkem, kui te arvata võite."

„Kui te vihjate sellele, sir, et meie poolt pakutud summa on riskiga arvestades mitteküllaldane —"

Ülem naeratas. „Vastupidi, see on enam kui küllaldane." Ta heitis rahatähed kõrvale. „Pöördugem tagasi öeldu juurde. Imperaator isiklikult on hakanud teie asja vastu huvi tundma. Kas pole tõsi, härrased, et teie olite hiljuti Kindral Riose'i külalised? Kas pole tõsi, et

te põgenesite tema armee keskelt õrnalt väljendudes üllatava kergusega? Kas pole tõsi, et omate väikese varanduse rahas, mille tagatiseks on Lord Brodrigi mõisad? Lühidalt, kas pole tõsi, et te olete salakuulajate ja mõrtsukate paar, saadetud siia, et — Aga seda, kes teile maksis ja mille eest, räägite meile juba ise."

„ Teate," sõnas Barr ohtliku pehmusega. „Ma ei lepi sellega, et mingi tähtsusetu ülemusehakatis võtab endale õiguse meid kuritegudes süüdistada. Me lahkume."

„Te ei lahku." Ülem tõusis, ja ta silmad ei paistnudki enam lühinägelikud. „Praegu ei tarvitse te ühelegi küsimusele vastata — seda teete hiljem, kui vaja, siis kasvõi vägisi. Ega ole ma ka mingi ametkonna ülem; ma olen Keiserliku Politsei Leitnant. Te olete arreteeritud."

Tema käes sädeles tubli laserpüstol, kui ta naeratades sõnas: „Praegu on siin teist tähtsamaidki mehi aresti all. Me teeme herilaste pesas puhastust."

Devers lõrises ja küünitas aeglaselt kätt relva järele. Politsei-leitnandi naeratus levis üle terve näo ja ta vajutas kontaktile. Kõikepihustav laserkiir tabas hävitava lahvatusega Deversi rinda, põrkus aga tema isiklikult kaitsekilbilt sädelevate val-guskildudena kahjutult tagasi.

Devers tulistas omakorda, ja leitnandi pea kukkus torsolt,

mida enam polnud olemas. Pea naeratas ikka veel lamades päikesevalguse laikudes, mis pääsesid sisse läbi seina tekkinud avause.

Nad lahkusid tagaukse kaudu.

Devers ütles kähedalt: „Kiiresti laeva juurde. Varsti hakatakse häirekella lööma." Ta kirus metsiku sosinaga: „Juba teine plaan, mis annab tagasilöögi. Võiksin vanduda, et universumi saatan ise on minu vastu."

Väljas märkasid nad hiigelsuuri teleriekraane ümbritsevat vadistavat rahvahulka. Neil polnud aega vaatama jääda; nad eirasid nendeni jõudvaid möirgavaid lausekatkendeid. Barr kahmas ühe 'Impeeriumi Uudiste' numbri enne, kui nad tohutu angaari sügavusse sukeldusid, kust nende laev läbi lakke põletatud hiigelava kiiruga õhku tõusis.

„Kas te suudate nende eest ära minna?" küsis Barr.

Kümme liikluspolitsei laeva järgnesid metsikult kiirustades põgenevale sõidukile, mis oli välja tunginud väljaspool seaduslikku, elektromagnetiliste lainetega tähistatud lahkumisrada ja siis kõiki kiiruspiiranguid rikkunud. Kaugemal tõusid õhku Salaluuretalituse siledad sõidukid ja asusid täpselt kirjeldatud laeva ning selle mõrvareist meeskonda jälitama.

„Eks me vaata," ütles Devers ja raevukalt nihutas ta laeva hüperruumi kahe tuhande miili kaugusel Trantorist. Planeedi massile nii lähedal toimunud nihke tõttu kaotas Barr teadvuse ja Devers piinles hirmsas valus, kuid edasiste valgusaastate ulatuses oli kosmos nende ümber puhas.

Deversi sünge uhkus oma laeva üle purskus pinnale. Ta tähendas: „Pole olemas ühtki Impeeriumi laeva, mis suudaks mulle ükskõik kuhu järgneda."

Ja lisas kibedalt: „Kuid pole jäänud ühtegi kohta, kuhu meil oleks põgeneda ja nende ülekaalu vastu me võidelda ei suuda. Mis meil teha? Mida üldse keegi teha saab?"

Barr liigutas end vaevaliselt oma kois. Hüperruumi nihkumise mõju ei olnud veel täiesti kadunud ja kõik ta lihased valutasid. Ta ütles: ..Kellelgi pole vaja midagi teha. Kõik on möödas. Lugege siit!"

Ta ulatas Deversile 'Impeeriumi Uudiste' numbri, mida ta ikka veel peos hoidis. Kaupmehele piisas juba pealkirjadest.

„Riose ja Brodrig tagasi kutsutud ja arreteeritud," sosistas Devers. Ta vahtis Barri tühja pilguga. ..Mispärast?"

„Seda ei mainita, aga mis tähtsust sel on? Sõda Asumiga on möödas, ja praegusel momendil käib Siwennal ülestõus. Lugege, siis näete ise." Ta hääl hääbus pikkamisi. „Me teeme mõnes provintsis peatuse ja uurime üksikasjad välja hiljem. Kui teil midagi selle vastu pole, teen nüüd ühe uinaku."

63

Ja ta jäi magama.

Järjest pikemate rohutirtsuhüpetega läbis kaupmehe laev Galaktika teel tagasi Asumisse.

10. SÕDA LÕPEB

Lathan Devers tundis end tõemeeli ebamugavalt ja pisut solvununa. Ta oli oma ordenilindi kätte saanud ja talunud tumma stoilisusega Linnapea ülespuhutud ilukõnet, mis kaasnes ere-punase paelariba üleandmisega. Tema osa tseremoonias oli sellega täidetud, kuid loomulikult sundis formaalsus teda kohale jääma. Ja peamiselt oli see formaalsus, mis ei lubanud tal häälekalt haigutada või jalgu mugavalt tooli peale tõsta. See kõik pani teda igatsema tagasi kosmosesse. Seal oli ta päriskodu.

Siwennalaste delegatsioon koos selle kuulsusrikka liikme Ducem Barriga kirjutas alla konventsioonile, ja Siwennast sai esimene provints, mis Impeeriumi poliitilise ülemvalitsuse alt läks vahetult Asumi majandusliku võimu alla.

Viis Keiserlikku Liinilaeva — kaaperdatud siis, kui Siwenna Impeeriumi Piirilaevastiku selja taga mässas — välgatasid tohutusuurte ja massiivsetena üle pea ja tõid linna kohal kuuldavale müriseva saluudi.

Nüüd jäi veel üle tervisejoomine, etikett, ja kerge seltskondlik vestlus —

Keegi hüüdis teda. See oli Forell, mees, kes Deversi külma arvestuse järgi võis ühehommikuse sissetuleku eest vabalt kakskümmend temasugust osta. Kuid nüüd Viipas Forell teda südamliku armulikkusega lähemale.

Ta astus välja palkonile jaheda õhtutuule kätte ja kummardas sündsalt, ise tigedalt habemesse urisedes. Seal oli juba naeratav Barr, kes ütles: „Devers, te peate mulle appi tulema. Mind süüdistatakse tagasihoidlikkuses, kohutavas ja täiesti loomuvastases kuriteos."

„Devers," Forell võttis jämeda sigari suunurgast ning jätkas: „Lord Barr kinnitab, et teie reisil Cleoni pealinna polnud midagi tegemist Riose'i tagasikutsumisega."

„Mitte kõige vähematki, sir." Devers oli napisõnaline. „Me ei näinudki Imperaatorit. Teated, mida me tagasiteel seoses kohtuprotsessiga üles noppisime, näitasid, et see oli puhtal kujul kuritahtlikult lavastatud valesüüdistus. Oli mingi segane jutt, nagu oleks kindral olnud seotud õõnestustegevusega õukonnas."

64

„Ja ta oli süütu?"

„Riose?" sekkus jutusse Barr. „Jah! Galaktika nimel, jah! Brodrig oli põhimõtteline reetur, aga neis kuritegudes, milles teda süüdistati, oli ta süütu. See oli juriidiline farss, kuid vajalik, etteennustatav ja vältimatu."

„Psühhoajaloolise paratamatuse järgi, ma oletan." See fraas kõlas Forelli suus familiaarselt, humoorika kergusega.

„ Täpselt." Barr tõsines. „Alguses polnud see läbinähtav, aga niipea kui kõik kord möödas oli ja ma võisin... nii-öelda... raamatu lõpust vastused järele vaadata, muutus probleem lihtsaks. Nüüd võime näha, et Impeeriumi ühiskondlik tagapõhi muudab vallutussõjad tema jaoks võimatuks. Nõrkade Imperaatorite all on ta kindralite poolt lõhestatud, kes omavahel väärtusetu ja kindlat surma toova trooni pärast võistlevad. Tugevate Imperaatorite ajal jäigastub Impeerium halva-tuskangestuses, kuna lühikeseks ajaks lagunemine ilmselt lakkab, aga ainult arengu lõppemise hinnaga."

Forell urises tuimalt tugevate suitsupahvakute vahel: „Teie jutt on segane, Lord Barr."

Aegapidi levis naeratus üle Barri näo. „Hmm, ma arvan, et võib-olla tõesti. Häda on selles, et ma pole psühhoajaloolast haridust saanud. Sõnad on matemaatilistele võrranditele üsna kesine aseaine. Aga vaatame seda nüüd niimoodi —"

Barr kaalutles, Forell seisis lõõgastunult seljaga rõdurinnatisele toetudes ja Devers vaatas sametmusta öötaevasse ning mõtles pead murdes Trantorile.

Siis Barr sõnas: „Vaadake, sir, teie ja Devers ja kahtlemata ka kõik teised mõtlesid, et Impeeriumi võitmiseks oleks esmajoones tulnud Imperaatori ja tema Kindrali vahele talva taguda. Teil, Deversil ja teistel oli õigus — kogu aeg õigus, mis puutub sisemise lahkulöömise printsiipi.

„Ent teil ei olnud õigus mõeldes, et seda sisemist lõhet võib tekitada üksikisik oma tegude või hetkeinspiratsiooni kaudu. Te katsetasite altkäemaksu ja valedega. Te apelleerisite auahnusele ja hirmule. Kuid te ei saanud oma vaeva eest mitte midagi. Tegelikult muutus olukord iga katse järel aina hullemaks.

„Ja läbi kõigi nende pisivirvenduste jätkas Seldoni tõusulaine oma teed vaikselt, kuid vastupandamatult."

Ducem Barr vaatles üle rinnatise lõbutseva linna tulesid. Ta sõnas: „Surnud käsi tõukas meid kõiki, võimsat kindralit ja suurt Imperaatorit, minu maailma ja teie maailma. See oli Hari Seldoni surnud käsi. Ta teadis, et Riose'i taolisel mehel peab asi ebaõnnestuma, sest tema edu oli ühtlasi ta

ebaõnnestumine. Mida suurem edu, seda kindlam ebaõnnestumine."

Forell ütles kuivalt: „Ma ei saa öelda, et teie jutt muutuks arusaadavamaks."

„Üks hetk," jätkas Barr tõsiselt. „Vaadelgem situatsiooni. Tõenäoliselt poleks nõrk kindral meid iial suutnud ohustada. Ega oleks meid ka ohustanud tugev kindral nõrga Imperaatori ajal, sest ta oleks oma relvad pööranud tulusama märklaua poole. Sündmused on näidanud, et kolm neljandikku viimase kahe sajandi Imperaatoreist olid mässulised kindralid ja mässulised asekuningad enne, kui neist said Imperaatorid.

„Nii võis Asumit kahjustada ainult kombinatsioon tugevast Imperaatorist ja sama tugevast kindralist, sest tugevat Imperaatorit pole kerge troonilt tõugata, tugev kindral aga on sunnitud pöörduma väljapoole, piiride taha.

„K u i d mis hoiab Imperaatori tugevana? Mis hoidis Cleoni? See on ilmselge. Ta on tugev sellepärast, et ta ei lase oma alamail tugevaks muutuda. Õukondlane, kes muutub liiga rikkaks või kindral, kes muutub liiga populaarseks, on hädaohtlik. Kogu hiljutine ajalugu tõestab, et iga küllalt intelligentne Imperaator on ka tugev.

„Riose oli võidukas, järelikult hakkas Imperaator midagi kahtlustama. Kogu atmosfäär sundis teda umbusule. Riose keeldus altkäemaksust? Väga kahtlustäratav; varjatud tagamõtted. Tema kõige usaldatavam õukondlane hakkas äkki Riose't soosima? Väga kahtlustäratav; varjatud tagamõtted. Kahtlased ei olnud mitte teod kui niisugused. Ükskõik mis muu oleks sobinud sama hästi — ja sellepärast olid meie individuaalsed salaplaanid ülearused ja üsnagi kasutud. See oli Riose'i edu, mis oli kahtlustäratav. Nii ta kutsutigi tagasi ja* esitati talle süüdistus, mõisteti hukka ning mõrvati. Jälle võidab Asum.

„Sest vaadake, ei ole ühtegi mõeldavat sündmuste kombinatsiooni, mille tagajärjeks ei oleks Asumi võit. See oli möödapääsmatu, mida iganes tegi Riose või mida iganes tegime meie."

Asumi magnaat noogutas raskepäraselt. „Nii! Aga mis siis, kui Imperaator ja kindral oleks olnud ühes isikus? Heh? Mis siis oleks saanud? See olnuks juhtum, mida te ei käsitlenud, järelikult pole te veel oma asja lõplikult tõestanud."

Barr kehitas õlgu. „Ma ei saa midagi tõestada; mul puuduvad vastavad teadmised matemaatikast. Kuid ma apelleerin teie mõistusele. Impeeriumis, kus iga aristokraat, iga tugev mees, iga piraat võib taotleda Trooni, ja nagu ajalugu näitab, tihti edukalt, mis saaks isegi tugevast Imperaatorist, kes on hõivatud võõraste sõdadega Galaktika äärmises otsas? Kui kauaks võiks ta pealinnast eemale jääda, enne kui keegi

tõstab kodusõja lipud ja sunnib teda tagasi pöörduma? Impeeriumi ühiskond kärbiks selle ajavahemiku üsna lühikeseks.

„Kord ütlesin ma Riose'ile, et isegi kogu Impeeriumi võimsus ei suudaks väärata Hari Seldoni surnud kätt."

„Hästi! Hästi!" Forell oli ülevoolavalt lõbus. „Teie siis annate mõista, et Impeerium ei saa meid enam kunagi ähvardada."

„Mulle näib küll," möönis Barr. „Ausalt öeldes, Cleon võibolla ei elagi aasta lõpuni, ja peaaegu enesestmõistetavalt tekib vaieldav pärimisjärglus, mis võiks tähendada Impeeriumi jaoks viimset kodusõda."

„Siis rohkem vaenlasi ei ole," tähendas Forell.

Barr vajus mõtteisse. „On olemas Teine Asum."

„Galaktika teises otsas? See võtaks sajandeid."

Selle peale Devers pöördus äkitselt ja jäi, nägu pilves, silmitsi Forelliga. „Aga võib-olla on sisevaenlasi?"

„On või?" küsis Forell jahedalt. „Kes näiteks?"

..Näiteks inimesed, kes tahavad rikkusega laiutada ja kes püüavad vältida seda liigselt kuhjumast kätesse, kes selle eest töötavad. Saate aru, mis ma öelda tahan?"

Aeglaselt kadus Forelli vaatest põlgus ja asendus vihaga, mis võrdus Deversi omaga.

TEINE OSA Muul

11. PRUUT JA PEIG

MUUL „Muulast" on vähem teada kui ühestki teisest isikust, kes Galaktika ajaloos on temaga tähtsuselt võrreldav. Tema tõeline nimi on teadmata; tema varasem elu ainult oletus. Isegi tema suurima kuulsuse perioodist teatakse üldjoontes ainult tema vastaste kaudu. Peamiselt näeme teda ühe noore naise silmade läbi...

GALAKTIKA ENTSÜKLOPEEDIA

BAYTA esimese mulje põhjal oli Haven kõike muud kui vaatamisväärne. Ta abikaasa osutas sellele tuhmile, Galaktika ääre tühjusesse eksinud tähele, mis asus viimaseist hõredaist tähekobaraist kaugemal, seal, kus üksildastena kumasid valgusepunktikesed. Isegi nende hulgas tundus ta vilets ja silmapaistmatu.

Toran oli täiesti teadlik selles, et abielu sissejuhatuseks puudus Punasel Kääbusel mõjukus, ja ta huuled kõverdusid piinlikkustundest. „Ma tean, Bay, see pole muidugi sobiv vahetus, ega ju? Ma mõtlen, Asum selle vastu."

„Kohutav vahetus, Toran. Ma poleks pidanud kunagi sinuga abielluma."

Ja kuna mehe nägu väljendas hetkelist haavumist, enne kui ta endast jagu sai, ütles naine oma eriti 'meelitava' tooniga: „Hea küll, rumaluke. Nüüd mossita natuke ja heida mulle oma 'sureva pardi' pilk — selline nagu siis, kui sa oma pea minu õlale paned ja ma sinu juukseid silitan, kuni need elektrit täis lähevad. Sina õngitsesid muidugi mõnda jaburat komplimenti, eks ju? Sa ootasid, et ma ütlen „Sinuga koos olen ma igal pool õnnelik, Toran!" või „Isegi tähtedevaheline tühjus oleks mulle kodu, kallis, kui ainult sina oled minuga!" No tunnista ausalt üles!"

Naine ähvardas teda sõrmega ja tõmbas selle välkkiirelt tagasi enne, kui mees jõudis seda näksata.

Toran sõnas: „Kui ma alistun ja möönan, et sul on õigus, kas sa teed siis lõunat?"
Naine noogutas rahulolevalt. Toran naeratas ja jäi ainiti naist silmitsema.
Isegi teise pilgu järel ei peetud teda üldiselt sõna otseses mõttes kauniks — seda pidi mees tunnistama. Ta juuksed olid tumedad ja läikivad, ehkki sirged, ta suu oli laiavõitu, aga ta piinlikult korrapärased, paksud kulmud lahutasid valget kortsudeta laupa kõige soojemaist mahagonivärvi silmadest, mis alati olid täis naeru. Ja selle elu suhtes praktilise, eba-romantilise, asjaliku, väga tugeva ja kindlalt kaitstud pealispinna all oli just see pisike tiigike pehmust, mis end käsu peale kunagi ei näita, kuid selle võis kätte saada, kui sa teadsid, kuidas, ega lasknud kunagi välja paista, et sa just seda otsisid.
Toran täpsustas ilma erilise vajaduseta kontrollkangide seisu ja otsustas lõõgastuda. Alles ühe tähtedevahelise hüppe ja mitme millimikroparseki kaugusel tuli tal käsijuhtimisele üle minna. Ta naaldus tahapoole, et heita pilk laoruumi, kus Bayta vajalike konteineritega askeldas.
Tema suhtumises Baytasse oli kenake annus enesega rahulolu, juba kolm aastat alaväärsuskompleksi äärel kõikunud inimese võidurõõmu ja rahuldatud aukartust.
Lõppude lõpuks oli ta ju provintslane — ja mitte üksnes provintslane, vaid ülejooksikust Kaupmehe poeg. Ja naine oli Asumilt eneselt — ja mitte ainult seda, tema sugupuu ulatus tagasi kuni Mallow'endani.
Ja ikkagi tundis ta väikest värinat südames. Viia ta endaga kaasa Haveni kivimaailma selle koobaslinnadega oli küllalt halb. Lasta naisel astuda silm silma vastu Kaupmeeste põlise vaenulikkusega Asumi suhtes, nomaadi vaenulikkusega suur-linnaelaniku vastu, oli veel hullem.
Ja ikkagi — pärast õhtusööki teevad nad viimase hüppe!
Haven paistis vihase karmiinpunase lõõmana, teine planeet oli vaid atmosfäärist ähmastatud äärega punakas valguslaik ja poole kera ulatuses pime. Bayta kummardus laia vaateakna kohale, mille ämblikuvõrgutaoliste risti-rästi joonte keskpuntis paiknes Haven II.
Bayta ütles "tõsiselt: „Ma soovin, et ma oleksin sinu isaga juba varem kohtunud. Kui ma talle ei meeldi —"
„Siis," sõnas Toran asjalikult, „oleksid sina küll esimene kena tüdruk, kes talle sellise mõtte pähe torkaks. Enne kui ta oma käe kaotas ja lakkas Galaktikas ringi rändamast, ta — Noh, kui sa küsid, räägib ta sulle sellest kuni sul kõrvad
69
lukku lähevad. Ajapikku olen hakanud mõtlema, et ta oma lugudele värve lisab, sest kunagi ei jutusta ta ühte lugu kaks korda samamoodi —"
Haven II tormas nüüd nendele vastu. Maast ümbritsetud meri rullus nende all saabuvas hämaruses kiltkivihallina. Siin-seal varjasid teda pilkude eest hõredad pilvetuustid. Piki rannikut sakitasid mäed ülespoole omi tippe.
Lähemale jõudes hakkas paistma mere säbruline pind ja kohas, kus see horisondiga kohtus, tabas pilk korraks randa embavat jäävälja.
Toran ümatas metsiku pidurduse ajal: „Kas su ülikond on kinnitatud?"
Bayta nägu paistis sisekütega liibuva kostüümi vahtkummi-kapslis ümar ja jumekas. Laev laskus krigisedes avarale maan-dumisväljakule platoo jalamil.
Nad ronisid kohmakalt välja galaktika öö tihenevasse pimedusse, ja Bayta ahmis hammustav-külma õhku. Hõre tuul keerutas tühjalt ringi. Toran haaras tal küünarnukist ja kohmakalt jooksid nad üle sileda, kokkusurutud jääpankadega kaetud maapinna kauguses kumava kunstliku valguse poole.
Vastu tulnud valve kohtas neid poolel teel, paari sosistatud lause järel juhatati nad edasi. Tuul ja külm kadusid, kui kaljuvärav avanes ja sulgus nende järel. Soojas seinalampi-dest valgustatud siseruumis kees summutatult askeldav elu. Mehed vaatasid oina kirjutuslaudade kohalt üles ja Toran tõi dokumendid lagedale.

Paberitele heideti kiire pilk ja kohe suunati nad käeviipega edasi. Toran sosistas naisele: „Taat ajas nähtavasti sissejuhatavad toimingud joonde. Tavaliselt kulub siin oina viis tundi."

Nad kiirustasid välja ja Bayta hüüatas: „Oh, sa armas aeg... "

Koobaslinn säras päikesevalguses, noore päikese puhtas päevavalguses. Muidugi ei olnud seal päikest. See, mis kujutas taevast, kadus üleüldise sädeluse teravustamata helendusse. Soe õhk oli küllalt tihe ja lõhnas roheluse järgi.

Bayta lausus: „Aga Toran, siin on ju ilus!"

Toran naeratas rõõmsast erutusest. „Noh, Bay, see pole muidugi kaugeltki see mis Asumil, kuid Haven II-l on see suurim linn — kakskümmend tuhat inimest, tead — ja küllap ta hakkab sulle meeldima. Kahjuks pole siin lõbustuspaleesid, aga see-eest puudub ka salapolitsei."

„Oh, Torie, see on nagu mängulinn. Üleni valge ja roosa — ja nii puhas."

„Nojah —" Toran vaatas linna koos temaga. Enamus majadest olid kahekorruselised, siledaist kohaliku päritoluga

mineraalkivimeist. Puudusid Asumi teravatipulised tornid ja Vanade Kuningriikide tohutud ühiskondlikud hooned, kuid oli väikest mastaapi ja individuaalsust. See oli jäänus isiklikust ettevõtlikkusest Galaktika massielu kõrval.

Äkitselt oli Toran üksainus tähelepanu. „Bay — seal on Taat! Otse seal, kuhu ma näitan, rumal. Kas sa ei näe teda?"

Ta nägi. Oli üksnes mulje kogukast mehest, kes meeleheitlikult käega vehkis, sõrmed harali nagu sõuaks ta metsikult läbi õhu. Nendeni kostis sügava kõuemürina taoline venitatud hüüe. Bayta järgnes jalgu lohistades oma abikaasale,kes mööda madalaks pügatud muru alla kihutas. Naine märkas väiksemat valge juukselist meest, kes ikka veel lehvitava ja hõikuva rohmaka Ühekäelise selja taha peaaegu ära kadus.

Toran hõikas üle õla: „See on mu isa poolvend. See, kes Asumil on käinud, tead."

Naerdes ja riburada kohtusid nad murul. Torani isa laskis kuuldavale viimase selge rõõmu huilge, siis tõmbas kuue sirgu ja kohendas metallnaastudest vööd, mis oli tema juures ainus järeleandmine luksusele.

Ta silmad vilasid ühelt noorelt teisele ja siis ütles ta kergelt hingeldades: „Sa valisid kojutulekuks räbala päeva, poiss!"

„Mis? On Seldoni sünnipäev, eks?"

„On. Ma pidin siiasõiduks auto üürima ja selle vana mühaka Randu seda juhtima palkama. Isegi püssiähvardusel polnud ühtki ühiskondlikku sõidukit saadaval."

Ta silmad peatusid Baytal ja jäidki sinna püsima. Ta rääkis temaga vaiksemalt: „Mul on siin teie kristallkuubik — see on päris hea, kuid on näha, et selle tegija oli amatöör."

Ta võttis kuuetaskust väikese läbipaistva kuubiku ja valguse käes elustus selles eredais värvides väike naerev nägu, miniatuurne Bayta.

„See!" ütles Bayta. „Ma ei mõista, miks Toran pidi teile selle karikatuuri saatma. Olen üllatunud, et lubasite mul ilmuda enese lähedusse, sir."

„Kas tõesti? Minu nimi on Fran. Ei mina hooli sellest lugupidamise segapudrust. Te võite mu käevangu hakata ja läheme .auto juurde. Siiamaani ei osanud ma mõeldagi, et mu poiss ise ka teab, mis tempe ta üldse teeb. Ma mõtlen, et ma pean oma arvamust tema suhtes muutma."

Toran küsis "tasakesi oma pool-onult: „ Kuidas vana viimasel ajal on? Kas ta ikka veel naisi jahib?"

Naerust tõmbus Randu nägu üleni kipra. „Kui vähegi saab, Toran. Kui vähegi saab. Ajuti meenub talle, et ta järgmine sünnipäev on kuuekümnes ja see masendab teda. Kuid selle sünge mõtte sunnib ta oma lärmakusega vaikima ja siis on ta

jälle endine. Tema on vana tüüpi Kaupmees. Aga sina, Toran? Kust sa sihukese kena naise leidsid?"

Noormees pugistas naerda ja haaras onu käevangu. „Tahad sa ühe hingetõmbega kuulda kolmeaastast lugu, onu?"

Kodu pisikeses elutoas rabeles Bayta reisiülikonnast ja kapuutsist välja ning raputas juuksed kohevile. Ta istus, jalg üle teise ja vastas suure punasenäolise mehe hindavale aini-tisele pilgule.

Naine sõnas: „Ma tean, mida te püüate ära mõistatada ja ma aitan teid: vanus — kakskümmend neli, pikkus — meeter kuuskümmend kaks; kaal — viiskümmend viis; eriala — ajalugu." Ta märkas, et mees keeras end alati nii seisma, et puuduv käsi varju jääks.

Aga nüüd kallutas Fran end ligemale ja ütles: „Kuna juba jutuks tuli, siis — kaal: kuuskümmend!"

Ta naeris valjusti, kui naine kõrvuni punastas. Siis lausus ta kõigi poole pöördudes: „Naise kaalu võib alati õlavarre järgi ära öelda, muidugi kogemust peab olema. Kas soovid midagi juua, Bay?"

„Kõige muu hulgas ka seda," vastas naine ja nad väljusid koos, kuna Toran asus agarasti raamaturiiuleid uudistama, et kontrollida, kas on tulnud lisa.

Fran tuli üksinda tagasi ja ütles: „Ta tuleb hiljem alla."

Fran laskus raskelt suurde nurgatooli ja pani oma liigestest kange jala selle ette pingile. Ta punaselt näolt oli naer kadunud. Toran pöördus tema poole.

Fran lausus: „Noh, sa oled kodus, poiss, ja mul on selle üle hea meel. Mulle meeldib su tüdruk. Ta pole mingi viriseja tossike."

„Me abiellusime," lausus Toran lihtsalt. '

„No, siis on hoopis teine asi, poiss." Ta silmad tumenesid. „See on rumal viis oma tulevikku siduda. Mina oma pika elu jooksul ja suuremate kogemuste juures ei teinud seda kunagi."

Jutu vahele sekkus Randu, kes seisis vaikselt nurgas: „Kuule, Franssart, mida sa võrdled? Kuni sinu hädamaandumiseni kuus aastat tagasi ei viibinud sa kunagi ühes kohas küllalt kaua, et abiellumiseks püsieluaset rajada. Ja sellest ajast peale, kes sind enam tahaks?"

Ühe käega mees ajas end toolis sirgu ja vastas tuliselt: „Paljud, sa valgepäine vana narr —
"

Toran sõnas kiiresti taktitundeliselt: „See on suures osas legaalne formaalsus, Taat. Abielul on omad eelised."

„Enamasti naise jaoks," urises Fran.

„Ja isegi sel juhul on asi poisi otsustada," arutles Randu. „Abielu on asumilaste vana komme."

72

„Asumilased pole sobilik eeskuju ausale Kaupmehele," õhetas Fran.

Jälle ütles Toran vahele: „Minu naine on asumilane." Ta vaatas ühelt teisele ja lisas siis tasa: „Ta tuleb."

Pärast õhtusööki muutus vestlus üldiseks ja seda vürtsitas Fran kolme meenutuslooga, milles esines võrdselt verd, naisi, kasulikke tehinguid ja väljamõeldud ilustusi. Teler oli sisse lülitatud ja sealt tuli sosinal mingi klassikaline draama, mida keegi ei vaadanud ega kuulanud. Randu oli end madalal diivanil mugavalt sisse seadnud ja vaatas läbi piibust tõusva aeglaselt keerduva suitsu Bayta poole, kes oli põlvili pehmel valgel karusnahkvaibal, mis oli kaasa toodud ühelt kaubarei-silt kaua aega tagasi ja mis laotati maha ainult kõige pidulikumatel juhtudel.

„Sa oled siis ajalugu õppinud, mu tüdruk?" küsis ta sõbralikult.

Bayta noogutas. „Mina viisin oma õpetajad meeleheitele, kuid lõpptulemusena ma ikkagi õppisin midagi."

„Kursuse ära kuulanud," ütles Toran rahulolevalt vahele, „see on kõik!"
„Ja mida sa teada said?" küsis Randu mahedalt.
„Kõike tahate teada? Nüüd kohe?" naeris tüdruk.
Vanamees naeratas leebelt. „Noh, mida sa siis arvad Galaktika praegusest situatsioonist?"
„Mina mõtlen," ütles Bayta lühidalt, „et on karta Seldoni kriisi. Ja kui ei ole, siis tuleb Seldoni plaanile üldse kriips peale tõmmata. See on läbi kukkunud."
(„Oh sa poiss!" pomises Fran oma nurgast. „Kuidas ta Seldonist räägib." Kuid kõvasti ei ütelnud ta midagi.)
Randu imes kuuldut kaalutledes piipu. ..Tõepoolest? Miks sa nii arvad? Noores põlves ma käisin Asumil, tead, ja ka mina mõtlesin kord suuri ja dramaatilisi mõtteid. Aga miks sa ikkagi nii arvad?"
„Noh," Bayta silmad muutusid suurest mõttepingutusest hägusaks. Ta surus paljad varbad vaiba valgesse pehmusse ja toetas oma väikese lõua töntsakasse pihku: ..Mulle näib, et Seldoni. plaani kogu tuum oli luua parem maailm kui igipõline Galaktikaimpeerium. See vana maailm kippus lagunema juba kolm sajandit tagasi, kui Seldon Asumi rajas... Kui ajalugu tõtt räägib, lagunes maailm kolme haiguse käes: inerts, despotism ja universumi kaupade väär jaotus."
Randu noogutas aeglaselt, kuna Toran vaatas uhke ja särava pilguga oma naist. Fran naksutas nurgas keelt ja täitis ettevaatlikult oma klaasi.
„Kui jutt Seldonist on tõsi," sõnas Bayta, „nägi ta oma

73

psühhoajaloo kaudu ette Impeeriumi täieliku kokkuvarisemise ning võis ennustada vältimatut kolmekümmet tuhandet barbaar-suse-aastat enne uue Teise Impeeriumi loomist, taastamaks inimkonnale tsivilisatsiooni ja kultuuri. Tema elutöö kogu eesmärk oli luua sellised tingimused, mis kindlustaksid kiireima uuemise."
Frani sügav hääl pahvatas: „Ja sellepärast rajaski ta kaks Asumit, au ja kuulsus tema niinele."
„Ja sellepärast rajaski ta kaks Asumit," kordas Bayta. „Meie Asumile oli kogutud sureva Impeeriumi teadlased, kes pidid teaduse ja inimeste õpetatuse kõrgemale tasemele viima. Ja Asumi asupaik kosmoses oli niiviisi valitud ja ajalooline keskkond selline, et Seldoni geniaalse, hoolika arvestuse kohaselt p;di temast tuhande aasta pärast saama uue, suurema Impeeriumi süda."
Tekkis harras vaikus.
Tütarlaps lausus tasa: „See on vana lugu. Te kõik teate seda. Peaaegu kolm sajandit on iga inimene Asumil seda teadnud. Aga mina mõtlesin, et oleks sobiv seda lihtsalt kiiresti meelde tuletada. Täna on Seldoni sünnipäev ja kuigi mina olen Asumilt ja teie Havenilt, on meil ühine... "
Ta süütas aeglaselt sigareti ja silmitses hajameelselt selle hõõguvat otsa. ..Ajalooseadused on niisama absoluutsed kui füüsikaseadused, ja kui vigade tõenäosus on suurem, siis ainult sellepärast, et ajalugu ei tegele nii paljude inimestega kui füüsika aatomitega. Järelikult on individuaalsetel variatsioonidel suurem tähtsus. Seldon ennustas tuhandeaastase arengu vältel ette rea kriise, millest igaüks sunniks meie ajalugu uuele ettearvestatud rajale pöörduma. Need kriisid juhivad meid — ja sellepärast peabki nüüd saabuma uus kriis.
„Jah, just nüüd!" rõhutas Bayta veenvalt. ..Viimasest on möödunud peaaegu sajand, ja selle sajandi jooksul on peaaegu iga Impeeriumi pahet Asumil korratud. Inertsus! Meie valitsev klass tunneb ainult ühte seadust: ei mingit muutust. Despotismi Nad tunnevad ühte reeglit: vägivald. Hüvede valesti jaotamine! Nad tunnevad ainult ühte iha: hoida, mis neile kuulub."
„Sel ajal kui teised nälgivad!" möirgas äkki Fran, saates seda vägeva rusikahoobiga vastu tooli käetuge. „Tüdruk, sinu sõnad on pärlid. Rasvaläinud õgardid oma rahakottide otsas

laostavad Asumi, kuna vaprad kaupmehed peidavad oma vaesust kolkamaailmades nagu seda on Haven. See on häbi Seldo-nile. Talle pori näkku pildumine, habemesse sülitamine." Ta tõstis oma käe kõrgele ja ta nägu venis pikaks. „Kui mul oleks alles mu teine käsi! Kui nad kord oleksid mind kuulda võtnud!"

„Taat, võta seda asja külmalt," rahustas Toran.

74

„Võta külmalt, võta külmalt," osatas isa vihaselt. „Meie peame igavesti siia elama jääma ja siin me sureme ja sina ütled 'võta külmalt'."

„Ta on meie moodne Lathan Devers," ütles Randu žestikuleerides oma piibuga, „see meie Fran. Devers hukkus orjakaevandustes kaheksakümmend aastat tagasi koos sinu abikaasa vaarisaga, sellepärast et tal jäi puudu tarkusest, aga vaprust oli kasvõi teistele jagada... "

„Jah, Galaktika nimel, tema olukorras oleksin ma samuti teinud," vandus Fran. „Devers oli ajaloo suurim Kaupmees — suurem kui see täispuhutud tuulekott Mallow, Asumi ebajumal.

Kui kõrilõikajad, kes valitsevad Asumil, tapsid ta sellepärast, et ta armastas õiglust, seda suurem on nende veresüü."

„Jätka, tüdruk," ütles Randu. „Jätka, tüdruk, või te võite kindlad olla, et tema räägib öö läbi ja määratseb terve järgmise päeva."

„Pole enam midagi, millest rääkida," lausus naine äkki süngestudes. „Peab tulema kriis, aga ma ei tea, kuidas seda esile kutsuda. Asumil rõhutakse progressiivseid jõude. Teil, kaupmeestel, võib-olla jätkuks tahet, kuid teid aetakse taga ja teil puudub ühtekuuluvustunne. Kui kõik hea tahte jõud Asumil ja temast väljaspool suudaksid ühineda —"

Frani kähe naer oli pilkav. „Kuula teda, Randu, kuula teda. Ta ütleb Asumis ja väljaspool. Kuule, tüdruk, Asumi paksude peale pole mõtet loota. Ühed neist hoiavad piitsa ja ülejäänud saavad piitsa, piitsutatakse surnuks. Terves selles mädas maailmas pole küllalt südikust, et ühest heast Kaupmehest jagu saada."

Bayta nõrk katse vahele segada murdus ülekaaluka sõna-voolu all.

Toran kummardus tema poole ja pani käe ta suule. „Taat," ütles ta külmalt, „sina pole kunagi Asumil käinud. Sa ei tea sellest midagi. Ma ütlen sulle, et põrandaalused seal on küllalt vaprad ja parasjagu uljad. Võin sulle öelda, et Bayta oli üks neist —"

„Hea küll, poiss, ära pahanda. Noh, kus on siis viha põhjus?" Ta oli tõeliselt häiritud.

Toran jätkas innustunult: „Häda sinuga, isa, on selles, et sul on provintslik maailmavaade. Sina arvad, et kui mõnisada tuhat kaupmeest liduvad mitte kellelegi vajaliku planeedi urgudesse kusagil tühjuse lõpus, on nad juba suur rahvas. Muidugi, ükski maksukoguja, kes Asumilt siia satub, ei lahku siit enam kunagi, kuid see on odav kangelaslikkus. Mida sa teeksid, kui Asum saadaks laevastiku?"

„Me laseksime nad pulbriks," ütles Fran teravalt.

75

„ Ja sind ennast pihustataks tolmuks. Vaekauss kalduks nende kasuks. Nad on sinust üle arvuliselt, relvastuselt, organisatsiooniliselt ja niipea kui Asum arvab, et see end ära tasub, siis sa taipad. Nii sa parem otsi endale otse Asumist liitlasi, kui

oskad."

„Randu," ütles Fran, vaadates oma venna poole nagu suur abitu härg.

Randu võttis piibu suust. ..Poisil on õigus, Fran. Kui sa kuulaksid neid mõtteraasukesi oma sügavas südamesopis, saaksid aru, et see nii on. Kuid need on ebameeldivad mõtted ja sa uputad nad oma möirgamisse. Kuid nad on olemas. Toran, ma ütlen sulle, miks ma selle kõneaine üles võtsin."

Mõnda aega ta pahvis mõtlikult, siis torkas piibu kandiku-kaela, ootas vaikset sähvatust ja tõmbas selle puhastatuna välja. Aegamööda toppis ta piibu väikese sõrmega hoolega uuesti täis.

Ta lausus: „Sinu väike vihje Asumi huvist meie vastu, Toran, on asjakohane. Hiljaaegu toimus kaks külaskäiku maksukogumise eesmärgil. Häiriv on see, et teist külastajat saatis väike patrull-laev. Nad maandusid Gleiari linnas — vahelduse mõttes lipsasid meist mööda — ja loomulikult ei tõusnud nad enam kunagi õhku. Aga nüüd tullakse sealt kindlasti uuesti. Su isa on sellest kõigest teadlik, Toran, tõejutt, et on.

„Vaata seda kangekaelset liiderdajat. Ta teab, et Haven on hädaohus, ja teab, et me oleme abitud, kuid korrutab ikka ühte ja sama. See soojendab ja kaitseb teda. Aga kui ta on kord öelnud, mida tal on öelda, ja pasundanud oma väljakutse, tunneb ta, et on oma mehe- ja kaupmehekohuse täitnud, noh, siis muutub ta sama mõistlikuks nagu igaüks meist."

„Igaüks kellest?" küsis Bayta.

Mees naeratas talle. „Me oleme moodustanud väikese grupi, Bayta — ainult meie linnas. Me ei ole veel midagi ette võtnud. Me pole isegi veel teiste linnadega kontakti astunud, kuid see on alles algus."

„Millele?"

Randu vangutas pead. „Me ei tea... veel. Me ootame imet. Oleme otsustanud, nagu sa ütlesid, et Seldoni kriis peaks olema käega katsuda." Ta käsi tegi õhus laia kaare. „Galaktika on lagunenud Impeeriumi laaste ja kilde täis. Kindralid kogunevad parvedesse. Kas sa ei arva, et võib tulla aeg, kus muututakse julgeks?"

Bayta kaalutles ja raputas siis otsustavalt pead, nii et ta pikad, sirged juuksed, mis otstest üsna veidi kooldusid, ümber ta kõrvade lehvisid. „Ei, pole mingit võimalust. Nende seas ei ole ainsatki kindralit, kes ei teaks, et rünnata Asumit on

enesetapp. Vana Impeeriumi Bel Riose oli neist kõigist parem ja ta ründas kogu Galaktika vahenditega. Ometi ei suutnud ta Seldoni Plaani kummutada. Kas on mõni kindral, kes seda ei tea?"

„Aga mis siis, kui me neid tagant õhutame?"

„Kuhu? Aatomitulle? Millega te saaksite neid tagant õhutada?"

„Noh, on üks võimalus, uus võimalus. Möödunud aasta või paari vältel liiguvad kuuldused kummalisest mehest, keda kutsutakse Muulaks."

„Muulaks?" Bayta mõtles. „Kas sina oled temast kunagi kuulnud, Torie?"

Toran raputas pead. Bayta lausus: „Mis temaga on?"

„Ma ei tea. Kuid räägitakse, et ta saavutab võite ka kõige võimatumates olukordades. Kuulujutud võivad olla liialdatud, kuid igal juhul oleks huvitav temaga tutvuda. Mitte iga küllalt võimekas ja auahne mees ei usu Hari Seldonisse ja tema psühhoajaloo seadustesse. Me võiksime julgustada seda mitteuskumist. Tema võiks rünnata."

„Ja Asum võidaks."

„Jah, kuid mitte tingimata kergelt. See võiks olla kriis, mille meie saaksime ära kasutada, et Asumi despootidele kompromissi peale sundida. Halvimal juhul unustavad nad meid küllalt kauaks, et võimaldada meil edasi planeerida."

„Mida sina arvad, Torie?"

Toran naeratas nõrgalt ja sõrmitses silmale libisenud pruuni lokkis juuksesalku. „Nii nagu tema seda kirjeldab, ei või see halba teha. Aga kes on Muul? Mida sa temast tead, Randu?"

„Praegu veel mitte midagi. Selles suhtes võiksime sind kasutada, Toran. Ja sinu naist, kui ta nõus on. Me oleme sellest rääkinud, sinu isa ja mina. Me oleme seda põhjalikult arutanud."

„Mis mõttes, Randu? Mida te meist tahate?" Noormees heitis oma naisele kiire uuriva pilgu. „Kas teil mesinädalad olid?"

„ No jah... Kui reisi Asumilt siia mesinädalaiks nimetada saab."

„Kuidas oleks toredamaga Kalganil? See on pooltroopiline: mererannad — veesport — linnujaht — täielik puhkepaik. Umbes seitse tuhat parsekit... mitte liiga kaugel."

„Mis seal Kalganil on?"

„Muul! Vähemalt tema mehed. Ta hõivas selle möödunud kuul ja ilma lahinguta, ehkki Kalgani sõjaväeline diktaator levitas ringhäälingu kaudu ähvardust, et pigem laseb planeedi ioonitolmuks, kui selle käest annab."

„Kus see sõjaväeline diktaator nüüd on?" „Teda enam pole," ütles Randu õlgu kehitades. „Mida sa selle kohta ütled?"

„Aga mida me tegema peame?"

„Ma ei tea. Fran ja mina oleme vanad; oleme provintslased. Haveni Kaupmehed on suuremas osas kõik provintslikud. Isegi sina ütled seda. Meie äritseme väga kitsastes piirides ja pole me enam niisugused Galaktikarändurid, nagu olid meie esivanemad. Ära sega vahele, Fran! Kuid teie kaks tunnete Galaktikat. Eriti Bayta räägib meeldiva Asumi aktsendiga. Me võtame hea meelega kõik vastu, mida teil õnnestub teada saada. Kui te oskate luua sidemeid... kuid seda me ei oota. Mõelge kahekesi selle üle järele. Te võite kohtuda terve meie grupiga, kui soovite... Oh, mitte enne järgmist nädalat. Teile peaks jääma natuke järelemõtlemisaega."

Tekkis paus ja siis möirgas Fran: „Kes tahab veel klaasikest? Ma mõtlen, peale minu?"

12. KAPTEN JA LINNAPEA

Kapten Han Pritcherile oli teda ümbritsev luksus harjumatu ega avaldanud see ka talle erilist muljet. Üldiselt võttes ei kiitnud ta heaks eneseanalüüsi ja igasugust filosoofiat ja metafüüsikat, mis polnud tema tööga otseselt seotud. Sellest oli kasu.

Suures osas koosnes tema töö sellest, mida Sõjaministeerium nimetas „salaluureks", elukogenud mehed '..spionaažiks" ja romantikud ..spiooniasjanduseks". Ja õnnetuseks, olenemata telerite vahutavast röökimisest, on ..salaluure", ..spionaaž" ja ..spiooniasjandus" parimal juhul reedetud räpane rutiin ja vilets ustavus. Ühiskond andestab selle, sest kõik toimub „ riigi huvides", aga kuna filosoofia näis alati juhtivat Kapten Pritcheri järeldusele, et isegi selle püha huvi suhtes on hoopis kergem rahustada ühiskonda kui oma südametunnistust, ei kiitnud ta filosoofiat heaks. «

Ja nüüd, Linnapea ooteruumi luksuses, pöördusid ta mõtted vastu tahtmist temale enesele.

Temast mööda minnes oli pidevalt mehi ülendatud, olgugi et vähem võimekaid, seda mööndi. Ta oli talunud musta nimekirja sattumise ja lõpmatud ametlikud noomitused, ja kõik selle üle elanud. Ta oli kangekaelselt oma tegutsemisliinile truuks jäänud kindlas usus, et kunagi tunnustatakse tema

insubordinatsiooni sellesama püha „riigi huvides" kui teenet.

Nüüd oli ta siis siin Linnapea ooteruumis, viie sõduri aupakliku valve all ja ilmselt ootas teda sõjakohtu alla andmine.

Sujuvalt ja hääletult rullusid lahti rasked marmoruksed, paljastades atlassiga kaetud seinad, punased plastikvaibad ja seespool veel kaks marmorust metallraamistikes. Kaks ametnikku kolm sajandit tagasi moes olnud sirgelõikelistes ülikondades astusid ette ja hüüdsid:

„Audientsile Kapten Han Pritcher Informatsioonist."

Nad astusid tseremoniaalsete kummardustega kõrvale, kui Kapten edasi sammus. Eskort peatus välimisel uksel ja ta astus üksinda sisse.

Teisel pool uksi kummaliselt lihtsas, suures ruumis, kummaliselt kandilise suure kirjutuslaua taga istus väike mees, kes selles avaruses peaaegu märkamatuks muutus.

Linnapea Indbur, järjekorras kolmas sellenimeline, oli esimese Indburi pojapoeg. Esimene Indbur oli brutaalne ja võimekas mees, kes esmaklassilise otsustavusega võimu oma kätte haaranud, tegi osavalt lõpu viimastelegi vabade valimiste jantlikele Jaanustele ja pani maksma suhteliselt rahumeelse valitsemiskorra.

Ühtlasi oli Linnapea Indbur teise Indburi poeg. See oli Asumi esimene Linnapea, kes sünniõiguse alusel sai ameti järglaseks. Tema oli väärt ainult poolt oma isast, sest ta oli ainult brutaalne.

Praegune Linnapea Indbur oli kolmas nimekandja ja teine mantlipärija sünniõiguse alusel. Tema oli neist kolmest kõige tagasihoidlikum, sest ta ei olnud ei brutaalne ega võimekas, vaid üksnes valele kohale sattunud suurepärane raamatupidaja.

Indbur Kolmas kujutas imelikku kombinatsiooni kõigi, välja arvatud tema enda, karakteristikutest.

Tema jaoks tähendas paindumatult geomeetriline korraarmastus „süsteemi", väsimatu ja palavikuline huvi igapäevase bürokraatia kõige pedantsemate üksikasjade vastu „usinust", õige asja juures kõhklemine “ettevaatust" ja pime kangekaelsus, kui tal polnud õigus — „otsustavust".

Ja kokkuvõttes ei raisanud ta raha, ei tapnud asjatult ühtegi inimest ja mõtles kõike oma arust hästi.

Kui Kapten Pritcher suure kirjutuslaua ette aupaklikult seisma jäädes midagi sellist ka mõtles, ei lasknud ta puised näojooned seda välja paista. Ta ei köhatanud, ei tammunud jalalt jalale ega sahistanud jalgadega, kuni Linnapea tõstis aeglaselt kõhna palge, ta usin sulg lakkas tegemast ääremärkusi ja tihedasti täiskirjutatud paberipoogen tõsteti ühest korralikust virnast teise.

Linnapea Indbur pani käed ettevaatlikult enese ette lauale,

79

hoidudes rikkumast laual lebavate esemete hoolikalt kavandatud korda.

Ta lausus tunnustavalt: „Kapten Han Pritcher Informatsioonist."

Kehtiva range eeskirja järgi nõtkutas Kapten Pritcher ühe põlve peaaegu maani ja langetas pea, kuni kuulis vabastavaid sõnu:

„Tõuske, Kapten Pritcher!"

Linnapea lausus sooja sümpaatiaga hääles: „Teie olete siia kutsutud, Kapten Pritcher, teie otsese ülemuse poolt teie vastu tõstetud teatavat distsipliinirikkumist puudutava kaebuse tõttu. On tulnud vastavad paberid ja tavalise reglemendi kohaselt minule teatavaks tehtud. Kuna ükski sündmus Asumil ei jää minu huvide piirkonnast kõrvale, võtsin isiklikult vaevaks teie juhtumi kohta rohkem informatsiooni hankida. Ma loodan, et see ei üllata teid."

Kapten Pritcher sõnas ükskõikselt: „Ei, teie Ekstsellents. Teie õiglus on muutunud lausa vanasõnaks."

„Kas on? Tõesti või?" Ta oli meelitatud ja heledavärvilised kontaktläätsed, mida ta kandis, püüdsid valgust nii, et see andis ta silmadele karmi, kuiva sädeluse. Piinliku täpsusega laotas ta enese ette metallkaantega kaustasid. Pärgamentlehed krabisesid, kui ta neid lappas, tema pikk sõrm libisemas mööda ridu, kui ta rääkis.

„Mul on siin teie toimik, Kapten — täielik. Te olete neljakümne kolme aastane ja Relvajõudude ohvitser seitseteist aastat. Te sündisite Lorisel, vanemad olid anakreonlased, ei mingeid tõsiseid lastehaigusi, üks haigestumine müo-”. noh, see pole tähtis”. haridus, enne sõjaväelist, Teaduste Akadeemias, eriala hüpermootorid, akadeemiline kraad”. hm-m-m, väga hea, teid võib õnnitleda”. astunud Armeesse allohvitserina Asumi Ajastu 293. aasta teisel päeval."

Ta tõstis hetkeks silmad, nihutas esimese kausta kõrvale ja avas teise.

„Näete," ütles ta, „minu administreerimise all ei jäeta midagi juhuse hooleks. Kord! Süsteem!"

Ta tõstis roosa lõhnava marmelaadikuulikese huultele. See oli tema pahedest ainus, kuid sedagi lubas ta endale üksnes jaopärast. Pangem tähele, et Linnapea kirjutuslaual puudus tavapärane aatomisäristi tubakatuha ärastamiseks. Linnapea ei suitsetanud.

Ja muidugi mõista ei teinud seda ka tema külastajad. Linnapea ühetooniline hääl jätkas metoodiliselt, ebaselgel pominal, aegajalt sosinal sekka puistates märkusi, võrdselt leebeid ja tarbetuid soovitusi või noomitusi.

80

Aeglaselt sättis ta kaustad korralikku virna tagasi.

„Teate, Kapten, teie toimik on ebatavaline," sõnas ta reipalt. „Tundub, et teie võimed on silmapaistvad ja teie teened kahtlemata hinnalised. Nagu ma näen, olete te kohusetäitmisel saanud kaks korda haavata, ja teid on autasustatud vapruse eest Teenete Ordeniga. Need on faktid, mida ei tohi kergekäeliselt alahinnata."

Kapten Pritcheri ilmetu nägu ei mahenenud. Ta seisis tardunult, tikksirgelt. Etikett nõudis, et alam, kellele on osaks saanud au olla kutsutud Linnapea juurde audientsile, ei tohi istuda — nõue, mida võib-olla asjatult rõhutati faktiga, et ruumis oli üksainus tool, seegi Linnapea istumise all. Edasi nõudis ametlik etikett ainult küsimustele vastamist, mitte mingeid muid mõtteavaldusi.

Linnapea silmad puurisid karmilt sõjameest ja ta hääl muutus teravaks ning kaalukaks. „Ent teid ei ole viimase kümne aasta jooksul edutatud, ja teie ülemused üha raporteerivad teie iseloomu paindumatust kangekaelsusest. Teatatakse, et te järjepidevalt nakkate ülemustele vastu, pole võimeline säilitama korrektset suhtumist kõrgematesse ohvitseridesse, pole ilmselt huvitatud hõõrdumisteta läbisaamisest kolleegidega; lisaks olete parandamatu tülinorija. Millega te seda seletate, Kapten?"

„Ekstsellents, ma teen, mida pean õigeks. Minu teod Riigi nimel ja saadud haavad tunnistavad, et mida mina pean õigeks, on ühtlasi Riigi huvides."

“Sõjamehelik mõtteavaldus, Kapten, kuid ühtlasi ohtlik doktriin. Hiljem räägime sellest pikemalt. Täpsemalt määratledes süüdistatakse teid kolm korda järjest käsu täitmata jätmises, millele on alla kirjutanud minu seaduslikud saadikud. Mida teil selle kohta öelda on?"

„Ekstsellents, praegusel kriitilisel ajal, kus esmajärgulise tähtsusega asjugi eiratakse, pole sel ülesandel tähtsust."

„Või nii, ja kust te teate, et asjad, millest te räägite, on üldse esmajärgulise tähtsusega? Ja kui ongi, kust te teate, et neid eiratakse?"

„Ekstsellents, need asjad on mulle täiesti ilmsed. Minu kogemused ja olukorra tundmine — mille kumbagi väärtust mu ülemused ei eita — teevad kõik selgeks."

„Kuid mu kallis Kapten, kas te olete pime, kui ei näe, et võttes jultunult endale õiguse otsustada Informatsioonipoliitika üle, omastate te seadusevastaselt ülemuste kohustused?"

„Ekstsellents, minu esmane kohus on Riigi, mitte ülemuse ees."

„Ekslik arvamus, sest teie ülemusel on samuti ülemus, ja

81

see ülemus olen mina, ja mina olen Riik. Aga kuulge, teil ei peaks olema mingit põhjust kaevata minu õigluse üle, mille te ütlete olevat vanasõnana üldtuntud. Kandke ette oma sõnadega, milles seisneb teie distsipliinirikkumine, mis asjad nii kaugele viis."

„ Ekstsellents, viimased poolteist aastat olen ma teenistusest tagasitõmbunud laevnikust kaupmehena elanud Kalgani maailmas. Juhtnööride kohaselt tuli mul sealt Asumi tegevust suunata ning täiustada organisatsiooni, mis pidurdaks Kalgani sõjaväelist diktaatorit, eriti välispoliitika osas."

„See on mulle teada. Jätkake!"

„ Ekstsellents, minu aruanded on pidevalt rõhutanud Kalgani ja talle alluvate süsteemide strateegilist positsiooni. Kandsin ette diktaatori auahnusest, tema ressurssidest ja plaanidest

oma valitsemisala laiendada ning tema olulisest sõbrameelsu-sest, võib-olla ka neutraalsusest, Asumi suhtes."

„Teie raporteid olen ma põhjalikult lugenud. Jätkake!"

„Ekstsellents, ma naasin kaks kuud tagasi. Sel ajal polnud ähvardavast sõjast märkigi, peale üliohtrate vahendite iga mõeldava rünnaku tagasitõrjumiseks. Kuu aega tagasi haaras Kalganil keegi palgasõdur ilma igasuguse vastupanuta võimu enda kätte. Kunagine Kalgani sõjaväeline diktaator ei ole ilmselt enam elavate killas. Enam ei räägita riigireetmisest, vaid ainult Muula, selle kummalise kondotjeeri, võimust ja geniaalsusest."

„Kelle?" Linnapea kummardus solvunult ettepoole.

„Ekstsellents, teda tuntakse Muula nime all. Faktilist materjali on tema kohta vähe, kuid ma olen igasuguseid jutukatkeid ja kuuldusi kogunud ning neist kõige tõepärasemad välja sõelunud. Ilmselt ei kuulu ta sünnilt 'ega positsioonilt kõrgemasse kihti. Isa on teadmata. Ema sünnitamisel surnud. Kasvatus nagu hulkuril. Hariduse omandatud maailmades, kuhu ainult eksikombel võib sattuda rändkaupmehe kaubalaev, ja maailmaruumi päramistes urgastes. Muud nime tal pole, kui Muul. Jutu järgi olevat ta selle ise enesele andnud. Populaarse seletuse järgi väljendavat see tema tohutut füüsilist jõudu ja jonnakust eesmärgile jõudmisel."

“Milline on tema sõjaline jõud, Kapten? Füüsilisel pole tähtsust."

„Ekstsellents, räägitakse tohututest laevastikest, kuid siin võib arvamusi mõjutada Kalgani kummaline langemine. Tema kontrolli all olev territoorium ei ole suur, ehkki selle täpseid piire pole võimalik üheselt määrata. Sellest hoolimata peab seda meest uurima."

„Hm-mm. Nii-nii!" Linnapea vajus mõttesse, seejuures joonestas

82

ta aeglaselt kahekümne nelja suletõmbega kuus ruutu kuusnurkses asetuses ploki ülemisele puhtale lehele, mille ta välja tõmbas, korralikult kolmeks kokku murdis ja siis oma parema käe all olevasse prahipaberipilusse libistas, kust see puhta ja hääletu aatomlagundaja poole edasi liikus.

„Nüüd öelge mulle, Kapten, milline on alternatiiv? Te ütlesite mulle, mida 'peab' uurima. Mida teil kästi uurida?"

„Ekstsellents, näib, et maailmaruumis on rotipesa, mis maksudest kõrvale hiilib."

„ Ja see on kõik? Kas te siis ei ole teadlik või pole te kuulnud, et need maksudest kõrvalehiilijad on varasemate aegade metsikute Kaupmeeste järeltulijad — anarhistid, mässajad, sotsiaalsed maniakid, kes väidavad end põlvnevat Asumilt ja samas mõnitavad Asumi kultuuri. Kas te siis ei tea, või pole kuulnud, et see rotiurg maailmaruumis pole ainuke, vaid neid on palju. Neid rotiurge on rohkem kui me arvata oskame; teame, et nad koos salasepitsusi hauvad, omavahel ühinevad ja seda kõike koos kuritegelike elementidega, kes veel eksisteerivad Asumi territooriumil. Neid on isegi siin, Kapten, isegi siin!"

Linnapea hetkeline ägedus vaibus kähku. „Te ei ole sellest teadlik, Kapten?"

„Ekstsellents, sellest kõigest on mulle räägitud. Aga Riigi teenrina pean teenima truult ja kõige truumalt teenib see, kes teenib Tõde. Kuidas iganes need Kaupmeeste jäänused ei püüaks poliitikasse sekkuda, on võim ikkagi sõjaliste diktaatorite käes, kes on vana Impeeriumi killud pärinud. Kaupmeestel pole ei relvi ega ressursse. Nad isegi ei hoia omavahel kokku. Ma pole mingi maksukoguja, keda nagu poisikest lihtsat ülesannet täitma saadetakse."

„Kapten Pritcher, te olete sõdur ja teie käes on relvad. Oleks viga lubada teil mulle mitte kuuletuda. Vaadake ette. Minu õiglustunne pole lihtsalt nõrkus. Kapten, on juba tõestatud, et nii Impeeriumi ajastu kindralid kui ka tänapäeva sõjaväe ülemjuhatajad on meie vastu võrdselt võimetud. Seldoni teadus, mis Asumi kurssi ette ennustab, ei põhine individuaalsel heroismil, nagu teie näite uskuvat, vaid ajaloo ühiskondlikul ja majanduslikul suundumusel. Me oleme juba õnnelikult ületanud neli kriisi, kas pole?"

„Oleme, Ekstsellents. Kuid Seldoni teadus on teada vaid Seldonile. Meile jääb üle üksnes uskuda. Esimesest kolmest kriisist, nagu mulle hoolikalt õpetati, viisid Asumi välja targad liidrid, kes nägid ette kriiside olemuse ja võtsid vajalikud meetmed. Kes teab, mis muidu oleks juhtunud?"

„Jah, Kapten, aga te jätate neljanda kriisi mainimata. Teate, Kapten, meil puudus siis nimetamisväärne juht ja meie vastas

83

seisis targim vaenlane, raskeim relvastus, üldse kõige tugevamad jõud. Ent siiski me võitsime tänu ajaloolisele paratamatusele. "

„Ekstsellents, see on tõsi. Aga see ajalugu, mida teie mainisite, muutus paratamatuseks alles pärast aastast meeleheitlikku sõdimist. See paratamatu võit läks meile maksma pool tuhat laeva ja pool miljonit meest. Seldoni plaan aitab ainult neid, kes ennast ise aitavad."

Linnapea Indbur tõmbas kulmud kipra ja väsis äkki kannatlikust seletamisest. Talle torkas pähe, et kaasvestleja tasemele laskumine oli vale samm, mida peeti ekslikult loaks muutuda tülitsushimuliseks ja dialektikas püherdada.

Ta lausus jäigalt: „Sellele vaatamata, Kapten, garanteerib Seldon sõjaväelastest diktaatorite üle võidu, ja mina ei saa endale praegusel kiirel ajal lubada pingelõdvestust. Need Kaupmehed, keda tähtsusetuna kõrvale heidate, on Asumi sünnitatud. Sõda nendega tähendaks kodusõda. Seldoni plaan ei paku meile siin mingit garantiid, kuna nii nemad kui meie esindame Asumit. Neid tuleb ohjeldada. Täitke käsku."

„ Ekstsellents —"

„Teüt pole midagi küsitud, Kapten. Teil on käsk käes. Te kuuletute sellele. Igasugust edasist argumenteerimist minuga või mind esindavate isikutega võetakse kui reetmist. Võite minna."

Kapten Han Pritcher nõtkutas veel kord põlvi, siis taganes aeglaselt uksest välja.

Linnapea Indbur, kolmas selle nime kandja Asumi ajaloos, teine Linnapea sünniõiguse järgi, sai enesevalitsemise tagasi. Ta võttis korrapärasest virnast vasakul järgmise paberilehe. See aruanne rääkis fondide kokkuhoiust tänu metallivahust kantide hulga vähendamisele politseivägede mundritel. Linnapea Indbur tõmbas maha ühe ülearuse koma, parandas ühe kirjavea, tegi kolm ääremärkust ja asetas siis lehe korrapärasesse virna enesest paremal. Ta tõstis uue paberilehe korrapärasest virnast vasakul”.

Kui Kapten Han Pritcher Informatsioonist kasarmusse tagasi jõudis, leidis ta eest Isikliku Teate Kapsli. Napisõnalised ja punasega allakriipsutatud juhtnöörid kandsid templit „KIIRE", ja allkirjana suurt initsiaali, ülimalt täpset suurt „I"-d.

Nõudlikul toonil käsutati Kapten Han Pritcher 'Haveni-nimelisse mässavasse maailma'.

Kapten Han Pritcher, üksinda oma kerges üheinimese kiir-liikuris, võttis tasa ja rahulikult kursi Kalganile. Sel ööl magas ta lõpuni endale kindlaks jäänud jonnaka mehe und.

84

13. LEITNANT JA KLOUN

Kui seitsme tuhande parseki kaugusel asuva Kalgani langemine Muula armeede kätte kutsus esile vastukajasid, mis õhutasid vanas Kaupmehes uudishimu, jonnakas Kaptenis kartusi ja piinlikult täpses Linnapeas pahameelt, siis neis, kes ise Kalganil elasid, ei kutsunud see esile midagi ega erutanud kedagi. Inimese jaoks on vääramatu teadmus, et distants nii ajas kui ruumis aitab kõike teravustada. Muuseas pole kusagilt lugeda, et see teadmus eales oleks lõplikult selgeks saanud.

Kalgan oli”. lihtsalt Kalgan. Terves selles Galaktika kvadrandis näis tema üksi mitte teadvat, et Impeerium oli langenud, et Stanellid enam ei valitsenud, et kuulsus ja suurus olid kokku varisenud ja rahu jäädavalt kadunud.

Kalgan oli luksuse maailm. Inimkonna hoone murenedes säilitas tema oma puutumatuse lõbude tootja, kulla ostja ja jõudeaja müüjana.

Ta pääses ajaloo karmimatest muutustest, sest missugune vallutaja tahaks hävitada, või isegi märkimisväärselt kahjustada maailma pungil täis lahtist raha, mille eest võib puutumatust osta.

Kuid isegi Kalganist sai lõpuks sõjaväe ülemjuhataja peakorter ja elu pehmust karmistasid sõjakitsikused.

Kalgini taltsad džunglid, mahedalt voolitud rannad ja eredad, lummavad linnad kajasid sissetoodud palgasõdurite ja kergesti kaasaminevate linnakodanike marsisammudest. Tema provintsi maailmad relvastati ja raha kulutati esmakordselt tema ajaloos meelsamini lahingulaevadele kui altkäemaksudeks. Oli väljaspool kahtlust, et tema valitseja oli kindlalt otsustanud kaitsta seda, mis kuulus talle ja valmis õhinal haarama seda, mis kuulus teistele.

Ta oli üks Galaktika tähtsaid mehi, sõja ja rahu sepistaja, Impeeriumi ehitaja, dünastia rajaja.

Ja mingi naeruväärse hüüdnimega tundmatu oli vallutanud nii tema kui ka ta relvad, rääkimata ta õitselepuhkevast Impeeriumist — ja seda kõike ilma ainsatki lahingut löömata.

Niisiis oli Kalgan samasugune kui varem ja tema mundris kodanikud pöördusid oma endise elu juurde tagasi, sel ajal kui võõrad sõjaväelased sulasid kergesti uutesse, alles tekkivatesse gruppidesse.

Jälle nagu ennegi peeti luksuslikke jahiretki džunglites kasvatatud loomadele, kes ei ohustanud ühtki inimelu; kiirliikureil kõrgel õhus linnujahte, mis osutus saatuslikuks vaid Suurtele Lindudele.

85

Linnades võisid Galaktika põgenikud valida oma rahakotile vastavalt lõbustusi, alates vaatamisväärseist ja fantastilistest ohulistest taevapaleedest, mis avasid rahvamassidele uksed poolekroonilise kõlina peale, kuni reklaamimatute, märkamatute urgasteni, mille olemasolust teadsid üksnes suured rahatuusad.

Toran ja Bayta kadusid piisakestena inimmerre. Nad registreerisid oma laeva suures üldangaaris Ida-Poolsaarel ja liikusid kokkuleppeliselt keskklassidele määratud Sisemere äärde, kus lõbustused olid legaalsed ja viisakad ja rahvast võrdlemisi talutavalt.

Bayta kandis ereda valguse pärast tumedaid prille ja palavuse tõttu õhukest valget rüüd. Ta põimis soojalt pruunid käsivarred, mis polnud päikesest palju tõmmumaks muutunud, ümber põlvede ning vaatas ainiti mittemidaginägeva pilguga oma abikaasa väljasirutatud keha, mis erevalges päikeselõõsas peaaegu kumendas.

„Ära üle pinguta," oli ta alguses öelnud, kuid Toran oli pärit surevalt punaselt tähelt. Hoolimata kolmest aastast Asumil oli päikesevalgus talle luksus, ja nüüd ei olnud ta päikesepõletuse vastu eelnevalt töödeldud nahk juba neli päeva enam riidehilpugi ümber saanud, lühikesed püksid välja arvatud.

Bayta puges talle liival hästi ligidale ja nad vestlesid sosinal.

Torani hääl oli sünge, kui see kandus vaikselt ta loidunud huulilt. „Ei, ma möönan, et me pole midagi saavutanud. Kus ta üldse on? Ja kes ta on? See hullunud maailm ei räägi temast midagi. Võib-olla ei olegi teda olemas."

„Ta on olemas," vastas Bayta huuli peaaegu liigutamata. „Ta on kaval. Ja see on kõik. Ja sinu onul on muide õigus. Tema on mees, keda võiksime kasutada — 'kui selleks aega jääb."

Lühike paus. Toran sosistas: „Tead, mida ma praegu teen, Bay? Ma lihtsalt lasen ennast päikesel uimaseks ajada. Asjad asetuvad siis paika nii kenasti — nii armsasti." Ta hääl peaaegu hääbus, siis valjenes taas: „Tuleta meelde, Bay, kuidas doktor Amann kolledžis alati meile vastu vaidles? Asum ei saa eales kaotada, kuid see ei tähenda, et Asumi valitsejad ei saaks. Kas ei alanud Asumi tõeline ajalugu siis, kui Salvor Hardin lõi pukist entsüklopedistid

ja võttis planeet Terminuse esimese Linnapeana üle. Ja kas ei saavutanud järgmisel sajandil Hober Mallow ülevõimu peaaegu sama drastiliste meetoditega? Kaks korda on valitsejad lüüa saanud, järelikult on see võimalik. Miks ei võiks siis meie seda teha?"

„See on raamatuis kõige vanem argument, Torie. Milline hea mõtiskelu raisatud."

86

„Kas on? Kuula mind lõpuni. Mida kujutab endast Haven? Kas ta pole Asumi osa? Ta on nii-öelda lihtsalt välise proletariaadi osa. Kui meist saab võidukas pool, võidab lõppkokku-võttes ikkagi Asum ja kaotavad üksnes hetkel pukisolijad."

„'Me saame' ja 'me tahame' vahel on suur vahe. Sa lihtsalt ajad jama."

Toran püüdis välja vingerdada. „Lollus, Bay, sa oled lihtsalt hapus tujus. Miks sa tahad mu lõbu rikkuda? Ma tukun natuke, kui sul pole midagi selle vastu."

Kuid Bayta sirutas kaela ja hakkas äkki non sequitur* itsitama, võttis prillid eest ja vaatas ainult käsi silmade ees päikesevarjuks piki randa. Toran vaatas üles, siis kergitas ennast ja keeras õlgu, et tema pilgu suunda jälgida.

Ilmselt vaatles naine pikka ning peenikest kätel kõndivat kuju, kes juhuslikult kogunenud rahvahulka lõbustas. See oli üks neist kerjusakrobaatidest, kellest rand kubises ja kes neile visatud müntide eest osavalt painduvaid liikmeid väänasid.

Rannavalvur tahtis teda minema ajada, ent üllatavalt ühel käel balansseerides näitas kloun talle, pea allapoole, pikka nina. Valvur lähenes talle ähvardavalt ja lõi samas jalahoobist kõhtu vaaruma. Enne kui liigutus oli lõppenud, oli kloun püsti ja kadus, kuna vihast vahutavat valvurit hoidis kinni kaastundetu inimhulk.

Kloun lippas siksakis piki randa. Ta pühkis mitmest inimesest mööda, kõhkles tihti, kuid peatuma ei jäänud. Rahvasumm oli laiali läinud. Valvur lahkunud.

„Veider tegelane," ütles Bayta lõbusalt ja Toran nõustus ükskõikselt. Kloun oli nüüd küllalt ligidal, et võis teda selgesti näha. Tema kitsas nägu koondus laia, lameda nina jämedaks otsaks, mis lausa kutsus näpistama. Ta pikad kõhnad jäsemed ja kepitaoline keha, mida rõhutas ta riietus, liikusid kergelt ja graatsiliselt, kuid jätsid mulje, nagu oleks ta juhuslikult kokku klopsitud.

Teda vaadata tähendas naeratada.

Kloun tundis järsku endal nende pilke, sest kuigi ta oli neist juba möödunud, peatus ta järsult, pööras kanna peal ringi ja tuli nende poole. Ta suured pruunid silmad haakusid Baytasse.

Bayta "tundis piinlikkust.

Kloun naeratas, kuid see muutis ta kitsa näo veelgi kurvemaks, ja kui ta rääkima hakkas, tegi ta seda Kesksektorite õrnas, viimistletud sõnastuses.

„Kui ma kasutaksin taipu, mida Head Vaimud mulle andnud on," sõnas ta, „siis ütleksin, et see leedi ei saa eksisteerida —

"non sequitur — (lad.) asja ees, teist taga

87

sest milline täie mõistuse juures olev mees peaks unelmat reaalsuseks. Ent meelsamini oleksin mõistuseta ja usuksin neid kütkestavaid, nõiduslikke silmi."

Bayta silmad läksid suureks. Ta ütles: „Tore!"

Toran naeris: „Oh, sa nõiduslik naine. Lase käia, Bay, see väärib viielist. Anna see talle."

Kuid Kloun hüppas ettepoole: „Ei, mileedi, ärge mõistke mind valesti. Ma ei rääkinud hoopiski rahalootuses, vaid säravate silmade ja armsa näokese pärast."

„Noh, aitäh," ja siis Torani poole pöördudes: “Jumaluke, kas sulle ei tundu, et tal on päikesepimestus?"

“Siiski mitte üksnes silmade ja näo pärast," vadistas kloun, ja ta sõnad kukerpallitasid üksteisest üle üha kasvava hooga, „kuid ka mõistuse pärast, mis on selge ja tugev — ja ka lahke."

Toran tõusis püsti, sirutas käe oma valge urbi järele, mida ta neli päeva oli käevangus kandnud ja libistas selle selga. “Kuule, kulla mees, räägi nüüd ära, mida sa tahad, ja jäta daami tülitamine."

Kloun astus hirmunult sammu tagasi, kõhn keha orjalikult kookus. „Ma tõesti ei mõelnud midagi halba. Ma olen siin võõras ja räägitakse, et ma olevat peast põrunud, ent nägudes on midagi, mida ma oskan lugeda. Selle leedi kauniduse taga peitub lahke süda ja see aitab mind mu hädas, sellepärast julgesingi nii rääkida."

„Kas viielisest jätkub sinu häda ravimiseks?" küsis Toran kuivalt ja sirutas klounile raha.

Kuid kloun ei liigutanud ennast, et seda vastu võtta, ja Bayta lausus: „Lase olla, Torie, ma räägin temaga." Ta lisas kiiresti ja vaevukuuldavalt: „Pole mõtet tema rumalat kõnepruuki pahaks panna. See on lihtsalt tema dialekt ja küllap tundub meie kõne talle sama võõras."

„Mis mure teil siis on? Ega te valvuri pärast ei muretse? Ta ei tülita teid enam."

„Oh ei, asi pole temas. Tema on ainult tuulevinu, mis keerutab tolmu mu jalapeksede ümber. Ma põgenen kellegi teise eest ja tema on torm, mis pühib minema maailmu ja paiskab neid üksteise vastu. Nädal tagasi ma jooksin minema, ma olen maganud linnatänavail ja peitnud end rahvahulkadesse. Ma olen paljudele otsa vaadanud, et hädas abi leida ja leidsin seda siit." Ta kordas viimast fraasi vaiksemalt, kartlikult ja ta suured silmad vaatasid murelikult: „Ja leidsin seda siit."

“Saage aru," sõnas Bayta mõistlikult, „ma sooviksin aidata, aga tõepoolest, mu sõber, minust pole maailmu minema pühkiva tormi vastu mingit kaitset. Tõtt öelda, ma võiksin kasutada... "

88

Nende selja tagant kostis ärritusest kõrgendatud, võimas hääl.

„No nii, sa mudast sigitatud lurjus —"

Näost tulipunane, lõrisev rannavalvur oli joostes lähenenud. Ta sihtis madala võimsusega uimastipüstolist.

„Hoidke teda kinni, teie kaks. Ärge laske tal minema lipsata." Raske käsi langes klouni õlale, nii et see viunatas.

Toran küsis: „Mida ta teinud on?"

„Mida teinud? Mida teinud? Noh, on alles!" valvur pistis käe vöö küljes rippuvasse taskusse, tõi lagedale purpurpunase rätiku ja tupsutas oma paljast kaela. Ta lausus mõnutundega: „Ma räägin teile, mida ta on teinud. Ta jooksis minema. Teade sellest levis üle Kalgani, ja mina oleksin ta juba varem ära tundnud, kui ta oleks inimese moodi jalgadel seisnud ja mitte oma kullinäoga pea peal." Ja ta raputas metsiku rõõmuga oma saaki.

Bayta küsis naeratades: „Kust ta siis põgenes, sir?"

Valvur tõstis häält. Rahvas hakkas kokku voolama, ähmis ja vadistav, ja ühes suureneva vaatajaskonnaga kasvas ka valvuri enesetähtsus.

„Ah, et kust ta põgenes?" kordas valvur ülima sarkasmiga. „Noh, ma arvan, et te olete kõik kuulnud Muulast."

Vadin vaibus ja Bayta tundis kõhukoopas äkitselt jäist külmust. Klounil jätkus silmi ainult tema jaoks, ta värises valvuri tugevas haardes.

Viimane jätkas ähkides: „See neetud kaltsakas pole ei keegi muu, kui tema hiilguse plehkupistnud kojanarr!" Ta tuuseldas oma vangi: “Tunnista üles, narr!"

Vastuseks oli ainult meeletu hirm. Bayta sosistas midagi hääletult Toranile kõrva.

Toran astus sõbralikult valvuri juurde: „Kuule, mees, sa võiksid natukeseks oma haaret lõdvendada. See lõbustaja, keda sa kinni hoiad, tantsis meile, aga pole oma tasu eest veel küllalt vaeva näinud."

„Kuulge nüüd!" Valvuri hääl tõusis äkki. „Tema eest on määratud tasu —"

„See ei jää sul saamata, kui suudad tõestada, et mees on tagaotsitav. Ja seniks tõmba ennast koomale! Sa tülitad külalist ja sellest võib sulle tõsiseid ebameeldivusi tulla." „Aga teie jälle sekkute tema hiilguse asjadesse ja sellest tuleb teile tõsiseid pahandusi." Ta raputas jälle klouni. „Anna mehele jootraha tagasi, raisk."

Torani käsi tegi kiire liigutuse ja valvuri käest väänati uimastuspüstol, vaat, et koos poole sõrmega. Valvur ulgus

89

valust ja raevust. Toran tõukas ta vihaselt kõrvale ja haardest vabanenud kloun lipsas tema selja taha.

Rahvahulk, mis nüüd juba silmapiirini ulatus, pööras asjade käigule vähe tähelepanu. Nad ajasid kaelu õieli ja rahvasummas tekkis mingi tsentrifugaalne liikumine, nagu oleksid paljud neist otsustanud keskel toimuvast hoopis kaugemale nihkuda.

Kaugusest kostus madinat ja kellegi karm käsk. Moodustus koridor ja kaks meest, löögivalmis elektrilised piitsad käes, kõndisid sellest läbi. Nende punastel pluusidel ilutsesid välgu ja lõhestatud planeediga märgid.

Neile järgnes leitnandi mundris tõmmu hiiglane. Ta oli tumedanahaline ja mustajuukseline ja ta pilk oli morn.

Must mees rääkis sellise inimese hädaohtlikult tasasel toonil, kel pole kunagi vaja häält tõsta, et oma tahtmist maksma panna. Ta küsis: „Kas teie olete mees, kes meid välja kutsus?"

Valvur hoidis ikka veel oma väänatud kätt ja pomises valust moonutatud ilmel: „Mina pean vaevatasu saama ja ma süüdistan seda meest —"

„Te saate oma tasu," ütles Leitnant talle pilku heitmata. Ta viipas lühidalt oma meestele: „Kinni võtta."

Toran tundis, kuidas kloun teda hullunud haardega riietest tiris.

Ta tõstis häält ja püüdis seda hoida värisemast: „Kahju küll, Leitnant, aga see mees on minu."

Sõdurid võtsid teate vastu silmagi pilgutamata. Üks tõstis hooletult piitsa, aga Leitnandi järsul toonil öeldud käsk tõi selle jälle alla.

Tõmmu võimumees astus paar sammu ja seadis oma jässaka keha Torani ette: „Kes te niisugune olete?"

Ja vastuseks kõlas: „Asumi kodanik."

See mõjus — vähemalt rahvahulgale. Suurivaevu taltsutatud vaikus paisus tugevaks suminaks. Muula nimi võis küll hirmu tekitada, kuid kõigest hoolimata oli see alles uus nimi ja vaevalt inimeste südames nii sügavalt juurdunud kui vana Asumi, Impeeriumi hävitaja oma. Hirm selle ees valitses Galaktika tolles kvadrandis veel halastamatu despotismiga.

Leitnant säilitas enesevalitsemise. Ta küsis: „Kas te tunnete seda isikut, kes hoidub teie selja taha?"

„Mulle küll räägiti, et ta olevat teie juhi õukonnast põgenenud, kuid kindlalt tean vaid seda, et ta on minu sõber. Teil peab olema kindel tõend tema isiku identifitseerimise kohta, et teda ära viia."

Rahvahulgast kostus erutatud üminat, aga Leitnant jättis selle tähele panemata. „Kas teil on Asumi kodakondsust tõendavad paberid kaasas?"

90

„Need on minu laevas."

„Kas te taipate, et teie teguviis on ebaseaduslik? Ma võin käskida teid maha lasta."

„Kahtlemata. Aga sellega olete Asumi kodaniku maha lasknud, ja siis tõenäoselt saadetakse teie laip neljas tükis Asumile — osalise kompensatsioonina. Ennegi on sõjaväe ülemjuhatajad nii talitanud."

Leitnant niisutas huuli. Märkus vastas tõele.

Ta küsis: „Teie nimi?"

Toran kasutas oma eeliseid: „Edasistele küsimustele vastan oma laevas. Angaarist saate kohanumbri teada; ta on registreeritud 'Bayta' nime all."

„Te ei loovuta jooksikut?"

„Kui, siis võib-olla Muulale. Saatke oma peremees siia!" Vestlus oli sosinaks taandunud ja Leitnant pööras järsult ümber.

„Rahvas laiali ajada," käsutas ta allasurutud julmusega oma mehi.

Elektripiitsad tõusid ja langesid. Oli kuulda karjeid, tekkis määratu hajumis- ja põgenemislainetus.

Teel angaari katkestas Toran vaid korraks oma mõtiskelu. Ta lausus peaaegu iseenesele: „Oi, Galaktika, Bay, mida ma läbi elasin! Ma olin nii hirmul —"

„Jah," vastas Bayta ikka veel väriseva häälega ja ta silmis oli midagi jumaldamise taolist: „See polnud hoopiski sinu moodi."

„Ma ei taju veel praegugi täpselt, mis juhtus. Ma ainult seisin seal, käes uimastamispüstol, mida ma võib-olla poleks osanud käsitseda, ja vaidlesin talle vastu. Ma ei tea, miks ma seda tegin."

Ta heitis pilgu rannast eemalduva lähimaa-õhuliikuri vahekäiku, kus istmel kägaras magas Muula kloun, ja lisas teatud vastikusega: „Ma pole elu sees midagi nii rasket teinud."

Leitnant seisis aupaklikult garnisoni koloneli ees, kes teda silmitses ning lausus: “Hästi tehtud. Teie osa on sellega läbi."

Kuid Leitnant ei lahkunud kohe. Ta ütles süngelt: „Muul on pööbli ees oma prestiiži kaotanud, sir. Vaja on rakendada distsiplinaarkaristusi, et taastada sobilik austuse atmosfäär."

„Need on juba rakendatud."

Leitnant pöördus pooleldi minekule, siis lisas peaaegu viha-vimmas: “Nõustun meeleldi, sir, et käsk on käsk, kuid seista seal selle uimastuspüstoliga vehkiva tüübi ees ja neelata alla kogu tema jultumus — ma pole elu sees midagi nii rasket teinud!"

14. MUTANT

Kalgani „Angaar" on iseenesest omapärane institutsioon, tekkinud vajadusest tohutul hulgal väliskülaliste laevu parkida ja samas külastajaid öömajaga varustada. See originaalne tarkpea, kes silmaga nähtavat lahendust nägi, sai kiiresti miljonäriks. Tema pärijaist, nii sünni- kui pärandiõiguse järgi, said kergesti Kalgani kõige jõukamad kodanikud.

„Angaar" laiub madalana enam kui ruutmiili suurusel territooriumil ja sõna „angaar" ei kirjelda seda üldse küllaldaselt. Olulises osas on see hotell — laevade jaoks. Reisija maksab ette ja ta laevale võimaldatakse koht, kust see võib igal soovitud hetkel õhku tõusta. Külastaja elab siin oma laevas nagu alati. Muidugi on võimalik saada tavalisi hotelliteenuseid, nagu teatud kindla hinna eest toidu- ja arstimivarusid täiendada, lasta laeval teha lihtsamaid parandustöid ja võileivahinna eest kasutada Kalganisisest transporti.

Selle tulemusena ühendab külastaja teatava kokkuhoiuga angaari- ja hotelliarved. Maaomanikud müüvad aga platse ajutiseks kasutamiseks tubli kasuga. Valitsus kogub tohutuid makse. Kõik on rahul. Keegi ei kaota midagi. Lihtne!

Mees, kes käis oma teed „angaari" arvukaid tiibu ühendavates laiades varjulistes koridorides, oli minevikus tihti mõelnud ülalkirjeldatud süsteemi uudsusest ja kasulikkusest, kuid need olid jõudehetkede mõtiskelud — praegusel hetkel kindlasti kohatud.

Laevad kõrgusid ja laiusid hoolikalt reastatud bokside pikas rivis, ja mees jättis nad rida rea järel seljataha. Ta oli oma tegevuses vilunud, ja isegi kui angaari registreerimisraamatust võis välja lugeda ainult ähmase vihje tiivale, kus laev asuda võis, suutis tema oma kogemuste varal nende sadade hulgast alati selle õige üles leida.

Vaikuses kostis tasane ohe, kui mees peatus ja ühte ritta kadus nagu roomav putukas puhkavate upsakate metallhiiglaste külje all.

Siin ja seal näitas illuminaatorist paistev valguskiir, et omanik oli organiseeritud lõbustustelt vara tagasi pöördunud lihtsamate — ja rohkem isiklike — lõbustuste juurde.

Mees peatus ja oleks naeratanud, kui ta üldse kunagi naeratanuks. Kindlasti teostus ta ajukäärudes mingi naeratuse vaimne ekvivalent.

Laev, mille juures ta peatus, oli sale ja ilmselt kiire. Teda huvitas selle disaini kummalisus. See ei olnud tavaline mudel — neil päevil enamus Galaktika selle kvadrandi laevu kas imiteeris

Asumi disaini või oli sealsete tehnikute töö. Kuid see laev oli eriline. See oli Asumi laev — juba üksnes kaitseekraani tillukesed mõhnad tema välispinnal näitasid, kellega on tegu, sest ainult Asumi laevadele olid need lubatud. Oli ka teisi tunnuseid.

Mees ei kõhelnud.

Piki laevade rida veetud elektrooniline barjäär — juhtkonna poolt pakutud eesõigus eraldatusele — ei omanud tema jaoks mingit tähtsust. See katkes ilma alarmi sisse lülitamata, sest ta kasutas väga spetsiaalset neutraliseerivat jõudu.

Niisiis saadi laevas väljasviibivast sissetungijast teada alles vaikse sumisti peaaegu sõbraliku signaali kaudu elutoas, mis vallandus peopesa asetamisel fotorakule otse peamise õhulüüsi kõrval.

Kuna neid ikka veel ja ilmselt edukalt otsiti, ei tundnud Toran ja Bayta end isegi „Bayta" terasseinte vahel eriti kindlana. Muula kloun, kes oli neile avaldanud, et tema kitsuke keha kandis lordlikku nime Magnifico Giganticus, istus laua kohal kummargil ja kugistas talle ette asetatud toitu.

Ta kurvad pruunid silmad pöördusid toidult kõrvale ainult jälgimaks Bayta toimetusi kombineeritud köök-toidukambris, kus ta sõi.

„Väeti tänul on vähe väärtust," pomises ta, „kuid see tänu kuulub teile, sest tõepoolest, möödunud nädalal sain ma ainult mõne palukese suhu, ja vaatamata väikesele kehale, on mu söögiisu uskumatult suur."

„Noh, siis sööge!" ütles Bayta naeratades. „Ärge raisake tänamisele aega. Kas ei käi mitte üks Kesk-Galaktika vanasõna, mida ma kunagi kuulsin, tänumeele kohta?"

„Tõsi, käib, mileedi. Sest kunagi on keegi tark öelnud, nagu mulle räägiti, „Parim ja mõjusaim tänu on see, mis tühjades fraasides ei aurustu". Kuid, oh häda, mileedi, näib, et mina olen ainult tühjade fraaside pundar. Kui minu tühjad fraasid Muulale meeldisid, tõi see mulle õukondlase kuue ja suure nime — sest, teate, algupäraselt oli see lihtsalt Bobo, mis talle ei meeldinud — ja siis, kui minu tühjad fraasid talle enam ef meeldinud, tõi see minu vaestele kontidele peksu ja piitsa."

Toran sisenes piloodiruumist: „Nüüd pole muud teha kui oodata, Bay. Loodetavasti saab Muul aru, et Asumi laev on Asumi territoorium."

Magnifico Giganticus, kunagine Bobo, ajas silmad pärani ja hüüdis: „Kui võimas on Asum, et isegi Muula julmad teenrid tema ees värisevad."

„Kas ka teie olete Asumist kuulnud?" küsis Bayta vaikselt naeratades.

„Ja kes ei oleks?" Magnifico hääl tasandus müstiliseks sosinaks. „On neid, kes ütlevad, et see on suure maagia maailm, tema käsutuses on tuli, mis võib terveid planeete neelata, ja tema saladused on võimsad. Teatakse rääkida, et isegi Galaktika kõrgeim aadel ei suuda saavutada sellist au ja lugupidamist, mida peetakse täiesti loomulikult iga lihtsa mehe pärisosaks, kes võib ennast Asumi kodanikuks pidada, olgu ta kas või kosmose päästetööline või selline tühisus nagu mina."

„Noh, Magnifico, kui sa kõnet pead, ei jõua sa oma lõunaga iialgi valmis," sõnas Bayta. „Toon sulle vürtsitatud piima. See on väga hea."

Ta asetas kruusi piimaga lauale ja viis Torani käevangus köögist välja.

„Torie, mida me nüüd temaga peale hakkame?" ja ta viipas köögi poole. „Mis mõttes?"

„Kui Muul siia tuleb, kas anname ta välja?"

„Mis meil muud üle jääb, Bay?" Ta lükkas kimbatuses niiske loki laubalt tagasi.

Ta jätkas kannatamatult: „Enne siiatulemist oli mul ähmane ettekujutus, et meil pole vaja muud teha kui nõuda Muulaga kokkusaamist ja siis asja juurde asuda — niisama lihtsalt, midagi ette plaanitsemata, tead."

„Ma tean, mida sa mõtled, Torie. Ega ma isegi suurt ei lootnud Muulaga kohtuda, aga ma kujutasin ette, et me kogume selle segaduse kohta kasvõi mingitki vahetut informatsiooni ja pärast anname selle edasi neile, kes tollest tähtedevahelisest intriigist rohkem teavad. Mina pole mingi juturaamatu spioon."

„Sina taipad asjast sama palju kui minagi, Bay." Ta pani käed vaheliti ja kortsutas kulme. „Milline olukord! Ma poleks kunagi teada saanud, et on olemas selline isik nagu Muul, kui poleks olnud seda viimast veidrat vahejuhtumit. Kas sa usud, et ta tuleb oma klounile järele?"

Bayta vaatas talle alt üles otsa: „Ma isegi ei tea, kas ma tahan, et ta tuleks. Ma ei tea, mida öelda või teha? Kas sina

tead?"

Sisesumisti võrises katkendlikult. Bayta huuled liikusid hääletult: „Muul!"

Magnifico seisis ukseavas, silmad suured, hääl tihkuv:

„Muul?"

Toran pomises: „Ma pean nad sisse laskma."

94

Kontakt avas õhulüüsi ja välisuks sulgus uustulnuka järel. Videoekraanil paistis üksik varjutaoline kuju.

„Seal on ainult üks inimene," ütles Toran ilmse kergendustundega, ja ta hääl peaaegu värises, kui ta mikrofoni poole kummardus. „Kes te olete?"

„Te võiks mind enne sisse lasta ja siis uurida." Sõnad kõlasid vastuvõtjas vaevukuuldavalt.

„Teen teile teatavaks, et see on Asumi laev ja järelikult rahvusvahelise lepingu põhjal Asumi territoorium."

„Tean."

„Tulge tühjade kätega või ma tulistan, olen hästi relvastatud."

„Nõus!"

Toran avas sisemise ukse ja sulges riivi oma annihilaatoril, pöial päästikul. Kostsid sammud ja uks paiskus valla. Magnifico karjatas: „See ei ole Muul. See on ainult tema mees."

„Mees" kummardus süngelt klounile: „Väga õige. Ma ei ole Muul." Ta laotas käsi. „Ma ei ole relvastatud ja tulen rahumeelse ülesandega. Te võite rahuneda ja oma püstoli ära panna. Teie käsi pole küllalt kindel pakkumaks mulle turvalisust."

„Kes te olete?" küsis Toran järsult.

„Seda võiksin ma sama hästi teilt küsida," vastas võõras jahedalt, „kuna teie olete siin vääral ettekäändel, mitte mina."

„Kuidas nii?"

„Te väidate end olevat Asumi kodaniku, kui ometi ei peatu planeedil praegu ühtegi täisõigustega Kaupmeest."

„Pole tõsi. Kust võiksite teie seda teada?"

„Tean, sest mina olen Asumi kodanik, ja ma saan seda paberitega tõestada. Aga kus on teie omad?"

„Ma arvan, et on parem, kui te lahkute."

„Mina nii ei arva. Kui te midagi Asumi meetodeist teate, vaatamata teie pettusele on see võimalik, siis on teile ka see teada, et kui ma oma laeva teatud kindlal ajal elusana tagasi ei pöördu, antakse Asumi lähimasse peakorterisse hoiatus — järelikult ma kahtlen, kas teie relvadest on praktiliselt võttes suuremat tulu."

Tekkis kõhklev vaikus ja siis ütles Bayta rahulikult:

„Toran, pane annihilaator ära ja võta teda sellena, kes ta on. Ta jutt kõlab tõene."

„Tänan teid," sõnas võõras.

Toran pani relva toolile enese kõrvale: „Kui te nüüd õige seletaksite, milles on asi."

Võõras jäi püsti seisma. Ta oli pikakondiline ja suurte jäsemetega. Ta nägu oli lai ja lame, ja kuidagi tundus, et ta kunagi ei naerata. Kuid ta silmis puudus karmus.

Ta sõnas: “Uudised levivad kiiresti, eriti kui nad näivad

95

uskumatud. Vaevalt on Kalganil ühtegi inimest, kes ei teaks, et Muula mehed said täna kahelt Asumi turistilt vastu hambaid. Juba enne õhtut teadsin ma tähtsamaid üksikasju ja, nagu ma juba ütlesin, pole planeedil peale minu ainsatki Asumi turisti. Me teame neid asju."
„Kes on need 'meie'?"

„'Meie' oleme — 'meie'! Üks neist olen näiteks mina! Ma teadsin, et te olete angaaris — teid oli kuuldud seda mainimas. Mul oli oma viis kontrollida registrit ja oma viis leida üles laev."

Äkki pöördus ta Bayta poole: „Teie olete Asumilt — sünni poolest, eks ole?"

„Olen või?"

„Te olete demokraatliku opositsiooni liige, seda nimetatakse 'põrandaaluseks'. Ma ei mäleta teie nime, kuid mäletan nägu. Te lahkusite üsna hiljuti — kui te oleksite tähtsam olnud, poleks see õnnestunud.

Bayta kehitas õlgu. „Te teate palju."

„Tean. Te põgenesite koos ühe mehega. Kas sellega?" „Kas mu vastusel on mingit tähtsust?"

„Ei ole. Ma tahan ainult põhjalikku vastastikust teineteisemõistmist saavutada. Ma usun, et paroolikss nädalal, mil te niisuguse kiirusega lahkusite, oli 'Seldon, Hardin ja Vabadus'. Porfirat Hart oli teie sektsiooni liider."

„Kust te seda võtate?" Bayta muutus äkki ägedaks. „Kas politsei tabas ta?" Toran hoidis teda kinni, kuid Bayta rabeles lahti ja lähenes võõrale.

Mees Asumilt sõnas vaikselt: „Keegi pole teda kätte saanud. Asi on lihtsalt selles, et põrandaalune liikumine levib laialt ja veidrates paikades. Mina olen Kapten Hah Pritcher Informatsioonist, ja olen ka ise sektsiooni liider — pole tähtis, millise nime all."

Ta ootas, siis ütles: „Ei, te ei tarvitse mind uskuda. Meie tegevuses on parem ülearu kahtlustada kui vastupidi. Kuid meelsamini tahaksin sissejuhatuse lõpetada.”

„Jah, ma oletan, et tahate," sõnas Toran.

„Tohin ma istuda? Tänan." Kapten Pritcher heitis oma pika jala üle põlve ja laskis käsivarre lõdvalt üle toolikorju rippu. „Ma alustan sellest,,et ei tea, milles on teie ülesanne. Teie kaks ei ole pärit Asumilt, kuid pole raske arvata, et olete ühest iseseisvate Kaupmeeste maailmast. See mind üleliia ei häiri. Aga uudishimu pärast tahaksin teada, mida on teil plaanis peale hakata selle mehikesega, selle klouniga, kelle te hädaohust välja kiskusite? Te riskite oma eluga, kui teda edasi hoiate."

96

“Seda ma ei oska teile öelda."

„Hm-m-m. Noh, ma ei lootnudki, et ütlete. Aga kui teie ootate, et Muul isiklikult ilmub kohale fanfaaride, sarvede, trummide ja elektrioreli saatel, siis võite end küll vabalt tunda! Muul ei käitu niiviisi."

„Mis?" See hüüatus tuli korraga Torani ja Bayta suust, ja nurgas, kus redutas Magnifico, kõrvad peaaegu nähtavalt kikkis, tekkis äkki rõõmus nihelus.

„See on tõsi. Ma ise olen püüdnud temaga kontakti saada, ja seda isegi põhjalikumalt kui teiesugused amatöörid seda suudaksid. Midagi ei tule välja. Mees ei ilmu ise lagedale ega lase ennast fotografeerida ega endast kuubikut valmistada, ja teda on näinud ainult tema kõige lähedasemad kaaslased."

„Kas sellega seletub teie huvi meie vastu, Kapten?" küsis Toran.

„Ei. Võtmeks on kloun." See kloun on üks neist väga vähestest, kes o n teda näinud. Mul on teda tarvis. Tema võib olla Tõendiks, mida ma vajan — ja ma vajan midagi, Galaktika teab — et Asumit üles äratada."

„Kas ta vajab äratamist?" sekkus äkilise teravusega jutusse Bayta. “Mille suhtes? Ja millist rolli teie mängite äratuskellana, kas on teil revolutsioonilise demokraadi või salapolitsei provokaatori roll?"

Kapteni näkku ilmusid karmid jooned. „Kui oht ähvardab tervet Asumit, Madam Revolutsionäär., hukkuvad nii demokraadid kui türannid. Päästkem türannid veel suuremast hädaohust, et meie omakorda saaksime nemad kukutada."

„Kes on see suurem türann, kellest te räägite?" lahvatas Bayta.

“Muul! Ma tean temast üht-teist, küllalt, et juba mitu korda surnud olla, kui ma oleksin toiminud vähem kavalalt. Saatke kloun ruumist välja. Asi on salajane."

„Magnifico," lausus Bayta žesti saatel ja kloun lahkus sõnalausumata.

Kapteni hääl oli ärevalt tõsine ja nii vaikne, et Toran ja Bayta tõmbusid ligemale.

„Muui on kaval juht — liiga kaval, et isikliku juhtimise magnetismi ja lumma eeliseid mitte taibata. Peab olema põhjus, miks ta sellest- loobuda raatsib. Selleks põhjuseks on ilmselt fakt, et isiklik kontakt paljastaks midagi, mida ta kõigest väest varjata püüab."

Ta tõrjus kõrvale küsimused ja jätkas kiirustades: “Selleks läksin ma tema sünnipaika ja küsitlesin inimesi, kes oma teadmiste tõttu kaua ei ela. Neid on väga vähe alles jäänud.

97

Nad mäletavad kolmkümmend aastat tagasi sündinud beebit, tema ema surma, tema kummalist noorust. Muul ei ole inimolend."

Tema kaks kuulajat tõmbusid ähmaste vihjete mõjul õuduses tagasi. Kumbki ei saanud täielikult ega selgesti aru, kuid lauses kõlanud ähvardus oli kindlalt tajutav.

Kapten jätkas: „Ta on mutant, ja arvestades tema kiiret karjääri, ilmselt väga edukas. Ma ei tunne tema võimeid ega tea täpselt, kui palju ta on 'üliinimene', kelleks teda meie põnevusjuttude levitajad kutsuvad, kuid tõus mittekellestki Kalgani sõjaväelise diktaatori võitjaks kahe aasta vältel räägib iseenese eest. Te ju näete ohtu, eks ole? Kas Seldoni plaan suudab ette arvestada ettenägematute bioloogiliste omaduste geneetilist juhuslikkust?"

Bayta lausus aeglaselt: „Ma ei usu seda. Siin on tegu mingi komplitseeritud pettusega. Miks Muula mehed meid võimaluse korral ei tapnud, kui tema on üliinimene?"

„Ma ütlesin teile, et ma ei tunne tema mutatsiooni ulatust. Võib-olla pole ta veel Asumi jaoks valmis ja suurima tarkuse märgiks oleks provokatsioonile vastu pidada, kuni täielikult valmis ollakse. Te ehk lubate mul klouniga rääkida."

Kapten seisis näoga väriseva Magnifico poole, kes ilmselt ei usaldanud seda suurt, karmi meest.

Kapten alustas aeglaselt: „Kas sa oled oma ihusilmaga Muula näinud?"

„Ma olen teda liigagi hästi näinud, austatud sir. Olen ka tema käe raskust oma nahal tunda saanud."

„Ma ei kahtle selles. Suudad sa teda kirjeldada?"

„Teda on hirmus meenutada, austatud sir. Ta on võimsa koguga mees. Temaga võrreldes oleksite isegiteie ainult keder-vars. Ta juuksed on leekpunased, ja kogu oma jõu ning rasku-sega ei jaksa ma tema väljasirutatud kätt maha painutada — mitte juuksekarva võrragi."

Kõhnuke Magnifico näis kokkuva-junud jäsemete puntrana. “Tihti, et lõbustada mõnda kindralit või ainult iseennast, tõstis ta mind ühe sõrmega vöödpidi kohutavalt kõrgele rippu, kuna mina luuletusi vuristasin. Alles pärast kahekümnendat värssi lasti mind lahti, ja iga värss pidi olema improviseeritud ja täiuslikult riimis, või muidu algas kõik jälle otsast peale. Ta on ületamatult võimas, austatud sir, ja oma võimu kasutades julm — ja tema silmi, austatud sir, pole keegi näinud."

Kuidas? Mida sa selle viimasega öelda tahad?"

„Ta kannab imelikke prille, austatud sir. Räägitakse, et need on läbipaistmatud ja et tema näeb võimsa võlujõu abil, mis kaugelt ületab inimvõimed. Olen kuulnud, " siinkohal muutus Magnifico

98

hääl vaikseks ja salapäraseks, „et näha tema silmi, tähendab näha surma; et ta tapab oma silmavaategа, austatud sir."

Magnifico silmad vilasid kiiresti ühelt teda jälgivalt näolt teisele. Ta hääl värises: „See on tõsi. Nii nagu ma siin seisan, see on

tõsi."

Bayta tõmbas sügavalt hinge: „Kõlab, nagu oleks teil õigus, Kapten. Kas soovite juhtimise üle võtta?"

„Noh, arutame olukorda. Ega te siin kellelegi midagi võlgu ei ole? Kas angaari barjäär ülal on vaba?"

„Ma võin lahkuda igal ajal."

„Siis lahkuge. Võib-olla ei soovi Muul Asumiga vaenujalale asuda, kuid Magnifiqot käest lasta tähendab talle suurt riski. Sellest ilmselt ka vaese kuradikese põgenemise ümber tekkinud kisa ja kära. Niisiis võivad teil ülal laevad vastas olla. Kui te kosmoses kadunuks jääte, kes teda selles kuriteos süüdistaks?"

„Teil on õigus," nõustus Toran rõõmutult.

„Ent teil on kaitsekilp, ja arvatavasti on teie laev kiirem kui ükskõik milline nende oma. Järelikult niipea kui õhk on puhas, tehke ring neutraaltsoonis teisele poolkerale, siis lõigake tippkiirusel otse minema."

„Jah," sõnas Bayta külmalt, „ja kui me Asumile tagasi jõuame, mis saab edasi, Kapten?"

“Noh, siis olete koostööks valmis Kalgani kodanikud, kas pole? Mina võin teie sõnu kinnitada."

Keegi ei lausunud sõnagi. Toran pöördus kontrollkangide juurde. Laev rullus vaevumärgatavalt.

Alles siis, kui Kalgan oli küllalt kaugele jäänud ja Toran esimest tähtedevahelist Hüpet katsetas, tõmbus Kapten Pritcheri nägu kergelt kipra — sest mitte ükski Muula laev polnud nende lahkumist mingil viisil takistada püüdnud.

„Näib nagu laseks ta meil Magnifico minema viia," sõnas Toran. „Teie jutuga see ei klapi."

„Kui ta nimme ei taha," parandas Kapten, „et me klouni minema viiksime. Sellisel juhul see Asumi jaoks igatahes head ei tähenda."

Pärast viimast Hüpet, kui nad olid Asumist neutraallennu kaugusel, jõudis laevale esimene ultralühilaine uudistesaade.

Ja sellest vilksatas läbi nagu möödaminnes üks teade. Näis, et mingi sõjaväeline diktaator — uudistelugeja igavlev hääl ei vaevunud teda identifitseerima — oli Asumile esitanud protestinoodi, mis puudutas ühe tema õukondlase vägivaldset äraviimist. Diktor jätkas spordiuudistega.

Kapten Pritcher tähendas jäiselt: „Kõigest hoolimata on ta

99

meist sammu võrra ees." Ta lisas mõtlikult: „Ta on Asumi jaoks valmis ja ta kasutab seda tegutsemise ajendina. See teeb olukorra meie jaoks raskemaks. Me peame tegutsema enne, kui oleme selleks tõeliselt valmis."

15. PSÜHHOLOOG

Õige oli tõsiasi, et „puhas teadus" pakkus Asumil võimalust kõige vabamaks elulaadiks. Galaktikas, kus Asumi ülevõim ja selle püsimine ikka veel põhines tema tehnoloogial — isegi hoolimata viimase poolteise sajandi vältel otsustavalt kasvanud sõjalisest võimsusest — omistati Teadlasele teatav puutumatus. Teadlasi vajati ja ta teadis seda.

Samuti oli õige tõsiasi, et Ebling Mis — ainult võõrad lisasid ta nimele tema tiitlid — oli Asumi „puhtas teaduses" kõige vabam. Maailmas, kus austati teadust, oli tema Teadlane — suure tähega ja tõemeeli. Teda vajati ja ta teadis seda.

Ja nii juhtus, et kui teised põlvi nõtkutasid, tema keeldus ja lisas valjusti, et tema esivanemad pole iialgi mingi haisva linnapea ees koogutanud. Ja pealegi tema esivanemate aegu oli linnapea valitav ja kui taheti, löödi ta minema, ning ainsad inimesed, kes midagi sünniõiguse järgi pärisid, olid sünnipärased idioodid.

Nii juhtus ka, et kui Ebling Mis otsustas Indburit audientsiga austada, ei esitanud ta, nagu teised, palvet ülespoole ja jäänud siis vastust ootama, vaid, visanud oma kahest esinduskuuest vähem näruse õlgadele ja vajutanud võimatu kujuga veidra kaabu viltu pähe ning lisaks süüdanud keelatud sigari, mühises ta kahest asjatult määgivast valvurist mööda otse linnapea lossi.

Tema Kõrgus sai sissetungijast teadlikuks alles siis, kui aiast kuuldus aegamööda lähenevat korralekutsuvat tänitamist ja sellele vastuseks segaseid sõimumöiratusi.

Aeglaselt pani Indbur aednikulabidakese maha; aeglaselt tõusis ta püsti; ja aeglaselt tõmbas ta kulmud kipra. Sest Indbur lubas enesele iga päev veidi tööst vaba aega ja varase ennelõuna, kui ilm lubas, veetis ta aias. Tema aias kasvasid lilled ruutude ja kolmnurkadena, põimudes punase ja kollase ranges järjestuses, natuke lillat hulgas, ja kõike ääristamas roheline range riba. Tema aias ei tohtinud teda keegi tülitada — mitte keegi!

Indbur tõmbas väikese aiavärava poole astudes mullased kindad käest.

Nagu võis arvata, küsis ta: „Mida see peab tähendama?"

Täpselt sama küsimust täpselt samas sõnastuses on taolistes olukordades inimsoo algusest peale kasutanud uskumatult erinevad inimesed. Pole täheldatud, et kunagi oleks küsimust esitatud mingil muul eesmärgil kui üksnes oma väärikuse toonitamiseks.

Kuid vastus oli seekord asjalik, sest aeda paiskus möirgav Mis, ise tema kuue jäänuseid rebivatele valvuritele rusikat vibutades.

Tõsise ja pahase kulmukortsutusega saatis Indbur mehed minema, ja Mis kummardus oma kaabu riismeid üles tõstma, raputas maha umbes veerandiku sellele kleepunud porist, pistis kaabu kaenla alla ja ütles:

„Kuulge, Indbur, teie nurjatutel alluvatel tuleb mu korralik kuub kinni maksta. See oli alles täiesti kandmiskõlbulik." Ta pahvis sigarit ja pühkis mõõduka teatraalsusega oma laupa.

Linnapea seisis pahameelest kangena ja lausus upsakalt oma poolteisemeetrise kogu kõrguselt: „Mulle pole ette kantud, Mis, et teie olete audientsi palunud. Vähemalt pole teile aega kindlaks määratud."

Ebling Mis vaatas kohkunud uskumatusega oma linnapeale ülalt alla: „Ga-LAK-tika, Indbur, kas te ei saanud minu eilset sedelikest kätte? Ma andsin selle eelmisel päeval ühele purpurpunases mundris lakeile. Ma oleksin võinud selle ka otse teile anda, kuid ma tean, kuidas te armastate formaalsusi."

„Formaalsusi!" Indbur tõstis ärritunud pilgu. Siis küsis ta end vaevu vaos hoides: “Olete te eales kuulnud tõelisest organiseeritusest? Tulevikus tuleb teil alati audientsile pääsemiseks vastavale ametiasutusele esitada korralik kolmes eksemplaris avaldus. Siis ootate ära, kuni tavalises korras tuuakse teile lubatud audientsi aja kohta teade. Siis ilmute sobivas riietuses — sobivas riietuses, kas kuulete! — ja muidugi mõista, sobiva austusega. Võite minna."

„Mis mu riietel siis viga on?" nõudis Mis tuliselt. „See oli mu parim kuub enne, kui need riivatud vaenlased sellele küüned .külge ajasid. Mina lahkun täpselt siis, kui olen edasi öelnud, mida teatama tulin. Ga-LAK-tika, kui asi ei puudutaks Seldoni kriisi, hakkaksin kohe astuma."

„Seldoni kriisi!" Indbur ilmutas esmakordselt huvi. Mis o 1 i suur psühholoog — muidugi demokraat, mühakas ja revolutsionäär, kuid ka psühholoog. Oma ebalevuses ei leidnud Linnapea isegi sõnu, väljendamaks sisemist valuvahka, mis torkas äkitselt, kui Mis hooletult lilleõie noppis, seda hindavalt nuusutas ja siis nina kirtsutades minema viskas.

101

Indbur ütles külmalt: „Kas te järgneksite mulle? See aed pole sobiv paik tõsiseks vestluseks."

Ta tundis ennast kindlamini oma suure kirjutuslaua taga kõrgendatud toolis, kust ta võis alla vaadata Mis'i roosat peanahka ebapiisavalt katvale paarile juuksekarvale. Ta tundis ennast veelgi paremini, kui Mis laskis pilgul toas ringi käia, otsides mitteeksisteerivat tooli ja siis kohmetult niheledes püsti seisma jäi. Ta tundis ennast kõige paremini, kui vastuseks ettevaatlikult õigele kontaktile vajutamise järel sisse kiirustas livrees käsualune, kummardades kirjutuslauale lähenes ja sellele mahuka metallkaantega köite asetas.

“Niisiis," sõnas Indbur, kes oli jälle olukorra peremees, „Selleks, et muuta see lubamatu intervjuu nii lühikeseks kui võimalik, öelge hästi lühidalt, mida on teil teatada."

Ebling Mis lausus ruttamata: „Te teate, millega ma viimasel ajal tegelen?"

„Teie raportid on siin," vastas Linnapea rahuldustundega, „koos nende kinnitatud resümeedega. Nagu ma aru saan, on teie uuringud psühhoajaloo matemaatilisest aspektist koostatud kavatsusega valmistada teisikeksemplar Hari Seldoni tööst, et lõpptulemusena Asumi huvides jälile saada tõelise ajaloo projekteeritud kulgemisele."

„ Täpselt," sõnas Mis kuivalt. „Kui Seldon Asumi rajas, oli ta küllalt tark vältimaks psühholoogi sattumist siia asustatud teadlaste hulka — nii et Asum on alati pimesi jälginud ajaloolise vajaduse kurssi. Oma uurimustes olen üsna suures osas toetunud Aja Võlvruumist leitud vihjetele."

„Ma olen sellest teadlik, Mis. Seda korrata on aja raiskamine."

„Ma ei kordagi," pasundas Mis, „sellepärast et seda, mida ma teile öelda tahan, pole üheski raportis."

„Kuidas te seda mõtlete, mitte üheski raportis?" kordas Indbur juhmilt. „Kuidas võis —"

„Ga-LAK-ti-ka! Laske ma räägin omal viisil, te vastik väike elukas. Lakake mulle sõnu suhu panemast ja kahtlemast iga minu märkuse juures, või ma marsin siit minema ja lasen teie ümber kõik kokku variseda. Pidage meeles, te riivatu narr, Asum tuleb sellest olukorrast terve nahaga välja, sest nii on ette nähtud, aga kui mina siit preagu minema jalutan, siis teie kohta see küll ei käi."

Ta virutas oma kaabu põrandale, nii et mullakamakad laiali lendasid, hüppas kõrgendiku astmeid pidi üles laia kirjutuslaua juurde ja istus vihaselt pabereid kõrvale pühkides lauanurgale.

Indbur kaalutles palavlikult, kas kutsuda valvur või lülitada sisse laua sisse monteeritud annihilaätor. Aga Mis jõllitas

102

talle ülalt alla otsa, ja tal ei jäänud muud üle, kui halva mängu juures hea nägu teha.

„Doktor Mis," alustas ta hädise formaalsusega: „te peate —" „Vait, ja kuulake," ütles Mis vihaselt. „Kui see siin," ta laksas peopesaga vastu kokkuköidetud andmete metallkausta, „on segapuder minu raportitest, siis visake see välja. Iga minu kirjutatud raport käib läbi rohkem kui kahekümne ametniku käest, jõuab teieni ja keerleb siis allapoole läbi veel oma kahekümne. Tore on, kui seal ei ole midagi, mida te tahaksite saladuses hoida. Noh, nüüd on mul siin aga midagi salajast. See on nii salajane, et isegi poisid, kes minu all töötavad, pole sellest haisu ninna saanud. Muidugi tegid nemad selle töö ära, kuid igaüks väikese, seosetu tükikese — ja mina panin need kokku. Te teate, mis on Aja Võlvruum?"

Indbur noogutas ja Mis jätkas olukorda nautides: „Noh, igatahes ma räägin teile, sellepärast, et ma olen pikka aega ette kujutanud seda Ga-LAK-tika räbalat olukorda; ma oskan lugeda teie mõtteid, te armetu petis. Teie käsi on otse tillukese nupu juures, millele vajutamisel oma viissada või nii sõdurit mulle otsa peale tegema jookseb, aga te kardate seda, mida ma tean — te kardate Seldoni Kriisi. Peale selle, kui te juhtute oma laual midagi puudutama, koksan ma teie pea otsast enne, kui neist keegi siia jõuab. Teie ja teie bandiidist isa ja piraa-dist vanaisa olete igatahes juba küllalt kaua Asumi verd imenud."

„See on riigireetmine," pudistas Indbur.

“Kindlasti on," heitis Mis talle kahjurõõmsalt vastuseks, „aga mida te kavatsete selles suhtes ette võtta? Las ma räägin teile Aja Võlvruumist. Seldon ehitas Aja Võlvruumi selle mõttega, et meid rasketest sõlmpunktidest üle aidata. Iga kriisi jaoks valmistas Seldon spetsiaalselt sellele määratud pettekuju, et aidata ja seletada. Siiani on olnud neli kriisi ja neli ilmutust. Esimest korda ilmus ta esimese kriisi kõrgpunktil. Teistkordselt ilmus ta just momendil, kui teine kriis võttis soodsa pöörde. Mõlemal korral olid kohal meie esivanemad teda kuulamas. Kolmanda ja neljanda kriisi ajal teda eirati — arvatavasti sellepärast, et teda ei vajatud. Kuid viimased uuringud, milliseid pole lisatud neile raportitele, mis teie käes on — vihjavad sellele, et ta igal juhul ilmus, ja sobivatel ajahetkedel. Taipate?"

Ta ei jäänud vastust ootama. Lõpuks loobus ta oma ära-muditud kustunud sigarijupist, kobas uue järele ja süütas selle. Suits kerkis suurte pahvakutena.

Ta jätkas: „ Ametlikult olen ma püüdnud uuesti psühhoajaloo-teadust üles ehitada. Mitte ainuski üksikisik ei suuda

103

seda teha oma lühikese elu jooksul, ega suudeta seda teha ka ühe sajandi vältel. Kuid lihtsamates üksikasjades olen ma teinud edusamme ja mul on õnnestunud kasutada seda vabandusena, et tungida Aja Võlvruumi saladusse. Minu poolt tehtu haarab endasse päris suure tõenäosusega otsustuse Hari Seldoni järgmise ilmumisaja kohta. Teiste sõnadega võin ma teile anda täpse päeva, millal Seldoni arvult viies kriis oma haripunkti saavutab."

„Kui palju sinna aega on?" nõudis Indbur pinevuses. Mis pani oma uudisepommi rõõmsa ükskõiksusega plahvatama: „Neli kuud," ütles ta, „kaks päeva vähem kui neli närust kuud!"

„Neli kuud," kordas Indbur talle hoopiski mitte iseloomuliku ägedusega. „Võimatu."

„Võimatu, mu riivatu silmamuna."

„Neli kuud? Kas te taipate, mida see tähendab? Kriis, mis nelja kuu pärast jõuab haripunkti, tähendaks, et see on küpsenud juba aastaid."

„Ja miks ka mitte? Kas on olemas loodusseadust, mis nõuab, et küpsemisprotsess peab toimuma päise päeva ajal ja kõigile nähtavalt?"

„Kuid meid ei ähvarda miski. Ükski oht ei ripu meie pea kohal." Indbur peaaegu murdis ärevusest käsi. Äkilise krampliku ägeduse taaspuhkedes karjus ta: „Kas te s a a t e mu laualt maha ja lasete mul selle korda panna? Kuidas ma teie arvates selles segaduses mõelda saan?"

Ehmunud Mis tõusis raskelt ja astus kõrvale.

Palavikuliste liigutustega asetas Indbur esemeid tagasi neile määratud kohtadele. Ta rääkis kiiresti: „Teil -pole mingit õigust niimoodi siia sisse murda. Kui te oleksite oma teooria esitanud —"

„See ei ole teooria."

„Ja mina ütlen, et see on teooria. Kui teie oleksite selle koos tõendite ja argumentidega sobival kombel esitanud, oleks see suunatud Ajalooteaduste Büroole. Seal oleks seda töödeldud, nagu kord ette näeb, analüüsi tulemused oleks esitatud mulle ja loomulikult oleks edaspidi võetud vastavad meetmed. Praegusel juhul häirisite te mind ilma põhjuseta. Ah, siin see ongi."

Ta käes oli leht läbipaistvat, hõbedaläikelist paberit, millega ta vehkis enda kõrval seisva ümariku psühholoogi nina all.

„See on lühikokkuvõte välisasjade kulgemisest, mille ma ise iga nädal koostan. Kuulake — me oleme lõpetanud läbirääkimised majandusliku lepingu suhtes Moresega, jätkuvad läbirääkimised lepingu sõlmimise eesmärgil Lyonesse'iga, saatsime

104

delegatsiooni mingeile pidustusile Bonde'il, saime mingisuguse kaebuse Kalganilt ja andsime lubaduse asja uurida, avaldasime protesti mõningaste kahtlaste riugaste pärast kaubitsemises Aspertal ja nemad lubasid asja selgitada — ja nii edasi ja nii edasi." Linnapea pilk libises piki kodeeritud märkmete nimestikku, ja siis asetas ta lehe ettevaatlikult sellele määratud kohale, määratud kaustas, määratud laekas.

„Ma ütlen teile, Mis, et siin pole ainsatki punkti, millest ei õhkuks muud, kui üksnes korda ja rahu —"

Uks toa kaugemas otsas avanes. Kokkusattumus oli kaugelt liiga dramaatiline, et oletada midagi muud kui tavapärast argielu režiimi, astus sisse lihtsas riietuses tähelepanuväärne isik.

Indbur pooleldi tõusis. Tal tekkis kummaliselt pööritamapa-nev ebareaalsuse tunne nagu päevadel, kus sündmused üksteise otsa kuhjuvad. Pärast Mis'i sissetungimist ja metsikuid viha-purskeid tuli lisaks sama ebasünnis, häiriv ja etteteadmata sissetung tema isiklikult sekretärilt, kes vähemalt tundis tavalist korda.

Sekretär nõtkutas sügavalt põlvi.

Indbur lausus teravalt: „Noh!"

Sekretär võttis sõna: „Teie Ekstsellents, Kapten Han Pritcher Informatsioonist, vaatamata teie käsule Kalganilt tagasi pöördunud, on vastavalt eelnenud instruktaažile — teie käskkiri nr. X20-513 — vangistatud ja ootab eksekuteerimist. Teda saatnud isikud hoitakse eeluurimise all. Täielik raport on ametlikult esitatud."

Indbur sõnas ahastuses: „Täielik raport on vastu võetud. Noh!"

„Teie Ekstsellents, Kapten Han Pritcher on vihjamisi teatanud Kalgani uue sõjaväelise diktaatori hädaohtlikest plaanidest. Vastavalt eelnenud instruktaažile — teie käskkiri nr. X20-651 — ei ole talle võimaldatud ametlikku ülekuulamist, kuid tema märkused on lindistatud ja täielik raport ametlikult esitatud."

Indbur kisendas: „Täielik raport on vastu võetud. Noh!"

„Teie Ekstsellents, veerand tundi tagasi võeti vastu teadaanne Saljnne'i riigipiirilt. Laevad, identifitseeritud kui Kalganile kuuluvad, on lubamatult sisenenud Asumi õhuruumi. Laevad on relvastatud. On toimunud kokkupõrkeid."

Sekretär oli peaaegu pooleks kooldunud. Indbur jäi püsti seisma. Ebling Mis raputas ennast, kõmpis sekretäri juurde ja koputas sellele teravalt õlale.

„Kuulge, te parem minge ja laske Kapten Pritcher vabaks ja saatke ta siia."

Sekretär lahkus ja Mis pöördus Linnapea poole: „Kas te ei

105

peaks pigem oma masinavärki käima laskma, Indbur? Neli kuud, teate küll."

Indbur seisis edasi, klaasistunud pilk silmis. Ainult üks sõrm näis elusana — see joonestas kiiresti jõnksutades kolmnurki kirjutuslaua siledale pinnale.

16. KONVERENTS

Kui kakskümmend seitse iseseisvat Kaupmeeste Maailma, mida ühendab omavahel üksnes umbusaldus emaplaneedi Asumi vastu, kutsuvad ühiselt kokku nõupidamise, ja neist igaüks on oma väiksusest tingituna tähtsust täis, kalestunud omaenese kitsarinnalisuses ja kibestunud igavese hädaohu tõttu — siis on kõigepealt vaja sissejuhatavaid läbirääkimisi, mis oma vapustava väiklusega isegi kõige kindlameelsemad meeleheitele viivad.

Ei piisa selliste üksikasjade kindlaks määramisest nagu hääletamismeetodid, rahvaesinduse tüübid — kas maailmade või elanike arvu järgi. Need on poliitilist tähtsust omavad küsimused. Ei ole küllaldane kindlaks määrata eelisõigusi kohtade suhtes laua ümber nii istungil kui lõunal, need on sotsiaalse tähtsusega küsimused.

Asi seisis kohtumise kohas — kuna see oli ületamatu provintslikkuse küsimus. Viimaks viisid diplomaatia käänulised teed Radole'i maailma, mida mõned kommentaatorid olid tema tsentraalse asendi tõttu algusest peale loogilise põhjendusega soovitanud.

Radole oli väike maailm — ja sõjalise potentsiaalina võibolla neist kahekümne seitsmest nõrgim. See oli, muide valiku-loogika veel üks faktor.

See oli ribamaailm, mille sarnaseid Galaktikas leidub arvukalt, kuigi nende hulgas asustatud variandid on haruldased. Teiste sõnadega, see oli maailm, mille kaks poolkera on pidevalt kuumuse ja külma kütkes, kuna võimaliku elu piirkond paikneb kitsa ribana videvikutsoonis.

Selline maailm tundub ilma erandita eemaletõukav neile, kes pole proovinud seal elada, kuid seal leidub strateegiliselt sobivaid kohti — Ja Radole' City paiknes just ühes neist.

Linn laius piki mäestiku jalami laugjaid nõlvu siksakiliste mägede ees, mis kaitsesid seda piki külma poolkera äärt eemale hoides kohutavat jääd. Päikesepoolselt poolkeralt voolas sooja, kuiva õhku ja mägedest juhiti torude kaudu vett —

ja nende kahe vahel kujunes Radole City hiiglaslikuks aiaks, mis ujus igavese juunikuu igaveses hommikus.

Iga maja pesitses keset hambutule ilmastikule avatud isiklikku lilleaeda. Iga aed oli aianduslik taimelava, kus kasvasid kummalise kujuga luksustaimed, mida kasvatati välisvaluuta saamise eesmärgil, kuna Radole'ist oli tüüpilise Kaupmeeste maailma asemel peaaegu saanud tootev maailm.

Nii oli Radole City koledal planeedil omamoodi pehmuse ja luksuse laiguke — nagu tibatilluke Eedeni aed — ja ka see oli üks valikuloogika faktoreid.

Külalised tulid kõigist kahekümne kuuest Kaupmeeste maailmast: delegaadid, nende abikaasad, sekretärid, reporterid, laevad meeskondadega — Radole'i elanike arv peaaegu kahekordistus ning Radole'i ressursid kippusid ammenduma. Söödi tahtmist mööda, joodi tahtmist mööda ega magatud üldse.

Nende lärmakate lõbutsejate hulgas oli vähe neid, kes polnud sügavalt teadlikud sellest, et kogu Galaktika põles aeglaselt vaikses, unises sõjas. Ja neid teadlikke oli kolm klassi. Esiteks need, kes teadsid vähe ja olid väga enesekindlad —

Niisugused nagu see noor kosmosepiloot, kes kandis mütsi-pandlal Haveni kokardi ja kel õnnestus binokliga seirates tema vastas seisva Radole'i neiu naeratavat pilku tabada. Piloot lausus:

„Siia tulles sõitsime otse läbi rinde — meelega. Lendasime umbes valgüseminuti või nii neutraalses ruumis, otse Horleggo-rist mööda —"

„Horleggorist?" sekkus jutusse pikakoivaline kohalik, kes sel kogunemisel peoperemeest mängis. „Seal tehti ju möödunud nädalal Muulale tuul alla, eks ju?"

„Kust te kuulsite, et Muulale tuul alla tehti?" nõudis piloot kõrgilt.

„Asumi raadiost."

„ Ja-ah? Muul võttis Horleggori ära. Me pidime peaaegu tema laevade konvoi otsa sattuma, ja sealt nad just parajasti tulid. See pole tuule-alla-tegemine, kui peksasaanu paigale jääb ja tuuletegija kiirustades lahkub."

Keegi teine ütles kõrge, ähmase häälega: „Ärge rääkige niimoodi. Asum alati libiseb mõnda aega. Pange hoolega tähele; lihtsalt istuge vagusi ja jälgige asjade kulgu. Vana Asum teab, millal tagasi tulla. Ja siis — põmm!" Tuim hääl lõpetas ja sellele järgnes midagi irvituse taolist.

„Igatahes," ütles piloot Havenilt pärast lühikest pausi, „nagu ma ütlesin, me nägime Muula laevu ja need paistsid päris kobedad, päris kobedad. Ja teate, mis ma teile ütlen — need paistsid olevat uued."

107

„Uued?" küsis kohalik mõtlikult. „Kas nad ehitavad neid ise?" Ta rebis pea kohal rippuvalt oksalt lehe, nuustutas seda peenutsevalt, siis mälus hammaste vahel. Roheline lehepudi nõrgus tal suunurgast ja levitas piparmündi lõhna. Ta tähendas: „Te püüate mulle selgeks teha, et nad lõid omatehtud laevadega Asumi omi? Jätkake."

„Me nägime neid, dok. Ja mina oskan juba laeva ja komeedi vahel vahet teha, teate."

Kohalik kummardus hästi ligidale. „Teate, mida mina mõtlen. Ärge laske endale kärbseid pähe ajada. Sõjad ei puhke lihtsalt iseenesest ja meil on päris paras kamp kavalaid ninasid asja juhtimas. Küll nad teavad, mida nad teevad."

See, kes oli juba tublisti oma janu kustutanud, ütles äkki valjusti: „Te jälgige vana Asumit. Nemad ootavad viimase minutini, siis — p õ m m !" Ta irvitas mõttelagedalt, suu ammuli tütarlapse poole, kes temast eemale tõmbus.

Radollane ütles: „Näiteks, sõber, te võib-olla mõtlete, et see Muulast sell juhib asja. E-e-ei." Ta viibutas horisontaalselt sõrmega. „Nagu mina seda asja kuulnud olen, ja üsna kõrgel-seisvatelt, pange tähele, tema on meie poiss. Meie maksame tema kinni ja arvatavasti on need laevad samuti meie ehitatud. Olgem realistid — ilmselt on see nii. Kindel on, et ta lõpuks Asumit võita ei suuda, kuid ta võib teda nõrgestada, ja kui ta seda teeb — astume areenile meie."

Tüdruk küsis: „Kas see on kõik, millest sa, Klev, rääkida oskad? Ainult sõjast? Sa väsitad mind."

Piloot Havenilt püüdis üliviisakas olla: „Muutkem kõneainet. Me ei tohi tütarlapsi väsitada."

Vindine mees võttis laulu refrääni üles ja koputas kruusiga vastu lauda rütmi. Moodustunud paarid lagunesid itsitades ja uimerdades ning mõned samasugused kahelised grupid ilmusid tagaplaanil asuvast päikesemajast nähtavale.

Vestlus muutus üldisemaks, mitmelaadsemaks, mõttetumaks”.

Oli neid, kes teadsid pisut rohkem ja olid vähem enesekindlad. Nagu näiteks ühekäeline Fran, kelle suur kogu esindas ametliku delegaadina Havenit, ja kes sellest tulenevalt liikus kõrgemas seltskonnas ja lõi uusi sõprussidemeid — kui võimalik, siis naistega; kui vaja, siis meestega.

Ühe sellise uue sõbra künkatipul asuva maja päikese-terassil lõõgastus ta esimest korda, mida tal teha õnnestus Randole'il viibimise ajal üldkokkuvõttes ainult kahel korral. Uus sõber oli Iwo Lyon, sugulashing Radole'ilt. Iwo maja asus üldisest majadekobarast eraldi, lillelõhna ja putukasumina mere näilises üksinduses. Päikeseterass kujutas endast

108

neljakümne viie kraadilise kallakuga mururiba, ja sellele sirutas Fran nüüd end välja ja neelas päikesevalgust.

Ta ütles: „Meil Havenil pole midagi taolist."

Iwo vastas uniselt: „Kas te olete kunagi meie külma poolt näinud? Siit kahekümne miili kaugusel on kohti, kus hapnik voolab nagu vesi."

„Minge nüüd."

„Tõsi."

„Teate, Iwo, ma räägin teile: Vanasti, enne-kui mul käsi otsast ära järati, kolasin päris mehiselt ringi, — ja te muidugi ei usu, aga”. " Järgnev jutt kestis paraja aja, ja Iwo ei uskunud seda.

Iwo sõnas haigutuste vahele: „NdU ui ole enam tehtud sellest puust nagu vanasti, tõsi mis tõsi."

„Ega vist tõesti mitte. Aga ärge te öelge," võttis Fran tuld. „Oma pojast ma teile vist juba rääkisin? Vaat tema on vana kooli mees. Temast saab suurepärane Kaupmees, pagan võtku. Ta on pealaest jalatallani isasse läinud. Pealaest jalatallani, ainult et ta võttis naise."

„Te mõtlete ametlikku abielu? Tüdrukuga?"

„ Justament. Mina ise ei näe selles mingit mõtet. Nad läksid Kalganile pulmareisile."

„Kalganile? Kalganile? Kus, Galaktika päralt, see asub?"

Fran naeratas üle terve näo ja ütles aeglaselt ning tähendusrikkalt: „Just enne seda, kui Muul kuulutas Asumile sõja."

„Kas tõesti?"

Fran noogutas ja viipas Iwo lähemale. Ta ütles kähinal: “Tegelikult võin ma teile midagi öelda, kui te edasi ei räägi. Minu poiss saadeti Kalganile ülesandega. Ma ei taha seda muidugi välja lobiseda, teate, loomulikult, mis ülesanne see oli, kuid kui te praegust olukorda kaalute, võite vist selle üsna kergesti ära mõistatada. Igal juhul oli minu poiss selle jaoks sobiv mees. Meie, Kaupmehed, vajasime teatud möllu." Ta naeratas kavalalt. „Ja palun väga! Ma ei ütle, kuidas see meil õnnestus, aga — mu poeg läks Kalganile ja Muul saatis oma laevad teele. Minu poeg!"

Iwole avaldas see soovitud muljet. Tema muutus nüüd omakorda usalduslikuks: „See on hea. Teate, räägitakse, et meil on viissada laeva valmis iseseisvalt võitlusse astuma, kui tuleb õige aeg."

Fran ütles autoriteetselt: „Võib-olla veelgi rohkem. Vaat', see on tõeline strateegia. See mulle juba meeldib." Ta kratsis häälekalt oma paljast kõhtu. „Kuid ärge te unustage, et Muul on kah kaval poiss. Mis Horleggoril juhtus, teeb mind murelikuks."

109

„Ma kuulsin, et ta olevat kaotanud umbes kümme laeva."

„Kindel see, aga tal oli veel sada, ja Asum pidi jalga laskma. See tuleb ainult asjale kasuks, kui need türannid lüüa saavad, aga mitte nii kiiresti nagu seekord." Ta vangutas pead.

“Küsimus, mis mind huvitab, on: kust Muul oma laevad saab? Levib kõva kuuldus, et meie neid tema jaoks valmistame."

„Meie? Kaupmehed? Havenil on kõigist iseseisvaist maailmadest kõige suuremad laevatehased, aga meie pole ühtegi teinud kellelegi peale iseenese. Kas te tõesti arvate, et mõni maailm ilma teistega kokku leppimata Muula jaoks laevastikku ehitab? See on — ee — muinasjutt."

„Noh, aga kust ta nad võtab?"

Fran kehitas õlgu: „Arvatavasti ise valmistab. Ka see teeb mulle muret."

Fran kissitas päikese poole silmi ja nühkis oma varbaid vastu poleeritud jalatoe pehmet puitu. Aegapidi ta uinus ja tema hingamise tasane nohin segunes putukate suminaga”.

Ja viimased olid need väga vähesed, kes teadsid küllalt palju ega olnud üldse enesekindlad.

Sellised nagu Randu, kes maailmadevahelise kongressi viiendal päeval Keskhalli sisenes ja leidis sealt eest ootamas kaks meest, keda ta oli palunud kohal olla. Viissada istet olid tühjad — ja pididki tühjaks jääma.

Randu sõnas kärmesti, peaaegu enne, kui ta istet jõudis võtta: „Meie kolm esindame umbes poolt Sõltumatute Kaupmeeste Maailmade sõjalisest potentsiaalist."

“Jah,",ütles Mängin Iss'ilt, „mu kolleegid ja mina oleme seda juba nentinud."

„Ma olen valmis ruttu ja tõsiselt asja arutama," ütles Randu. “Tingimisest või kavaldamisest ma ei ole huvitatud. Meie olukord on otsustavalt halvemaks muutunud."

„Tulenevalt —" käis peale Ovall Gri Mnemonilt.

„— viimasema aja sündmuste arengust. Palun! Alustagem algusest. Esiteks, meie olukord pole tingitud meist enesest, ja on ka kahtlane, kas me seda oma kontrolli all hoiame. Meie esialgsed läbirääkimised ei toimunud Muula, vaid hoopis paljude teistega; eriti Kalgani endise sõjaväelise diktaatoriga, keda Muul meie jaoks kõige ebasobivamal ajal võitis."

„Jah, aga see Muul on väärikas asemik," lausus Mängin. “Mina üksikasjade kallal ei nori."

“Kui te k õ i k üksikasjad teada saate, siis võib-olla hakkate." Randu kummardus ettepoole ja asetas käed selgestimõistetava žestiga lauale, peopesad ülespoole.

Ta sõnas: „Kuu aega tagasi saatsin ma vennapoja ja tema naise Kalganile."

110

„Oma vennapoja!" hüüatas Ovall Gri üllatunult. „Ma ei teadnudki, et ta on teie vennapoeg."

„Missuguse eesmärgiga?" küsis Mangin kuivalt. „Kas selleks?" Ja ta pöial joonistas kõrgel õhus kõikehõlmava ringi.

„Ei. Kui te mõtlete Muula sõda Asumiga, siis ei. Kuidas oleksin ma söandanud sihi seada nii kõrgele? Noormees ei teadnud midagi — ei meie organisatsioonist ega meie eesmärkidest. Talle öeldi, et mina olen Haveni-sisese patriootilise ühingu tähtsusetu liige, ja et tema funktsiooniks pole Kalganil muu, kui asjaarmastajast vaatleja oma. Pean möönma, et minu motiivid olid üsna ähmased. Põhiliselt tundsin ma huvi Muula vastu. Ta on kummaline nähtus — aga seda on juba küllalt nämmutatud; ma ei jää sellele pikemalt peatuma. Teiseks olnuks see huvitav ja õpetlik treening mehele, kel oli kogemusi Asumiga ja Asumi põrandaaluse liikumisega, ja kellest võis meile tulevikus kasu tõusta. Nimelt”. "

Ovalli pikka näkku ilmusid vertikaalsed jooned, kui ta oma suured hambad paljastas: „Tulemus pidi teid siis küll üllatama, sest ilmselt pole ühtki Kaupmeeste maailma, kus veel ei teataks, et see teie vennapoeg röövis Asumi nimel ühe Muula alama ja andis Muulale sobiva casus belli*. Oi Galaktika, Randu, te luuletate! Raske on uskuda, et teie käsi siin mängus ei olnud. See oli ju päris osavalt tehtud."

Randu raputas oma halli pead: „See polnud minu tegu. Ega ka tahtlikult mu vennapoja oma, keda nüüd Asumil vangis hoitakse, ja võib-olla ei elagi ta nii kaua, et selle osava ettevõtmise lõppu näha. Ma sain just äsja temalt teateid. Kuidagi õnnestus vanglast välja toimetada Isiklik Kapsel, mis tuli läbi sõja-tsooni Havenile ja reisis sealt siia. See oli terve kuu teel."

„Ja siis? —"

Randu toetas raskelt käe teise peopessa ja sõnas kurvalt: „Ma kardan, et meile jääb sama roll, mida omal ajal mängis Kalgani endine sõjaväeline diktaator. Muul on mutant!"

Tekkis hetkeline kripeldusetunne, nõrk mulje kohalolijate kiirenenud südamelöökidest. Aga võib-olla Randule ainult tundus nii.

Kui Mingin rääkima hakkas, oli ta hääl endiselt monotoonne: „Kust te teate?"

“Ainult sellepärast, et mu vennapoeg ütleb nii, aga tema oli Kalganil."

„Mis liiki mutant? Teate, neid on mitmesuguseid." Randu surus maha esilekippuva kannatamatuse: „Jah, Mängin, mutante on mitmesuguseid. Mitmesuguseid! Kuid ainult üht

"casus belli — (lad.) sõja põhjus, sõja ajend

111

liiki Muul! Milline mutant alustaks tundmatuna, koguks armee, rajaks, nagu räägitakse, viiemiililise territooriumiga asteroidil algbaasi, vallutaks planeedi, siis tähesüsteemi, siis terve

regiooni — ja ründaks Asumit, ja Horleggori juures võidaks teda. Ja kõike seda kah e-k olme aasta vältel! "

Ovall Gri kehitas õlgu: „Kas te arvate, et ta võidab Asumit?"

„Ma ei tea. Mis siis, kui võidab?"

„ Vabandage väga, aga nii kaugele ma oma oletustega minna ei saa. Asumit niisama lihtsalt ei võideta. Vaadake, pole ühtegi uut fakti, millele toetuda, välja arvatud”. noh, ühe kogemusteta noormehe poolt öeldu. Kas me ei paneks selle asja mõneks ajaks kalevi alla? Siiani ei muretsenud ma hoopiski iga Muula võidu puhul, ja ma ei näe mingit põhjust senist suhtumist muutma hakata, kui ta just palju rohkem ette ei võta. Jah?"

Randu tõmbas kulmud kipra ja meeleheitel oma argumendi nõrkuse pärast, küsis ta neilt mõlemalt korraga: „Kas siiani pole Muulaga kontakti võetud?"

„Ei ole," vastasid mõlemad.

„See on tõsi, ehkki oleme püüdnud seda teda, eks ole? Meil pole, tõtt öelda, eriti suurt mõtet omavahel arutada, enne kui temaga räägitud ei ole? Samuti on tõsi, et siiani on siin rohkem joodud kui mõeldud, rohkem seletatud kui ära tehtud — ma tsiteerin nimelt „Radole TribuneT tänase numbri juhtkirja — ja kõik sellepärast, et meil pole õnnestunud Muulaga kontakti saada. Džentelmenid, meil on peaaegu tuhat laeva, mis ootavad sobival hetkel lahingusse paiskamist, et Asum üle võtta. Ma kinnitan, et seda plaani tuleb muuta. Kui õige saadaks need tuhat praegu võitlusse — Muula vastu."

„Te mõtlete tegutseda türann Indburi ja Asumi vereimejate poolel?" nõudis Mangin vaikselt ja mürgiselt.

Randu tõstis väsinud käe: „Säästke mind adjektiividest. Muula vastu, ütlen ma, ja ükstapuha, kelle poolt."

Ovall Gri tõusis: „Randu, mina ei taha sellega midagi tegemist teha. Kui te just eriti ihkate poliitilist enesetappu sooritada, võite sellega tänaõhtusel plenaaristungil lagedale tulla."

Ta lahkus enam midagi lisamata ja Mängin järgnes vaikides, jättes Randu veetma õhtutundi üksinda lõputute, lahendamatute kaalutluste küüsis.

Plenaaristungil ta sõna ei võtnud.

Kuid järgmisel hommikul trügis tema tuppa napilt riides Ovall Gri, habe ajamata ja juuksed kammimata.

Randu jõllitas talle pooleliolevа hommikueine kohalt otsa nii suure ja varjamatu üllatusega, et tal piip suust maha kukkus.

112

Ovall sõnas keerutamata, karmilt: “Mnemonit pommitati reetliku rünnakuga kosmosest."

Randu silmad ahenesid: „Asum?"

„Muul!" pahvatas Ovall. „Muul!" Ta sõnad kukerpallitasid: „ Rünnak oli provotseerimatu ja tehti ettekavatsetult. Enamus meie laevastikust oli internatsionaalse flotilliga ühinenud. Neist vähestest, mis olid jäetud Kodu-Eskaadrisse, ei piisanud ja nad pühiti taevast minema. Dessante pole veel olnud ja võib-olla ei tulegi, sest teatati, et pooled ründajaist on hävitatud — aga see on sõda — ja ma tulin küsima, millise seisukoha võtab selles küsimuses Haven."

„Ma olen kindel, et Haven toetab Föderatsiooni Harta seisukohti. Aga kas te aru ei saa? Ta ründab kindlasti ka meid."

„See Muul on hull! Kas ta suudab kogu universumit lüüa?" Ta hakkas kogelema, istus ja haaras Randul käest: „Meie vähesed ellujäänud teatasid, et Muula käsut”. , vaenlase käsutuses on uus relv. Aatomivälja depressor."

„Mis asi?"

Ovall selgitas: „Enamik meie laevu hukkus sellepärast, et nende aatomirelvad üles ütlesid. See ei saanud juhtuda ei õnnetusjuhtumi ega sabotaaži läbi. See pidi olema Muula relv. See ei töötanud küll tõrgeteta, selle mõju oli kõikuv ja seda suudeti ajuti neutraliseerida — saadud

kiirteated ei ole üksikasjalised. Kuid teate, et niisugune riistapuu võib sõja iseloomu muuta ja võib-olla kogu meie laevastiku kõlbmatuks teha."

Randu tundis end äkki väga vanana. Ta nägu kiprus lootusetult. „Ma kardan, et on kasvanud koletis, kes meid kõiki ära õgib. Ja siiski peame me temaga võitlema."

17. VISI-SONOR

Ebling Mis'i maja Terminus City mitte just eriti peenes linnaosas oU Asumi intelligentsile, literaatidele ja lihtsalt hea lugemusega inimestele hästi tuntud. Seda maja kirjeldasid erinevad allikmaterjalid igaüks isemoodi. Mõtlikule elulookirjeldajale sümboliseeris"see “mitteakadeemilisest reaalsusest taandumist", seltskonnaelu kujutav följetonist rääkis siidise, ülespuhutud vaimustusega selle „ tohutult maskuliinse atmosfääri hooletust korratusest", ülikooli filosoofiadoktor nimetas seda järsult „raamatulikuks, kuid organiseerimatuks", sõber väljastpoolt ülikooli ütles,   „iga kell antakse head napsi, ja jalad võib

113

sohva peale panna", ning lõbus nädalauudiste raadioreporter, kes armastas värvi lisada, rääkis “pühaduseteotaja, vasakpoolse, paljaspäisusele kalduva Ebling Mis'i korratust, kuid muidu igati asjalikust eluasemest".

Bayta jaoks, kes antud hetkel peale iseenese mingit kuulajaskonda ei vajanud ja kel oli eelisena otsest informatsiooni, oli see lihtsalt lohakas.

Paar esimest päeva välja arvatud, oli tema vangistus olnud kerge koorem kanda. Palju kergem kui see pooletunnine ootamine psühholoogi kodus — võib-olla salajaselt jälgituna? Siis oli ta vähemalt koos olnud Toraniga”.

Võib-olla oleks ta sellest pingest rohkem kurnatud, kui mitte Magnifico norus nina poleks selgesti näidanud, et tema pinge oli palju suurem.

Magnifico piibuorgitaolised jalad olid terava, rippuvajunud lõua alla krõnksu tõmmatud, nagu tahaks ta ennast olematuks kokku suruda, ja Bayta sirutas automaatselt tema poole õrna ja rahustava käe. Magnifico võpatas, siis naeratas.

„Näib, mileedi, et isegi nüüd eitab mu keha meelte teadmist ja ootab võõralt käelt hoopi."

„Pole põhjust muretsemiseks, Magnifico, mina olen sinuga ega lase kellelgi sulle haiget teha."

Teda tabas klouni viltune pilk, siis pöördus see kiiresti kõrvale. „Aga nad hoidsid mind varem teist lahus — ja teie lahkest abikaasast — ja, minu sõna selle peale, te võite küll naerda, kuid ma olin üksildane, tundes sõprusest puudust."

„Ma ei naeragi. Mina tundsin samuti."

Kloun reibastus ja surus põlved kõvemini enese vastu. Ta lausus: „Te ei ole seda meest kohanud, kes meid vastu võtab?" See oli ettevaatlik küsimus.

„Ei ole. Kuid ta on kuulus. Ma olen teda uudistes näinud ja temast üsnagi palju kuulnud. Ma arvan, et ta on hea mees, Magnifico, kes ei plaanitse meie suhtes midagi halba."

„Ja-ah?" Kloun nihutas ennast rahutult. „See võib ju nii olla, mileedi, aga ta on mind varem üle kuulanud. Tema käitumisviis on järsk ja valjuhäälne, mis mind värisema paneb. Ta kõne on täis kummalisi sõnu, nii et ma tema küsimustele kuidagi ei suutnud vastuseid kurgust esile pressida. Peaaegu võiksin ma uskuda luiskajat, kes minu teadmatusel mängides rääkis, et sellistel juhtudel süda hingekõrri hüppab ja seal kõnelemist takistab."

„Aga nüüd on kõik teisiti. Meid on kaks ühe vastu ja ta ei suuda ometi meid mõlemaid ära hirmutada, ega ju?"

„Ei, mileedi."

Kusagil paukus uks ja kellegi mürisev hääl kostus maja

sisemusest. Just toa ukse taga hüübis see raevusteks sõnadeks: “Katsuge, et siit minema saate, Ga-LAK-ti-ka!" ja läbi avaneva ukse oli hetkeks näha kahe mundris valvuri kiiret taandumist.

Ebling Mis astus sisse, kulm kipras, asetas põrandale hoolikalt pakitud kompsu ja lähenes, et tugevalt Bayta kätt suruda. Bayta vastas kindla, meheliku käepigistusega. Mis vaatas korraks klouni poole ja kinkis siis tüdrukule pikema pilgu.

Ta küsis: „Abielus?"

„Jah. Tegime formaalsused läbi."

Mis vaikis. Siis küsis: „Õnnelik selle üle?"

„Siiani küll."

Mis kehitas õlgu ja pöördus uuesti Magnifico poole. Ta tegi kompsu lahti: „Tead, mis siin sees on, poiss?"

Magnifico peaaegu paiskus oma istmelt üles ja küünitas paljuklahvilise instrumendi järele. Ta sõrmitses kühmjate kontaktide müriaadi ja viskas rõõmsalt tirelit, seades lähedal-asetseva mööbli otsesesse ohtu.

Ta kraaksatas: „Visi-Sonor — ja veel niisugune, et nõris-tada rõõmu surnud mehe südamest." Ta pikad sõrmed hellitasid õrnalt ja aeglaselt, surudes kergelt libiseva liigutusega kontaktidele, peatudes hetkeks kord ühel, siis teisel klahvil — ja õhus nende ees lõi just nägemisulatuses hõõguma kerge õrn roosatus.

Ebling Mis sõnas: „Hea küll, poiss, sa ütlesid, et oskad sihukesel riistapuul klimberdada ja nüüd on sul selleks võimalus. Kuid sa peaksid seda pigem enne häälestama. See on pärit muuseumist." Ja siis lausus ta kõrvalseisvale Baytale: „Nii palju kui minul teada, ei oska Asumil keegi seda õigesti kõlama panna."

Ta kummardus ligemale ja sõnas kiiresti: “Kloun ilma teieta rääkima ei hakka. Kas te aitate mind?"

Bayta noogutas.

„Hästi!" lausus Mis. „Ta on peaaegu pidevas hirmuseisundis, ja ma kardan, kas ta psühhosondi välja kannatab. Et ma temalt üldse midagi välja meelitada suudaksin, peab ta ennast täiesti vabalt tundma. Te mõistate?"

Naine noogutas jälle.

„See" Visi-Sonor on esimene samm selles protseduuris. Ta ütleb, et oskab seda mängida; tema praegune reageering lubab suure kindlusega väita, et see on üks tema elu suurimatest rõõmudest. Niisiis olgu mäng hea või halb, olge huvitatud ja kiitke teda. Siis osutage mulle sõbralikkust ja usaldust. Ennekõike järgige kõiges minu eeskuju." Siis kärme pilk Magnificole, kes kägardus sohvanurgas ja muusikariista sisemuses kiirelt midagi seadistas. Ta oli täielikult hõivatud.

Mis lausus Baytale vestleval toonil: “Olete te kunagi Visi-Sonorit kuulnud?"

„Ainult kord," lausus Bayta samuti kergelt, “haruldaste instrumentide kontserdil. See ei jätnud mulle erilist muljet."

„Noh, ma kahtlen, kas te heatasemelisele mängule sattusite. Tõeliselt häid mängijaid on väga vähe. See ei vaja nii palju füüsilist koordinatsiooni — mitmerealine klaver nõuab näiteks rohkem — kui teatavat tüüpi vabalt-voolavat vaimset omapära." Ja tasasemalt: “Sellepärast võib meie elav luukere osutuda võimekamaks kui arvata võib. Head mängijad on tihti muidu idioodid. See on üks neid veidraid kombinatsioone, mis muudavad psühholoogia huvitavaks."

Ta jätkas ilmse pingutusega kerget vestlust: „Kas te teate, kuidas see kühmuline asjake töötab? Ma vaatasin raamatust järele, ja nii palju kui ma aru sain, stimuleerib tema radiatsioon ilma nägemisnärvi puudutamata vahetult aju nägemiskeset. Tegelikult kasutatakse siin aistinguid, mida tavaliselt looduses ei kohta. Märkimisväärne, kui järele mõelda. Mida te

kuulete, on täiesti normis. See kõik on tavapärane. Kõrva trumminahk, tigu, kõik see. Kuid — kuss! Ta on valmis. Kas te ei keeraks seda lülitit. Pimedas avaldab see suuremat muljet."

Pimeduses võis Magnificot ainult ähmaselt näha, Ebling Mis'i koha pealt kostis ainult rasket hingamist. Bayta tabas end rahutult silmi pingutamas, ja esialgu tulemusteta. Õhus kõlas peen, roogpilliheli meenutav trillerdus, mis jõnksudes heliredelit pidi ülespoole vankus. See rippus õhus, laskus ja püüdis enese kinni, paisus ja sööstis kõmisevasse kärgatusse, mis mõjus nagu loorkardina kõuehäälne kärisemine.

Väike pulseeriv värvikera kasvas rütmiliste pursetena ja lõhustus kõrgel õhus kujutuiks tilkadeks, mis pöörlesid kõrgel ja langesid alla looklevate paelte läbipõimunud mustrina. Nad liitusid väikesteks kerakesteks, ei olnud kahte samavärvilist — ja Bayta hakkas avastama asju.

Ta märkas, et kui silmad sulgeda, muutuvad värvimustrid selgemaks; et igal väiksemalgi värvivarjundil oli oma heli-kujund; ja viimaks, et kerad polnud kerad, vaid tillukesed figuurid.

Tillukesed figuurid; väikesed, muutuvad leegid, mis tantsisid ja müriaadidena hubisesid; siis kadusid silmist ja ilmusid uuesti eikuskilt; mähkusid üksteise ümber ja liitusid siis uueks värviks.

Bayta mõtles millegipärast väikestele värvilaigukestele, mis tekivad öösel, kui silmad nii kõvasti kinni pigistada, et valus hakkab, ja siis kannatlikult vahtida. Seal oli vana tuttav tantsisklevate täpikeste efekt vahelduvaist värvidest, kokkutõmbuvaist

116

kontsentrilistest ringidest, kujutuist hetkeliselt värelevaist laikudest. Kõik see oli suurem, palju mitmekesisem — ja iga väike värvitäpike oli tibatilluke figuur.

Nad viskusid paarikaupa tema peale, ja kiljatades tõstis ta kaitseks käed, kuid need uperpallitasid ja hetke vältel oli ta keset säravat lumetuisku, kuna külm valgus libises ta õlult ja käsivartelt helenduvate serpentiinidena, mis liugusid ta kangestunud sõrmilt ja koondusid aeglaselt kõrgel üleval säravas fookuses. Kõige selle all voolasid sadade instrumentide helid sulakõlalise joana, kuni ta ei suutnud neid enam valgusest eristada.

Bayta oleks meelsasti tahtnud teada, kas Ebling Mis nägi sedasama, ja kui mitte, siis mida nägi. Soov möödus, ja siis —

Ta jäi jälle vaatama. Väikesed figuurid — kas nad olid väikesed figuurid? — pisitillukesed leegitsevate juustega naised, kes pöördusid ja kummardusid liiga kiiresti, et meeled võinuksid neid tabada — haakusid üksteisesse tähekujüliste gruppidena, siis pöördusid — ja muusika kõlas nagu nõrk naerukaja — nagu tütarlaste õrn naer, mis algas otse kõrva seest.

Tähed tõmbusid koomale, heitsid üksteise suunas sädemeid, kasvasid aeglaselt üheks kujundiks — alt üles paiskus kiiresti laiali laotudes särav palee. Iga tellis oli tilluke värvitäpp, iga värv tilluke säde, iga säde torkiv valgus, mis vahetas mustreid ja juhtis silma taevasse kahekümne juveelidega ehitud minareti poole.

Ümberringi rullus lahti sädelev vaip. See keerutas, tiirles ebatõelise põimena, mis neelas terve ruumi, ja sellest tõrkusid ülespoole helendavad võsud ja oksastusid puudeks, mis laulsid oma muusikat.

Bayta istus sellesse mähkununa. Muusika lainetas ta ümber kiireis, lüürilistes arpedžodes. Ta sirutus puudutama ühte habrast puud ning õitsvad raod heljusid alla ja haihtusid, igaüks selge, õrna tilinaga.

Muusika raksatas kahekümne vaskse taldriku tärinal, tema ees paiskus üles leegitsev juga ja langes kosena mööda nähtamatuid astmeid Baytale sülle, voolas üle ääre maha ja voogas kiire hoovusena, tõustes lõõmava sätendusena ümber ta piha, kuna üle tema süle kaardus vikerkaare sild, sellel tillukesed figuurid —

Üks paik, ja aed, ja tillukesed mehed ja naised sillal, ridamisi nii kaugele, kui silm ulatus nägema, ujumas läbi keelpillimuusika tormi üleva järellainetuse, mis koondus temasse.

Ja siis — nagu hirmunud paus, kõhklev, enesessetõmbuv liikumine, kiire kokkuvarisemine. Värvid põgenesid, keerdusid kerra, mis kokku kiprus, siis õhku kerkis ja hajus.

117

Ja kõik oli jälle lihtsalt pime.

Raske jalg kobas pedaali, leidis selle ja valgus voolas sisse; proosalise päikese lame valgus. Bayta pilgutas silmi, kuni neisse ilmusid pisarad, nagu igatsenuks ta läinut taga. Ebling Mis istus nagu töntsakas loidusehunnik, silmad alles ümarad ja suu alles lahti.

Üksnes Magnifico ise oli elav ja hellitas oma Visi-Sonorit lauluüminases ekstaasis.

“Mileedi," hingeldas ta, „see on kõige maagilisema mõjuga. Visi-Sonor on oma õrnuses ja püsikindluses tasakaalukas ja aldis peaaegu veelgi rohkemale, kui ma iganes loota julgesin. Tundub, et ma võiksin sellega imet teha. Kuidas teile minu kompositsioon meeldis, mileedi?"

“Oli see sinu?" küsis Bayta vaevukuuldavalt, „sinu enese?"

Naise aukartuse ees värvus klouni kõhn nägu ta suure nina otsani hõõguvpunaseks. „Päriselt minu tehtud, mileedi. Muulale see ei meeldinud, kuid tihti, väga tihti mängisin ma seda iseenese lõbustamiseks. Kunagi oma nooruses nägin ma kaugelt suure karnevali ajal seda paleed — hiigelsuurt juveelides rikkust. Seal oli nii hiilgavalt riietatud inimesi, kelletaolisi ei osanud uneski näha — ja sellist suursugusust, mida ma hiljem eales enam pole näinud, isegi Muula teenistuses mitte. Mina olen loonud ainult kehva aseaine, kuid minu vaimuvaesus välistab enamat. Ma nimetasin selle loo 'Mälestus Taevast'."

Vestluse kestel raputas Mis end ärkvele. „Kuule," sõnas ta, „kuule, Magnifico, kas sa oleksid nõus sedasama teistele esitama?"

Hetkeks tõmbus kloun tagasi: „Teistele?" kordas ta väriseva häälega.

„Tuhandetele," hüüdis Mis, „Asumi suurtes kontserdisaalides. Kas sa tahaksid olla iseenese isand, kõigi poolt austatud, jõukas ja”. ja —" tema kujutlusvõime ütles üles. „ Ja kõike muud? Noh? Mida sa sellest arvad?"

„Aga kuidas saaksin mina seda kõike olla, võimas härra, sest ma olen ju ainult vaene kloun, ilma jäetud maailma suurtest hüvedest?"

Psühholoog torutas huuli ja pühkis käeseljaga üle kulmude. Ta sõnas: „Aga sinu mäng, mees. Kui sa niimoodi Linnapeale ja tema Kaubandustrustidele mängiksid, kuuluks sulle kogu maailm. Kas see sulle ei meeldiks?"

Kloun heitis lühikese pilgu Baytale ja küsis: „Kas tema jääks minuga?"

Bayta naeris. “Muidugi, rumaluke. Arvad sa tõesti, et jätaksin su maha nüüd, kus sa oled rikkaks ja kuulsaks saamas?"

„See kõik oleks sinu jagu," vastas kloun tõsiselt, „ja ma

118

peaksin sulle kogu Galaktika rikkused kokku kandma, enne kui ma suudaksin tasuda oma võla sinu lahkuse eest."

„Aga," lausus Mis ükskõikselt, „kui sa mind enne natuke aitaksid —"

„Mis see peab olema?"

Psühholoog vaikis ja naeratas: „Väike pinnasond, mis ei tee haiget. See ei puuduta muud kui üksnes sinu ajukoort."

Magnifico silmis lõi lõkkele surmahirm. „Ainult mitte sondi! Ma olen selle kasutamist näinud. See imeb mõistuse välja ja jätab järele tühja kolba. Muul kasutas seda reeturite juures ja laskis neil seejärel mõistusetult mööda tänavaid hulkuda, kuni keegi nad halastusest tappis." Ta sirutas käe, et Mis'i eemale tõugata.

„See oli psühhosond," selgitas Mis kannatlikult, „ja isegi see kahjustab inimest üksnes juhul, kui seda kuritarvitatakse. Minul on pinnasond, mis ei tee haiget isegi imikule."

„See on tõsi, Magnifico," käis peale Bayta. „See on ainult selleks, et Muula lüüa ja teda eemale hoida. Kui see on kord tehtud, saame meie, sina ja mina, rikkaks ja kuulsaks elu lõpuni."

Magnifico sirutas väriseva käe: „Kas sa hoiaksid siis minu käest kinni?"

Bayta võttis ta käe oma kahe käe vahele, ja kloun seiras lähenevaid poleeritud plaadikesi suuril silmil.

Ebling Mis lebaskles hooletult pillavalt luksuslikus toolis Linnapea Indburi erakorteris, patuselt tänamatu talle osutatud armulikkuse eest ja jälgis sümpaatiatunde hõnguta väikese Linnapea nihelemist. Ta viskas sigarijupi minema ja sülitas suust tubakaraasu.

„Ja, muuseas, kui te soovite midagi oma järgmise kontserdi jaoks Mallow' Hallis, Indbur," sõnas ta, „võite oma elektroonilised masinavärgid reoveetorudesse tagasi toppida, kus on nende õige koht, ja lasta sel väikesel värdjal Visi-Sonoril mängida. Indbur — see muusika pole hoopiski siit maailmast."

Indbur ütles pahuralt: „Ma ei kutsunud teid selleks siia, et kuulata teie loengut muusikast. Kuidas on lood Muulaga? Rääkige mulle sellest. Kuidas on Muulaga?"

„Muulaga? Noh, ma räägin teile — ma kasutasin pinnasondi ja sain teada üpris vähe. Ma ei saa kasutada psühhosondi sellepärast, et värdjas on sellest surmani ära hirmutatud, nii et tema vastuseis arvatavasti põletab tema trükimusta mittekannatavad vaimsed kaitsekorgid läbi, niipea kui ühendus on tehtud. Aga ma võin teile öelda, mida ma teada sain, kui te natukeseks lakkaksite sõrmeküüntega klõbistamast —

119

„Esiteks tuleks vähem rõhutada Muula füüsilist tugevust. Ta arvatavasti on tugev, kuid enamus värdja muinasjutte selle kohta on tõenäoliselt tema enese kohutavat hirmu sisendavate meenutuste tõttu märkimisväärselt liialdatud. Muul kannab kummalisi prille ja tema silmad tapavad, tal on ilmselt üleinimlikke võimeid."

„Seda teadsime me algusest peale," tähendas Linnapea hapult.

„Siis sond kinnitab seda, ja edasi olen ma töötanud matemaatika abil."

„Nii? Ja kui kaua see aega võtab? Teie sõnamulin kurdistab mind."

„Umbes kuu aega veel, ma ütleksin, ja siis võib mul midagi teie jaoks leiduda. Aga muidugi, võib-olla ka mitte. Kuid mis sellest kasu on? Kui see kõik on väljaspool Seldoni plaane, on meie võimalused äärmiselt väikesed, näruselt väikesed."

Indbur pöördus raevunult psühholoogi poole: „Nüüd olete te mul käes, reetur! Valetate! Eks te tehke mulle selgeks, et teie pole üks neist kuulujutukandjaist, kes levitavad terves Asumis lüüasaamisega leppimise ja paanika meeleolusid ja mu töö kahekordselt raskeks teevad."

„Mina? Mina?" Mis'i viha paisus pikkamööda.

Indbur sõimas edasi: “Sellepärast, et universumi tolmupilvede nimel, Asum võidab — Asum peab võitma."

„Hoolimata Horleggori kaotamisest?"

„See polnud kaotus. Kas ka teie olete selle levinud vale tõe pähe alla neelanud? Meid ületati arvuliselt ja reedeti —" „Kes reetis?" küsis Mis põlastavalt.

„Täitanud rentslidemokraadid," karjus Indbur talle vastu. „Ma teadsin juba ammugi, et laevastiku ühtsust lõhestasid demokraatlikud rakukesed. Enamus neist on minema pühitud, kuid säilunud on küllalt, arvestades kahekümne laeva seletamatut alistumist kõige tihedamas lahingumöllus. Küllalt, et ilmset kaotust peale sundida.

„Mis sellesse puutub, mu karmikeelne lihtsameelne patrioot ja primitiivsete vooruste epitoom, millised on teie enese sidemed demokraatidega?"

Ebling Mis heitis küsimuse õlakehitusega kõrvale: „Kas te ise ka teate, et te sonite? Ja kuidas te seletate hilisemat taganemist ja poole Siwenna kaotust? Kas jälle on mängus demokraadid?"

„Ei, mitte demokraadid," naeratas väike mees teravalt. „Me taganeme — nagu Asum on alati rünnaku all taganenud, kuni ajaloo vältimatu samm pöördub koos meiega. Ma juba näen tulemust. See nõndanimetatud demokraatide põrandaalune organisatsioon andis juba välja manifesti, kus tõotatakse

120

Valitsusele abi ja uut truudust. See võib olla petteliigutus, mis varjab uut ja suuremat reetmist, kuid ma kasutan selle tulusalt ära, ja propagandal on oma mõju, ükskõik, mida iganes need roomavad reeturid plaanitsevad. Ja veelgi parem kui see —" „Veelgi parem kui see, Indbur?"

„Otsustage ise. Kaks päeva tagasi kuulutas see nõndanimetatud Sõltumatute Kaupmeeste Assotsiatsioon Muulale sõja, ja Asumi laevastik tugevnes ühel hoobil tuhande laeva võrra. Näete, Muul läheb liiga kaugele. Ta leiab meid eraldatuina ja omavahel riidlevama, aga tema rünnaku all me ühineme ja muutume tugevaks. Ta p e a b kaotama. See on vältimatu — nagu alati."

Mis'i toonist õhkus ikka alles skeptitsismi: „Te siis väidate, et Seldon planeeris isegi mutandi juhusliku esinemise."

“Mutandi! Ei mina ega teie suudaks teda inimolendist eristada, kui poleks olnud ühe mässumeelse kapteni sonimisi, mõningaid välismaiseid noorukeid ja peast segast silmamoon-dajat klouni. Te unustate kõige otsustavama tõendi — teie enese oma."

„Minu oma?" Hetkeks oli Mis jahmunud.

„Teie enda oma," irvitas Linnapea. „Aja Võlvruum avaneb üheksa nädala pärast. Kuidas sellega on? See avaneb kriisi puhuks. Kui see Muula rünnak e i o 1 e kriis, kuhu siis see 'tõeline' kriis jääb, see, milleks Võlvruum avaneb? Vastake mulle, te pekikera."

Psühholoog kehitas õlgu: “Olgu peale. Kui see teid õnnelikuks teeb. Tehke mulle siiski meelehead. Lihtsalt juhuks kui”. lihtsalt juhuks, kui vana Seldon peab kõne ja asi läheb nii, et 'viinamarjad on hapud', laske mul viibida Suure Avamise juures."

“Olgu nii. Aga nüüd laske siit jalga. Ja ärge üheksa nädala jooksul mu silma alla ilmuge."

„Suurima heameelega, teie kipras hirmutis," pomises Mis habemesse, kui ta lahkus.

18. ASUMI LANGEMINE

Aja Võlvruumis valitses mitmeti määratlematu atmosfäär. See ei olnud kõdu, sest ruum oli hästi valgustatud ja õhk konditsioneeritud, värvikombinatsioonid seintel erksad, põranda külge kinnitatud toolide read mugavad ning ilmselt kavandatud igaveseks kasutamiseks. See ei olnud isegi muinsuslikkus, sest

121

kolm sajandit polnud märgatavaid jälgi jätnud. Aukartuse ja austuse loomiseks polnud kindlasti mingit pingutust tehtud, sest sisseseade oli lihtne ja igapäevane — tegelikult peaaegu lage.

Ja ikkagi, kui liita kõik negatiivne ja saadud summa kõrvale heita, jäi midagi järele — ja see midagi koondus klaas-kuubiku ümber, mis oma selge tühjusega poole ruumist enese alla võttis. Neljal korral kolme sajandi vältel oli selles istunud Hari Seldoni enese kuju ja rääkinud. Ja kahel korral oli ta rääkinud tühjale ruumile.

Läbi kolme sajandi ja üheksa sugupõlve projitseeris ennast vana mees, kes oli näinud Impeeriumi hiilgeaegu — ja ikka veel mõistis rohkem oma vaarlastelaste aegset Galaktikat kui need ise.

Tühi kuubik ootas kannatlikult.

Esimesena ilmus kohale Linnapea Indbur III, juhtides oma tseremoniaalset maaliikurit läbi vaiksete ja ärevate tänavate. Temaga üheaegselt toodi kohale tema isiklik tool, kõrgem ja

laiem kui need, mis ruumi juurde kuulusid. See asetati kõige ette ja Indbur domineeris kõige ja kõigi üle, välja arvatud tühi klaaskuup ta ees.

Pühalik-tõsine ametnik temast vasakul langetas austuse märgiks pea. „Teie Ekstsellents, ettevalmistused on lõpetatud Teie Ekstsellentsi tänaõhtuse ametliku sõnavõtu kõige laiemaks edastamiseks."

„Hea. Vahepeal jätkake Aja Võlvruumi käsitlevat planee-tidevahelist programmi. Loomulikult ei tohi sel teemal olla mitte mingisuguseid ennustusi ega spekulatsioone. Kas rahva reaktsioon on endiselt rahuldav?"

„Teie Ekstsellents, isegi väga. Viimasel ajal ülekaalus olnud õelad kuulujutud on veelgi vähenenud. UsalduSeavaldused levivad laialt."

„Hea!" Käeviipega saatis ta mehe minema ja kohendas keerulise töötlusega kaelasidet.

Keskpäevast puudus kakskümmend minutit!

Valitud rühm tähtsaid linnavalitsuse tugisambaid — suurte Kaubandusorganisatsioonide juhte — ilmus ühe- ja kahekaupa nende jõukusele ja Linnapea soosingu astmele vastava toredusega. Igaüks esitles end Linnapeale, sai vastuseks paar armulikku sõna ning istus talle määratud kohale.

Kusagilt ilmus, selle täispuhutud tseremoniaalsusega täiesti kokku sobimatult, Randu Havenilt ja tegi ette teatamata, teiste vahelt läbi pugedes endale Linnapea istme juurde teed.

„Teie Ekstsellents!" pomises ta kummardudes.

Indbur kortsutas kulme. „Teile pole audientsi lubatud."

„Teie Ekstsellents, olen seda juba nädal aega taotlenud."

122

„Pean kahetsusega nentima, et seoses Seldoni ilmumisega on riigiasjad —"

„Teie Ekstsellents, ka mina kahetsen, kuid pean paluma teid tühistada käsk, et Sõltumatute Kaupmeeste laevad jaotataks Asumi laevastike vahel."

Indbur läks vahelesegamise pärast näost punaseks. „Siin pole aeg diskussiooniks."

„Teie Ekstsellent, see on ainuke aeg," sosistas Randu pealekäivalt, “Sõltumatute Kaubandusmaailmade esindajana teatan teile, et sellise ettepanekuga ei saa me nõustuda. See tuleb tühistada enne, kui Seldon meie eest probleemi lahendab. Kui kord erakorraline olukord on möödas, on liiga hilja leplikkusega poolehoidu võita ja meie allianss laguneb koost."

Indbur vaatas külmalt Randule: „Kas te annate endale aru, et mina olen Asumi relvajõudude ülemjuhataja? On mul õigus sõjalise poliitika üle otsustada või ei?"

„Teie Ekstsellents, teil on see õigus, kuid mõned vastuvõetud otsused on ebatõhusad."

„Mina ei näe siin mingit ebatõhusust. Antud erakorralise seisukorra juures on hädaohtlik teie inimestele eraldi laevastikke lubada. Lõhestatusega mängime end vaenlasele kätte. Suursaadik, me peame ühinema nii sõjalises kui poliitilises mõttes."

Randu tundis, kuidas ta kaelalihased pingule tõmbusid. Ta jättis nõutava tiitli kasutamata. „Te tunnete end kindlana nüüd, kus Seldon hakkab rääkima, ja astute meie vastu välja. Kuu aega tagasi, kui meie laevad Tereli all Muula lõid, olite te leebe ja järeleandlik. Ma võiksin teile meelde tuletada, sir, et see oli Asumi laevastik, mis avalikus lahingus viiel korral lüüa sai, ja et need olid Sõltumatute Kaubandusmaailmade laevad, mis teile võite on toonud."

Indburi kulm oli ähvardavalt kipras: „Teie viibimine Ter-minusel ei ole enam soovitav, suursaadik. Te lahkute juba täna õhtul. Ja lisaks uuritakse teie sidemeid õõnestustegevusega seotud demokraatlike jõududega Terminusel — ja on uuritud."

Randu vastas: „Kui mina lahkun, lähevad meie laevad koos minuga. Teie demokraatidest ei tea ma midagi. Ma tean ainult seda, et Asumi laevad alistusid Muulale kõrgemate ohvitseride, mitte meeskondade — olgu nad demokraadid või mitte — reetlikkuse tõttu. Ma ütlen teile, et kakskümmend Asumi laeva alistusid HorleggorLjmireskontra-admirali käsul, kui nad olid vigastamata ja võitlusvõimelised. Kontra-admiral oli teie lähedane liitlane — ta

oli eesistujaks minu vennapoja kohtuprotsessil, kui too Kalganilt saabus. Ja see pole sugugi mitte

123

ainus teadaolev juhtum. Oma laevu ja mehi me potensiaalsete reeturite käsu alla ei jäta."

Indbur sõnas: „Siit lahkumisel võetakse teid valve alla."

Randu jalutas minema Terminuse valitsejate kliki vaikivalt põlastavate ainitiste pilkude all.

Kell sai kümne minuti pärast kaksteist!

Bayta ja Toran olid juba kohal. Nad tõusid tagaistmed püsti ja viipasid mööduvale Randule.

Randu naeratas leebelt: „Te olete ikkagi siin. Kuidas te sellega hakkama saite?"

„Magnifico oli meie poliitik," irvitas Toran. „Indbur tellis temalt Visi-Sonoril kompositsiooni, mille teemaks on Aja Võlv-ruum, ja peaosas kahtlemata Indbur ise. Magnifico keeldus ilma meieta kohale tulemast ja teda ei suudetud ümber veenda. Ebling Mis on meiega koos, või õigemini oli. Ta hulgub kusagil ringi." Siis küsis ta äkki mureliku tõsidusega: „Onu, kas midagi on halvasti? Sa näed nii halb välja."

Randu noogutas: „Ega ma vist, jah, kõige parem välja näe. Meil seisavad ees rasked ajad, Toran. Kui Muulast on lahti saadud, kardan, et kord on meie käes."

Lähenes sirge, pidulikult valgesse riietunud mees ja tervitas neid jäiga kummardusega.

Bayta tumedad silmad naeratasid, kui ta käe ulatas: „Kapten Pritcher! Kas teie olete siis kosmosevalves?"

Kapten võttis ta käe ja kummardus sügavamale: „Ei midagi taolist. Nii palju kui mina aru saan, oli siin mängus doktor Mis'i abistav käsi, kuid minu siinviibimine on ajutine. Homme pean tagasi koduvalves olema. Mis kell on?"

Kolm minutit puudus kaheteistkümnest!

Magnifico oli nagu hunnik õnnetust ja üksainus nukker masendus. Ta keha oli pidevast pingutusest ennast märkamatuks muuta kössi tõmbunud. Ta pika nina sõõrmed värelesid erutusest ja suured viltused silmad vilasid rahutult ringi.

Ta haaras Bayta käest, ja kui Bayta tema poole kummardus, sosistas: „Mis te arvate, mileedi, kas kõik need tähtsad tegelased kuulasid, kui ma”. kui ma Visi-Sonorit mängisin?"

„Kõik, olen selles täiesti kindel," kinnitas Bayta ja sakutas teda õrnalt. „Ja ma olen kindel, et nad kõik peavad sind terve Galaktika kõige vaimustavamaks mängijaks ja et sinu kontsert oli parim, mida kunagi nähtud, nii et aja ennast sirgu ja istu korralikult. Me peame väärikad olema."

Kloun naeratas naise narritava kulmukortsutamise peale hädiselt ja sirutas aeglaselt oma pikad koivad välja.

Saabus keskpäev —

— ja klaaskuubik ei olnudki enam tühi.

— 124

Kahtlane, kas keegi oli tema ilmumist tähele pannud. Kõik käis kähku; ühel hetkel teda ei olnud ja järgmisel hetkel oli ta seal.

Kuubikus istus ratastoolis kuju, vana ja kortsuline, sügavate kurdudega näost särasid vastu elavad silmad, ja kõige elavamaks osaks temast osutus ta hääl. Lahtine raamat lebas ta süles, kaaned ülespoole, ja ta hääl kostis leebelt.

„Mina olen Hari Seldon!"

Ta rääkis läbi vaikuse, mis oma intensiivsuses tundus käegakatsutavana.

„Mina olen Hari Seldon! Lihtsa meeltetajuga ma ei tunne, kas siin üldse on kedagi, kuid sel pole mingit tähtsust. Mul on mõningaid kahtlusi, et Plaanis on tekkinud oluline varing. Esimese kolme sajandi vältel on mittehälbimise tõenäosuse protsent olnud üheksakümmend neli koma kaks."

Ta tegi pausi, et naeratada ja siis lausus lahkelt: „Muide, kui keegi teist peaks seisma, siis võite istuda. Kui keegi soovib suitsetada, siis palun. Ma ei ole siin elusana. Ma ei vaja mingit tseremooniat."

„Võtkem siis käsile momendi probleem. Esimest korda on Asum seatud silm silma vastu kodusõjaga või teeb juba viimaseid pingutusi sellele vastu astumaks. Kuni siiani on väljastpoolt tulnud rünnakud täielikult tagasi löödud ja seda paratamatult, vastavalt psühhoajaloo rangetele seadustele. See praegune on Asumi distsiplineerimatu välisrühma rünnak liialt autoritaarse keskvalitsuse vastu. Selline tegutsemisviis oli vajalik, tagajärg ilmne."

Kõrgestisündinud kuulajaskonna väärikus hakkas murduma. Indbur oli oma toolilt pooleldi üles tõusnud.

Bayta kummardus ettepoole, silmad murelikud. Millest suur Seldon rääkis? Tal olid mõned sõnad kõrvust mööda libisenud —

„— et väljatöötatud kompromiss on kahes mõttes vajalik. Sõltumatute Kaupmeeste ülestõus toob sisse uue ebakindluse elemendi valitsusse, mis võib-olla on liiga enesekindlaks muutunud. Ennistatud on püüdlus kuhugi jõuda. Vaatamata kaotusele tagatakse demokraatia jõuline kasv —"

Oli Kuulda kõrgendatud hääli. Sosin oli valjenenud, ja oli tunda paanika algeid.

Bayta sosistas Toranile kõrva: „Miks ta Muulast ei räägi? Kaupmehed pole kunagi üles tõusnud."

Toran kehitas õlgu.

Istuv kuju rääkis selles kasvavas segaduses rõõmsalt edasi: „— Asumile peale sunnitud kodusõja õnneliku lõpptulemusena loodi uus ja tugevam koalitsioonivalitsus. Ja nüüd

seisavad edasise ekspansiooni teel ees veel ainult vana Impeeriumi jäänused, ja need ei ole, vähemalt järgneva paari aasta vältel, mingiks probleemiks. Muidugi ei saa ma avaldada järgmise prob —"

Keset üleüldist lärmi liikusid Seldoni huuled hääletult.

Ebling Mis oli Randu kõrval, näost punane. Ta karjus: “Seldon on peast segi läinud. Ta räägib valest kriisist. Kas teie Kaupmehed on kunagi kodusõda plaanitsenud?"

Randu vastas vaikse häälega: „Jah, me plaanitsesime seda. Kuid Muula tõttu me loobusime."

„Siis Muul on täiendav detail, mida Seldoni psühhoajalugu ette ei näinud. Mis nüüd lahti on?"

Äkilises, jäises vaikuses leidis Bayta, et kuubik oli jälle tühi. Seinte aatomihõõgus oli kustunud, konditsioneeritud õhu pehme hoovus lakkas.

Kusagilt kostis tõusev ja langev, läbilõikav sireenihuile, ja Randu huuled vormisid sõna: “Kosmoserünnak!"

Ja Ebling Mis hoidis oma randmekella kõrva juures ning hüüatas äkki: “Seisma jäänud, Ga-LAK-ti-ka! Kas siin ruumis on mõni kell, mis käib?" Ta hääl paisus möirgeks.

Kakskümmend rannet tõsteti kahekümne kõrva juurde. Ja vähem kui kahekümne sekundi jooksul selgus, et ei olnud ühtegi.

„Siis," sõnas Mis sünge ja kohutava lõplikkusega: „On miski katkestanud kogu aatomienergia Aja Võlvruumis — ja Muul ründab."

Indburi hädakisa tõusis kärast üle: “Jääge oma kohtadele! Muul on viiekümne parseki kaugusel."

“Oli," hüüdis talle vastu Mis, „nädal aega tagasi. Aga praegu pommitatakse Terminust."

Bayta tundis, kuidas tema peale aeglaselt laskus sügav depressioon. Ta tundis seda paksudes voltides enese ümber liibuvat, kuni hingeõhk ainult vaevu ja valuliselt läbi kinni-pigistatud kõri välja pääses.

Väljast kostis koguneva rahvahulga kära. Uksed paisati valla, sisse astus sasitud kuju ja rääkis rutakalt midagi tema juurde tormanud Indburile.

„Teie Ekstsellents, mitte ükski sõiduk linnas ei liigu, mitte ükski kommunikatsiooniliin väljas ei tööta. Teatatakse, et Kümnes Laevastik on lüüa saanud ja Muula laevad paiknevad atmosfääri taga. Kindralstaap —"

Indbur tõmbus kägarasse ja vajus liikumatu tombuna minestuses põrandale. Terves ruumis ei tõstnud keegi häält. Isegi kasvav rahvahulk väljas oli hirmunult vait, ja külma paanika õud rippus ohtukuulutavalt õhus.

126

Indbur tõsteti üles. Ta huultele tilgutati veini. Ta suu liikus, enne kui ta silmad avas, ja vormis sõna: „Alistuda!"

Baytal oli nutt kurgus — mitte murest või alandusest, vaid lihtsalt tohutust hirmutekitavast meeleheitest. Ebling Mis sikutas teda varrukast. “Tulge, noor daam —"

Ta lausa tiriti toolist välja.

“Hakkame minema," sõnas Mis, „ja võtke oma muusik kaasa." Matsaka teadlase kahvatud huuled värisesid.

“Magnifico," kutsus Bayta nõrgalt. Kloun tõmbus hirmust kössi. Ta silmad klaasistusid.

„Muul," kilas ta. „Muul tuleb mulle järele."

Bayta puudutuse peale rapsis ta metsikult kätega. Toran kummardus ettepoole ja virutas talle terava rusikahoobi. Mag-nifico vajus teadvusetult hunnikusse ja Toran kandis ta välja nagu kartulikoti.

Järgmisel päeval tuli planeet Terminuse maandumisväljakuile nagu oavarrest Muula inetuid, lahingumusti laevu. Ründav kindral kihutas piki Terminus City tühja peatänavat võõrapärasel maaliikuril, sellal kui terve linnatäis aatomiliikureid kasutult paigal seisis.

Okupatsiooniproklamatsioon kuulutati välja täpselt kakskümmend neli tundi pärast seda, kui Seldon end Asumi endistele võimumeestele ilmutas.

Kõigist Asumi planeetidest pidasid vastu veel üksnes Sõltumatud Kaupmehed, ja nüüd pöördus Muula, Asumi vallutaja, jõud nende vastu.

19. OTSINGUTE ALGUS

Üksildane planeet Haven — Galaktika Sektori ainsa päikese ainus planeet, mis armetuna roomas galaktikatevahelises tühjuses — oli ümber piiratud.

Vähemalt rangelt sõjalises mõttes oli ta kindlasti piiramisrõngas, kuna mitte ainuski ruumi osa Galaktika äärel, vahemaaga 'enam kui kakskümmend parsekit, ei olnud Muula ees-mistest baasidest väljaspool. Nende nelja kuu jooksul, mis olid Asumi vapustavast langemisest möödas, olid Haveni kommunikatsioonid koost lagunenud nagu ämblikuvõrk žiletitera all. Haveni laevad koondusid sissepoole, kodumaailma, ja ainult Haven ise oli nüüd võitlusbaasiks.

Muus mõttes oli piiramisrõngas isegi lähemal; sest abituse ja hukatuse surilina oli juba varjuna laotunud —

127

Bayta kõmpis teed piki roosalainelist vahekäiku, mööda piimja plastikuga kaetud laudade ridadest ja leidis kobamisi oma istme. Ta nihutas enda kõrgele käetugedeta toolile, vastas mehaaniliselt pooleldikuuldud tervitustele, hõõrus käeseljaga väsimusest kipitavaid silmi ja võttis menüü.

Tal oli aega täheldada ägedat vastumeelsuse reaktsiooni kultuurseentest roogade rõhutatud külluse vastu, mida Havenil eriliseks delikatessiks peeti ja mis tema Asumi maitsele täiesti söögiks kõlbmatud tundusid — ja siis kuulis ta enda läheduses nuuksumist ning tõstis pilgu.

Siiani oli ta lõunalauas diagonaalselt tema vastas istuvat tavalist, nöbininaga, ükskõikset, blondi Juddee'd vaid pealiskaudselt seiranud. Aga nüüd Juddee nuttis, õnnetult oma pisaraist niisket taskurätikut närides ja nuuksatusi neelates, kuni ta paistes nägu laiguliseks ja punaseks muutus. Ta vormitu kiirituskindel kostüümjakk oli õlgadele heidetud, läbipaistev näokilp oli magustoidutaldrikusse kukkunud ja sinna jäänudki.

Bayta ühines kolme tütarlapsega, kes kordamööda proovisid teda rahustada igavesti rakendatavate ja igavesti ebatõhusate meetoditega — õlalepatsutamise, peasilitamise ja seosetu pominaga.

„Mis viga on?" sosistas ta.

Keegi pöördus tema poole ja lausus õlgu kehitades peenetundeliselt: „Ei tea." Siis, tundes vastuse ebapiisavust, tõmbas ta Bayta kõrvale.

„Ma arvan, et tal oli vist raske päev. Ja ta muretseb oma abikaasa pärast."

„Kas ta mees on kosmosepatrullis?"

„Jah."

Bayta sirutas Juddeele sõbralikult käe.

„Miks sa koju ei lähe, Juddee?" Tema hääl kõlas lõbusalt asjalikuna eelnenud pehmelt lodevate mõttetuste järel.

Juddee vaatas pooleldi pahaselt üles: „Ma juba sel nädalal korra puudusin —"

„Siis puudud kaks korda. Kui sa siia püüad jääda, kas tead, puudud sa järgmisel nädalal kindlasti juba kolm päeva — niisiis tähendab praegune kojuminek sinu poolt patriotismi. Kas keegi teist, tüdrukud, töötab tema osakonnas? Noh, siis, ma arvan, et te hoolitsete tema kaardi eest. Mine nüüd esiteks tualettruumi, Juddee, katsu oma nägu korda teha. Hakka nüüd minema! Kõtt!"

Bayta läks oma kohale tagasi ja võttis menüü nukra kergendustundega uuesti kätte. Need meeleolud olid nakkavad, üks nuttev tüdruk võis neil närvesöövad päevil terve osakonna hulluks ajada.

128

Ta tegi oma maitsele mittevastava valiku, vajutas nuppudele ja pani menüü kohale tagasi.

Pikakasvuline tumedapäine tüdruk tema vastas ütles: „Ega meist keegi saa suurt midagi muud teha kui nutta, eks ole?"

Tema üllatavalt täidlased huuled vaevu liikusid ja Bayta märkas, et tüdruku suunurgad olid oskuslikult jumestatud, et väljendada kunstlikult üleolevat poolnaeratust, mis oli elukogemuslikkuse viimane sõna.

Bayta uuris sõnades sisaldunud kerget torget ripsmete varju peidetud silmil ja tervitas oma eine ilmumist kui vaheldust, kui keraamilise katteplaadiga lauaruuduke laua sisse libises ja toit ülespoole kerkis. Ettevaatlikult rebis ta noalt-kahvlilt ümbrise ja veeretas neid õrnalt näppude vahel, kuni nad jahtusid.

Ta ütles: „Kas siis sina, Hella, ei oska midagi paremat välja mõelda?"

„Ära karda, küll mina juba oskan!" Hooletu ja oskusliku sõrmeliigutusega raputas ta sigaretilt tuhka väikesesse selleks otstarbeks määratud lohku ja tibatilluke aatomisähvatus püüdis selle kinni enne, kui see madalale põhjale kukkuda jõudis.

„Näiteks," ja Hella ristas lõua alla oma saledad hoolitsetud käed. „Ma arvan, et me võiksime Muulaga, väga mõnusa kokkuleppe sõlmida ja sellele tobedusele juba kord lõpu teha. Aga kui Muul võimu üle võtab, siis puuduvad minul”. ee”. võimalused kiiresti neist paigust kaduda."

Bayta sile laup jäi siledaks. Ta hääl oli kerge ja ükskõikne. „Ega sul juhtumisi pole lahingulaevas vend või abikaasa, ega ju?"

„Ei. Seda rohkem tunnustust peaks väärima see, et ma ei näe mingit põhjust teiste vendi ja abikaasasid ohverdada." „Allaandmise korral on ohver veel kindlam."

„Asum alistus ja nüüd on seal rahu. Meie mehed on ära ja kogu Galaktika on meie vastu."

Bayta kehitas õlgu ja sõnas siis leebelt: „Ma arvan, et esimene neist kahest teeb sulle rohkem muret." Ta pöördus oma juurviljataldruku juurde tagasi ja sõi, tajudes piinlikku vaikust enese ümber. Mitte keegi kuuldekauguses polnud Hella küünilisusele vaevunud vastama.

Ta lahkus kiiresti, olles enne vajutanud nupule, mis tema sööginõud järgmise sööja eel ära koristas.

Uus tüdruk, temast kolm kohta edasi, küsis Hellalt sosinal:

„Kes see oli?"

Hella huuled kõverdusid ükskõikselt: „Ta on meie koordinaatori vennapoja naine. Kas sa ei teadnud seda?"

129

„Ja-ah?" ta heitis viimase pilgu silmist kaduvale seljale. „Mida ta siin teeb?"

“Töötab lihtsa monteerijana. Kas sa ei tea, et praegu on moes patriootlik olla? See kõik on nii demokraatlik, et oksele ajab."

“Kuule, Hella," ütles paksuke tütarlaps temast paremal. „Ta pole siiani veel kordagi oma onuga meie ees uhkustanud. Võiksid juba järele jätta."

Hella saatis naabrile jäise pilgu ja süütas uue sigareti.

Uus tüdruk kuulas vastasistuva särasilmse arveametniku lobisemist. Sõnad voolasid ruttu, „—räägitakse, ta olevat olnud Võlvruumis, päriselt Võlvruumi sees, teate — kui Seldon rääkis — ja räägitakse, et Linnapea olevat olnud õudses raevus, ja seal oli määratsemist ja muud sihukest, teate küll. Ta pääses enne tulema kui Muul maabus, ja räägitakse, et põgenemine olevat olnud jube põnev — ta pidi läbima blokaadi ja kõik — jä ma imestan, et ta sellest raamatut ei kirjuta, sest sõjajutud on ju tänapäeval nii popid, teate. Räägitakse, et ta olevat ka Muula maailmas viibinud — seal Kalganil, teate — ja —"

Kellatirin kuulutas eineaja lõppu ja söögisaal tühjenes pikkamööda. Arveametniku hääl sumises edasi, ja uus tüdruk, silmad pärani, katkestas teda ainult sobivais kohtades tava-päraselt hüüatades „tõesti-i-i?"

Tohutusuured koopavalgustid olid rühmiti varjutatud, pimeduse poole järk-järgult tuhmimaks muutudes, mis tõotas raske töö tegijaile ärateenitud und, kui Bayta koju tagasi jõudis.

Toran võttis ta uksel vastu, võileib peos.

„Kus sa olid?" küsis ta, endal suu täis. Siis selgemini: „Ma kraapisin siin midagi lõunataolist kokku. Kui see suurem asi pole, ära mind süüdista."

Bayta kõndis ümber tema, silmad suured. “Torie, kus su munder on? Mida sa siin erariides teed?"

„Käsk on sihuke, Bay. Randu on praegu koos Ebling Mis'iga peitu pugenud, aga milles asi, ei tea. See on kogu lugu."

„Kas mina tulen ka?" Lähenes ta impulsiivselt Toranile.

Toran suudles teda enne, kui vastas: „Ma usun küll. Arvatavasti on see ohtlik."

„Mis asi ei ole ohtlik?"

“Täpselt õige. Ahjaa, ja ma saatsin juba Magnifico järele. Niisiis tuleb tema arvatavasti ka."

„Sa arvad, et tema kontsert masinatehases jäetakse ära?" „ Ilmselt."

Bayta läks kõrvaltuppa ja istus sööma einet, millele tõepoolest sobis silt 'kokku kraabitud'. Osavalt ja kiiresti lõikas ta võileivad pooleks ning ütles:

130

„Kontserdiga on küll asi halvasti. Vabrikus tüdrukud nii ootasid. Ja tõtt-öelda Magnifico ootas samuti. Pagana päralt, ta on niisugune veider olend."

“Õhutab sinus ematundeid, Bay, vaat mida ta teeb. Ühel päeval on meil päris oma beebi ja sa unustad Magnifico."

Bayta vastas võileiba mugides: „ Mulle paistab, et rohkemat õhutamist, kui sinu poolt, mu ematunded välja ei kannata."

Ta asetas võileiva lauale ning oli hetkega surmtõsine.

„ Torie."

„M-m-m?"

„Ma käisin täna Raekojas — tootmisbüroos. Sellepärast ma jäingi täna nii hiljaks."

„Mida sa seal tegid?"

„Noh”. " ta viivitas kõheldes. „Asjad kuhjuvad. Ma ei suutnud enam seda olukorda vabrikus taluda. Usku võidusse — seda lihtsalt enam ei eksisteeri. Tüdrukud satuvad nutuhoogu ilma mingi erilise põhjuseta. Need, keda ei valda kojuigatsus, muutuvad trotslikeks. Isegi arad hiirekesed mossitavad. Minu erisektsioonis on toodang veel ainult veerand sellest, mis ta oli, kui ma siia tulin, ja ei ole ühtegi päeva, kus meil oleks täiskomplekt töötajaid kohal."

“Hästi," ütles Toran, “alusta nüüd T-büroost. Mida sa seal tegid?"

„Esitasin paar küsimust. Ja igal pool on sama lugu, Torie, igal pool sama lugu üle terve Haveni! Toodang langeb, kasvavad mässumeeleolud ja rahulolematus. Büroojuhataja lihtsalt kehitas õlgu — pärast seda, kui olin terve tunni ootetoas istunud, et tema jutule pääseda, sain sisse ainult tänu sellele, et olen koordinaatori vennapoja naine — ja ütles, et kõik kasvab tal üle pea. Ausalt öeldes ma ei usu, et ta sellest suurt hoolib."

„Kuule, Bay, ära sega end vahele."

„Minu meelest on see talle ükskõik." Bay oli pingsalt hoos. „Ma ütlen, midagi on valesti. See on seesama kohutav nurjumistunne, mis mind Aja Võlvruumis tabas, kui Seldon meid hülgas. Sa tundsid seda ise ka."

„Jah, tundsin küll."

„Noh, see tunne on tagasi tulnud," jätkas Bayta tigedalt. „Ja me ei suuda ealeski Muulale vastu panna. Isegi kui meil oleksid selleks vahendid, puudub meil vaprus, vaim ja tahe — Torie, see võitlus on mõttetu —"

Torani mälestuses polnud Bayta iialgi nutnud, ja ei nutnud ta ka praegu. Peaaegu mitte. Toran asetas käe kergelt ta õlale ja sosistas: “Teeme nii, et sa selle unustad, kallis. Ma tean, mida sa mõtled. Kuid pole midagi —"

„Jah, ei ole midagi, mida me saaksime teha! Kõik ütlevad

131

seda — ja me lihtsalt istume ja ootame giljotiini hoopi."

Ta pöördus oma võileiva ja tee juurde tagasi. Tasakesi tegi Toran voodit. Väljas oli täiesti pime.

Randu, äsja kohale määratud Haveni linnade konföderatsiooni koordinaator — mis iseenesest oli ainult sõjaaegne amet — oli palunud endale anda ühe ülemistest ruumidest, mille aknast ta võis mõtiskledes vaadata üle katuste ja linna roheluse. Nüüd, koopavalgustuse hääbudes, tõmbus linn ühtlaste, selgete piirjoonteta varjude katte alla. Randu ei hoolinud selle sümboolsuse kallal juurdlemisest.

Ta lausus Ebling Mis'ile — kelle väikesed selged silmad ilmutasid otsest huvi ainult punase joogiga täidetud pokaali vastu ta peos — „Havenil on kõnekäänd, et kui koopatuled kustuvad, on rasket tööd teinuil aeg magada õiglase und."

„Kas te viimasej ajal palju magate?"

„Ei! Palun vabandust, et ma teid nii hilja tülitan, Mis. Viimasel ajal olen ma ööd kuidagi rohkem armastama hakanud. Kas pole kummaline? Haveni inimesed kohanevad üsna halvasti valguse puudumisega, mis tähendab und. Mina ise samuti. Kuid praegu on olukord erinev —"

„Te peidate end," sõnas Mis sõnaselgelt. „Ärkveloleku perioodil ümbritsevad teid inimesed, te tunnete enesel pilke ja nendes teile pandud lootusi. Te ei suuda sellele koormale vastu pidada. Uneperioodil olete te vaba."

„Kas siis teie ka tunnete seda? Seda närust lüüasaamis-tunnet?"

Ebling Mis noogutas aeglaselt: „Tünnen. See on massipsühhoos, sõnulseletamatu, ohjeldamatu massihüsteeria. Ga-LAK-ti-ka, Randu, mida te ootate? Siin on teil terve kultuurrahvas üles kasvatatud pimesi uskuma, et üks rahvakangelane minevikus kõik ette ära planeeris ja hoolitseb iga nende viletsa elunatukese eest. Säärase mõttemudeli karakteristikuks on ad religio', ja te teate, mida see tähendab."

„Ei tea ma mitte mõhkugi."

Mis polnud eriti aldis vajalikku selgitust jagama. Seda ei olnud ta kunagi. Nii ta urahtas, jõllitas pikka sigarit, mida ta mõtlikult sõrmede vahel veeretas ja ütles: “Seda iseloomustab tugev usuline reageering. Usku ei saa vähema kui ülisuure sokiga kõigutada, millisel juhul on tagajärjeks küllalt täielik vaimne lõhestumine. Kergemad juhtudel — hüsteeria, haiguslik ebakindlusetunne. Kaugelearenenud juhtudel — hullumeelsus ja enesetapp."

Randu näris pöidlaküünt. „Kui Seldon meid hätta jätab, kaob

'ad religio — (lad.) religiooni järgi

tugi, millele oleme toetunud nii kaua, et meie lihased on atrofeerunud staadiumini, kus me ilma toeta enam seista ei suuda."

„Nii see on. Omamoodi kohmakas metafoor, aga nii see on."

„Ja teie, Ebling, kuidas on lood teie lihastega?"

Psühholoog vedas parajalt pika sõõmu õhku läbi oma sigari ja laskis suitsu laisalt välja loogelda. “Roostes, aga mitte atrofeerunud. Minu elukutse tulemusena on mul pisut iseseisvat mõtlemist alles jäänud."

„Ja te näete väljapääsu?"

„Ei näe, kuid väljapääs peab olema. Võib-olla Seldon ei teinud Muula suhtes ettevalmistusi. Võib-olla ta ei garanteerinud meile võitu. Kuid siis võib-olla ei garanteerinud ka lüüasaamist. Seldon on lihtsalt mängust väljas ja me oleme jäetud omapead. Muula on võimalik lüüa."

„ Kuidas?"

“Niisama lihtsalt nagu ükskõik keda — tugevate jõududega nõrka kohta rünnates. Vaadake, Randu, Muul ei ole üliinimene. Kui ta on lõplikult löödud, näeb seda igaüks isegi. Asi on lihtsalt selles, et ta on tundmatu suurus, ja legendid kuhjuvad kiiresti. Oletatakse, et ta on mutant. Noh, ja mis siis? Inimkonna võhikuile tähendab mutant 'üliinimest'. Aga nii see ei ole.

„Meie hinnangu järgi sünnib Galaktikas iga päev mitu miljonit mutanti. Neid mitmeid miljoneid, välja arvatud üks või kaks protsenti, on võimalik avastada ainult mikroskoobi ja keemia abil. Üks või kaks protsenti makromutantidest, see tähendab neist, kelle mutatsioonid on palja silmaga või puhta mõistusega eristatavad, on peaaegu üks või kaks protsenti värdjaid, kes sobivad üksnes lõbustuskeskustele ja laboratooriumidele või likvideerimiseks. Neist vähestest makromu-tantidest, kelle erinevus on healoomuline, on peaaegu kõik kahjutud veidrikud, ebatavalised mingis üksikus mõttes, normaalsed igas muus suhtes — sageli alaarenenud. Taipate, Randu?"

„Jah. Aga kuidas on lood Muulaga?"

„ Juhul kui Muula puhul on tegemist mutandiga, võib samas eeldada? et tal on mingi omadus, kahtlematult vaimne, mida võib maailmade vallutamiseks rakendada. Igas teises suhtes on tal kahtlemata puudujääke, mis meil tuleb üles leida. Ta ei oleks selline salatseja, nii pelglik teiste pilgu ees, kui need puudused poleks silmanähtavad ja saatuslikud. Kui ta on mutant."

„Kas on olemas alternatiiv?"

„Võib olla. Tõendid mutatsiooni olemasolust põhinevad Kapten

133

Han Pritcheri väiteil, kes töötas nõndanimetatud Asumi Salaluures. Ta tegi oma järeldused nende inimeste ähmaste mälestuste põhjal, kes kinnitasid olevat tundnud Muula — või kedagi, kes võis olla Muul — imikueas ja varases lapsepõlves. Pritcher töötas väheste juhuslike andmete põhjal ja tõendid, mis ta leidis, võisid kergesti olla Muula enese poolt käibele lastud mingi temapoolse eesmärgiga, sest on täiesti kindel, et Muula on tublisti aidanud tema kui mutant-üliinimese reputatsioon."

„See on huvitav. Kui kaua te nii olete mõelnud?"

„Ma pole kunagi nii mõelnud sel määral, et seda tõsiselt võtta. See on ainult alternatiiv, mida tuleb arvestada. Näiteks, Randu, oletagem, et Muul on avastanud mingi kiirguse, mis on võimeline nõrgendama vaimset energiat samuti nagu tema käsutuses on kiirgus, mis nõrgendab tuumareaktsiooni. Mis siis, eh? Kas sellega saaks seletada, mis meid on praegu tabanud — ja mis tabas Asumit?"

Randu oli sukeldunud peaaegu sõnatusse sügusse.

Ta lausus: „Mida võite öelda oma uuringuist Muula klouni kohta?"

Nüüd Ebling Mis kõhkles. „Senini tulutud. Ma rääkisin enne Asumi kokkuvarisemist Linnapeaga julgustaval toonil peamiselt selleks, et tema südikust ülal hoida — osalt ka selleks, et iseenese tujul mitte langeda lasta. Aga, Randu, kui minu matemaatilised vahendid oleksid tasemel, piisaks üksnes klounist, et analüüsida Muula tervenisti. Siis oleks ta meil peos. Siis suudaksime lahendada need kummalised anomaaliad, mis mulle on juba mõju avaldanud."

„Nagu näiteks?"

„Mõtle peaga, mees. Muul võitis vabalt Asumi laevastikke, kuid tal pole kordagi õnnestunud palju nõrgemaid'Sõltumatute Kaupmeeste laevastikke lahtises võitluses taganema sundida. Asum langes ühe hoobiga; Sõltumatud Kaupmehed peavad kõigile tema jõududele vastu. Esmalt kasutas ta Mnemoni Sõltumatute Kaupmeeste tuumarelvade vastu Kustutavat Tuumakilpi. Tänu üllatusmomendile lahing kaotati, kuid Kilp pareeriti. Ta ei suutnud seda enam kunagi edukalt kasutada Sõltumatute vastu.

„Kuid ikka ja jälle uuesti töötas see mõjusalt Asumi vägede vastu. See mõjus ka Asumile enesele. Miks? Meie praeguste teadmiste juures ütleksin, et see on ebaloogiline. Niisiis peab olema faktoreid, millest me teadlikud pole."

„ Reetmine?"

„See on kõlupäine mõttetus, Randu. Loba, mis ei kannata trükimusta. Asumil polnud ühtegi meest, kes poleks võidus kindel olnud. Kes siis võidus kindlat poolt reedaks?"

134

Randu astus kaarakna juurde ja vahtis ainiti nägematute silmadega pimedusse. Ta sõnas: „Aga me kaotame kindlasti, olgu Muulal või tuhat nõrkust; olgu ta või võrgutäis auke —"

Ta ei pöördunud ümber. Tundus nagu räägiks tema eest ta kühmus selg, ta käte närviline kobamine, et selja taga haakuda. Ta ütles: „Me pääsesime pärast Aja Võlvruumi episoodi kergesti, Ebling. Teised oleksid võinud sama hästi põgeneda. Vähesed tegid seda. Enamus mitte. Tuumakilbi vastu oleks võinud midagi ette võtta. Selleks oli vaja ainult leidlikkust ja teatud annus vaevanägemist. Kõik Asumi õhulaevastiku laevad oleksid võinud lennata Havenile või mõnele teisele lähedalasuvale planeedile ja jätkata võitlust nagu meie seda praegu teeme. Mitte üksainus pretsentki ei toiminud nii. Tegelikult andsid nad end vaenlasele vangi.

“Asumi põrandaalune liikumine, millele enamus siinseid inimesi nii tugevasti loodab, pole seniajani midagi mõjukat korda saatnud. Muul oli selles suhtes küllalt olupoliitik, et Suurkaupmeeste varandusele ja kasumeile kaitset tõotada, ja need läksid tema poole üle.

Ebling Mis lausus kangekaelselt: “Plutokraadid on alati meie vastu olnud."

„Nende käes on alati olnud ka võim. Kuulge, Ebling. Meil on põhjust uskuda, et Muul või tema käsilased on juba Sõltumatute Kaupmeeste Võimukate meestega ühendusse astunud.

Teadaolevail andmeil on vähemalt kümme kahekümne seitsmest Kaupmeeste Maailmast Muula poole üle läinud. Kümme veel võib-olla kõhkleb. Havenil eneselgi leidub küllalt neid, kes Muula ülemvõimu all sugugi õnnetud poleks. Ilmselt on ületamatuks kiusatuseks ohustatud poliitilisest võimust loobuda, kui säilitatakse mõjuvõim kaubandussüsteemis."

„Kas teie arvate, et Haven suudab Muulaga võidelda?"

„Ma arvan, et Haven ei hakkagi võitlema." Ja nüüd pööras Randu mureliku näo psühholoogi poole. „Ma mõtlen, et Haven ootab, et teda alistataks. Ma kutsusin teid siia selleks, et teile seda öelda. Ma tahan, et te Havenilt lahkuksite."

Üllatusest ajas Ebling Mis oma ümarad põsed punni: „Juba?"

Randu tundis, et on kohutavalt väsinud. “Ebling, te olete Asumi* suurim psühholoog. Tõelised meistrid-psühholoogid kadusid koos Seldoniga, aga teie olete parim, kes meile alles on jäänud. Te olete meie ainus lootus Muula võita. Siin te seda teha ei saa; te peate minema otse sinna, mis on veel Impeeriumist järele jäänud."

“Trantorile?"

„Õigus. Mis kunagi oli Impeerium, on nüüd veel ainult paljaksjäratud kondid, kuid tsentrumisse peab midagi siiski

alles jäänud olema. Neil on seal salvestusi, Ebling. Te võib-olla õpite matemaatilisest psühholoogiast veel midagi juurde; võibolla küllalt selleks, et klouni mõistust interpreteerida. Tema tuleb muidugi teiega kaasa."

Mis vastas kuivalt: „Ma kahtlen, kas ta isegi Muula kartusel nõustub, kui teie vennapoja naine koos temaga ei lähe."

„Ma tean seda. Toran ja Bayta lahkuvad koos teiega samal põhjusel. Hari Seldon rajas kolm sajandit tagasi kaks Asumit; ühe mõlemasse Galaktika tippu. Te peate leidma teise Asumi."

20. VANDESELTSLANE

Linnapea Palee — või see, mis kunagi oli olnud Linnapea palee — oli ähmane laik pimeduses. Vallutatud linn oli vaikne ja valitses liiklemiskeeld. Suure Galaktikaläätse udune piimjas kuju, siin ja seal mõne üksiku tähega, domineeris Asumi taevas.

Kolme sajandiga oli Asum kasvanud väikese teadlasrühma eksperimendist kaubandusimpeeriumiks sügavale Galaktikasse tungivate harudega, mis kõigest poole aasta jooksul paisati oma arengu tipult veel ühe vallutatud provintsi staatusesse.

Kapten Han Pritcher keeldus seda omaks võtmast.

City morn öine vaikus ja sissetungija poolt hõivatud pimendatud palee olid iseenesest küllalt sümboolsed, kuid Kapten Han Pritcher, otse palee välisvärava taga seistes', tibatilluke aatomilaeng keele all, keeldus kangekaelselt sellest aru saamast.

Üks kuju lonkis ligemale — Kapten kummardas pea.

Kostus vaevukuuldav sosin: „Signaalsüsteem on sama mis ennegi, Kapten. Edasi! See ei registreeri midagi."

Kapten hiilis kummargil madala kaarvõlvi alt läbi ja edasi piki purskkaevudega ääristatud rada paika, mis kunagi oli olnud Indburi aed.

Neli kuud oli möödunud päevast Aja Võlvruumis, mille üksikasju meenutamast ta mälu ikka veel hoidus. Üksikult ja eraldiseisvama taastusid need ebameeldivad mälestused enamasti öösiti.

Vana Seldon lausumas heatahtlikke sõnu, mis olid nii vapustavalt valed — edasi-tagasi rulluv segadus — Indbur, Linnapea, ametirüü kohatult ere, ta kitsukese, meelemärkusetu näo

kõrval — kiiresti kogunev hirmunud rahvahulk vaikides ootamas vältimatut sõna “alistuda" — noormees Toran, kes kadus tagaukse kaudu, Muula kloun üle õla ripnemas.

Ja tema ise pärastpoole, kuidagi sellest kõigest välja pääsenud, oma kasutu sõidukiga.

Tehes küünarnukkidega teed läbi juhita jäänud pööbli, kes juba linnast lahkuma hakkas — teadmata kuhu.

Pimesi teed rajades mitmetesse salaurgastesse, mis olid — mis kunagi olid olnud — peakorteriks demokraatide põrandaalusele organisatsioonile, mis juba kaheksakümmend aastat oli kiratsenud ja kahanenud.

Ja salaurkad olid tühjad.

Järgmisel päeval nähti taevas lühikest aega võõra välimusega musti laevu, mis tasakesi lähedaloleva linna kobaras hoonestusele laskusid. Kapten Han Pritcher tundis, kuidas kuhjuv abituse- ja meeleheitetunne ta lämmatas.

Ta alustas tõsimeeli rändamist.

Kolmekümne päevaga kattis ta jalgsi peaaegu kakssada miili, vahetas riided ühe hüdropoonikatehase töölise omade vastu, kelle värske surnukeha ta tee äärest leidis, kasvatas endale ergavalt punakaspruuni metsiku habeme —

Ja leidis üles need, kes põrandaaluseist olid alles jäänud.

See linn oli Newton, kunagine jõukama kihi uhke residents, mis pikkamööda räpasusse vajus; see maja oli üks teiste samasuguste silmapaistmatute, ühetaoliste majade rivis; ja see kitsas ukseavas liikumatult seisev kõhn mees oli suure kondiga, pisikeste silmadega, rusikasse pigistatud käed pungitamas taskuid.

Kapten pomises: „Ma tulen Miranilt."

Mees vastas paroolile karmilt: „Miran on sel aastal varane."

Kapten vastas: „Mitte varasem kui läinud aastal."

Kuid mees ei astunud kõrvale. Ta küsis: „Kes te olete?"

„Kas teie ei ole Rebane?"

„Kas te alati vastate küsimusele küsimusega?"

Kapten tõmbas märkamatult sügavasti hinge ja sõnas siis rahulikult: „Ma olen Han Pritcher, Laevastiku Kapten ja Demokraatliku Põrandaaluse Partei liige. Kas te lasete mul sisse astuda?"

Rebane astus kõrvale. Ta ütles: “Minu \päris nimi on Orum Palley."

Ta sirutas tervituseks käe. Kapten teretas teda kättpidi.

Tuba oli korralik, kuid mitte pillavalt möbleeritud. Ühes seinas seisis dekoratiivne raamat-filmi projektsiooniaparaat, milles Kapteni sõjamehesilm kerge vaevaga maskeeritud aukar-tustäratava kaliibriga annihilaatori ära tundis. Projitseerimisläätsed

137

olid suunatud ukseavale ja selle tõttu võisid vabalt olla kaugjuhitavad.

Rebase silmad järgnesid habemes külalise pilgule ja ta naeratas kinnihuuli. Ta lausus: „Jah! Aga ainult Indburi ja tema lakeihingega vampiiride päevil. Sellest ei oleks Muula vastu palju kasu, mis? Muula vastu ei aitaks miski. Olete te näljane?"

Kapteni lõualihased pingutusid habeme all ja ta noogutas.

„See võtab ainult minuti, kui te suvatsete veidi oodata!" Rebane võttis kapist konservikarbid ja pani kaks neist Kapten Pritcheri ette. “Hoidke sõrmed nende peal ja avage, kui nad on parajalt kuumad. Minu kuumuseregulaator on nässus. Sellised asjad tuletavad mulle meelde, et praegu on sõda — või

oli, mis?"

Kiiresti lausutud sõnades peitus rõõmsameelset rahulolu, kuid neid ei öeldud üldse rõõmsameelsel toonil — ja ta silmad jäid külmalt mõtlikuks. Ta istus Kapteni vastu ja ütles: “Selle koha peale, kus te istute, jääb ainult märg plekk, kui teis on midagi niisugust, mis mulle ei meeldi. Aru saadud?"

Kapten ei vastanud. Konservikarbid tema ees avanesid surve peale.

Rebane lausus lühidalt: “Hautatud liha! Palun vabandust, aga toiduga on napivõitu."

„Ma tean," ütles Kapten. Ta sõi kiiresti, pilku tõstmata.

Rebane jätkas: „Ma olen teid korra näinud. Ma püüan meelde tuletada, aga habe on kuidagi võõravõitu."

„Ma pole kolmkümmend päeva habet ajanud." Ja siis vihaselt: „Mida te õieti tahate? Mul oli õige parool. Mul on isikutunnistus."

Teine viskas käega: „Oh, ma möönan, et te olete Pritcher. Muula inimeste hulgas on palju neid, kes teavad parooli ja kellel on isikuttõendavad dokumendid ja isegi õige nimi. Levvawist olete kunagi kuulnud, mis?"

„Jah, olen."

„Tema on kah Muula poole üle läinud."

“Mis? Tema —"

„Jah. Tema oli see mees, keda kutsuti „Alistumatuks"." Rebase huuled kõverdusid, nagu tahaks ta naerda, aga ei kuuldunud häält ega olnud näha lõbusust. „Siis Willig. Ka tema on Muulaga! Garre ja Noth. Muula poolel! Miks ka mitte Pritcher, mis? Kust mina võin teada?"

Kapten ainult vangutas pead.

„Kuid sel pole tähtsust," ütles Rebane vaikselt. „Kui Noth on üle läinud, peaks neil minu nimi juba teada olema, — niisiis, kui teie olete õige mees, olete teie meie tutvuse tõttu suuremas ohus kui mina ise."

138

Kapten oli söömise lõpetanud. Ta naaldus toolikorjule. „Kui teil siin organisatsiooni ei ole, siis kust ma seda leida võiksin? Võib-olla on Asum alla andnud, aga mina ei ole."

„Või nii! Te ei saa ometi igavesti ringi rändama jääda, Kapten. Praegu peavad kõikidel Asumi kodanikel linnast linna liikumiseks olema reisimisload. Kas te seda teate? Ja isikutunnistused. Kas teil see on olemas? Samuti on kõik endised laevastiku ohvitserid kohustatud end lähimas okupatsiooni-peakorteris arvele võtma. See käib ju teie kohta, mis?"

„Jah." Kapteni hääl oli karm. „Kas te arvate, et ma hirmu pärast jooksen? Ma viibisin Kalganil natuke pärast selle langemist Muula kätte. Kuu aja möödudes ei olnud enam ainsatki vana sõjaväe ülemjuhataja ohvitseridest vabaduses, sest neid peeti võimaliku vastupanuliikumise algatajateks. Põrandaalused on alati olnud arvamusel, et ei saa olla ühtegi edukat revolutsiooni, kui puudub vähemalt osaline kontroll Laevastiku üle. Ilmselt on see ka Muulal teada."

Rebane noogutas mõtlikult: “Küllalt loogiline. Muul on põhjalik."

„Mina heitsin mundri kõrvale niipea kui sain. Kasvatasin endale habeme. Hiljem võis ju juhuslikult mõni teinegi valida sama tee."

„Olete te abielus?"

„Mu naine on surnud, lapsi mul ei ole."

„Te olete siis pantvangide suhtes immuunne."

„Seda küll."

„Soovite minu nõuannet kuulda?" „Kui teil on, mida anda."

„Ma ei tea, missugune on Muula poliitika või mida ta kavatseb, kuid siiani pole oskustöölisi kimbutatud. Maksud on tõusnud. Igasuguste aatomirelvade tootmine vohab."

„Ja-ah? Kõlab nagu jätkuv ofensiiv."

„Ma ei tea. Muul on kaval koerapoeg, ja võib-olla ta lihtsalt meelitab neid alluma. Kui Seldon kogu oma psühho-ajalooga ei suutnud teda välja arvutada, siis mina parem ei proovigi seda teha. Kuid te kannate töölise riietust. See vihjab millelegi, mis?"

„Ma ei ole oskustööline."

„Sõjaväes aatomitehnika-kursused on teil läbi tehtud, kas pole?"

„Muidugi on."

“Sellest piisab. Siin linnas asub aktsiaselts Tuumakilbi Tootmiskoondis, öelge neile, et teil on kogemusi. Need närukaelad, kes vabrikus Indburi heaks töötasid, töötavad nüüd ikka edasi — Muulale. Niikaua kui neil oma paksu kasumi

139

korjamiseks töökäsi vaja läheb, ei esita nad liigseid küsimusi. Nad annavad teile isikutõendi ja te võite Korporatsiooni elamukvartalis tuba nõuda. Te võiksite kohe alustada."

Sel moel sai Rahvuslaevastiku Kapten Han Pritcherist kilbi-mees Lo Moro Tuumakilbi Tootmiskoondise 45. tsehhist. Ja Salaluure agendist laskus ta ühiskondliku skaala järgi „vande-seltslase" tasemele — nimetus, mis viis ta paar kuud hiljem endisesse Indburi aeda.

Aias uuris Kapten Pritcher kiirgusmõõturit oma peos. Sisemine hoiatusväli alles töötas ja ta ootas. Suus-oleva aatomipommi lõhkemiseni jäi veel ainult pool tundi. Ta veeretas seda ettevaatlikult keelega suus. Kiirgusmõõturi lint värvus kurjakuulutavalt tumedaks ja Kapten kiirustas edasi.

Siiani oli kõik hästi läinud.

Ta kaalutles asjalikult, et aatomipommi elu pikkus võrdus tema elu pikkusega; et selle surm oli ka tema enese surm — ja Muula surm.

Ja et kätte oli jõudmas neljakuise isikliku salajase sõja otsustav lõppfaas; sõja lõpp, mis algas põgenemisest ja käis läbi Newtoni tehase —

Kaks kuud kandis Kapten Pritcher tinapõlle ja rasket näo-kaitset, kuni kõik sõjaväelaslik sai tema välisest käitumisest maha lihvitud. Ta oli mustatööline, kes sai oma palga, veetis õhtud linnas ega arutanud kunagi poliitikat.

Kaks kuud ei näinud ta Rebast.

Ja siis ühel päeval koperdas üks mees tema tööpingist mööda ja ta taskusse pisteti paberitükk. Sellel oli sõna “Rebane". Ta viskas selle aatomikambrisse, kus see haihtus nähtamatu pahvakuga, tõstes energianivood millimikronvoldi võrra — ja pöördus siis uuesti oma töö juurde tagasi.

Selle öö veetis ta Rebase kodus koos kolme mehega kaarte tagudes; kahte neist tundis ta kuulu järgi, kolmandat üksnes nime- ja nägupidi.

Kaartide juures, kord passides, kord rahasummat üle pakkudes, nad vestlesid.

Kapten ütles: “Põhimine viga on see, et te elate õhkulastud möödanikus. Juba kaheksakümmend aastat on meie organisatsioon oodanud õiget ajaloolist momenti. Meid pimestas Sel-doni psühhoajalugu, mille üks esimesi põhimõtteid on, et üksikisik ei loe, ei tee ajalugu, ja et keerukad ühiskondlikud ja majanduslikud faktorid tallavad ta jalge alla ja teevad temast marioneti." Ta kohendas peos hoolikalt kaarte, hindas nende väärtust ja lausus, pannes välja rahasumma: „Me võiksime ju Muula maha lüüa."

140

„Noh, ja mis siis sellest kasu oleks?" küsis temast vasakul istuv mees vihaselt.

“Näete," sõnas Kapten, pannes kaks kaarti kõrvale: .Selline on suhtumine. Mis loeb üks mees triljoni hulgas. Galaktika ei lakka sellepärast tiirlemast, et üks inimene sureb. Kuid Muul ei ole inimene, ta on Mutant. Ta on juba Seldoni plaani ümber lükanud ja kui te asja üle põhjalikumalt järele mõtlete, tähendab see seda, et üks inimene — üks mutant — on kogu Seldoni psühhoajaloo pea peale pööranud. Kui teda poleks olnud, ei oleks Asum langenud. Kui ta lakkaks olemast, ei jääks Asum kauaks vallutatuks."

“Kuulge, juba kaheksakümmend aastat on demokraadid võitluses linnapeade ja kaupmeestega liiga leebed olnud. Nüüd võiks salamõrvaga katsetada."

„Kuidas?" sekkus jutusse kainelt kaalutledes Rebane.

Kapten tähendas aeglaselt: „Ma olen kolm kuud selle üle juurelnud — tulemusteta. Ma tulin siia, ja viie minutiga oli mul asi selge." Ta heitis lühikese pilgu enesest paremal istuvale mehele, kelle- lai roosa melonitaoline nägu talle vastu naeratas. „Teie olite kunagi Linnapea Indburi majandusülem. Ma ei teadnudki, et te põrandaaluste hulka kuulute."

„Ega teadnud ka mina, et teie kuulute."

„Noh, siis kuulus teie kui majandusülema kohustuste hulka palee signalisatsiooni töökorras oleku perioodiline kontroll."

„Seda küll."

„Ja nüüd asub palees Muul."

„Nii on teatatud — ehkki ta on tagasihoidlik vallutaja, kes ei pea kõnesid, ei esita proklamatsioone, ega näita ennast mingil muul moel avalikult rahvale."

„See on vana lugu, ega muuda asja. Teie, mu eksmajandus-ülem, olete kõik, mida me vajame."

Kaardid avati ja Rebane korjas panused kokku. Pikkamööda jagas ta uuesti kaardid.

Mees, kes varem oli majandusülem, võttis oma kaardid ükshaaval maast: „Kahju küll, Kapten. Mina kontrollisin häiresüsteemi, kuid mulle oli see lihtsalt rutiin. Ma ei taipa sellest mitte midagi."

„Seda ma ootasin, kuid kindlasti on teie eideetiline mälu säilitanud ajus pildi kontrollseadistest. Kui nüüd seda psühho-sondiga küllalt sügavalt sondeerida”. "

Majandusülema punane nägu kahvatus äkki ja vajus loppi. Kätt äkitselt rusikasse surudes kortsutas ta peos kaarte: „Psüh-

hosondi?"

„Te ei tarvitse muretseda," sõnas Kapten teravalt. „Ma tean, kuidas seda kasutada. Peale paaripäevase nõrkustunde ei tee

141

see teile midagi. Ja kui ka teeks, tuleb teil riskiks ja selle eest tasumiseks valmis olla. Kahtlemata leidub meie hulgas neid, kes alarmseadise reguleerimisnuppude järgi lainepikkuste kombinatsioone määrata suudaksid. Meie hulgas on neidki, kes suudaksid viitsütikuga väikese aatomipommi luua, ja mina isiklikult toimetaksin selle Muula juurde."

Mehed kogunesid laua ümber kobarasse.

Kapten jätkas: „Kindlaksmääratud õhtul puhkeb Terminus City's palee naabruses mürgel. Mitte mingi tõeline kaklus. Väike rahurikkumine — siis põgenemine. Nii kaua kui palee valve on ligi meelitatud”. või vähemalt nende tähelepanu hajutatud —"

Sellest päevast algasid kuu aega kestvad ettevalmistused ja Rahvuslaevastiku Kapten Han Pritcher, olles muutunud van-deseltslaseks, laskus ühiskonna klassiskaalal veel astme võrra madalamale ja temast sai “salamõrvar".

Salamõrvar Kapten Pritcher oli nüüd palees ja tundis oma hingeseisundist teatavat kibedat rahuldust. Põhjalik alarmisüs-teem väljaspool tähendas tavaliselt, et sees on vähe valvureid. Antud juhul — mitte ühtegi.

Korruste plaan oli tal selgesti mällu sööbinud. Ta oli kui ähmane laik, mis hääletult piki vaibaga kaetud kaldteed ülespoole liikus. Selle lõpus surus ta end vastu seina ja ootas.

Tema ees viis väike suletud uks eraruumi. Selle ukse taga pidi olema mutant, kes oli võitnud võitmatut. Ta oli liiga vara kohale jõudnud — plahvatuseni jäi veel tervelt kümme minutit.

Möödus viis minutit ja ikka ümbritses teda vaikuse maailm. Muulal jäi elada veel viis minutit — ja Kapten' Pritcheril samuti.

Äkilise impulsi mõjul astus ta sammu ettepoole. Vandenõu ei saanud enam ebaõnnestuda. Kui pomm plahvatab, lendab õhku terve palee koos Muulaga. Nende vahel ainult uks — vahemaa kümme jardi — see polnud midagi. Kuid enne, kui nad koos surevad, tahtis ta Muula näha.

Viimase jultunud žestiga trummeldas ta vastu ust —

Ja see avanes ning seest hiilgas pimestavat valgust.

Kapten Pritcher lõi hetkeks vaaruma, siis sai tasakaalu tagasi. Pühalikult tõsine mees, kes seisis keset väikest tuba rippuva ümmarguse akvaariumi ees, tõstis maheda pilgu.

Ta kandis sünkmusta mundrit, ta lõi sõrmega hajameelselt kalakuuli pihta nipsu, see lõi kiikuma ja sulguimeline oranž ja helepunane kala selle sisemuses sööstis metsiku noolena ringi.

142

Mees lausus: “Tulge sisse, Kapten!"

Kapteni väriseva keele all paisus väike metallkerake kurjakuulutavalt — füüsika seisukohast võimatu, kapten teadis seda. Aga kätte oli jõudnud pommi elu viimane minut.

Mundris mees sõnas: „Sülitage parem see rumal küülike suust välja, et te korralikult rääkida saaksite. See ei plahvata."

Möödus minut ja aeglaselt, nürimeelse liigutusega kummardas Kapten pea ja laskis hõbedase kuulikese suust pihku kukkuda. Ta paiskas selle metsiku vihaga vastu seina. Lühikese, terava kõlksatusega põrkus küülike tagasi, õhus lennates ohutult helkides.

Mundris mees kehitas õlgu. „Nii palju siis sellest. Nagunii poleks teil temast mingit kasu olnud, Kapten. Mina ei ole Muul. Te peate rahulduma asekuningaga."

„Kust te teadsite?" küsis Kapten tuima pominaga.

„Süüdistage tõhusat vastuluuret. Ma võin iga teie väikese kamba liiget nimepidi nimetada, tean iga teie sammu —"

„Ja te lasksite asjal nii kaugele minna?"

„Miks mitte? Minu ülesandeks siin oli teid ja mõningaid teisi päevavalgele tuua. Eriti teid. Ma oleksin võinud teid juba mõni kuu tagasi tabada, kui te olite alles Newtoni Tootmiskoondise tööline, aga niimoodi on hoopis parem. Kui teie ise poleks vandenõu peamisi jooni välja pakkunud, oleks üks minu meestest teile midagi samataolist soovitanud. Tagajärg on dramaatiline ja päris süngelt humoorikas."

Kapteni silmad olid karmid. „Ma leian sedasama. Kas nüüd on kõik läbi?"

„Kõik alles algab. Tulge, Kapten, võtke istet. Jätame kangelaslikkuse narride jaoks, kellele see muljet avaldab. Kapten, te olete võimekas mees. Hangitud informatsiooni kohaselt olite teie Asumil esimene, kes märkas Muula võimu. Sellest ajast peale olete Muula varasema elu vastu üsna hulljulget huvi osutanud. Teie olite üks klouni röövijatest, keda juhuslikult siiani veel leitud pole, mille eest tuleb veel täie mõõduga tasuda. Loomulikult teie võimeid tunnustatakse ja Muul ei ole nende killast, kes oma vaenlaste võimekust kardavad, kui on võimalus seda uue sõbra võimekuseks muuta."

„Vaat, mille poole te tüürite? Oh ei!"

„Oh jaa! See oligi tänaöise komöödia eesmärk. Te olete intelligentne mees, ent teie väikene konspiratsioon Muula vastu on haledale läbikukkumisele määratud. Seda on isegi piinlik sellise nimega austada. Kas lootusetuis pealetungides laevade raiskamist on teile sõjaväes õpetatud?"

„Esmalt tuleks tõestada, et nad on lootusetud."

„Ja tõestataksegi," kinnitas asekuningas. „Muul on Asumi

143

vallutanud. Seda muudetakse praegu kiiremas korras ümber arsenaliks tema suuremate sihtide teostamiseks."

„Milliste suuremate sihtide?"

„Terve Galaktika vallutamine. Kõikide hajutatud maailmade ühendamine uueks Impeeriumiks. Teie oma Seldoni unistuse täitumine, te juhmi aruga patrioot, seitsesada aastat varem, kui tema seda näha lootis. Ja selle teostumises võite teie meid aidata."

“Kahtlemata võin. Kuid kahtlemata ma ei tee seda."

„Minu teada," arutles asekuningas, .peavad ainult kolm Sõltumatut Kaupmeeste Maailma veel vastu. See ei kesta enam kaua. Need on Asumi viimased väed. Teie sõdite ikka veel vastu."

„Jah."

„Ent te ei jaksa. Vabatahtlikult värvatud sõdur on alati kõige tublim. Kuid võib ka teisiti. Õnnetuseks ei ole Muula kohal. Ta juhib, nagu alati, ise võitlust veel vastupanevate Kaupmeeste vastu. Kuid ta on meiega pidevas kontaktis. Teil ei tule kaua oodata."

„Mida?"

„Enese ümberpööramist."

“Muulale osutub see ülejõukäivaks," sõnas Kapten jäigalt.

„Sugugi mitte. Mina ei osutunud. Te ei tunne mind ära? Kuulge, te olite Kalganil, niisiis olete te mind näinud. Ma kandsin monoklit, nahaga ääristatud purpurrüüd, kõrget mütsi —"

Kapten kangestus pahameelest. „Teie olite Kalgani sõjaväeline diktaator."

„Jah. Ja nüüd olen ma Muula lojaalne asekuningas. Nagu näete, suudab ta veenda."

21. INTERLUUDIUM KOSMOSES

Blokaadist murti edukalt läbi. Maailmaruumi avaruses poleks isegi kõik olemasolevad laevastikud kokku suutnud küllaldase tihedusega valvet pidada. Andke üksainus laev, osav piloot ja keskmine annus õnne, ning alati leidub auke rohkem kui küllalt.

Külma rahuga ajas Toran tõrkuva laeva ühe tähe naabrusest teise juurde. Kui suurte masside lähedus tegi tähtedevahelise Hüppe ebakindlaks ja raskeks, siis muutis see ka vaenlase avastamisseadeldised täiesti või peaaegu kasutuiks.

144

Ja kui kord laevade vöönd oli läbitud, oli sama hästi kui läbitud ka kosmose sisemine surnud sfäär, mille sub-eetrist läbi polnud võimalik edastada ainsatki teadet. Esimest korda kolme kuu jooksul tundis Toran end vabalt.

Möödus terve nädal, enne kui vaenlase uudistesaateisse ilmus midagi muud peale igavalt uhkeldavate üksikasjade kasvavast kontrollist Asumi üle. Just sel nädalal lipsas Torani relvastatud kaubalaev Perifeeriast kiirete Hüpetega sissepoole.

Ebling Mis hõikas piloodiruumi ja Toran tõusis silmi kissitades kaartide kohalt.

„Mis lahti?" Toran astus alla väikesesse keskkambrisse, mille Bayta oli olude sunnil kujundanud elutoaks.

Mis vangutas pead. „Nii palju kui mina aru saan, võtsid äkkrünnakuga ära. Muula reporterid pasundavad midagi eribül-letäänist. Ma arvasin, et ehk tahad oma kõrvaga kuulda."

„Võiks ju kah. Kus Bayta on?"

„Katab lõunalauda ja valib menüüd — või tegeleb mõne muu sihukese tühiasjaga."

Toran istus koisse, mis oli ühtlasi Magnifico asemeks, ja ootas. Muula “eribülletäänide" propagandarutiin oli monotoonselt üheülbaline. Kõigepealt marsimuusika, siis teadustaja õline hääl. Alguses väiksemad uudised üksteise. järel kannatlikult sulgsammu. Siis paus. Siis trompetid, kasvav erutus ja haripunkt.

Toran talus seda vapralt, Mis pomises omaette.

Uudistelugeja puistas välja sõjakorrespondendi tavapärases fraseoloogias õliselt tundeküllaseid sõnu, mis kosmoselahingus känkrasse sulanud metalli ja olematuks kärsutatud inimihud sõnadesse ümber panid.

„Kiirristlejate eskadronid Kindralleitnant Sammini juhtimisel andsid täna vastulöögi Iss'i eriülesandelisele komandole”. " Kõneleja hoolikalt ilmetu nägu ekraanil kadus kosmosepimedusse, kus tühjuses nooltena välgatasid surmaheitluses laevad. Diktori hääl jätkas läbi hääletu kõuemürina —

„Lahingu kõige silmatorkavam episood oli raskeristleja „Kobara" võitlus kolme „Nova" klassi kuuluva vaenlase laeva vastu."

Pilt ekraanil kõikus ja lähenes. Suur laev pildus sädemeid ja üks meeleheitlikke ründajaid hõõgas kurjalt, pöördus fookusest välja, viskus tagasi ja rammis. 'Kobar' laskus metsiku kiirusega nina ees allapoole ja pääses kokkupõrkest. Hoog saatis ründaja vääneldes kaadrist välja.

Uudistereporteri libe, kiretu reportaaž jätkus viimase löögi ja viimase laevani.

Siis paus, ja üldjoontes samalaadne hääl ja pilt võitlusest

145

Mnemoni juures, millele uudisena lisati pikaleveninud kirjeldus kiirdessandist — pilt õhkulastud linnast — kössitavad ja surmväsinud vangid — ja jälle minema.

Mnemonile ei jäänud enam kaua elada.

Jälle paus — ja seekord järgnesid puhkpilliorkestri oodatud plärisevad helid. Ekraanile ilmus pikk, mõjukalt sõduritega ääristatud koridor, mida mööda astus kiirel sammul linna-nõuniku ametirüüs valitsuse eeskõneleja.

Vaikus oli rõhuv.

Viimaks kostuv hääl oli pühalik, aeglane ja karm:

„Meie valitseja käsul teatatakse, et planeet Haven, mis on siiani tema tahtele sõjaga vastu astunud, on lüüasaamist tunnistades alla andnud. Käesoleval hetkel hõivavad meie valitseja väed planeeti. Opositsioon puistati laiali, desorganiseeriti ja lömastati kiiresti."

Pilt ekraanilt kadus ja esialgne diktor ilmus uuesti, teatades tähtsalt, et edasistest sündmustest informeeritakse koheselt nende toimumisel.

Siis algas tantsumuusika ja Ebling Mis lülis sisse kilbi, mis voolu katkestas.

Toran tõusis ja kõndis ebakindlal sammul sõnagi lausumata minema. Psühholoog ei teinud katset teda peatada.

Kui Bayta köögist tuli, sundis Mis ta käeviipega vaikima.

Ta ütles: „Nad võtsid Haveni."

Ja Bayta vastas: „Juba?" Ta silmad olid uskumatusest ümmargused ja rõhutud.

„Ilma võitluseta. Ilma näru—" Ta peatus ja neelatas. „Sa jäta parem Toran üksi. See on talle raske hoop. Sööme ehk seekord ilma temata."

Bayta heitis pilgu piloodiruumi poole, siis pöördus lootusetul ilmel. „Hea küll!"

Magnifico istus tähelepandamatuna laua ääres. Ta ei söönud ega rääkinud, vahtis ainult keskendunud hirmus ainiti enese ette, ja kogu ta elujõud näis viimase raasuni ta kehast välja imendunud.

Ebling Mis torkis hajameelselt kahvliga külmutatud puuviljadest magustoitu ja lausus karedalt: „Kaks Kaupmeeste Maailma võitlevad. Nad võitlevad, jooksevad verd ja surevad, kuid ei alistu. Ainult Havenil — just nagu Asumil —"

„Aga miks? Miks?"

Psühholoog vangutas pead. „See on kuidagi kogu probleemiga seotud. Iga kummaline tahk on vihje Muula loomusele. Esiteks probleem ise. Kuidas ta suutis vallutada Asumi nii vähese verevalamisega, olulises osas ühe löögiga — samal ajal kui Sõltumatud Kaupmeeste Maailmad pidasid vastu. Aatomireaktsioonide

146

kasutamine oli hädine relv — oleme seda juba kuni tülgastuseni arutanud — ja see ei mõjunud mitte kusagil mujal kui ainult Asumil."   '

„Randu oletas," ja Eblingi kräsus kulmud tõmbusid ninajuurele kokku, „et nende kasutuses võis olla Tahtenõrgestaja kiirgus. Havenil võis just see olukorra lahendada. Aga miks siis ei kasutatud seda Mnemonil ja Issil —, kes praegugi veel võitlevad niisuguse deemonliku jõulisusega, et läheb vaja poolt Asumi laevastikku lisaks Muula jõududele, et neid maha suruda. Jah, ma tundsin rünnakus ära Asumi laevad."

Bayta sosistas: „Kõigepealt Asum, siis Haven. Näib, nagu käiks õnnetus meil kannul, ilma meid ennast puudutamata. Alati pääseme nagu üle noatera. Kas see kestab nii igavesti?"

Ebling Mis ei kuulanud teda. Ta püüdis endale üht küsimust selgeks teha. „Kuid on olemas teine probleem — veel üks probleem. Bayta, kas sa mäletad seda uudistesaadet, kus teatati, et Muula klouni ei leitud Terminuselt; et teda kahtlustati Havenile põgenemises, või olevat ta sinna viidud esialgsete röövijate poolt. Temaga on seotud midagi tähtsat, Bayta, mis ei kustu, ja meie ei ole seda veel avastanud. Magnifico peab teadma midagi Muulale saatuslikku. Ma olen selles veendunud. "

Magnifico, näost valge ja kogelev, kinnitas: “Kõrgus”. üllas lord”. tõepoolest, ma vannun, et läbi näha teie tahtmisi käib minul vaesel üle jõu. Ma rääkisin teile viimaseni ära, mida ma tean, ja teie oma sondiga tõmbasite minu kehvast mõistusest välja selle, mida ma teadsin, aga ei teadnud, et tean." -

„Ma tean”. Ma tean. See peab olema mingi pisiasi. Nii väike vihje, et ei sina ega mina tunne ära selle tõelist väärtust. Aga ma pean ta leidma — sest varsti langevad ka Mnemon ja Iss ja kui nemad langevad, oleme meie viimased järelejäänud, viimased piisad vabast Asumist."

Mida sügavamale Galaktika südamesse, seda tihedamini hakkavad tähed kobaraisse koonduma. Gravitatsiooniväljad hakkavad osaliselt kattuma tugevusega, mis on küllaldane esile kutsuma* häireid tähtedevahelise Hüppe sooritamisel, mida ei saa jätta tähele panemata.

Toran sai sellest teadlikuks alles siis, kui üks Hüpe maandas nende laeva punase hiidtähe täishõõgusesse, mis õelalt neisse klammerdus ja mille haaret õnnestus lõdvestada ning lõpuks selle küüsist lahti rebida alles pärast kahteteistkümmet magamata, hinge muserdavat tundi.

Oma piiratud ulatusega kaartide ja kasina kogemustepagasiga

147

nii operatiivses kui matemaatilises mõttes pühendus Toran Hüpete vahel päevadepikkustele hoolikaile arvestustele.

Sellest sai omamoodi ühine ettevõtmine. Ebling Mis kontrollis Torani matemaatilisi arvestusi ja Bayta proovis üldiste meetodite abil võimalikke marsruute hetkel tõese lahenduse leidmiseks.

Isegi Magnifico pandi arvutusmasinal rutiiniarvutusi tegema; töö, mis, kui kord ära seletatud, oli talle suureks lõbualli-kaks ja kus ta üllatavalt osavaks osutus.

Niisiis võis Bayta kuu või natuke vähema aja pärast vaadelda punast joont, mis vonkles läbi kolmemõõtmelise Galak-tikalläätse mudeli pool maad selle tsentrumisse ja satiirilise naudinguga lausuda: „Teate, millega see sarnaneb? See näeb välja nagu kohutava seedehäirega kümne jala pikkune vihmauss. Lõpptulemusena maandad sa meid uuesti Havenile."

„Seda ma teen," urises Toran metsikult kaardiga krabistades, „kui sa vakka ei jää."

„Ja sealjuures," jätkas Bayta, „on arvatavasti kusagil otsetee, sirge nagu meridiaan."

„Või nii? Arvesta sellega, tobuke, et kõigepealt kulus viiesajal laeval oma viissada aastat, et seda teed eksimuste varal avastada. Igatahes minu odavatel kaartidel teda näidatud ei ole. Pealegi, võib-olla on neid otseteid parem vältida. Need on arvatavasti laevadest tulvil. Ja peale selle —"

„Oh, Galaktika nimel, jäta oma lolluste ja õiglase pahameele suust välja-ajamine." Ta käed sasisid Torani juustes.

Toran ulgus: „Ai! Lase lahti!" Ta haaras Baytal randmeist ja tõmbas ta pikali, nii et Toranist, Baytast ja toolist moodustus põrandal sassis kolmik. Asi lõppes hingeldava maad-lusmatšiga, mis koosnes põhiliselt lämbuvast naerust ja keelatud löökidest.

Kui hingetu Magnifico sisse astus, rabeles Toran lahti. „Mis vaja?"

Hirmujooned kibrutasid klouni nägu ja nahk pinguldus valgena üle ta tohutusuure ninajuure. „Instrumendid käituvad kummaliselt, sir. Mina pole oma teadmatuses midagi puutunud —"

Kahe sekundiga oli Toran piloodikambris. Ta lausus tasa Magnificole: „Mine ärata Ebling Mis. Las ta tuleb siia alla."

Ta ütles Baytale, kes sõrmede abil oma juukseid enamvähem endisesse korda katsus seada: „Meid on üles leitud, Bay."

„Üles leitud?" Bayta laskis käed rippu. „Kelle poolt?"

„Galaktika teab," pomises Toran, „kuid ma kujutan ette, et

148

see on keegi, kel juba laskevalmis annihilaatorid välja sihitud."

Ta istus ja saatis tasase häälega eetrisse laeva identifitseerimiskoodi.

Kui Ebling Mis sisse astus, hommikuttiantlis ja silmad une-segased, lausus Toran meeleheitliku rahuga: „Näib, et oleme sattunud mingi „Sõltumatu Filia" nimelise kohaliku Sisekuning-riigi territooriaalõhuruumi."

„Pole kunagi kuulnud," lausus Mis järsult.

„Noh, ega ole minagi," vastas Toran, „kuid meid peatas just Filia laev ja ma ei tea, mida see kaasa toob."

Filia laeva kapten-inspektor tuli pardale, kuus relvastatud meest järel. Ta oli lüheldast kasvu, hõredate juuste, õhukeste huulte ja kuiva nahaga. Ta köhatas teravalt, istus ja lõi kaenla alt võetud mapi lahti tühjal leheküljel.

„Teie passid ja laeva klaarimistunnistus, palun."

„Meil ei ole neid," vastas Toran.

„Ei ühtegi?" ta haaras söölt mikrofoni ja rääkis sellesse kiirustades: “Kolm meest ja üks naine. Paberid pole korras." Ta tegi oma kausta vastava sissekande.

„Kust te olete?" küsis ta.

“Siwennalt," vastas Toran sõjakalt.

„Kus see asub?"

„Sada tuhat parsekit, kaheksakümmend kraadi Trantorist läände, nelikümmend kraadi —"

„Pole tähtis, pole tähtis!" Toran nägi, et ülekuulaja oli kirja pannud: „Lähtekoht — Perifeeria."

Filialane jätkas: „Kuhu te lähete?"

Toran vastas: „Trantori sektorisse."

„ Eesmärk?"

„ Lõbureis."

„Mingit kaupa veate?"

„Ei vea."

„Hm-m-m, seda me kontrollime." Ta noogutas ja kaks tema meest kargasid tegutsema. Toran ei teinud nende takistamiseks ainsatki liigutust.

„Mis t,oob teid Filia õhuruumi?"

Filialase silmad kilasid ebasõbralikult.

„Me ei teadnud, et me siin viibime. Mul puudub korralik kaart."

“Selle puudumine läheb teile sajalise maksma — ja tavalised tollimaksud pealekauba, ja nii edasi."

Ta rääkis jälle mikrofoni, kuid nüüd kuulas rohkem kui rääkis. Siis Torani poole pöördudes: „Kas te midagi aatomi-tehnoloogiast jagate?"

149

„Natuke," vastas Toran ettevaatlikult.

„Jah?" Filialane sulges kausta ja lisas: ..Perifeeria meestel on selles suhtes asjatundjate reputatsioon. Pange ülikond selga ja tulge minuga kaasa."

Bayta astus ette. „Mida te kavatsete temaga teha?"

Toran lükkas ta õrnalt kõrvale ja küsis külmalt: „Kuhu te tahate, et ma tuleksin?"

„Meie jõujaam vajab väikest kohendamist. Tema tuleb teiega kaasa." Ta sõrm osutas otse Magnificole, kelle pruunid silmad nutulähedases kohkumuses avardusid.

„Mis temal sellega pistmist on?" nõudis Toran vihaselt.

Ametnik heitis talle külma pilgu. „Mulle on teatatud, et siin naabruses tegutsevad piraadid. Ühe tuntud kõrilõikaja kirjeldus langeb üldjoontes kokku tema omaga. See on lihtsalt rutiinne identifitseerimine."

Toran kõhkles, kuid kuus meest ja kuus annihilaatorit on kõnekas argument. Ta haaras kapist ülikonna.

Tund aega hiljem ajas ta end Filia laeva sisemuses sirgu ja raevutses: „Nii palju kui mina näen, pole neil mootoreil häda midagi. Lennukangid on õiges asendis, torud toidavad korralikult ja reaktsioonianalüüs on normile vastav. Kes on siin vastutav?"

Peainsener lausus vaikselt: „Mina olen." „Noh, juhatage mind siit välja —"

Ta juhatati ohvitseride korrusele ja seal, väikeses eesruumis istus ainult üks ükskõikne alamleitnant. „Kus on mees, kes minuga kaasa tuli?" „Palun oodake," sõnas alamleitnant.

Viieteistkümne minuti pärast toodi sisse Magnifico.

„Mida nad sinuga tegid?" küsis Toran kiiresti.

„Midagi. Mitte midagi." Magnifico raputas aeglaselt pead.

Filia nõudmiste rahuldamiseks tuli maksta kakssada viiskümmend rahatähte — viiskümmend kohese vabakslaskmise eest — ja jälle olid nad avakosmoses.

Bayta lausus sunnitud naeratusega: „Kas meile eskorti kaasa ei antagi? Ja meid ei loodagi, nii-öelda, jalaga ahtrisse ja üle parda?"

Toran vastas süngelt: „See ei olnud Filia laev — ja siit me mõnda aega ei lahku. Tulge siia." Nad kogunesid tema ümber.

Ta sõnas usalduslikult: „See oli Asumi laev ja pardal olid Muula mehed."

Ebling kummardus mahakukkunud sigarit üles võtma. Ta ütles: „Siin? Me oleme Asumist kolmekümne tuhande parseki kaugusel."

160

„ Ja m e i e oleme siin. Mis takistas neid sama reisi tegemast? Galaktika nimel, Ebling, kas te arvate, et ma ei oska laeva ja laeva vahel vahet teha? Ma nägin nende mootoreid ja sellest on mulle küllalt. Ma ütlen teile, et see oli Asumi mootor Asumi laevas."

Aga kuidas nad siia said?" küsis Bayta loogiliselt. „Millise tõenäosusega võivad kaks laeva juhuslikult kosmoses kohtuda?"

„Mis see siia puutub?" ägestus Toran. „See näitab ainult seda, et meid jälitati."

..Jälitati?" Bayta vilistas. „Läbi hüperruumi?"

Väsinult sekkus jutusse Ebling Mis: „See on võimalik — kui on hea laev ja suurepärane piloot. Aga see võimalus ei meeldi mulle mitte üks raas."

„Ma ei maskeerinud oma marsruuti," jäi Toran endale kindlaks. „Mina arendasin kiirust pärast starti sirgjoones. Isegi pime oleks võinud meie marsruudi välja arvestada."

„Tühjagi ta oleks," hüüdis Bayta. „Sinu vildakate Hüpete juures on meie esialgne otsetee juba ammu oma tähenduse kaotanud. Meie tulime rohkem kui kord Hüpetest välja, tagumine ots ees."

„Me raiskame aega," tormitses Toran hambaid kiristades. „Muulale alluv Asumi laev pidas meid kinni. Meid otsiti läbi. Nende käes oli Magnifico — üksinda — mina pantvangiks, et hoida teid kisa tõstmast juhuks, kui te midagi kahtlustama hakkaksite. Me läheme kohe praegu ja põletame nad kosmosest välja."

„Peand-pea," Ebling Mis haaras temast kinni. „Kas sa kavatsed meid hukka saata ühe laeva pärast, mis sinu arvates kuulub vaenlasele? Mõtle peaga, mees, kas tõesti need närakad oleks meid mööda võimatut marsruuti läbi poole haisva Galaktika taga ajanud, et meid üle vaadata ja meil siis minna lasta?"

„Neid huvitab endiselt, kuhu me läheme."

„Siis miks nad pidid meid peatama ja valvsaks muutma? Tead, asja ei saa võtta kord nii, kord teisiti."

„Mina teen nagu mina tahan. Lase mind lahti, Ebling, või ma löön su pikali."

Magnifico, kes oma lemmiktooli leenil nagu õrrel kükitas, kummardus järsku ettepoole. Ta ninasõõrmed värelesid erutusest. „Ma palun vabandust, et segan, aga minu vaest mõistust hakkas äkitselt vaevama üks kummaline mõte."

Bayta ennetas Torani pahameeleliigutust ja lisas oma haarde Eblingi omale. „Lase kuulda, räägi, Magnifico. Me kuulame sind täieliku lugupidamisega."

Magnifico alustas: „Nende laevas viibides hämmeldas ja

juhmistas minu niigi segast mõistust värisemapanev hirm, mis mind haaras. Tõepoolest, ma ei mäleta enam suuremat osa sellest, mis seal juhtus. Mind jõllitasid paljud mehed ja rääkisid midagi, millest ma aru ei saanud. Kuid lõpupoole — nagu päikesekiir oleks läbi pilveprao tunginud — oli seal nägu, mida ma tundsin. Vilksatus, vaid vaevutajutav helk — ja siiski kumab see mu mälus edasi üha tugevamini ja heledamini." „Kes see oli?" küsis Toran.

„See oli kapten, kes oli meie seltsis ammu, ammu aega tagasi, kui te mind orjusest päästsite."

Ilmselt soovis Magnifico tekitada sensatsiooni, ja rõõmus naeratus, mis kurrutus laialt tema suure nina varjus, kinnitas edu.

„Kapten... Han... Pritcher?" nõudis Mis kurjalt. „Oled sa selles kindel? Täiesti kindel?"

„Sir, ma vannun," ja ta asetas kondise käe oma kitsukesele rinnale. „Ma oleksin valmis seda isegi Muulale otse näkku vanduma, kuigi tema kogu oma jõuga püüaks mind vaikima sundida."

Bayta ütles üllatusest segasena: „Aga mida see kõik tähendab?"

Kloun pöördus agaralt tema poole: „Mileedi, mul on üks teooria. See tärkas minus valmis kujul, nagu oleks Galaktika Vaim selle mulle õrnalt pähe asetanud." Ja ta tõstis häält kostmaks üle Torani vahelesegavate vastuväidete.

„Mileedi," pöördus ta nüüd üksnes Bayta poole: „Kui see kapten, nagu meiegi, põgenes laevaga; kui tema, nagu meiegi, on teel mingi oma kavandatud eesmärgiga; kui ta sattus meie peale — kahtlustaks ta meid tema jälitamises ja tema varitsemises, nagu meie kahtlustame teda. Mis seal siis imestada, kui ta mängis sellist komöödiat, et meie laeva siseneda?"

„Miks ta siis meid oma laeva pardale tahtis saada?" nõudis Toran. „See ei klapi."

„Miks ei, klapib küll," protesteeris kloun inspiratsiooni ajel. „Ta saatis käsualuse, kes meid ei tundnud, kuid kes kirjeldas meid mikrofonis. Kuulavat kaptenit rabas minu, vaesekese, kirjeldus — sest, tõele au andes, ei ole selles suures Galaktikas palju selliseid, kes minusuguse kehvakesega sarnaneksid. Mina olin teie ülejäänud isikute identsuse tõendiks."

„Ja nii ta lahkub meist?"

„Mida teame meie tema missioonist ja selle salajasusest? Ta nuhkis välja, et me pole vaenlased ja kui ta juba seda teadis, kas ta tõesti peaks targemaks riskida oma plaaniga, et rohkemat teada saada?"

Bayta ütles aeglaselt: „Ära ole kangekaelne, Torie. See seletaks nii mõndagi."

„Võib ju nii olla," nõustus Mis.

Selle ühendatud vastupanu ees oli Toran abitu. Midagi klouni ladusais seletustes häiris teda. Miski ei klappinud. Kuid ta oli hämmingus, ja enesele tahtmatult ta viha lahtus.

„Mõnda aega ma mõtlesin," sosistas ta, „et me oleksime võinud kasvõi ühe Muula laevadest kätte saada."

Ja ta silmad täitusid valust Haveni kaotuse pärast.

Teised mõistsid teda.

22. SURM NEOTRANTORIL

NEOTRANTOR — endine Delicass: väike planeet, mis nimetati ümber Suure Rüüstamise järel, oli peaaegu sajandi vältel Esimese Impeeriumi viimase dünastia residents. See oli varimaailm ja Variimpeerium ja selle olemasolul on ainult juriidiline tähtsus. Esimese Neotrantori dünastia ajal..."

GALAKTIKA ENTSÜKLOPEEDIA

Ta nimi oli Neotrantor! Uus Trantor! Ja lausunud selle nime, olete sellega ühel hoobil ammendanud kogu sarnasuse uue Trantori ja tema suure nimekaimu vahel. Kahe parseki kaugusel säras ikka veel Vana Trantori päike ja eelmise sajandi Galaktikaimpeeriumi pealinn jätkas vaikselt ja igavesti orbiidil tiireldes oma teed läbi maailmaruumi.

Vanal Trantoril oli isegi veel inimesi. Neid polnud palju — võib-olla sada miljonit seal, kus viiskümmend aastat tagasi oli tungelnud nelikümmend biljonit. Tohutu metallist maailm lebas hambulistes rusudes. Kogu maailma vöötavate tornihiig-laste kõrgusesse pürgivad teravikud olid rebestatud ja tühjad — ikka veel haigutavate mürsuaukude ja tulekahjujälgedega, jäänused Suurest Rüüstamisest nelikümmend aastat tagasi.

Kummaline, et maailm, mis oli kaks tuhat aastat olnud Galaktika tsentrumiks, mis oli valitsenud piiritu maailmaruumi üle ja olnud koduks seaduseandjaile ja valitsejaile, kelle väiksemadki tujud ulatusid parsekite kaugusele — võis ühe kuu jooksul surra. Oli kummaline, et maailm, mis oli puutumata jäänud terve aastatuhande kestnud tohutute vallutuste ja taganemiste ajal, mis üle universumi pühkisid, ja samuti puutumata

153

jäänud järgmise aastatuhande kodusõdadest ja paleerevolutsioonidest — viimaks ometi surema pidi. Oli kummaline, et Galaktika Hiilgusest sai kodunev korjus. See oli pateetiline!

Möödub sajandeid, kuni viiekümne inimpõlve jooksul loodud hiigeltehased täiesti kasutamiskõlbmatuiks pehkivad. Kuid inimeste eneste manduvad oskused muutsid need nüüd kasutuiks. Neist biljoneist ellu jäänud miljonid kiskusid üles planeedi läikivast metallist alused ja tõid lagedale mullapinna, mida polnud tuhat aastat ükski päikesekiir puudutanud.

Ümbritsetuna inimlike saavutuste mehhaanilisest täiuslikkusest, tööstuslikest imedest ümber piiratuna pöördus inimkond, kes oli keskkonna türanniast vabanenud, tagasi maa juurde. Tohutuis liiklussõlmedes kasvas nisu ja mais. Tornide varjus sõid lambad rohtu.

Kuid Neotrantor eksisteeris Võimsa Trantori varju kadunud külaplaneedina, kuni üks muserdatud kuninglik perekond Suure Rüüstamise tule ja leekide eest sinna kui viimsesse pelgupaika põgenes — ja pidas seal vaevu vastu, kuni märatsev mässulaine kord vaibus. Sealt valitses ta viirastuslikus hiilguses üle Impeeriumi kooljaliku jäänuse. Nüüd moodustasid Galaktikaimpeeriumi kakskümmend põllumajanduslikku maailma!

Dagobert IX, kangekaelsete mõisnike ja trotslike talupoegade kahekümne maailma valitseja, oli Galaktika Imperaator, Universumi Lord.

Dagobert IX sai kahekümne viie aastaseks sel neetud päeval, kui ta koos isaga Neotrantorile saabus. Ta meeled ja mõtted olid alles endise Impeeriumi hiilgust, ja võimu täis.,Aga tema poeg, kellest ühel päeval oleks võinud saada Dagobert X, sündis juba Neotrantoril.

Kakskümmend maailma oli kõik mida ta tundis.

Jord Commasoni vabaõhuauto oli kõige uhkem sedasorti sõiduk Neotrantoril — ja seda muide täie õigusega. Asi polnud üksnes selles, et Commason oli Neotrantori suurim maaomanik. Sellega kõik alles algas. Sest endistel aegadel oli ta olnud kaaslaseks ja kurjaks geeniuseks noorele kroonprintsile, kes tõrkus keskealise Imperaatori võimutsevas haardes. Ja nüüd oli ta kaaslaseks ja ikka veel kurjaks geeniuseks keskealisele kroonprintsile, kes vihkas vana valitsejat ja võimutses tema üle.

Niisiis vaatas Jord Commason oma pärlmutriga viimistletud ja kulla ning lumetroniga kaunistatud õhuautost, mis ei vajanud omaniku vappi tunnuseks, üle talle kuuluvaid maid, miilide-pikkuseid hällivaid nisuvälju, mis kuulusid talle, tohutuid

154

viljalõikus- ja viljapeksumasinaid, mis kuulusid talle, rendi-talupoegi ja tehnikuid, kes kuulusid talle — ja kaalus tasa ja targu omi probleeme.

Tema kõrval juhtis küüruvajunud ja kuivetunud autojuht sõidukit pehmelt ülatuules ja naeratas.

Jord Commason rääkis tuulele, õhule ja taevale: „Kas mäletad, Inchney, mida ma sulle ütlesin?"

Inchney hõre hall juus lehvis kergelt tuules. Ta hõrehambune naeratus laienes huulte ahenedes ja põskedel süvenesid püst-kortsud nagu tahaks ta mingit igisaladust endast eemale hoida. Sosistav hääl tungis vilinal läbi harvade hammaste.

„Ma mäletan, Isand, ja olen mõelnud."

„Ja mida sa oled mõelnud, Inchney?" Küsimuses oli kärsitust.

Inchneyle meenus, et ta oli olnud noor ja ilus, ja lord Vanal Trantoril. Inchneyle meenus, et nüüd oli ta inetu rauk Neotrantoril, kus ta elas mõisnik Jord Commasoni armust ja maksis selle eest oma kavalusega, kui kästi. Ta ohkas väga tasa.

Ta sosistas jälle: „Mugav on omada külastajaid Asumilt, Isand. Eriti siis, Isand, kui nad tulevad ainult ühe laeva ja ainsa sõjamehega. Kui teretulnuks nad võiksid osutuda?"

„Teretulnuks?" kordas Commason süngelt. „Võib-olla küll. Kuid sealtkandi meestel on võlurite kuulsus ja nad võivad vägevad olla."

„Pähh," pomises Inchney, „kauguse ähmasus peidab tõe. Asum on lihtsalt üks maailm. Tema kodanikud on lihtsalt inimesed. Kui te neid laserdate, nad surevad."

Inchney hoidis laeva kursil. All lookles sädelev jõelint. Ta sosistas: „Ja kas seal pole mitte üks mees, kellest räägitakse, et ta õhutab Perifeeria maailmu mässule?"

Äkki muutus Commason umbusklikuks. „Mida sa sellest tead?"

Juhi näolt oli naeratus kadunud. „Mitte midagi, Isand. Lihtsalt niisama küsisin."

Mõisniku kõhklus vältas ainult hetke. Ta ütles jõhkra otsekohesusega: „Mitte midagi, mida sa küsid, ei ole niisama, ja sinu Viis teadmisi hankida võib su kõhna kaela veel silmusesse viia. Kuid — kuula siis! Selle mehe nimi on Muul, ja üks tema alamaid käis siin paar kuud tagasi... äriasjus. Ma ootan nüüd järgmist külalist... asja lõpuleviimiseks."

„Ja need uustulnukad? Need võib-olla pole need, keda teie ootate?"

„Neil puuduvad isikuttõendavad dokumendid, mis neil olema peaksid."

155

„On teatatud, et Asum on vallutatud —" „Mina pole sulle seda öelnud."

„Nii on teatatud," jätkas Inchney jahedalt, „ja kui see on õige, siis võivad nad osutuda põgenikeks, ja ausa sõpruse märgina võiks nad Muula mehe jaoks kinni pidada."

..Jaa?" kõhkles Commason.

„Ja, Isand, kuna on hästi teada, et vallutaja sõber on tema viimane ohver, tegutseks me vaid ausas enesekaitses. On olemas sellised asjad nagu psühhosondid, ja meie käsutuses on neli Asumi aju. On palju asju, mida oleks Asumi kohta kasulik teada, isegi Muula kohta võiksime nii mõndagi välja uurida. Nii muutuks Muula sõprus natuke vähem rõhuvaks."

Ülemiste õhukihtide tuuletuses pöördus Commason kerge judinaga oma esialgse mõtte juurde tagasi. „Aga mis siis, kui Asum ei olegi langenud? Kui teated on valed? Räägitakse, et olevat ennustatud, nagu ei saaks ta kunagi langeda."

„Meie oleme ennustajate ajast välja kasvanud, Isand."

„Ja ikkagi, kui ta ei langenud, Inchney? Mõtle! Kui ta ei langenud? Muul tõotas mulle, tegelikult ta isegi —" ta tundis, et oli läinud liiga kaugele ja taandus. „See tähendab, ta hooples. Kuid hooplemine on tühi tuul ja teod visad tulema."

Inchney naeris hääletult. „Teod on visad tulema, tõepoolest, kuni nendega kord pihta hakatakse. Vaevalt on võimalik leida kaugemat hirmuobjekti kui Asum Galaktika lõpus."

„Kuid on ju veel prints," pomises Commason iseenesele.

„Kas ka tema tegeleb Muula küsimusega, Isand?"

Commason ei suutnud päriselt rahulolu maha suruda. „ Mitte otseselt. Mitte nii nagu mina. Aga ta muutub iga-päevaga üha raskemini juhitavaks; metsikuks, nagu oleks tal kurat kallal. Kui ma need inimesed kinni võtan ja tema nad endale peab, et neid oma tarbeks ära kasutada — sest ta on omamoodi päris kaval — ei ole mina veel valmis temaga riidu minema." Ta kibrutas kulme ja ta paksud põsed vajusid vihakurdudesse.

„Ma nägin neid võõraid eile mõne hetke vältel," lausus hallipäine juht nagu muuseas, ‚ja see tumedajuukseline on kummaline naine. Ta kõnnib meheliku sundimatusega ja on jah-matamapanevalt kahvatunahaline võrreldes tema juuste tumeda läikega." Närtsinud hääle kähedas sosinas oli peaaegu soojust, nii et Commason pöördus äkilise üllatusega tema poole.

Inchney jätkas: „Mina mõtlen, et printsi kavalus jääks arukale kompromissile alla. Teie võiksite saada ülejäänud, kui jätaksite tüdruku talle —"

Commasonil koitis: „See on mõte, tõepoolest mõte! Inchney,

156

kui kõik kukub hästi välja, arutame seda sinu vabaduse asja edasi. Inchney, pööra ümber."

Kui Commason tagasi jõudes oma erakabinetist Isikliku Kapsli ees ootamast leidis, adus ta olukorra peaaegu üleloomulikku sümboolsust. See oli saabunud lainepikkusel, mis oli teada ainult vähestele. Commason naeratas oma õlist naeratust. Muula mees oli teel ja Asum oli tõepoolest langenud.

Bayta hägused ettekujutused keiserlikust paleest, kui tal neid ka oli, ei ühtinud tegelikkusega, ja oma sisimas oli ta ebamääraselt pettunud. Ruum oli väike, peaaegu ilutu, peaaegu tavaline. Palee jäi alla isegi Linnapea residentsile Asumil — ja Dagobert IX —

Baytal oli kindel ettekujutus, missugune üks keiser välja nägema peaks. Ta e i t o h i k s näida kellegi heatahtliku vanaisana. Ta ei peaks olema kõhn ja hall ja närbunud — ega oma külaliste eest hoolitsedes oma käega teetasse ringi ulatama.

Kuid paraku — nii see oli!

Dagobert IX kihistas naerda, kui ta Bayta poolt jäigalt ulatatud tassi teed kallas.

„See pakub mulle lõbu, mu kallis. Sel hetkel olen eemal tseremooniaist ja õukonnast. Juba pikemat aega pole mul olnud võimalust tervitada külalisi meie kaugemaist provintsidest. Nüüd, kus ma olen eakam, hoolitseb nende pisiasjade eest minu poeg. Sa ei ole mu poega näinud? Tore poiss. Võib-olla natuke kangekaelne. Aga ta on alles noor. Lõhnakapslit soovid? Ei?"

Toran püüdis teda katkestada: „Teie Keiserlik Kõrgus —" „Jah?"

„Teie Keiserlik Kõrgus, me ei tahtnud pealetükkivad olla —" „ Rumalus, te pole pealetükkivad. Täna õhtul leiab aset ametlik vastuvõtt, aga kuni selle ajani tundkem end vabalt. Sedaviisi, kust te ütlesitegi end tulevat? Näib, et viimasest ametlikust vastuvõtust on väga palju aega möödas. Ütlete, et olete Anakreoni Provintsist?"

„Asumilt, Teie Keiserlik Kõrgus!"

„Ja-jah, Asumilt. Nüüd tuleb meelde. Ma lasksin selle asukoha kindlaks määrata. See asub Anakreoni Provintsis. Ma pole seal kunagi käinud. Minu arst keelas mul pikad reisid ära. Mulle ei meenu ka ühtegi hiljutist raportit mu asevalitsejalt Anakreonil. Kuidas seal tingimused nüüd on?" lõpetas ta murelikult.

„Kõrgus," pomises Toran, „ma ei too mingeid kaebusi." „See valmistab mulle head meelt. Ma avaldan oma asekuningale kiitust."

Toran heitis abiotsiva pilgu Ebling Mis'ile, kelle räme hääl
157
juba ärritunult valjenes: „Kõrgus, meile öeldi, et Trantori Keiserliku Ülikooli Raamatukogu külastamiseks on vajalik teie isiklik luba."

..Trantor?" kordas Imperaator leebelt, „ Trantor?"

Siis libises üle ta kõhna näo valulik hämmeldus. ..Trantor?" sosistas ta. „Nüüd tuleb meelde. Ma kavatsen sinna terve laevastikuga tagasi pöörduda. Te tulete minuga kaasa. Me hävitame koos selle mässaja Gilmeri. Me taastame koos Impeeriumi!"

Ta küüruvajunud selg tõmbus sirgu ja hääl tugevnes. Hetke vältel olid ta silmad karmid. Siis pilgutas ta korra ja lausus tasa: „Aga Gilmer on ju surnud. Mulle nagu tuleks meelde — jah. Jah! Gilmer on surnud. Trantor on surnud — Silmapilguks näis mulle — Kust te ütlesite, et te pärit olete?"

Magnifico sosistas Baytale: „Kas see on tõesti keiser? Ma ikka arvasin, et keisrid on suuremad ja targemad kui tavalised inimesed."

Bayta sundis ta käeviipega vaikima. Ta sõnas: „Kui Teie Keiserlik Kõrgus ainult suvatseks alla kirjutada orderile, mis meil Trantorile lubab minna, aitaks see tublisti meie ühisele üritusele kaasa."

„Trantorile?" Keisri pilk oli mõttelage ja tühi.

„Kõrgus, Anakreoni asekuningas, kelle nimel me räägime, saadab sõna, et Gilmer on alles elus —"

„Elus! Elus!" müristas Dagobert. „Kus? Tuleb sõda!"

„Teie Keiserlik Majesteet, keegi ei tohi veel sellest teada. Tema asukohta ei teata täpselt. Asekuningas saatis meid teile sellest ette kandma ja üksnes Trantoril olles võime me tema peidukoha üles nuhkida, kui me oleme ta avastanud —"

„Jah, jah — Ta tuleb leida —" Vana keiser komberdas seina juurde ja puudutas väriseva sõrmega fotorakku. Pärast asjatut ootamist sosistas ta: „Mu teenrid ei tule. Ma ei saa neid ootama jääda."

Ta kritseldas midagi tühjale lehele ja lõpetas teate lennuka D-ga. Ta ütles: „Gilmer alles õpib oma Imperaatori võimu tundma. Kust kohast te tulite? Anakreonilt? Missugused on seal tingimused? Kas Imperaatori nimel on veel võimu?"

Bayta võttis paberi ta lõtvade sõrmede vahelt, „Rahva armastus on Teie Keiserliku Majesteedi poolel. Teie armastus nende vastu on kõikjal teada."

„Ma peaksin oma armast Anakreoni rahvast külastama, aga mu arst ütleb... Ma ei mäleta, mida ta ütleb, aga —" Ta vaatas üles, vanades hallides silmades oli terav pilk: „Kas te ütlesite midagi Gilmeri kohta?"

„Ei, Teie Keiserlik Kõrgus."
158
„Ta ei tohi kaugemale edasi tungida. Minge tagasi ja öelge seda oma rahvale. Trantor peab vastu pidama! Laevastikku juhib praegu minu isa, ja mässajast kahjur Gilmer peab koos oma kuningatapjatest jätiste bandega kosmoses surnuks külmuma."

Ta vaarus istuma ja silmadesse ilmus jälle tühi pilk. „Millest ma praegu rääkisin?"

Toran tõusis ja kummardus sügavalt. „Teie Keiserlik Kõrgus oli meie vastu lahke, kuid meie audientsiks lubatud aeg on läbi."

Hetkeks näis Dagobert IX tõepoolest nagu Imperaator, kui ta tõusis ja tikksirgelt seisis, kuni ta külalised ükshaaval selg ees uksest välja taganesid —

— kus nende tee tõkestasid kakskümmend relvis sõdurit, kes nad ümber piirasid.

Käsirelv välgatas — Bayta tuli pikkamööda teadvusele, kuid ilma tavalise 'kus-ma-olen?' tundeta. Ta mäletas selgesti imelikku vanameest, kes end Imperaatoriks nimetas, ja teisi mehi, kes ootasid ukse taga. Põletikuline surin sõrmeliigestes tähendas, et oli kasutatud uimastuspüstolit.

Ta hoidis silmad kinni ja kuulatas piinliku tähelepanuga kõrvalt kostuvaid inimhääli.

Neid oli kaks. Üks oli aeglane ja ettevaatlik, peites kavalust roomava alandlikkuse alla. Teine oli kähe ja räme, peaaegu lällav, ja paiskus esile pursetena. Baytale ei meeldinud neist kumbki.

Räme hääl oli valdav.

Bayta tabas viimased sõnad: „See vana hull jääb igavesti elama. See väsitab mind. See vihastab mind. Commason, ma tahan teda endale. Mina vananen ju samuti."

„Teie Kõrgus, vaatame kõigepealt, mis kasu neist inimestest meile on. Võib juhtuda, et saame neilt tõhusamad trumbid kätte kui teie isal on."

Räme hääl sumbus mulisevaks sosinaks. Bayta tabas üksnes sõna „—tüdruk—", kuid teine, lipitsev hääl itsitas vaikselt ja vastikult, millele järgnesid seltsimehelikud, peaaegu eeskostja-likud s*õnad „Dagobert, teie ei vanane iialgi. Kõik, kes julgevad teid üle kahekümne aasta vanuseks pidada, on valevorstid."

Nad naersid koos, ja Bayta veri tarretus. Dagobert — tema kõrgus — vana Imperaator oli rääkinud; midagi kangekaelsest pojast sosistatud vihjed tagusid tuimalt ta meeli. Kuid selliseid asju ei juhtunud tegelikus elus —

Torani hääl jõudis temani needmiste aeglase, ränga voona.

Ta avas silmad ja Torani temale suunatud pilgus väljendus

159

ilmne kergendus. Ta lausus vihaselt: „Selle jõhkruse eest tuleb teil Imperaatorile vastust anda. Vabastage meid otsekohe."

Baytani jõudis, et ta on tugeva tsentripetaalväljaga käsist-jalust seina ja põranda külge kinnitatud.

Rämedahäälne lähenes Toranile. Ta oli vatsakas, silmaalused mustad ja kottis, juuksed hõredad. Ta nokkmütsil ilutses sule-tutt ja kuube kaunistas hõbedane metallvahust tikand.

Ta irvitas sügava lõbutundega. „ Imperaator? Vaene hull Imperaator?"

„Mul on tema kirjalik luba. Ükski selle riigi alam ei tohi meil vabadust tõkestada."

„Aga mina ei ole mingi alam, sa igavene kosmosejätis. Mina olen regent ja kroonprints ning mind tuleb sellele vastavalt kõnetada. Mis puutub minu vaesesse rumalasse isasse, siis lõbustab teda aeg-ajalt külalisi vastu võtta. Ja me lubame talle seda rõõmu. See kõditab tema mänguimperaatorlikku edevust. Kuid loomulikult pole sel mitte mingisugust muud tähtsust."

Ja siis seisis ta Bayta ees, kes teda põlglikult alt üles vaatas. Mees kummardus lähedale, tema hingeõhk haises hingematvalt vürtsi järele.

Ta lausus: „Need silmad oleks nagu tema jaoks loodud, Commason — silmad lahti näeb ta isegi ilusam välja. Ma arvan, et ta kõlbab. Tõelise elumehe maitsele on ta küllalt eksootiline maiuspala, või mis?"

Toran tegi asjatu katse tõusta, mille kroonprints tähele panemata jättis ja Bayta tundis.-kuidas jäine külmus ta sisemusest naha pinnale tungis. Ebling Mis oli ikka alles meelemärkuseta; ta pea rippus lõdvalt rinnal, kuid üllatusega märkas Bayta, et Magnifico silmad olid lahti, teraselt lahti, magu oleks ta juba mitu minutit ärkvel olnud. Need suured, pruunid silmad pöördusid Bayta poole ja piidlesid teda kahkjast näost.

Ta tihkus nutta ja nookas peaga kroonprintsi poole: „See võttis mu Visi-Sonori ära."

Kroonprints pöördus kiiresti uue hääle suunas. „Sinu oma, värdjas?" Ta viskas õlalt rohelise rihma küljes rippuva muusikariista, mis Baytale enne märkamatuks oli jäänud.

Ta sõrmitses seda kohmakalt, püüdis keeli kõlama panna, kuid ta vaev jäi asjatuks: „Oskad sa seda mängida, värdjas?"

Magnifico noogutas.

Äkki lausus Toran: „Teie tulistasite Asumi laeva. Kui Imperaator kätte ei maksa, siis teeb seda Asum."

Cammason, too teine, vastas aeglaselt: .Missugune Asum? Või ei ole Muul enam Muul?"

Sellele ei tulnud vastust. Printsi irve paljastas laiad
160
ebaühtlased hambad. Klouni sidusväli oli murtud ja ta tõugati karmilt püsti. Visi-Sonor pisteti talle pihku.
„Mängi meile, värdjas," ütles prints. „Mängi armastuse ja ilu serenaadi meie võõramaisele daamile."
„Ütle talle, et minu isa vangla ei ole palee, aga mina võiksin ta viia lossi, kus ta võib roosivees ujuda — ja teada saada, mida tähendab printsi armastus. Laula printsi armastusest, värdjas."
Ta toetas ühe paksu kintsu marmor lauale ja vibutas lodevalt jalga, kuna ta lollakalt irvitav pilk Bayta vaiksesse raevu ajas. Torani lihased tõmbusid valusalt ja higistamapanevalt pingule. Ebling Mis liigutas ja oigas.
Magnifico õhkas: „Mu sõrmed on kangestusest kasutud —"
„Mängi, värdjas!" möirgas prints. Käeviibe Commasonile ja valgus tuhmus ning hämaruses ristas ta rinnal käed ja ootas.
Magnifico libistas sõrmed kiirete, rütmiliste arpedžodega üle instrumendi mitme klahvistiku ühest äärest teiseni — ja selge, liuguv valguse vikerkaar hüples läbi ruumi. Kõlas madal, pehme heli — tukslev, nutmapanev. See kerkis kurva naeruna, mida saatis tume, aeglane kellalöökide kumin.
Pimedus näis süvenevat ja tihenevat. Muusika jõudis Baytani läbi nähtamatute vaipade summutavate voltide. Nõrk valgus-kuma jõudis temani kusagilt sügavusest, nagu põleks üksik küünal haua põhjas.
Automaatselt ta silmad pingutusid. Valgus muutus heledamaks, kuid jäi endiselt häguseks. See liikus säbruliselt, haju-vais värvides ja muusika oli järsku kile, kurjakuulutav — fanfaarihelidena paisuv. Valgus vilkus kiirete võngetega hullumeelse rütmi taktis. Midagi väänles piineldes valguse käes. Midagi väänles ja haigutas mürgiste, metalsete heliredelitena. Ja muusika väänles ja haigutas sellega kaasa.
Bayta võitles kummalise tundega ja tabas end järsku mõttes hirmu pärast hüüatamast. See meenutas talle peaaegu aega Võlvruumis, neid viimaseid päevi Havenil. Toosama hirmu ja meeleheite kohutav, lämmatav, liibuv ämblikuvõrk. Rõhutuna tõmbus ta selle all kägarasse.
Muusika kurdistas teda, naerdes kohutavalt, ja vingerdav kabuhirm ümberpööratud teleskoobi tillukeses valgussõõris kadus, kui ta pilgu palavikuliselt kõrvale pööras. Ta laup oli niiske ja külm.
Muusika suri. See oli umbes viisteist minutit kestnud ja selle lakkamine täitis Baytat tohutu rõõmuga. Valgus pimestas silmi ja Magnifico nägu oli äkki tema oma lähedal, higist nõretav, silmad metsikud, kurb.
„Mileedi, kuidas te ennast tunnete?" päris ähmis Magnifico.
161
„Päris hästi," sosistas naine, „aga miks sa niimoodi mängisid?"
Bayta teadvus registreeris teiste inimeste viibimise ruumis. Toran ja Mis toetusid lõdvalt ja abitult vastu seina, kuid ta pilk libises neist üle. Prints lebas kummaliselt vaiksena laua jala juures. Cammason oigas metsikult läbi lahtise, ilatseva suu.
Comfnason võpatas ja röögatas arutult, kui Magnifico sammu tema poole astus.
Magnifico pöördus ümber ja vabastas teised ühe hüppega.
Toran kahmas järsult ülespoole ja haaras agarate, pingul sõrmedega maaomanikul kõrist: „Te tulete meiega kaasa. Meil läheb teid vaja — et me kindlasti oma laevale pääseksime."
Kaks tundi hiljem serveeris Bayta laeva kambüüsis ilmatu-suurt omaküpsetatud pirukat. Magnifico pühitses kosmosesse tagasipöördumist ja ründas seda igasuguseid lauakombeid uhkelt eirates.
„Kas maitseb, Magnifico?"

„M-m-m-m!"

„ Magnifico?"

„Jah, mileedi?"

„Mida sa seal mängisid?"

Kloun vingerdas. „Mina... ma ei tahaks sellest rääkida. Ma õppisin selle kunagi selgeks, ja Visi-Sonoril on närvisüsteemile väga tugev mõju. See oli tõesti hirmus õel lugu ega hoopiski mitte mõeldud teie õrn-süütutele kõrvadele, mileedi."

„Oh, mis sa nüüd, Magnifico, ma pole hoopiski nii süütu. Ära nüüd meelita. Kas mina nägin umbes sama, mida nemad?"

„Loodan, et mitte. Ma mängisin ainult neile. Kui te midagi nägite, siis oli see üksnes kriipsuke sellest — ja sedagi ainult kaugelt."

„Ja sellestki oli küllalt. Kas sa ka tead, et sa lõid printsi nokauti?"

Magnifico vastas tigedalt, endal suu pirukat täis. „Ma tapsin ta, mileedi.

..Misasja?" Bayta neelatas valulikult.

„Kui ma mängimise järele jätsin, oli ta surnud. Muidu oleksin edasi mänginud. Commosonist polnud mul midagi. Tema poolt ähvardas kõige rohkem surm või piinamine. Aga, mileedi, see prints vaatas teid patuse pilguga —" ta kugistas pahameelehoos ja kimbatuses.

Bayta tundis kummalisi mõtteid peas tunglemas ja surus need karmilt maha. ..Magnifico, sul on rüütellik hing."

„Oh, mileedi." Ta kummardas oma punase nina piruka kohale, aga millegipärast ei söönud.

Ebling Mis vaatas illuminaatorist välja. Trantor oli lähedal —

162

tema metalne läige hirmuäratavalt ere. Toran seisis sealsamas.

Ta lausus tuima kibedusega: „Tulime ilma asjata, Ebling. Muula mehed jõudsid meist ette."

Ebling Mis pühkis laupa käega, mis näis olevat kaotanud endise töntsakuse. Ta hääl vaibus hajameelseks pominaks.

Toran oli nördinud. „Ma kinnitan, need inimesed teavad, et Asum on langenud. Ma ütlen —"

„Mida?" Mis vaatas hämmeldunult üles. Siis asetas käe õrnalt Torani randmele, nagu poleks eelnevat juttu olnudki. „Toran, mina... ma seisan siin ja vaatan Trantorit. Tead... mul on imelikust imelikum tunne... juba Neotrantorile saabumisest peale. Mingi edasipürgiv tung tõukleb ja trügib mu sisemuses. Toran, ma suudan seda teha; ma tean, ma suudan. Mu peas on kõik selge — veel kunagi pole kõik nii selge olnud."

Toran vahtis teda ainiti ja kehitas siis õlgu. Need sõnad ei tekitanud temas usaldust.

Ta ütles ääri-veeri: „Ebling?"

„Jah?"

„Ega sa ei näinud ühte laeva Neotrantorile maandumas, kui me lahkusime?"

Kaalutlus oli lühike. „Ei."

„Mina nägin. Arvatavasti oli see ainult ettekujutus, aga see võis olla too Filia laev."

„Seesama laev Kapten Han Pritcheriga pardal?"

„Seesama; kosmos teab, kellega pardal. Magnifico informatsioon — See jälitas meid ka siia, Mis."

Ebling Mis ei lausunud sõnagi.

Toran küsis pinevil: „On sul midagi viga? Ega sa ometi haige ei ole?"

Mis'i silmad olid mõtlikud, hiilgavad ja iseäralikud. Ta ei vastanud.

23. TRANTORI VAREMED

Mingi objekti lokaliseerimine Trantori suures maailmas kujutas unikaalset probleemi Galaktikas. Tuhande miili kõrguselt ei ole kontinente ega ookeane, mida kindlaks määrata, lihtsalt näha. Läbi pilvepilude ei paista ei jõgesid, järvi ega saari.

Metalliga kaetud maailm oli — kunagi — üksainus tohutu suur linn, ja üksnes vana keiserlikku paleed võis külaline

163

kosmosest kerge vaevaga ära tunda. B a y t a tiirutas peaaegu õhusõiduki kõrgusel üha korduval, vaevarikkal otsingul ümber maailma.

Polaarregioonidest, kus metalltoolide jäine kate oli ilmastiku kahjustuste mõju või hooletussejäetud masinate süngeks tunnistajaks, siirdusid nad lõunasse. Aeg-ajalt püüdsid nad luua seoseid (või oletatavaid seoseid) selle vahel, mida nad nägid ja mida näitas Neotrantorilt hangitud ebatäpne kaart.

Kuid eksimine oli võimatu, kui otsitu kord nähtavale ilmus. Planeedi metallpinnas haigutas viiekümnemiilise läbimõõduga tühik. Ebatavaline rohelus laius sadu ruutmiile, ümbritsedes suurejooneliselt elegantset põlist keiserlikku residentsi.

B a y t a rippus õhus ja orienteerus aegamisi. Orientiiriks olid üksnes super-kõrgteed, pikad, sirged nooled kaardil; siledad, kiirgavad paelad seal nende all.

Seda, kus kaardi järgi pidi olema Ülikooli territoorium, sai ainutt umbkaudu välja arvutada, ja laev laskus siledale maaalale, mis ilmselt oli kunagi olnud elava liiklusega maandu-misväli.

Alles siis, kui nad sukeldusid metalli rägastikku, lagunes õhust paistnud sile kaunidus purunenud, väändunud rusu hun-nikuiks, mis Rüüstamine oli enesest maha jätnud. Terava-tipulised tornid olid tömbistatud, siledad müürid laigulised ja kiivas, ja hetkeks vilksatas silme eest mööda puhastatud lapike musta ja küntud maapinda — võib-olla umbes paarisaja aakri ulatuses.

Lee Senter ootas, kuni laev ettevaatlikult allapoole laskus. See oli võõras laev, mitte Neotrantori oma, ja ta ohkas sisemiselt. Võõrad laevad ja segased asjaajamised väljast kosmo-sest tulnud inimestega võisid tähendada lühikeste fahupäevade lõppu ja vanade võimsate surma- ja võitluseaegade tagasipöördumist. Senter oli oma rühma liider; Vanad raamatud olid tema hoole all ja ta oli neist endistest aegadest lugenud. Ta ei igatsenud neid tagasi.

Võib-olla möödus ainult kümme minutit, mille jooksul võõras laev alla laskus ja mugavalt lausikule asetus, kuid sellesse lühikesse ajavahemikku surusid end kokku kõik ammused mälestused. Kõigepealt tema lapsepõlvekodu, suur talu — millest tal oli meelde jäänud ainult inimeste toimekas sagimine. Siis noorperede väljarändamine uudismaale. Ta oli siis kümne-aastane; ainus laps, hämmeldunud ja hirmunud.

Siis uusehitised; suured metallplaadid tulid maast välja kaevata ja kõrvale tirida; paljastunud muld ümber kaevata, värskendada ja väetada; ühed naaberhooned maha kiskuda ja maa tasandada, teised eluasemeiks kohendada.

164

Tuli kasvatada vilja ja seda lõigata; rajada rahumeelseid suhteid naaberfarmidega —

Selles töös oli kasvu ja avardumist, oli omavalitsuse vaikset tõhusust. Kasvas peale uus generatsioon muldaharivaid karme noorukeid. Koitis suur päev, mil tema valiti Grupi liidriks, kui ta esimest korda pärast kaheksateistkümneaastaseks saamist habeme ajamata jättis ja oma lõual Liidri Habeme esimest tüügastikku ilmumas nägi.

Ja nüüd võib-olla tungib Galaktika sisse ja teeb lõpu nende lühiajalisele isolatsiooni-idüllile —

Laev maandus. Ta vahtis sõnatult, kuidas laeva küljes avanes luuk. Väljus neli kogu, ettevaatlikud ja valvsad. Kolm olid mehed; kõik erinevad: vana, noor ja kongusninaline

kõhnuke. Ja nende hulgas astus võrdväärsena naine. Lee Senteri käsi lõpetas musta harali habeme silumise ja ta astus sammu ettepoole.

Ta tegi üldtuntud rahumärgi: mõlemad käed ette sirutatud, karmid pahkunud peod ülespoole.

Noormees astus kaks sammu talle vastu ja tegi sama liigutuse. „Ma tulen rahus."

Hääldamine oli võõras, kuid sõnad arusaadavad ja sellisena tervitatavad. Ta vastas madalahäälselt: "Olgu rahu. Meie Grupp võtab teid heal meelel vastu. Olete te näljased? Meilt saate süüa. On teil janu? Meilt saate juua."

Vastus tuli aeglaselt: "Täname teid lahkuse eest ja kui me tagasi oma maailma pöördume, tahame teie Gruppi hea sõnaga meeles pidada."

Kummaline vastus, aga hea. Grupi mehed ta selja taga naeratasid ja ümbritsevate ehituste orvadest ilmusid välja naised.

Oma eluruumis võttis ta peidikust lukustatud peegelseintega kastikese ja pakkus igale külalisele pika tömbiotsalise sigari, mida hoiti suurte sündmuste puhuks. Naise ees ta viivitas. See oli meeste keskel istet võtnud. Võõrad ilmselt lubasid, isegi ootasid nii viisakusetut tegu. Kangelt sirutas ta kasti naise poole.

Naine võttis naeratades sigari ja tõmbas ootuspärase naudinguga aromaatset suitsu sisse. Lee Senter surus endas maha kõlbelise haavumistunde.

Einele eelnev jäik vestlus keerles viisakalt Trantori põllupidamise ümber.

Vana mees küsis: „Kuidas on lood hüdropoonikaga? Kindlasti oleks sellise maailma jaoks nagu Trantor hüdropoonika just sobiv."

Senter raputas aeglaselt pead. Ta tundis ennast ebakindlalt. Ta teadmised selle teema kohta piirdusid üksnes raamatuist

165

loetuga. "Kunstlik maaviljelus kemikaalide abil, see või? Ei, mitte Trantoril. See hüdropoonika vajab arenenud tööstust — näiteks suurt keemiatööstust. Ja sõja või õnnetusjuhtumi puhul, kui tööstus kokku variseb, jäävad inimesed nälga. Ega saa ka kõiki toiduaineid kunstlikult kasvatada. Mõned kaotavad oma toiteväärtuse. Maapinnas on siiski odavam, parem — selle peale võib alati kindel olla."

„Ja teie toiduvarud on küllaldased?"

„Küllaldased, kuigi võib-olla ühekülgsed. Meil on kodulinnud, mis varustavad meid munadega, ja piimaandjad piimasaaduste tarvis — kuid lihatooteid me impordime."

"Impordite," ütles noormees äkilise huviga. „Te siis kauplete. Mida te ekspordite?"

"Metalli," oli napisõnaline vastus. "Vaadake ise. Meil on valmis töödeldud lõputud varud. Neotrantorilt tullakse laevaga, lammutatakse ettenähtud piirkonnas — sellega ühtlasi meie kasvupinda avardades — ja jäetakse meile vastutasuks liha, konservpuuvilja, toidukontsentraate, põllutöömasinaid ja nii edasi. Nad viivad metalli minema ja kasu on mõlemapoolne."

Nad sõid isukalt leiba, juustu ja äärmiselt maitsvat juurviljahautise Alles kui jõuti külmutatud puuviljadest desserdini, mis oli ainus imporditud roog, said Välismaalastest esimest korda rohkem kui ainult külalised. Noormees tõi lagedale Trantori kaardi.

Lee Senter uuris seda rahulikult. Ta kuulas ja lausus tõsiselt: „Ülikooli territoorium on söödis maa-ala. Meie, farmerid, sellel vilja ei kasvata. Me parema meelega isegi ei käi seal. See on üks väheseid tolle endise aja pärandeid, mida me püüame puutumatuna säilitada."

„Meie otsime teadmisi. Me ei puutuks seal midagi. Meie laev jääks teile pandiks," pakkus vanem mees palavikulise innuga.

„Ma võin teid siis sinna juhatada," sõnas Senter. Sel ööl võõrad magasid, ja sel ööl saatis Lee Senter Neotrantorile teate.

24. USULE PÖÖRDUNUD

Trantori hõredad elumärgid kuivasid olematuks kokku, kui nad Ülikooli territooriumi hajutatud hoonete vahele sisenesid. Selle kohal valitses pühalik ja üksildane vaikus.

Võõrad Asumilt ei teadnud midagi verise Rüüste päevi ja

166

öid kestnud pööristormist, mis oli Ülikooli pUutumata jätnud. Nad ei teadnud midagi ajast, mis saabus pärast Impee'AumA võimu kokkuvarisemist, kui üliõpilased, laenatud relvad käes, näod harjumatust vaprusest kahvatud, moodustasid vabatahtlike armee, et Galaktika teaduse keskset pühamut kaitsta. Nad ei teadnud midagi Seitsme Päeva Lahingust ja vaherahust, mis Ülikooli puutumata jättis, samal ajal kui isegi keiserlik palee kõmas Gilmeri lühikese valitsusaja vältel tema sõdurite saabaste tüminast.

Nemad, Asumi elanikud, kes esmakordselt lähenesid, taipasid, et selles rüüstatud minevikust tarmukasse tulevikku astuvas maailmas, oli see maa-ala põlise suuruse vaikne, kaunis muuseum.

Mõnes mõttes olid nad sissetungijad. Mõtisklev tühjus tõukas neid eemale. Akadeemiline atmosfäär näis ikka veel elav ja vihaselt erutuv häirimise pärast.

Raamatukoguhoone oli petlikult väike, ent laius maa all vaikuses ja mõtiskelus hiiglaslike mõõtmeteni. Ebling Mis peatus vastuvõtusaali keeruliste seinamaalingute ees.

Ta sosistas, siin tohtiski üksnes sosistades rääkida: “Arvan, et teel me möödusime kataloogide ruumist. Mina jään sinna pidama."

Ta laup õhetas, käsi värises: „Mind ei tohi segada, Toran. Kas te tooksite mulle eine alla?"

„Kuidas iganes soovite. Me teeme kõik, et teid aidata. Kas te tahate, et me teie juhatusel töötaksime —"

„Ei. Pean saama üksi olla —"

„Te arvate, et leiate, mida vaja."

Ja Ebling Mis vastas tasase kindlusega: „Tean, et leian!"

Esmakordselt oma aastase abielu vältel tundsid Toran ja Bayta, et neil on peaaegu normaalne “majapidamine". See oli kummaline „majapidamine". Nad elasid kohatu lihtsusega keset toredust. Toitu hankisid nad põhiliselt Lee Senteri farmist ja maksid selle eest aatomienergial töötavate pisimasina-tega, mida iga Kaupmehe laevast leida võib.

Magnifico õppis iseseisvalt raamatukogu lugemissaali projektoreid kasutama ning istus seiklus- ja armastusromaanide taga söömist ja magamist peaaegu unustades, samuti nagu Ebling Mis.

Ebling ise oli täielikult lugemisesse mattunud. Ta nõudis, et talle riputataks Psühholoogia Teatmeruumi võrkkiik. Ta nägu muutus kõhnaks ja kahvatuks. Kadunud oli ta kõne elujõud ja ta lemmikvandesõnad olid vaikset surma surnud. Oli hetki, kus ta Toranit ja Baytat ainult suure vaevaga suutis ära tunda.

167

Magnificoga oli ta rohkem kodus. Kloun tõi talle ta eined ja istus siis tundide kaupa veidra võlutud süvenemisega teda vahtides, samal ajal kui vananev psühholoog lõputuid võrrandeid ümber kirjutas ja otsis ristviiteid lõputuist raamat-filmi-dest, lõputult rühkides tohutu vaimse pinge all ainult talle teadaoleva tulemuse poole.

Toran sattus naisele pimendatud ruumis peale ja sõnas karmilt: „Bayta!"

Bayta võpatas süüdlaslikult. „Jah? On sul mind vaja, Torie?"

“Loomulikult on mul sind vaja. Kosmose päralt, mis sa siin kükitad? Sellest ajast peale, kui me Trantorile saabusime, oled sa täiesti võimatult käitunud. Mis sinuga lahti on?"

„Oh, Torie, jäta," vastas ta väsinult.

„Oh, Torie, jäta!" kordas Toran kannatamatult. Ja lisas siis äkilise õrnusega: „Kas sa ei tahaks mulle öelda, Bay, mis lahti on? Midagi teeb sulle muret."

„Ei! Ei ole midagi, Torie. Kui sa seda norimist ja naaku-mist ei jäta, lähen ma hulluks. Ma lihtsalt mõtlen."

„Mõtled? Ei tea, millest?"

„Mitte millestki. Noh, Muulast, Havenist, Asumist, ja üldse kõigest. Ebling Mis'ist ja kas ta Teise Asumi kohta midagi leiab, ja kas see meid aitab, kui ta leiab — ja miljon muud asja. Oled sa nüüd rahul?" Ta hääles kõlas ärritus.

„Kui sa niisama süngeid mõtteid haud, siis võiksid selle küll lõpetada. See pole meeldiv tegevus ja meie olukorda see ei muuda."

Bayta tõusis ja naeratas hädiselt. „Hea küll. Ma olen õnnelik. Vaata, ma naeratan ja olen lõbus."

Väljast kostis Magnifico ärritunud kisa: “Mileedi —" „Mis on? Tule —"

Baytal jäi hääl kurku kinni, kui avaneva ukse raamistikku ilmus lai, karm nägu —

“Pritcher," karjatas Toran.

Bayta ahmis õhku. “Kapten! Kuidas te meid leidsite?"

Han Pritcher astus sisse. Ta hääl oli selge ja tasakaalukas ja täiesti tundelage: „Minu aukraad on nüüd kolonel — olen Muula teenistuses."

“Muula”. teenistuses!" Torani hääl hääbus. Nad moodustasid dramaatilise pildi, need kolm.

Magnifico jõllitas metsikul pilgul ja tõmbus hirmunult Torani selja taha. Keegi ei pannud teda tähele.

Bayta, värisevad käed kõvasti kokku pigistatud, küsis: „Kas te arreteerite meid? Kas te olete tõesti nende poole üle läinud?"

Kolonel vastas kiiresti: „Ma ei tulnud teid vahistama. Minule

antud instruktsioonid teid ei maini. Mis teisse puutub, jääb mulle õigus otsustada, ja ma valin võimaluse meie vana sõprust jätkata, kui teil midagi selle vastu pole."

Torani nägu moonutas vihagrimass: “Kuidas te meid leidsite?

Olite Filia laeval? Jälitasite meid?"

Pritcheri puiselt ilmetul näol vilksatas kimbatus. „Ma olin Filia laeval! Teid kohtasin ma”. ee... juhuslikult."

“Selline juhus on matemaatiliselt võimatu."

„Ei. Lihtsalt üsna ebatõene, nii jääb minu väide kehtima. Igal juhul tunnistasite te filialastele — muidugi pole tegelikult niisugust rahvust olemaski — et suundute Trantori sektorisse, ja kuna Muulal on Neotrantoril juba sidemeid, oli kerge lasta teid seal kinni pidada. Õnnetuseks pääsesite te enne minu tulekut minema, kuid mitte palju varem. Mulle jäi aega Trantori farmereile käsk anda, et nad teie saabumisest teataksid. Seda tehtigi ja nüüd olen ma siin. Tohin ma istuda? Ma tulen sõpruses, uskuge mind."

Ta istus. Toran laskis pea norgu ja mõlgutas kasutuid mõtteid. Tuima tundetusega valmistas Bayta teed.

Toran tõstis karmi pilgu. „Noh, mida te veel ootate — kolonel? Missugune on teie sõprus? Kui see pole arreteerimine, mis siis? Kaitseks valve alla võtmine? Eks. kutsuge oma mehed sisse ja andke korraldus."

Kannatlikult raputas Pritcher pead: „Ei, Toran, tulen sinuga rääkima vabal tahtel, et sind sinu ettevõtte kasutuses veenda. Kui see mul ebaõnnestub, ma lahkun. See on kõik."

„See on kõik? Siis lase oma propagandal tulla, pea kõne maha ja käi minema. Ma ei taha teed, Bayta."

Pritcher võttis tassi väärikalt tänades vastu. Ta silmitses Toranit kindlameelselt, sellal kui ta teed rüüpis. Siis ta sõnas: „Muul on tõepoolest mutant. Tema mutatsiooni iseloom ei lase tal lüüa saada —"

„Miks? Mis liiki ta mutatsioon on?" küsis Toran kibestunult. „Nüüd võid sa meile vist täpsemalt selgitada, ah?"

„Jah, võin küll. Sinu teadmine ei saa talle viga teha. Asi on nimelt nii, et ta on võimeline kohandama inimolendite emotsionaalset tasakaalu. See ei kõla just eriti vapustavalt, kuid selle vastu ollakse võimetud."

Bayta segas vahele: „Emotsionaalne tasakaal?" Ta kibrutas kulmu. „Kas te ei selgitaks seda lähemalt? Ma ei mõista."

„Ma mõtlen sellega, et Muulal on kerge näiteks võimekale kindralile tasapisi sisendada täieliku lojaalsuse tunnet tema vastu ja täielikku usku Muula võidusse. Tema kindralid on emotsionaalse kontrolli all. Nad ei ole võimelised teda reetma; nad ei saa nõrgaks muutuda — ja kontroll on järjepidev.

169

Tema kõige võimekamaist vaenlastest saavad tema kõige ustavamad alluvad. Kalgani sõjaväeline diktaator loovutas oma planeedi ja temast sai Muula asekuningas Asumil."

„Ja teie," lisas Bayta kibestunult, “reedate oma püüdlused ja saate Muula saadikuks Trantoril. Mõistan!"

„Ma ei ole veel lõpetanud. Vastusuunas töötab Muula anne veel efektiivsemalt. Ka meeleheide on emotsioon! Asumi võtmepositsioonil olnud mehed — Haveni juhtivad tegelased — olid kriitilisel hetkel meeleheitel. Nende maailmad langesid ilma pikema võitluseta."

„Kas te väidate," nõudis pinevil Bayta, „et tunne, mis mul tekkis Võlvruumis, oli tingitud Muula žongleerimisest minu emotsionaalse tasakaaluga?"

„Minu omaga samuti. Igaühega. Kuidas lugu Havenil lõppes?"

Bayta pöördus kõrvale.

Kolonel Pritcher jätkas tõsiselt: „See mõjub ühtviisi nii maailmadele kui ka üksikutele. Kas 'teie suudate vastu panna jõule, mis paneb teid vabatahtlikult alistuma, kui soovib; muudab teid truuks teenriks, kui ihkab?"

Toran sõnas aeglaselt: „Kust võin mina teada, et see on nii?"

„Mille muuga te seletate Asumi ja Haveni langemist? Kuidas võiks teisiti seletada minu pööramist tema usku? Mõtle, mees! Mida oled sina — või olen mina — või on kogu Galaktika Muula vastu kogu selle aja jooksul saavutanud? Millise pisimagi võidu?" .

Toranis kasvas tung vastu vaielda: „Galaktika nimel, mina saavutan!" Metsiku rahuldustunde äkilise purske ajal ta karjus: „Teie suurepärasel Muulal, ütled sa, on Neotrantoril sidemed, mis olevat meid kinni pidanud, ah? Need sidemed on surnud, või midagi veel hullemat. Me tapsime kroonprintsi ja teise jätsime maha haliseva idioodina. Muul ei peatanud meid seal, — nii palju oleme saavutanud!"

„Oh, ei ole te ühtigi. Need ei olnud, meie mehed. Kroonprints oli lakkekrantsist keskpärasus. Teine mees, Commason, on fenomenaalne lollpea. Tal oli oma maailmas võim käes, kuid see ei takistanud tal olla paheline, õel ja täiesti ebakompetentne. Meil polnud nendega tegelikult midagi peale hakata. Nad olid teatud mõttes lihtsalt pettevigurid —"

„Need olid nemad, kes meid kinni pidasid, või vähemalt püüdsid seda teha."

„Jällegi ei. Commasonil oli isiklik ori — mees nimega Inchney. Kinnipidamine oli t e m a tegutsemistarkus. Ta on küll vana, aga ajutiselt oli meil temast kasu. Sest teda poleks te ju tapnud."

170

Bayta pöördus vihurina tema poole. Ta ei olnud oma teed puudutanud. „Kuid teie oma sõnade järgi on teie emotsioone vägistatud. Teis on ustavust ja usku Muulasse, ebaloomulikku ja haiglast ustavust. Mida on väärt teie arvamused? Te olete kaotanud kogu võime objektiivselt mõelda."

„Teil ei ole õigus." Aeglaselt raputas kolonel pead. „Ainult minu emotsioonid on fikseeritud. Minu mõistus on jäänud samasuguseks nagu enne. Seda võib tingitud emotsioonide kaudu teatavas suunas mõjutada, kuid mitte vägivaldselt sundida. Ja on asju, mida ma vabastatuna oma varasemast emotsionaalsest hoiakust näen nüüd selgemini.

„Ma näen, et Muula programm on arukas ja väärtuslik. Sellest ajast saadik, kui ma tema usku pöördusin, olen jälginud tema karjääri selle algusest peale, seitse aastat tagasi. Mutandi üleloomuliku sugereerimisvõimega alustas ta ühe kondotjeeri ja tema bande enese poole võitmisest. Nende abiga — ja tänu oma võimele — võitis ta ühe planeedi. Selle abil — ja jälle oma võimega — laiendas ta haaret, kuni suutis käsile võtta Kalgani sõjaväelise diktaatori. Uks samm järgnes loogiliselt teisele. Kalgan käes, oli tal käsutada esmaklassiline sõjalaevastik ja selle abiga — ja oma võimega — võis ta rünnata Asumit.

„Asum on võtmepositsioon. See on tähtsaim tööstusliku kontsentratsiooni piirkond Galaktikas, ja nüüd, kus Asumi aatomitehnika allub talle, on tema kogu Galaktika tegelik peremees. Selle tehnikaga — ja oma võimega — võib ta sundida ülejäänud Impeeriumi jäänuseid tema ülemvõimu tunnistama, ja lõpptulemusena — vana Imperaatori surma järel, kes on hull ja keda pole enam kauaks — ennast Imperaatoriks kroonida. Siis on ta seda nii nimeliselt kui tegelikult. Selle abil — ja oma võimega — kus leiduks Galaktikas veel maailma, mis suudaks talle vastu hakata?

„Nende viimase seitsme aasta vältel on ta rajanud uue Impeeriumi. Teiste sõnadega on ta seitsme aastaga korda saatnud selle, mida Seldoni psühhoajalugu poleks vähema kui seitsmesaja aastaga teha suutnud. Lõpuks ometi saabub Galaktikale rahu ja korra aeg.

„Ja teie ei suutnud teda takistada — sama vähe kui te suudaksite õlga ette pannes planeedi tiirlemist peatada."

Pritcheri kõnele järgnes pikk vaikus. Järelejäänud tee oli jahtunud. Ta jõi tassi tühjaks, valas uuesti täis ja jõi aeglaselt tühjaks. Toran näris tigedalt pöidlaküünt. Bayta pilk oli külm, äraolev ja nägu kahvatu.

Siis ütles Bayta nõrga häälega: „Me pole selles veendunud. Kuid Muul soovib meid veenda, las ta tuleb siia ja räägib

meiega ise. Ma kujutlen, et teie võitlesite temaga viimse momendini, kas pole nii?"

„Seda ma tegin," lausus kolonel Pritcher pühalikult.

„Siis lubage meil kasutada sama privileegi."

Kolonel Pritcher tõusis. Ta sõnas otsustavalt: „Ma siis lähen. Nagu varem öeldud, ei puuduta minu praegune missioon teid mingil moel. Seetõttu ei pea ma vajalikuks teie siinolekust ette kanda. Seda ei tee ma mitte lahkusest. Kui Muul soovib teid peatada, on tal kahtlemata selleks määratud teised mehed, ja teid peatatakse. Kuid uskuge, ma ei tee rohkem kui minult nõutakse."

„Täname," sõnas Bayta vaevukuuldavalt.

„Mis puutub Magnificosse, kus ta on? Tule välja, Magnifico, ma ei tee sulle midagi —"

„Mis teil temast?" nõudis Bayta äkki elavnedes.

„Ei midagi. Minu instruktsioonis pole ka teda mainitud. Olen kuulnud, et teda taga otsitakse, kuid Muul leiab ta, kui aeg talle sobib. Mina ei ütle midagi. Kas te ei annaks lahkumiseks kätt?"

Bayta raputas pead. Toranist õhkus põrmupaisatu põlgust.

Vaevumärgatavalt vajusid koloneli õlad longu. Ta sammus ukseni, pöördus ja sõnas:

„Veel viimane asi. Ärge arvake, nagu ma ei teaks, mis teie kangekaelsust toidab. On teada, et te otsite Teist Asumit. Küllap Muul võtab parajal ajal meetmed kasutusele. Miski ei aita teid — Kuid mina tundsin teid teisel ajal; võib-olla lasub midagi minu südametunnistusel, mis mind sunnib nii toimima; igatahes püüdsin ma teid aidata ja teid ohust eemale tõmmata, kuni pole veel liiga hilja. Hüvasti."

Ta andis sõjaväelaslikult au — ja oligi läinud.'

Bayta pöördus vaikiva Torani poole ja sosistas: „Nad teavad isegi Teisest Asumist."

Raamatukogu niššides küürutas mitte millestki teadlik Ebling Mis keset sünget hämarust ainsa valguskiire paistel ja pomises võidukalt omaette.

25. PSÜHHOLOOGI SURM

Pärast seda oli Eblingil jäänud elada veel ainult kaks nädalat.

Ja nende kahe nädala jooksul käis Bayta tema juures ainult kolmel korral. Esimest korda ööl pärast seda, kui nad õhtupoolikul

172

kolonel Pritcherit kohtasid. Teist korda nädal aega hiljem. Ja kolmas kord uuesti nädala pärast viimasel päeval — päeval, kui Mis suri.

Kõigepealt oli öö pärast kolonel Pritcheri õhtust külaskäiku, mille esimese tunni löödud paar veetis tusameelsete rõõmutute mõtete karussellis.

Bayta ütles: “Toran, lähme, räägime Eblingile."

Toran vastas tuimalt: „Arvad sa, et ta oskab aidata?"

„Meid on ainult kaks. Me peame osast koormast vabanema. Võib-olla ta oskab aidata."

„Ta on muutunud. Kõhnaks jäänud. Üldse on ta viimasel ajal kuidagi sulgkerge, villaudeme-ähmane." Torani käsi tegi õhus ebamäärase liigutuse. „Mõnikord ma ei usu, et ta suudab meid aidata. Mõnikord ma ei usu, et üldse midagi suudaks meid aidata."

„Jäta!" Bayta hääl takerdus ja peaaegu katkes: „Torie, jäta! Kui sa niimoodi räägid, on mul tunne, et Muul hakkab meie üle võimust võtma. Lähme, räägime Eblingile, Torie — kohe praegu!"

Ebling tõstis pika laua kohale kummardunud pea ja vaatas lähenejaid klaasistunud pilgul. Ta hõredad juuksed oli sagris, huuled matsusid uniselt.

„Eh?" ütles ta. „On kellelgi mind vaja?"

Bayta põlvitas. „Kas me äratasime teid? Kas me peame ära minema?"

„Ära minema? Kes siin on? Bayta? Ei, ei, jääge! Kas siin toole ei ole? Ma nagu nägin kusagil —" Ta sõrm osutas kuhugi ebamääraselt.

Toran lükkas kahte tooli enese ees. Bayta istus ja võttis pihku ühe psühholoogi jõuetuist kätest. “Tohin ma teiega rääkida, doktor?" Ta kasutas harva seda tiitlit.

„Kas midagi on halvasti?" Hajevil silmisse ilmus pisuke sädelus. Ta lontis põskedele tekkis kerge jume. „Kas midagi on halvasti?"

Bayta ütles: „Kapten Pritcher käis siin. Las mina räägin, Torie. Te mäletate Kapten Pritcherit, doktor?"

„Jah — jah —" Ta sõrmed näppisid huuli ja lasksid jälle lahti. ."Pikk mees. Demokraat."

„Jah, tema. Ta avastas Muula mutatsiooni iseloomu. Ta oli siin, doktor, ja rääkis meile."

„Aga see pole ju mingi uudis. Muula mutatsiooniga on kõik korras." Ja ta lisas siira imestusega: „Kas ma siis sellest ei rääkinud? Kas ma unustasin sellest teile rääkida?"

„Unustasite meile mida rääkida?" sekkus kiiresti jutusse Toran.

173

„Muula mutatsioonist, loomulikult. Ta mõjustab meelevaldselt emotsioone. Emotsionaalne kontroll! Ma ei ole siis teile rääkinud? Kuidas ma küll võisin unustada?" Ta imes aeglaselt alumise huule hammaste vahele ja mõtles järele.

Siis pikkamööda ta hääl elavnes ja silmad avanesid pärani, nagu oleks ta laisavõitu mälu hästiõlitatud rööpasse tagasi libisenud. Ta rääkis nagu unes, vaadates kahest kuulajast pigem mööda, kui neile otsa. „Kõik on ju tegelikult nii lihtne. Ei ole mingeid eriteadmisi vaja.

Psühhoajaloo matemaatikas tuleb see otsekohe välja, astendades kolmanda astme võrrandit enam kui — See pole praegu tähtis. Seda on võimalik — umbkaudu — ka tavaliste sõnadega väljendada ja teha see selgesti arusaadavaks, mis pole psühhoajalooliste nähtuste tõlgendamise puhul just eriti tavapärane.

„Esitage endale küsimus — mis võib Hari Seldoni hoolika ajalooskeemi segi paisata, ah?" Ta piidles kuulajaid leebe, küsiva rahutusega. Missugused olid Seldoni esialgsed eeldused? Esiteks, et inimühiskonnas ei toimu järgmise tuhande aasta vältel mingit fundamentaalset muudatust.

Oletagem näiteks, et Galaktika tehnoloogias toimuks põhjapanev muudatus, nagu näiteks uue printsiibi avastamine energia kasutamises, või elektroonilise neurobioloogia täiustumine. Sotsiaalsed muutused muudaksid Seldoni originaalsed võrrandid iganenuiks. Kuid seda pole juhtunud, või on nüüd?

Või oletagem, et Asumi-väliste jõudude poolt leiutatakse mingi uus relv, mis oleks võimeline vastu panema kogu Asumi relvastusele. See võiks põhjustada hukatusliku hälbe, ehkki vähema tõenäosusega. Kuid isegi seda pole juhtunud. Muula aatomikaitsekilp oli kohmakas relv ja seda oli võimalik pareerida. See oli ainus uudisasi, mis ta välja pakkus, ja seegi hädisevõitu."

Kuid oli veel teine eeldus, hoopis teravmeelsem! Seldon eeldas, et inimreageering ärritustele jääb konstantseks. Mööndes, et esimene eeldus peab paika, siis teine peab kokku varisema! Mingi faktor pidi inimolendi emotsionaalseid reageeringuid väänutama ja moonutama, muidu poleks Seldoni plaan saanud luhtuda ja Asum langeda. Ja milline faktor oleks see võinud olla, kui mitte Muul?

„On mul õigus? Kas minu mõttekäigus on mingi mõra?"

Bayta paksuke käsi patsutas õrnalt mehe oma: „Ei mingit mõra, Ebling."

Mis rõõmustas nagu laps. „See ja palju muudki tuleb mulle nii kergesti kätte. Teate, ma isegi mõnikord imestan, mis minu sees toimub. Ma meenutan aega, kus minu jaoks oli olemas nii palju salapärast, ja nüüd on kõik nii selge.   Puuduvad

probleemid. Mõni võib ju ette juhtuda, aga kuidagi oma sisimas ma näen ja mõistan.   Ja minu oletused ja teooriad näivad alati kinnitust leidvat. Miski tõukab mind takka   üha edasi nii et ma ei saa enam pidama”. ja ma ei taha süüa ega magada... vaid üha edasi minna.. ja edasi.. ja edasi"

Ta hääl oli sosin, ta kõhn, sinisooneline käsi puhkas värisedes ta laubal. Silmis oli mingi meeletus, mis tuhmus ja siis kustus.

Ta ütles juba rahulikumalt: „Ma ei ole siis teile Muula mutandivõimest rääkinud, ega ju? Aga siis”. te ütlesite, et

olite sellest teadlikud?"

„Kapten Pritcher teadis, Ebling," lausus Bayta. Kas tuleb meelde?"

„Kas tema rääkis teile?" Ta hääles värahtas solvumus. „Aga kust tema seda teab?"

„Muul on ta enesele tingimusteta allutanud. Ta on nüüd kolonel, Muula mees. Ta tuli meile nõu andma, et me Muulale alla annaksime, ja ta rääkis meile sama, mida teie meile rääkisite."

„Siis Muul teab, et me siin oleme? Ma pean kiirustama — Kus on Magnifico? Kas ta ei ole teiega kaasas?"

„Magnifico magab," ütles Toran kannatamatult. „On juba üle südaöö, teate."

„Kas on või? Siis — kas ma magasin, kui te sisse tulite?"

„Jah, magasite küll," vastas Bayta kindlalt, ,ja nüüd te ka enam tööle ei hakka. Te lähete voodisse. Tule, Torie, aita mind. Ärge punnige vastu ja tänage õnne, et ma teid enne veel duši alla ei pistnud. Tõmba tal kingad jalast, Torie, ja homme tuled sa siia alla ja tood ta välja

värske õhu kätte, enne kui ta hoopiski kokku kuivab. Vaadake ennast, Ebling, teile kasvavad ämblikuvõrgud ümber. Kas kõht on tühi?"

Ebling Mis raputas pead ja vaatas oma võrkkiigest pahuras hämmelduses nende poole. „Ma tahan, et te homme Magnifico minu juurde saadaksite," pomises ta.

Bayta toppis talle lina ümber õlgade. „ Homme tulen hoopis mina siia, ja koos pestud riietega. Teie käite korralikult vannis ja siis lähete välja, külastate farmi ja võtate pisut päikest."

„Ma ei tee seda," ütles Mis nõrga häälega. „Kas kuulete! Ma olen liiga hõivatud."

Tema hõredad juuksed valgusid padjale laiali nagu hõbedane palistus. Ta hääl oli usalduslik sosin: „Te tahate seda Teist Asumit kätte leida, eks?"

Toran pöördus kiiresti ja kükitas Mis'i aseme servale. "Kuidas on Teise Asumiga, Ebling?"

Psühholoog vabastas käe lina alt ja ta väsinud sõrmed

haarasid Torani käisest. „Asumid loodi suurel Psühholoogide Kokkutulekul, mille juhatajaks oli Hari Seldon. Toran, ma olen kindlaks teinud selle Konventsiooni avaldatud protokollide asukoha. Kakskümmend viis paksu filmirulli. Olen juba mitmeid resümeesid läbi vaadanud.'

„Ja siis?"

„Noh, kas tead, et Esimese Asumi täpset asukohta on neist väga kerge kätte leida, kui sa psühhoajaloost üldse midagi taipad. Sellele on tihti viidatud, kui võrrandeist aru saad. Kuid, Toran, Teist Asumit ei maini mitte keegi. Selle kohta pole ühtegi vihjet."

Torani kulmud tõmbusid kipra. „Seda polegi olemas?"

"Muidugi on," hüüdis Mis vihaselt, „kes ütleb, et pole olemas? Kuid temast räägitakse vähem. Tema — ja üldse kõik temaga seotu — tähtsus on paremini peidetud, paremini varjatud. Kas sa ei mõista? Ta on neist kahest tähtsam. Tema on see kriitiline; see, mis 1 o e b! Ja minu käes on Seldoni Konventsiooni protokollid. Muul ei ole veel võitnud —"

Tasakesi keeras Bayta tuled pimedaks. „ Jääge nüüd magama!"

Vaikides läksid Toran ja Bayta üles oma eluruumidesse.

Järgmisel päeval käis Ebling Mis duši all, pani riidesse, nägi Trantori päikest ja tundis Trantori tuuli viimast korda. Päeva lõpuks oli ta jälle raamatukogu hiiglaslikesse orvadesse sukeldunud ega ilmunud sealt enam iialgi nähtavale.

Järgmisel nädalal näis elu jälle tavalistesse roobastesse tagasi laskuvat. Neotrantori päike oli vaikne särav täht Trantori öötaevas. Farm oli ametis kevadkülviga. Ülikooli territoorium vaikis oma mahajäetuses. Galaktika näis olevat tühi. Tundus, nagu poleks Muula kunagi eksisteerinud.

Nii mõtles Bayta, kui ta Toranit jälgis, kes ettevaatlikult sigari süütas ja kauguses metsana kerkivate teravatipuliste tornide vahelt paistvat sinitaevast imetles.

„On ilus päev," sõnas Toran.

„On küll. Oled sa kõik vajaliku kirja pannud, Tofie?"

„Muidugi. Pool naela võid, tosin muna, türgi oad — kõik on siin kirjas, Bay. Muretsen kõik nagu kord ja kohus."

"Hästi. Ja vaata, et juurvili oleks viimasest lõikusest ja mitte mingid muuseumieksponaadid. Muide, kas sa Magni-ficot näinud oled?"

„Enne hommikueinet mitte. Ma arvan, et ta on all Eblingi juures raamati ilme lugemas."

„Hea küll. Ära siis enam aega raiska, sest mune on mul juba lõunaks vaja."

Toran läks naeratades ja üle õla käega viibates.

Kui Toran metallilabürinti kadus, pööras Bayta ringi. Ta

viivitas köögiukse juures, pöördus siis aeglaselt ja astus sammaskäiku, mis viis alla orvadesse laskuva lifti juurde.

Ebling Mis istus oma kohal, projektori okulaaride kohale kummardunud, liikumatu, tardunud, otsiv kuju. Tema ligidal istus Magnifico toolil kägaras, silmad erksad ja valvsad — pundar luiseid jäsemeid, nina kõhnas näos rõhutatult esiletungiv.

Bayta lausus tasakesi: „Magnifico —"

Magnifico kobis püsti. Ta hääl oli agar sosin: “Mileedi!

„Magnifico, Toran läks farmi ega tule niipea tagasi. Kas sa oleksid nii hea poiss ja viiksid talle kirjakese, mis ma sulle annan?"

“Meelsasti, mileedi. Teie heaks olen valmis igaks ülesandeks, nende pisikestegi jaoks, mida te mulle usaldate."

Bayta jäi üksi Ebling Mis'iga, kes polnud ennast liigutanud. Ta asetas käe kindlalt vanamehe õlale: „Ebling —"

Psühholoog võpatas pahura hüüatusega: „Mis lahti on?" Ta kissitas silmi. „Ah, see olete teie, Bayta. Kus Magnifico on?"

„Ma saatsin ta ära. Ma tahtsin teiega natuke üksi olla." Ta hääldas sõnu liialdatud selgusega. „Ma tahan teiega rääkida, Ebling."

Psühholoog tegi liigutuse, nagu tahaks ta projektori juurde tagasi pöörduda, kuid naise käsi õlal oli kindel. Ta'tundis varruka all selgesti kondist õlga. Liha näis olevat sellelt Trantorile saabumisest peale lausa sulanud. Ta nägu oli kõhn, kollane ja kandis poolenädalast habemetüügast. Ta õlad olid nähtavalt längus, isegi kui ta istus.

„Ega Magnifico teile tüliks pole, Ebling?" küsis Bayta. „Ta näib siin viibivat nii ööl kui päeval."

„Ei, ei ole! Üldse mitte. Mul pole tema vastu midagi. Ta on vait ega sega mind kunagi. Mõnikord tassib ta minu jaoks filme edasi-tagasi; näib teadvat sõnadetagi, mida ma tahan. Laske tal siin olla."

„Väga hea — aga, Ebling, kas ta ei tundu teile kuidagi imelik? Kas te kuulete mind, Ebling? Kas ta ei tundu teile kuidagi imelik?"

Bayta tõmbas tooli Mis'i juurde, vaatas talle ainiti otsa, otsekui tahaks ta vastust teise silmist välja kiskuda.

Ebling Mis raputas pead. „Ei. Mida te sellega öelda tahate?"

„Ma tahan öelda, et nii kolonel Pritcher kui teie väidate, et Muul võib inimolendite emotsioone mõjutada. Kuid olete te selles kindel? Kas Magnifico ise pole mõra selles teoorias?"

Valitses vaikus.

Bayta surus maha tugeva soovi psühholoogi raputada. „Mis teiega lahti on, Ebling? Magnifico oli Muula kloun. Miks

ei mõjutatud teda armastama ja truu olema? Miks peaks tema kõigist neist, kes Muulaga ühenduses olnud, teda nii vihkama?"

„Kuid”. kuid teda kindlasti m õ j u t a t i, Bay!" Mis näis rääkides üha enam kindlust omandavat. „Kas te arvate, et Muul käitub oma klouniga samuti nagu ta käitub oma kindralitega? Ta vajab viimastelt truudust ja lojaalsust, kuid oma klounilt nõuab ta ainult hirmu. Kas te pole kunagi tähele pannud, et Magnifico pidev paanikaseisund on patoloogilist laadi. Kas te usute, et inimloomusele on taoline pidev hirmuseisund loomulik? Niisuguse ulatusega hirm muutub koomiliseks. Arvatavasti oligi see Muula jaoks koomiline — ja kasulik muidugi ka, kuna muutis Magnifico andmed Muula kohta ebatäpseks."

„Te arvate, et Magnificolt saadud informatsioon Muula kohta oli vale?"

„See oli eksiteele viiv. Seda varjutas patoloogiline hirm. Muul pole füüsiliselt selline hiiglane, kelleks Magnifico teda peab. Tõenäosemalt on ta, vaimsed võimed välja arvatud,

täiesti tavaline inimene. Kuid kui teda lõbustas vaese Magni-fico silmis üliinimest mängida — " Psühholoog kehitas õlgu. „Igal juhul pole Magnifico informatsioonil enam mingit tähtsust. "

„Millel siis on?"

Mis raputas enese lahti ja pöördus tagasi oma projektori juurde.

„Millel siis on?" kordas Bayta oma küsimust. “Teisel Asumil?"

Psühholoog heitis vilksti pilgu tema poole. „Kas ma rääkisin teile midagi sellest? Ma ei mäleta, et oleksin teile midagi rääkinud. Ma ei ole veel valmis. Mida ma teile rääkisin?"

„Mitte midagi," lausus Bayta veenvalt. „Oi, Galaktika, te pole mulle midagi rääkinud, aga soovin, et oleksite, sest ma olen surmani väsinud. Millal see kõik lõpeb?"

Ebling Mis piilus teda pisut nukralt: „Noh, mu”. mu kallis, ma ei tahtnud teile haiget teha. Mõnikord ma unustan”. kes on mu sõbrad. Mõnikord näib, et ma ei tohi sellest üldse rääkida. Tuleb saladust hoida — kuid Muula, mitte teie eest, mu kallis!" Ta patsutas Baytat lahkelt õlale.

Bayta küsis: „Aga kuidas jääb Teise Asumiga?"

Automaatselt muutus Mis'i hääl õhkõrnaks sosinaks: „Kas te teate, millise põhjalikkusega Seldon oma jälgi peitis? Alles kuu aega tagasi oleks Seldoni Konventsiooni Toimetised minu jaoks täiesti kasutud olnud, enne kui tuli see kummaline sisemine selginemine. Isegi praegu on seda arusaamist — kasina-võitu. Konventsiooni poolt välja antud dokumendid on tihti

seosetud; alati segased. Enam kui kord on mul tekkinud arvamus, et Konventsiooni liikmed ei teadnudki kõike, mis Seldonil mõttes oli. Mõnikord ma mõtlen, et ta kasutas Konventsiooni üksnes hiiglasliku eesriidena, mille taga ta üksi teiste abita põhistruktuuri püstitas —"

„Asumite oma?" käis peale Bayta.

“Teise Asumi! Meie Asum oli lihtne. Kuid Teine Asum figureeris üksnes nimena. Teda mainiti, kuid kui midagi täpsustati, oli see peidetud sügavale matemaatikasse On veel paljugi, millest ma pole veel hakanud aru saama, aga viimase seitsme päeva jooksul on killukestest hakanud udune pilt moodustuma.

Asum Number Üks oli teadlaste-füüsikute maailm See koondas endas Galaktika surevaid teadusi, mida vajalike tingimuste puhul jälle elustada. Psühholooge ei kaasatud. See oli veider moonutis, aga tal oli oma otstarve. Tavaliselt seletati seda sellega, et Seldoni psühhoajalugu toimib paremini seal, kus individuaalsed töötavad bitid — inimolendid ei oma mingeid teadmisi sellest, mis ootab ees, ja seetõttu käituvad igas olukorras loomulikult. Kas te jälgite mind, mu kallis —"

„Jah, doktor."

„ Kuulake siis tähelepanelikult. Asum Number Kaks oli humanitaarteadlaste maailm. See oli meie maailma peegelpilt. Kuningas oli psühholoogia, mitte füüsika." Ja ta lisas võidukalt: „ Taipate?"

„Ei mõhkugi."

„Mõelge peaga, Bayta. Hari Seldon teadis, et tema psühho-ajalugu suudab ennustada üksnes tõenäosusi, aga mitte kindlasti tagatavat. Alati oli olemas mingi võimalik viga ja aja möödudes vea tõenäosus kasvas geomeetrilises progressioonis. Seldon loomulikult tegi selle ärahoidmiseks kõik, mida suutis. Meie Asumil oli võimas teadus. Ta suutis võita sõjavägesid ja relvi. Ta suutis lahingus vaenlase sõjalisele võimsusele vastu astuda. Aga mis saab siis, kui ründab mutant, nagu Muul!"

„See oleks midagi Teise Asumi psühholoogide jaoks!" Bayta tundis,- kuidas erutus temas kasvas.

„Jah, jah, jah! Kindlasti!"

„Aga siiani pole nad midagi ette võtnud?"

„Kust te teate, et nad ei ole?"

Bayta kaalus mõtet: „Ma ei teagi. On teil vastupidiseid tõendeid?" ,

„Ei ole. On terve rida faktoreid, millest ma midagi ei tea. Teist Asumit polnud võimalik rajada lõplikult valmis kujul nagu ka mitte meie oma. Meie arenesime aeglaselt ja kujunesime

179

jõuks; nii pidi see toimuma ka seal. Tähed teavad, kui võimsad nad praegu on. On nad piisavalt tugevad, et Muulale vastu hakata? Kõigepealt — on nad üldse hädaohust teadlikud? On neil võimekaid juhte?"

„Aga kui nad järgivad Seldoni plaani, siis Muul peab Teiselt Asumilt lüüa saama."

„Ah, kas jälle on asi selles?" Ebling Mis'i nägu kiprus mõtlikult. „Teise Asumi loomine oli võrratult raskem töö kui oli seda Esimene. Ta on tohutult keerukam ja sellest tingituna ka vea võimalikkus suurem. Ja kui Teine Asum ei võida Muula, on asi halb — lõplikult halb. See võib olla lõpp inimsoole, nagu meie seda tunneme."

“Ei!"

„Jah. Kui Muula järglased pärivad tema meediumivõimeid — Saate aru? Homo sapiens ei suuda nendega võistelda. Tekiks uus valitsev rass — uus aristokraatia — kuna homo sapiens kui alam rass oleks orjaks alandatud. Kas pole nii?"

„Jah, nii see on."

„Ja isegi kui juhuslikult Muul ei rajaks dünastiat, ehitaks ta ikkagi uue väändunud Impeeriumi, mis püsiks ainult tänu tema isiklikule mõjujõule. See sureks koos temaga; ja Galaktika oleks tagasi kohas, kus oli enne tema tulekut, välja arvatud see, et poleks enam Asumeid, mille ümber ehitada tõeline ja terve Teine Impeerium. See tähendaks tuhandeid aastaid barbaarsust. See tähendaks, et lõppu poleks näha."

„Mida me teha saame? Kas me saame Teist Asumit hoiatada?"

„Me peame saama, või nad võivad oma teadmatuses põhja minna; sellega me riskida ei tohi. Kuid pole moodust, kuidas neid hoiatada."

„Kas mitte mingit?"

„Ma ei tea nende asukohta. Nad on 'Galaktika teises otsas', aga see on kogu informatsioon. Seal on miljoneid maailmu, mille hulgast valida."

„Kuid, Ebling, kas need ei anna vastust?" Bayta osutas laudu katvaile filmidele.

„Ei, ei anna. Mitte seal, kust mina oskaksin seda leida — veel mitte. See salapärasus peab midagi tähendama. Peab olema mingi põhjus —" Ta silmadesse ilmus uuesti hämmeldus. „Ma soovin, et te lahkuksite. Olen juba küllalt aega raisanud, ja seda jääb napiks — liialt napiks."

Ta pöördus kõrvale, turtsakas ja kulm kipras.

Lähenesid Magnifico hiilivad sammud. „Teie abikaasa on kodus, mileedi."

Ebling ei tervitanud klouni. Ta oli uuesti projektori juures.

Sel õhtul Bayta jutu ära kuulanud, esitas Toran küsimuse:

180

„Kas sa usud, et tal on tõepoolest õigus, Bayta, et ta ei ole —"

Ta kõhkles. '

„Tal on õigus, Torie. Ta on haige, ma tean Muutus, mis temaga on toimunud, kõhnumine, viis, kuidas ta kõneleb- kõik viitab sellele. Aga niipea kui tuleb jutuks Muu1 või Teine Asum või midagi sellest, mis puudutab tema tööd sa ainult kuula! Ta mõistus on kirgas ja selge nagu kosmose taevas. Ta teab, mida ta räägib. Ma usun teda."

„Siis on lootust." See oli pooleldi küsimus.

„Ma”. ei ole veel seda välja mõelnud. Võib-olla! Võib-olla mitte! Nüüdsest peale kannan kaasas annihilaatorit " Seda öeldes võttis ta kätte läikiva toruga relva. „ Igaks juhuks Torie, igaks juhuks."

„Missuguseks igaks juhuks?"

Bayta naeris hüsteeriliselt. „Pole tähtis. Võib-olla olen ka mina pisut hullumeelne — nagu Ebling Mis."

Samal ajal oli Ebling Mis'il jäänud elada seitse päeva, ja need seitse päeva libisesid üksteise järel vaikselt mööda.

Torani meelest näis neid ümbritsevat mingi tardumus. Soojenevad päevad ja igav vaikus tegid teda uniseks. Elu oleks nagu kaotanud toimeka sisu ja muutunud lõputuks talveune ookeaniks.

Mis oli peitu pugenud. Tema uurimistöö näis viljatu, ta ise varjunud. Ta oli end barrikadeerinud. Ei Toran ega Bayta saanud talle näole. Ainult vahetalitaja Magnifico võis ta olemasolu tunnistada. Vaikseks ja mõtlikuks muutunud Magnifico, kes kikivarvul toidukandikuid viis ja tõi, oli selle sünguse ainus vaikiv ja valvas tunnistaja.

Bayta tõmbus üha enam iseendasse. Elurõõm suri, enesekindlus lõi vankuma. Ka tema otsis murelikku, mõtteisse süvenenud üksiolu, ja kord sattus Toran talle peale, kui ta annihilaatorit sõrmitses. Ta pani selle kiiresti käest ära, näol sunnitud naeratus.

„Mida sa sellega teed, Bay?"

„Hoian käes. On see kuritegu?"

„Sa lased veel sellega oma rumala pea otsast."

„Ja lasengi. Kah mul suurem kaotus!"

Abielu oli Toranile õpetanud, et tujutseva naisega on tulutu vaielda. Ta kehitas õlgu ja jättis ta sinnapaika.

Viimasel päeval kihutas hingetu Magnifico nende juurde. Ta haaras neist kinni, ise hirmunud. „Õpetatud doktor kutsub teid. Tal hakkas halb."

Ja ta oligi haige. Ta lebas voodis, silmad ebaloomulikult suured, ebaloomuliku läikega. Ta oli kasimatu, tundmatuseni muutunud.

181

„ Ebling!" hüüdis Bayta.

„Las ma räägin," kraaksatas psühholoog, toetades suure pingutusega kogu oma raskuse kõhnale küünarnukile. „Las ma räägin. Minuga on lõpp; töö annan ma teile edasi. Ma ei teinud märkmeid; arvutuste mustandid olen hävitanud. Keegi ei tohi teada. Kõik peab jääma üksnes teie mällu."

“Magnifico, mine üles!" käsutas Bayta toonil, mis ei lubanud vasturääkimist.

Kloun tõusis vastu tahtmist ja astus sammu tagasi. Ta kurvad silmad peatusid Mis'il.

Mis viipas nõrgalt käega: „Tema ei sega; las ta jääda. Jää, Magnifico."

Kloun istus kiiresti maha. Bayta vaatas põrandale. Aegamisi, aegamisi tõmbas ta alahuule hammaste vahele.

Mis lausus kähiseva sosinaga: „Ma olen veendunud, et Teine Asum suudab võita, kui Muul teda enneaegselt ei taba. Ta on hoidnud oma saladust; seda saladust on tarvis hoida; sel on oma eesmärk. Te peate sinna minema; teie poolt edastatav informatsioon on elulise tähtsusega”. see muudab kõik. Kas te kuulete mind?"

Toran hüüdis peaaegu paaniliselt: „Jah, jah! Ütle meile, kuidas sinna pääseda, Ebling! Kus ta asub?"

„Ma võin teile öelda," lausus nõrk hääl.

Ta ei teinud seda kunagi.

Bayta, näost tardunud ja kahvatu, tõstis aatomipüstoli ja tulistas. Lask kajas vastu. Vööst kõrgemal polnud Mis'i enam olemas ja tema taga seinas haigutas sakiliste äärtega auk. Kangestunud sõrmede vahelt libises Bayta relv põrandale.

26. OTSINGUTE LÕPP

Keegi ei öelnud midagi. Plahvatuse kaja veeres valimistesse ruumidesse ja hääbus kähisevaks, surevaks sosinaks. Enne vaibumist summutas ta Bayta kukkuva relva terava kõlksatuse, lämmatas Magnifico kileda karjatuse, uputas Torani sõnatu möirge.

Valitses ahastav vaikus.

Bayta longus pea oli varjus. Kukkudes sattus üks pisar hetkeks valgusekiire sisse. Kunagi varem polnud Bayta nutnud.

Torani musklid peaaegu rebenesid pingutusest, kuid ta ei lõtvunud — tal oli tunne, et ta oma kokkusurutud hambaid

enam kunagi lahti ei saa. Magnifico nägu oli luitunud, elutu mask.

Ikka veel kokkusurutud hammaste vahelt pigistas Toran lõpuks kurgust esile moonutatud hääle: „Sina oled siis Muula oma. Ta sai su kätte!"

Bayta tõstis pilgu ja ta suu kõverdus piinava lõbususega: „M i n a, Muula oma? See on nali."

Ta naeratas — see oli habras ponnistus — ja viskas pea selga. Pikkamööda saavutas ta hääl peaaegu normaalse kõla-värvingu. „Nüüd on see möödas, Toran; nüüd võin ma rääkida. Kui kaugele ma jõuan, ma ei tea. Kuid ma võin alustada —"

Torani pinge oli oma raskuse all kokku varisenud ja asendunud jõuetu tuimusega: ..Rääkida millest, Bay? Millest meil enam rääkida?"

..Õnnetusest, mis on meid jälitanud. Me oleme seda varemgi tähele pannud, Torie. Kas sulle ei meenu? Kuidas kaotus on näksinud meie kandu, aga meid endid kinni napsata pole tal kunagi õnnestunud? Me olime Asumil ja see varises kokku, sel ajal kui Sõltumatud Kaupmehed ikka veel võitlesid — kuid meie pääsesime üle noatera ja läksime Havenile. Olime Havenil ja see varises kokku, kui teised ikka alles võitlesid — ja jälle lahkume meie õigel ajal. Me läksime Neotrantorile, ja nüüdseks on see kahtlemata Muulaga ühinenud."

Toran kuulas ja vangutas pead: „Ma ei mõista."

„Torie, niisuguseid asju ei juhtu tegelikus elus. Sina ja mina oleme tähtsusetud inimesed, kes ei satu aasta jooksul ühest poliitika keerisest teise — välja arvatud, kui me ise seda keerist eneses ei kanna. Väi j a arvatud juhul, kui meie ise kanname endas infektsiooniallikat! Kas s a nüüd mõistad?"

Toran surus huuled kõvemini kokku. Ta kohutav pilk kinnistus veristele Jaanustele, mis kord olid olnud elusolend ja ta pilk muutus valulikuks.

„Lähme siit ära, Bayta. Lähme välja."

Väljas pilvitas. Tuul pühkis üksluiste iilidena neist mööda ja sasis Bayta juukseid. Magnifico oli neile järele hiilinud ja seisis nüüd ebalevalt kuuldekauguses.

„Sina tapsid Ebling Mis'i, sest sa uskusid, et tema on infektsioonikandja?" sõnas Toran pingutatult. Midagi naise silmis rabas teda. Ta sosistas: „Kas tema oli Muul?" Ta ei uskunud — ei suutnud uskuda omeenese sõnades peituvat järeldust.

Bayta naeris vahedalt: „Vaene Ebling, ja Muul? Galaktika, ei! Ma poleks suutnud teda tappa, kui ta oleks Muul olnud. Ta oleks avastanud liigutust saatva tunde ja oleks selle muut-nud armastuseks, andumuseks, jumaldamiseks, hirmuks, mida ta

iganes oleks soovinud. Ei, ma tapsin Eblingi sellepärast, et ta e i olnud Muul. Ma tapsin ta sellepärast, et ta teadis, kus asub Teine Asum, ja kahe sekundi pärast oleks ta selle saladuse Muulale avaldanud."

„Oleks avaldanud Muulale saladuse," kordas Toran juhmilt. „Avaldanud Muulale —"

Ta laskis kuuldavale terava karjatuse ja pöördus õudusest jõllitades klouni poole, kes nende sõnade tähendust mõistnud, oleks kõigi eelduste kohaselt pidanud hirmust kokku varisema.

„Ega ometi Magnifico?" sosistas Toran.

„Kuula," sõnas Bayta. „Kas sa mäletad, mis Neotrantoril juhtus? Oh, mõtle ise, Torie —"

Aga Toran raputas pead ja pomises midagi.

Bayta jätkas väsinult: „Neotrantoril suri üks mees. Suri, ilma et keegi oleks teda näpuotsagagi puudutanud. Oli ju nii? Magnifico mängis Visi-Sonoril ja kui ta lõpetas, oli kroonprints surnud. Noh, kas see pole kummaline? Kas pole veider, et isik, kes kõike kardab, kes on ilmselt hirmust abitu, suudab tahte abil tappa."

„Muusikal ja valgusefektidel" sõnas vahele Toran, „neil on sügav emotsionaalne mõjuvõim —"

„Jah, emotsionaalne mõjuvõim. Ja päris suur. Emotsionaalsed võimed on juhuslikult Muula spetsialiteet. Seda, ma oletan, võib pidada kokkusattumuseks. Ja olend, kes suudab tappa sugestiooniga, on ise nii hirmu täis! Noh, oletagem, et Muul on tema mõistuse kallal urgitsenud, siis võiks seda seletada. Kuid, Toran, mina sain tillukese annuse sellest Visi-Sonori doosist, mis kroonprintsi tappis. Üsna pisukese — ja sellest piisas, et minus samasugust meeleheitetunnet esile kutsuda nagu tookord Aja Võlvruumis ja Havenil. Toran, see on eksimatult äratuntav."

Torani nägu süngestus: „Mina... tundsin seda ka. Ma unustasin. Ma ei osanud ealeski seostada —"

„Siis juhtus see minuga esimest korda. See oli lihtsalt mingi ähmane tundevirvendus — intuitsioon, kui soovid. Mul polnud midagi, millest kinni haarata. Ja siis rääkis Pritcher meile Muulast ja tema mutatsioonist, ja korrapealt sai mulle kõik selgeks. See oli Muul, kes tekitas Võlvruumis meeleheite-seisundi; see oli Magnifico, kes Neotrantoril lõi meeleheite. See oli sama emotsioon. Järelikult on Muul ja Magnifico üks ja sama isik. Kas see ei pane kõik ilusasti paika, Torie? Kas see pole nagu geomeetriline aksioom — kaks suurust, mis on võrdsed kolmandaga, on ka omavahel võrdsed?"

Bayta oli hüsteeria äärel, kuid äärmise pingutusega sundis ennast rahunema. Ta jätkas: „See avastus ehmatas mind

surmani. Kui Magnifico oleks Muul, võiks ta minu tundeid tabada — ja neid oma eesmärkidele vastavalt ravitseda Ma ei julgenud tal midagi aimata lasta. Ma vältisin teda. Õnneks vältis tema ka mind; ta oli liialt huvitatud Ebling Mis'ist. Ma nlaanit-sesin tappa Mis enne, kui ta rääkida jõuab. Ma plaanitsesin seda salaja — nii salaja kui suutsin — nii salaja, et ei julgenud seda isegi endale tunnistada. Kui ma oleksin saanud tappa Muula enese — Kuid ma ei julgenud sellist võimalust proovida Ta oleks märganud, ja ma oleksin kõik kaotanud.

Bayta näis olevat tunnetest tühjaks imetud. Toran lausus karmilt ja otsustavalt: „See on võimatu. Vaata seda haletsusväärset olendit. Tema, ja Muul? Ta isegi ei kuule, mida me räägime."

Aga kui ta pilk järgnes Magnificole osutavale sõrmele, nägi ta, et viimane seisis valvsalt sirgena, silmad teravad ja tumedalt sädelevad. Ta hääles polnud aktsendi varjunditki: Ma kuulen teda, mu sõber. Asi on lihtsalt selles, et ma istusin ja mõtlesin sügavalt järele, kuidas ma küll võisin, vaatamata oma tarkusele ja läbinägelikkusele, eksida ja nii palju kaotada."

Toran tuikus paar sammu tagasi nagu kardaks ta, et kloun võib teda puudutada või tema hingeõhku rüvetada.

Magnifico noogutas ja vastas sõnatule küsimusele: „Mina olen Muul."

Ta ei paistnud enam groteskne; tema piibuorkpeened jäsemed ja kullinina minetasid oma naljakuse. Ta hirm oli kadunud, käitumine otsustav.

Ta oli olukorra peremees harjumusliku kergusega.

Magnifico sõnas tolerantselt: „Istuge. Jätkake julgesti; te võite sama hästi ka pikutada ja tunda end mugavasti. Mäng on läbi, ja ma tahaksin teile ühe loo jutustada. See on minu nõrkus — ma tahan, et inimesed mind mõistaksid."

Ja ta silmad, kui ta Baytale otsa vaatas, olid endiselt pehmed, kurvad, pruunid kloun Magnifico silmad.

„Minu lapsepõlves pole midagi niisugust," alustas ta, kogu olemusega kärsitusse kiirkõnesse viskudes, „mida ma tahaksin meenutada. Võib-olla te mõistate seda. Minu kõhnus on tingitud näärmete alatalitlusest; sihuke nina on mul sünnist saati. Normaalset lapsepõlve mul ei olnudki. Mu ema suri enne, kui ta mind nägi-. Oma isa ma ei tunne. Ma kasvasin, kuidas juhtus: vaimselt haavatud ja piinatud, täis enesehaletsust ja viha teiste vastu. Mind peeti veidraks lapseks. Kõik vältisid mind; enamus vastumeelsusest, mõned kartusest. Toimus kummalisi asju -— Noh, see pole tähtis! Juhtus nii mõndagi sellist, mis lubas Kapten Pritcheril pärast minu lapsepõlveuurimist järeldada, et ma olen

mutant; ma ise taipasin seda alles kahekümneselt."

Toran ja Bayta kuulasid osavõtmatult. Ta hääl uhtus neist üle, kui nad seal peaaegu märkamatuina maas istusid. Kloun — või Muul — kõndis nende ees pisikeste sammudega edasi-tagasi, pea langetatud ja käed rinnal risti.

„Aimus minu ebatavalisest võimest selgus mulle aegamööda, pikaldaste sammudega. Isegi lõpupoole ei suutnud ma seda päriselt uskuda. Minu jaoks on inimeste meeled osutid, mis viitavad prevaleerivaile emotsioonidele. See on vilets kujund, aga kuidas teisiti suudaksin ma seda teile seletada? Aegamööda ma mõistsin, et suudan neisse meeltesse siseneda ja osutid soovitud punkti suunata ja et ma võisin need sinna alatiseks kinnistada. Ja siis võttis veel kauem aega, enne kui aru sain, et teised seda teha ei suuda.

„Tuli oma võimu tunnetamine ja koos sellega iha mulle tehtud ülekohtu eest kätte maksta. Võib-olla suudate te seda mõista. Võib-olla püüaksite sellest aru saada. Ei ole kerge olla värdjas — omada mõistust ja aru ja olla värdjas. Taluda naeru ja julmust! Olla erinev! Olla autsaider!

„Teie pole kunagi midagi niisugust läbi elanud!"

Magnifico vaatas taevasse, õõtsutas end jalapäkkadel ja meenutas kalgilt: „Kuid viimaks ma õppisin ja otsustasin, et vahetan Galaktikaga osad. Nad olid juba küllalt võimutsenud, ja mina kannatlikult oodanud — kakskümmend kaks aastat. Nüüd on minu kord! Ja kõigi teie ülejäänute asi on vastu võtta, mis tuleb! Galaktika suhtes on šansside suhe küllalt õiglane. Mina üksi! Triljonite vastu!"

Ta jäi vait ja heitis Baytale kiire pilgu. „Kuid mul oli üks nõrk koht. Üksinda ei olnud mul jõudu. Kui ma suutsin võimu saavutada, sain seda teha üksnes teiste vahendusel. Edu tuli mulle vahemeeste kaudu. Alati! Oli nii nagu Pritcher ütles. Ühe piraadi abiga võitsin ma endale ühel asteroidil esimese tegevusbaasi. Ühe tööstur kaudu sain esimest korda ühel planeedil kanda kinnitada. Terve rea erinevate isikute kaudu, lõpetades Kalgami sõjaväelise diktaatoriga, võitsin Kalgani enese ja sain laevastiku. Sellele järgnes Asum — ja tulite mängu teie kaks.

„Asum oli kõige raskem pähkel," lausus ta tasa, „mis mul tuli katki hammustada. Et teda lüüa, oli mul vaja enese poole võita, maha murda või kahjutuks teha äärimiselt suur osa tema valitsevast klassist. Ma oleksin võinud seda teha, alustades üsna algusest — aga lühem tee oli võimalik ja ma otsisin seda. Lõppude lõpuks, kui tugev mees suudab kahesaja kilo raskust pommi tõsta, ei tähenda see, et ta on nõus seda pidevalt tassima. Emotsioonide abil teiste juhtimine ei ole

mulle kerge. Ma eelistan seda mitte kasutada, kui see just hädavajalikuks ei osutu. Nii võtsin endale esimeseks Rünnakuks Asumi vastu liitlased.

„ Iseenese klouni osas tuli mul leida üks või mitu Asumi spiooni, keda oli kindlasti Kalganile saadetud ülesandega minu tähtsusetut isikut uurida. Ma tean nüüd, et see oli Han Pritcher keda ma otsisin. Aga saatuse tahtel leidsin tema asemel teid' Ma olen telepaat, kuid mitte täielik, ja, mileedi, teie olete Asumilt. See viis mind eksiteele. See ei osutunud saatus-likuks, sest hiljem ühines meiega Pritcher, kuid sellest sai alguse viga, mis hiljem saatuslikuks osutus."

Esimest korda liigutas Toran ennast. Ta rääkis sügava solvumisega. „Pea nüüd kinni. Tahad sa öelda, et kui ma sellele* Kalgani leitnandile üksnes uimastuspüstoliga vastu astusin ja sinu päästsin — et sina panid mind oma emotsionaalse kontrolli abil seda tegema?" Ta hakkas kogelema. „Sa tahad öelda, et oled kogu see aeg minu tunnete kallal kruttinud!"

Magnifico näol mängles vaevumärgatav naeratus. „Miks mitte? Kas see ei ole sinu arvates tõenäone? Küsi siis eneselt — Oleksid sa täie mõistuse juures riskinud surmaga mingi veidra värdja pärast, keda sa elus esimest korda kohtasid? Ma arvan, et sa hiljem rahulikult asja üle järele mõeldes sündmuste käigust üsnagi üllatunud olid."

„Jah," lausus Bayta eemalolevalt, „ta oligi. See on ilmselge."

„Asi oli nii," jätkas Muul, „et Toran polnud hädaohus. Leitnandil olid kindlad instruktsioonid meil minna lasta. Niisiis suundusime meie kolm ja Pritcher Asumile — ja näete, kuidas mu sõjaretk otsekohe selle järel laabus. Kui Pritcher sõja-kohtu alla anti ja meie olime juures, ma tegutsesin. Selle kohtuprotsessi sõjaväelastest kohtunikud juhtisid hiljem sõjas omi eskaadreid. Nad alistusid üsna kergesti ja minu laevastik võitis nii Horleggori lahingu kui ka teised väiksemad ettevõtmised.

..Pritcheri kaudu kohtusin ma doktor Mis'iga, kes tõi mulle täiesti omal algatusel Visi-Sonori, mis edaspidi minu ülesannet suuresti lihtsustas. Kuid see polnud siiski mitte täiesti tema oma vabal tahtel."

Bayta katkestas teda: „Need kontserdid! Ma olen püüdnud neid mustrisse sobitada. Nüüd ma taipan."

„Jah," ütles Magnifico, „Visi-Sonor toimib nagu fokuseeriv aparaat. Teatud mõttes kujutab see endast primitiivset emotsionaalsuse kontrollijat. Sellega saan ma töödelda inimesi hulgi, ja üksikisikut sedavõrd intensiivsemalt. Kontserdid, mis ma andsin Terminusel, enne kui see langes, ja Havenil, enne kui see langes, mõjutasid inimesi kaotusega leppima. Ilma

187

Visi-Sonorita oleks ma võinud Neotrantori kroonprintsi raskesti haigeks teha, kuid teda tappa oleks mul üle jõu käinud. Mõistate?

„Kuid minu tähtsaim leid oli Ebling Mis. Ta oleks võinud —" Magnifico lausus seda meelehärmiga, kuid jätkas siis kiirustades: „Emotsionaalsel kontrollil on olemas spetsiaalne tahk, millest teie midagi ei tea. Intuitsiooni ehk sisekaemust ehk vaistlikku eelaimust või kuidas te iganes soovite seda nimetada, võib emotsioonina võtta. Vähemalt mina võin seda nii kohelda. Te ei saa vist aru, ega ju?"

Ta ei jäänud eitavat vastust ootama, vaid jätkas: „Inimmõistus töötab ebatõhusalt. Tavaliselt kasutab inimene kahtkümmet protsenti kogu oma vaimsest potensiaalist. Kui korraks tekib suurema võimsusega välgatus, nimetatakse seda vaistlikuks eelaimuseks ehk sisekaemuseks ehk intuitsiooniks. Mina leidsin juba üsna varakult, et suudan endas esile kutsuda pideva kõrge ajutegevuse astme. Mõjutatavale isikule on see surmav, aga mulle on see kasulik — Aatomikaitsekilp, mida ma kasutasin sõjas Asumi vastu, oli ühe Kalgani tehniku kõrgmõjus-tamise tulemus. Ja jälle töötasin teiste vahendusel.

„Ebling Mis oli täistabamus. Ta oli väga võimekas ja ma vajasin teda. Isegi enne, kui mu sõda Asumi vastu oli alanud, saatsin juba saadikud Impeeriumiga läbirääkimisi pidama. Samal ajal hakkasin otsima Teist Asumit. Loomulikult ma seda ei leidnud. Loomulikult teadsin, et pean ta leidma — ja vastus oli Ebling Mis. Tema mõistus kõrge pinge all oleks tõenäoliselt suutnud Hari Seldoni tööd dubleerida.

„Osaliselt ta seda tegigi. Ma kihutasin teda tagant viimse piirini. See protsess oli halastamatu, kuid tuli lõpule viia. Lõpuks oli ta suremas, aga ta elas —" Jälle" katkestas ta sõnadevoolu meelehärm. „Ta oleks elanud küllalt kaua. Meie kolm koos oleksime võinud Teisele Asumile jõuda. See oleks olnud viimne lahing — kui ma poleks teinud ühte viga."

Toran sundis oma hääle karmiks: „Miks sa nii pikalt targutad? Ütle, mis vea sa tegid, ja... ja lõpeta oma kõne."

„Noh, viga oli sinu naine. Su naine on ebatavaline inimene. Ma polnud kunagi varem oma elus kedagi temataolist kohanud. Mina..', ma —" Äkki Magnifico hääl murdus. Ta toibus suurivaevu. Tema hääles oli rõõmutu kibedus, kui ta jätkas: „Ta sallis mind, ilma et mul oleks tarvitsenud tema tunnetega žongleerida. Ma ei olnud talle ei eemaletõukav ega pakkunud talle lõbu. Tal oli minust kahju. Ta sallis mind!"

„Kas te ei saa aru? Kas te ei taipa, mida see mulle tähendas? Mitte kunagi varem ei olnud keegi — Noh, ma... pidasin seda kalliks. Mu oma tunded vedasid mind alt, ehkki olin kõigi

teiste tunnete üle peremees. Ma vältisin tema aju, teate; ma ei rikkunud seda. Ma hindasin loomulikku tunnet liiga kõrgelt. See oli minu viga — esimene.

„Teie, Toran, olite kontrolli all. Te ei kahtlustanud mind kunagi; ei kahelnud minus kunagi; kunagi ei näinud minus midagi iseäralikku või eriskummalist. Nagu näiteks siis, kui 'Filia' laev meid peatas. Muide nad teadsid meie asukohta, sest mina olin nendega oma kindralite kaudu kogu aeg ühenduses. Kui nad meid peatasid, võeti mind pardale, et paika panna Han Pritcher, kes oli laevas vangina. Kui ma lahkusin, oli temast saanud kolonel, Muula mees ja laeva komandör. Kogu protseduur oli liiga avalik, isegi teie jaoks, Toran. Ent ometi nõustusite te minu seletustega, mis olid lausa silmaga nähtavalt valed. Mõistate, mida ma mõtlen?"

Torani nägu moondus ja ta heitis klounile vastuväite: „Kuidas sa säilitasid sideme oma kindralitega?"

„Selles polnud mingit raskust. Ultralühilainesaatjaid on kerge käsitseda ja ülimalt kerge kaasas kanda. Ega tõeliselt poleks mind ka avastatud! Igaüks, kes oleks mulle peale sattunud, oleks lihtsalt lahkunud väikese mälulüngaga. Ühel juhul see nii juhtuski.

„Neotrantoril, kus mu rumalad tunded mind taas reetsid, ei olnud Bayta kontrolli all, kuid isegi nii poleks ta mind kunagi kahtlustama hakanud, kui ma oleksin kroonprintsi juures külma vere säilitanud. Tema ilmsed kavatsused Bayta suhtes... viisid mu enesest välja. Ma tapsin ta. See oli rumal žest. Nähtamatu võitlus oleks asja sama hästi paika pannud.

„Ja ikkagi poleks teie kahtlused kinnitust leidnud, kui ma oleksin Pritcheri heasoovliku lobisemise lõpetanud või pööranud vähem tähelepanu Mis'ile ja rohkem teile —" ta kehitas õlgu.

„Ja see on kõik?" küsis Bayta. „See on kõik." „Ja mis siis nüüd edasi?"

„Ma jätkan oma programmi. Ainult ma kahtlen, kas ma leian praegusel degenereerunud ajal teist vastava aju ja treenitusega meest, nagu seda oli Ebling Mis. Ma pean katsuma Teist Asumit muud moodi leida. Teatud mõttes olete mind võitnud."

Ja nüüd hüppas Bayta võidurõõmsalt püsti: „Teatud mõttes? Ainult teatud mõttes? Me võitsime sind täielikult! Kõik sinu võidud väljaspool Asumit ei loe midagi, kuna Galaktika on nüüd üksnes barbaarne vaakum. Isegi Asum on väiksema tähtsusega võit, kuna ta polnud ette nähtud sinu kriisi-varianti peatama. Sa pead lööma Teist Asumit — Teist Asumit — ja Teine Asum võidab sind. Sinu ainus võimalus oli

valmistatud. Nüüd on see võimalus kadunud. Nüüdsest peale on nad iga minutiga üha enam valmis sulle vastu hakkama. Praegusel hetkel, praegusel hetkel võib masinavärk olla käivitunud. Sa saad seda teada alles siis, kui ta ründab, ja su lühike võimuperiood on möödas,

ja sinust saab lihtsalt üks neist uhkeldavaist vallutajaist, kes korraks hädiselt ajaloo verisel pealispinnal vilksatab.

Bayta hingas raskelt, peaaegu hingeldas oma ägeduses: „Ja meie lõime sind, Toran ja mina. Nüüd võin ma rahulikult surra."

Kuid Muula kurvad, pruunid silmad olid Magnifico. nukrad, pruunid armastavad silmad. „Ma ei tapa sind ega sinu abikaasat. Lõppude lõpuks on teil kahel võimatu mulle rohkem haiget teha; ja teie tapmine ei too Ebling Mis'i tagasi. Oma vead tegin ma ise ja nende eest kannan vastutust samuti ise. Sinu abikaasa ja sina võite lahkuda! Minge rahus selle nimel, mida ma nimetan — sõpruseks."

Siis äkilise uhkusega hääles: „Ja vahepeal olen ma ikka veel Muul, kõige võimsam mees Galaktikas. Ma ikkagi võidan Teise Asumi."

Bayta laskis vankumatu, rahuliku kindlusega lendu viimase noole. „Sa ei võida. Minus on veel usku Seldonisse. Sina oled oma dünastia nii esimene kui ka viimane valitseja."

Miski tabas Magnificot. „Minu dünastia? Jah, ma olen sellele sageli mõelnud. Et ma võiksin rajada dünastia. Kui mul oleks sobiv abikaasa."

Bayta taipas äkki ta silmavaate tähendust ja jäigastus õuduses.

Magnifico raputas pead: „Ma tunnetan sinu vastumeelsust, kuid see on rumal. See oleks kunstlik kiindumus, poleks mingit vahet selle ja tõelise tundmuse vahel. Kuid asjad on nii nagu nad on. Ma nimetan ennast Muulaks — kuid hoopiski mitte oma tugevuse pärast —"

Ta lahkus neist kordagi tagasi vaatamata.

190

SISUKORD

Proloog
I osa. KINDRAL
Võlurite otsingul
Võlurid
Surnud käsi
Imperaator
Sõda algab
Favoriit
Altkäemaks
Trantorile
Trantoril
10. Sõda lõpeb

II osa. MUUL
Pruut ja peig
Kapten ja Linnapea
Leitnant ja Kloun
Mutant .
Psühholoog
Konverents
Visi-Sonor
Asumi langemine
Otsingute algus
Vandeseltslane
Interluudium kosmoses
Surm Neotrantoril

Trantori varemed
Usule pöördunud
Psühholoogi surm
Otsingute lõpp

Asimov, I.
A85 Asum ja Impeerium. — Tln.: Eesti Raamat, 1989. — 192 lk. — (Mirabilia).
ISBN 5—450—00719—1
Ameerika ulmekirjanik Isaac Asimov (s. 1920) jätkab oma romaanitriloogia teises osas Asumi ja Impeeriumi vahelise võitluse ja Asumisiseste konfliktide kirjeldamist.
4703010100-081. 901(15)—89

Серия " Мирабилия"
Айзек Азимов ПОСЕЛЕНИЕ И ИМПЕРИЯ
На эстонском языке. Перевод с английского Л. Арива. Художник-оформитель Э. Пальмисте. Обложка Э. Каск. Таллинн, изд-во „Ээсти раамат ". Toimetaja T. Agur. Kunstiline toimetaja E. Loopere. Tehniline toimetaja V. Kohv. Korrektorid H. Sillajõe ja A. Vissärionova. ИБ № 6771. Laduda antud 11. 09. 87. Trükkida antud 26. 05. 88. Formaat 60X90/16. Raamatu- ja ajakirjapaber. Kiri: baltika. Ofsettrükk. Trükipoognaid 12,0. Tingtrükipoognaid 12,0. Tingvärvitõmmiseid 24,25. Arvestuspoognaid 12,21. Trükiarv60 000. Tellimus 293. Hind rbl. 1.30. Kirjastus „Eesti Raamat", 200090, Tallinn, Pärnu mnt. 10. Tallinna Raamatutrükikoda, 200108, Tallinn, Laki 26.